

Hallituksen esitys Eduskunnalle elintarvikelaiksi sekä laeiksi terveydensuojelulain ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi elintarvikelaki. Samalla nykyinen saman niminen laki kumottaisiin.

Esityksen mukaan laissa säädettäisiin elintarvikkeita koskevista yleisistä vaatimuksista sekä niiden valvonnan järjestämisestä. Lakia sovellettaisiin lähtökohtaisesti kaikkiin elintarvikkeisiin, elintarviketuotantoon käytettäviin eläimiin ja elintarviketähtäimistöihin, elintarvikke- ja kontaktimateriaalitoimintaan, elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoihin sekä elintarvikevalvontaan kaikissa elintarvikkeiden ja elintarviketähtäimistöjen tuotanto-, jalostus- ja jakeluvaiheissa.

Voimassa olevaan elintarvikkeita ja niiden valvontaa koskevaan sääntelyyn ei tulisi merkittäviä toiminnallisia muutoksia. Esityksen tavoitteena on keventää lainsäädännöstä toimijoille ja valvontaviranomaisille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa kuitenkin vaarantamatta elintarviketurvallisuutta. Esityksellä pyritään myös parantamaan elintarvikelain käytettävyyttä jäsentämällä lukuisista muutoksista aiheutunutta hajanaisuutta. Samalla lakia päivitetään vastaamaan Euroopan unionin lainsäädännön nykytilaa.

Lain valvontaviranomaisten tehtävät vastaisivat pääosin voimassa olevan lainsäädännön mukaisia tehtäviä. Kuntien ja aluehallintoviranomaisten tehtävät siirtyisivät kuitenkin maakuntien tehtäväksi maakuntauudistuksen yhteydessä. Maa- ja metsätalousministeriö suunnittelisi ja ohjaisi elintarvikemääräysten täytäntöönpanoa. Ruokavirasto suunnittelisi ohjaisi, kehittäisi ja suorittaisi valtakunnallisesti elintarvikevalvontaa. Uutena tehtävänä Ruokavirastolle ehdotetaan vientiin liittyviä tehtäviä. Maakunnat huolehtisivat elintarvikevalvonnasta toimialueellaan. Valtion lupa- ja valvontavirasto suunnittelisi, ohjaisi ja suorittaisi alkoholilain piirissä olevaa valvontaa ja ohjaisi maakuntia alkoholimyymälöiden valvonnassa. Valvontaa muutettaisiin vastaamaan paremmin nykyistä toimintaympäristöä kohdentamalla sitä elintarvikehuoneistoista elintarviketoimintaan ja liittämällä lihantarkastus kiinteämmin osaksi muuta elintarvikevalvontaa. Eläimistä saatavien elintarvikkeiden erillinen ensisaapumispaikkavalvonta lakkautettaisiin nykyisessä muodossa ja siirrettäisiin osaksi maakuntien tekemää muuta elintarvikevalvontaa.

Ympäristöterveydenhuollon valvonnan maksullisuutta uudistettaisiin elintarvikelain lisäksi terveydensuojelulain osalta. Voimassa olevan suoriteperusteisen maksun lisäksi perittäisiin suunnitelmalliseen valvontaan kuuluvilta toimijoilta vuosittainen 150 euron perusmaksu. Uudella perusmaksulla pyritään parantamaan maksujen kustannusvastaavuutta ja samalla monipuolistamaan valvontaa nykyistä valmentavampaan suuntaan.

Elintarvikelakiin lisättäisiin toimijan luotettavuutta koskeva säännös. Samalla Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettua lakia muutettaisiin vastaavasti.

Esitys liittyy vuoden 2021 valtion talousarvioesitykseen.

Lait on tarkoitettut tulemaan voimaan samaan aikaan maakuntalain kanssa.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 JOHDANTO.....	4
1.1 Elintarviketurvallisuus.....	4
1.2 Terveysturvallisuus.....	5
1.3 Ympäristöterveydenhuolto.....	5
2 NYKYTILA.....	6
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	6
2.1.1 Lainsäädäntö.....	6
2.1.2 Käytäntö.....	11
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä EU:n ja ulkomaiden lainsäädäntö.....	14
2.2.1 EU:n Elintarvikelainsäädäntö.....	14
2.2.3 Terveysturvallisuuslain mukaisen valvonnan maksullisuus muissa maissa.....	23
2.3 Nykytilan arviointi.....	24
2.3.1 Elintarviketurvallisuus.....	24
2.3.2 Terveysturvallisuuslain valvonnan maksullisuus.....	26
3 ESITYKSEN TAVOITTEEN JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	27
3.1 Tavoitteet.....	27
3.1.1 Elintarvikelaki.....	27
3.1.2 Terveysturvallisuuslain.....	28
3.2 Keskeiset ehdotukset.....	28
3.2.1 Elintarvikelaki.....	28
3.2.2 Terveysturvallisuuslain.....	31
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	32
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	32
4.1.1 Yritystaloudelliset vaikutukset.....	32
4.1.2 Kuntataloudelliset vaikutukset.....	37
4.1.3 Kotitalouksiin kohdistuvat vaikutukset.....	38
4.1.4 Liityntä valtion talousarvioon.....	38
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	39
4.3 Ympäristövaikutukset.....	41
4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	41
5 ASIAN VALMISTELU.....	41
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	41
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	42
6 MUITA ESITYKSEEN VAIKUTTAVIA SEIKKOJA.....	44
6.1 Riippuvuus muista esityksistä.....	45
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	46
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	46
1.1 Elintarvikelaki.....	46
1 luku Yleiset säännökset.....	46
2 luku Elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa koskevat vaatimukset.....	53
3 luku Viranomaiset ja niiden tehtävät.....	68
4 luku Laboratoriot.....	75

HE 262/2018 vp

5 luku	Elintarvikevalvonta	78
6 luku	Elintarvikkeiden vientiin liittyvät viranomaistehtävät	84
7 luku	Elintarvikkeiden kansalliset laatujärjestelmät ja valvotut pito-olosuhteet 85	
8 luku	Nimisuojatuotteiden rekisteröiminen ja valmistuksesta ilmoittaminen ..	86
9 luku	Hallinnolliset pakkokeinot	87
10 luku	Maksut	93
11 luku	Muutoksenhaku	95
12 luku	Rangaistussäännökset	98
13 luku	Erinäiset säännökset	99
15 luku	Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset	101
1.2	Terveystensuojelulaki	101
1.3	Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä.....	104
2	TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET	104
3	VOIMAANTULO	104
4	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	104
	LAKIEHDOTUKSET	112
	Elintarvikelaki	112
	Laki terveystensuojelulain muuttamisesta	146
	Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä.....	150
	LIITE	151
	RINNAKKAISTEKSTIT	151
	Laki terveystensuojelulain muuttamisesta	151
	Laki harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun 6 §:n lain muuttamisesta.....	157

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

1.1 Elintarviketurvallisuus

Elintarvikelainsäädännön tarkoituksena on varmistaa kuluttajien terveydellinen ja taloudellinen turvallisuus. Toimiva lainsäädäntö ja sen valvonta takaavat myös elintarvikealan toimijoiden tasapuolisen kohtelun ja yhtäläisen kilpailuaseman. Lainsäädännön tavoitteiden toteuttaminen edellyttää, että toimijat kantavat osaltaan vastuun elintarvikkeiden turvallisuuden varmistamisesta ja muusta määräysten mukaisuudesta.

Suomen elintarvikelainsäädäntöä uudistettiin laajasti 1990-luvulla erityisesti EU-jäsenyyden vuoksi. Uudistunut EU-lainsäädäntö, varautuminen tulevaisuuden elintarviketurvallisuushaasteisiin, eräät elintarvikevalvonnan toteuttamisessa havaitut epäkohdat sekä Suomen perustuslaki edellyttivät 2000-luvun puolivälissä elintarvikelainsäädännön uudistamista. Tässä yhteydessä katsottiin tarkoituksenmukaiseksi yhdistää aiemmin kolmessa laissa olleet säännökset uudeksi elintarvikelaiksi (23/2006), joka tuli voimaan 1.3.2006.

Voimassa olevaa elintarvikelakia on muutettu 20 kertaa. Suuri osa muutoksista on ollut luonteeltaan teknisiä ja liittyneet kansallisen lainsäädännön tai EU-lainsäädännön muutoksiin. Olennaisimmat muutokset elintarvikelain sisältöön tehtiin vuonna 2011. Muutokset tehtiin käytännön valvontatyössä esiin tulleiden kansallisten muutostarpeiden sekä eräiden EU-lainsäädäntöön tehtyjen muutosten vuoksi. Muutoksilla painotettiin erityisesti elintarvikelain riskiperusteista soveltamista ja toimijoihin kohdistuvan hallinnollisen taakan vähentämistä.

Elintarviketurvallisuukselonteon (VNS 5/2013 vp) eduskuntakäsittelyn yhteydessä todettiin, että maa- ja metsätalousministeriö arvioi elintarvikelain toimivuutta osana hallinnollisen taakan vähentämistä. Arvioinnissa tulisi erityisesti tarkistaa, missä määrin elintarvikelaissa voitaisiin nykyistä enemmän velvoittaa Eviraa ohjeistamaan lainsäädännön toimeenpanossa.

Maa- ja metsätalousministeriö toteutti vuonna 2014 kyselyn elintarvikelain toimivuudesta. Kyselyllä selvitettiin, ovatko elintarvikelain soveltamisala sekä yleiset periaatteet ja vaatimukset edelleen toimivia. Lisäksi selvitettiin, ovatko elintarvikelakiin perustuvat keinot toimivia tavoitteiden saavuttamiseksi.

Pääministeri Sipilän hallitusohjelmassa kesällä 2015 strategisiksi tavoitteiksi asetettiin työllisyys, kilpailukyky ja kasvu, joita pyritään saavuttamaan muun muassa purkamalla turhaa sääntelyä ja byrokratiata. Osana sääntelyn keventämiseen tähtäävän hallituksen kärkihankkeen toimeenpanoa maa- ja metsätalousministeriö ja sen hallinnonalan virastot ovat sitoutuneet lainsäädännöllisin ja ohjauksellisin keinoin vaikuttamaan siihen, että liialliseksi koetusta byrokratiasta päästäisiin eroon.

Ruokapolitiikasta annetussa valtioneuvoston selonteossa Ruoka2030 (VNS 2/2017 vp) asetetaan tavoitteeksi varmistaa, että Suomen viranomaisjärjestelmä kykenee vastaamaan valvonnallisiin haasteisiin ja että meillä on valmius tehokkaasti tunnistaa, hoitaa, ehkäistä ennalta ja torjua sekä uusia että jo tunnettuja elintarviketurvallisuuteen liittyviä uhkia. Lisäksi tavoitteena on varmistaa, että Suomen hyvä elintarviketurvallisuus tunnistetaan tärkeäksi vientivaltiosemme ja että viranomaistoiminta tukee vientiä.

Osana pääministeri Juha Sipilän hallituksen keskushallinnon virastorakenteen kehittämistä koskevia rakennepoliittisten uudistusten toimeenpanoa maa- ja metsätalousministeriö antoi

HE 262/2018 vp

helmikuussa 2018 eduskunnalle esityksen (HE 8/2018) laiksi, jolla perustetaan maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalle uusi virasto, johon yhdistetään Elintarviketurvallisuusviraston (Evira) ja Maaseutuviraston tehtävät sekä osa Maanmittauslaitoksen tietotekniikkapalvelukeskuksen tehtävistä. Laki Ruokavirastosta (371/2018) annettiin 18.5.2018. Uusi Ruokavirasto aloittaa toimintansa 1.1.2019.

Maakuntien perustamista koskevaan hallituksen esitykseen (HE 15/2017 vp) liittyvä hallituksen esitys maakuntauudistuksen täytäntöönpanoa sekä valtion lupa-, ohjaus ja valvontatehtävien uudelleenorganisointia koskevaksi lainsäädännöksi (HE 14/2018 vp) on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä. Elintarvikevalvonnassa olevia hallinnon portaita vähennetään ja Eviran ja aluehallintovirastojen kuntiin kohdistaman elintarvikevalvonnan ohjauksen päällekkäisyyttä poistetaan. Maa- ja metsätalousministeriön sektorilla elintarvikevalvonnan ohjaustehtävät keskitetään Ruokavirastoon. Elintarvikevalvontaan liittyvät tarkastus- ja toimeenpanotehtävät siirretään maakuntiin. Esityksen mukaan toimivalta osoitetaan pääosin maakunnalle. Maakuntauudistuksen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2021.

Antamalla uusi elintarvikelaki pyritään parantamaan elintarvikelain käytettävyyttä jäsentämällä lukuisista muutoksista aiheutunutta hajanaisuutta. Samalla elintarvikelaki päivitetään vastaamaan EU-lainsäädännön nykytilaa. Keskeinen uusi EU-säädös on elintarvikeketjun valvontaa koskeva asetus, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2017/625 virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista, jotka suoritetaan elintarvike- ja rehulainsäädännön ja eläinten terveyttä ja hyvinvointia, kasvien terveyttä ja kasvinsuojeluaineita koskevien sääntöjen soveltamisen varmistamiseksi, sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 999/2001, (EY) N:o 396/2005, (EY) N:o 1069/2009, (EY) N:o 1107/2009, (EU) N:o 1151/2012, (EU) N:o 652/2014, (EU) 2016/429 ja (EU) 2016/2031, neuvoston asetusten (EY) N:o 1/2005 ja (EY) N:o 1099/2009 ja neuvoston direktiivien 98/58/EY, 1999/74/EY, 2007/43/EY, 2008/119/EY ja 2008/120/EY muuttamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 854/2004 ja (EY) N:o 882/2004, neuvoston direktiivien 89/608/ETY, 89/662/ETY, 90/425/ETY, 91/496/ETY, 96/23/EY, 96/93/EY ja 97/78/EY ja neuvoston päätöksen 92/438/ETY kumoamisesta.

1.2 Terveydensuojelu

Terveydensuojelulain (763/1994) tarkoituksena on väestön ja yksilön terveyden ylläpitäminen ja edistäminen. Lain tavoitteena on myös ennalta ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveyshaittaa. Ympäristöterveydenhuollon tehtävänä on alueellaan edistää ja valvoa terveydensuojelua siten, että asukkaille turvataan terveellinen elinympäristö.

Pääministeri Juha Sipilän hallitusohjelman eräänä tavoitteena on kuntien tehtävien ohjauksen jatkuvan pirstaloitumisen ja yksityiskohtaistumisen katkaiseminen. Lupa- ja valvontaviranomaistoiminnassa tavoitteena on siirtyä kohti kustannusvastaavuutta. Terveydensuojelulain valvonta on mainittu hallitusohjelmassa esimerkkinä laista, jossa kustannusvastaavuuteen tulisi pyrkiä. Hallitusohjelman tavoitteena on lisäksi edistää kuntien toimintavapautta palvelujen järjestämisessä siten, että yksityiskohtaisesta resurssien ohjaamisesta siirrytään tavoiteltujen tulosten ohjaamiseen. Tähän liittyen terveydensuojelulain mukaista ilmoitusmenettelyä ja suunnitelmallista valvontaa on kevennetty 11.11.2016 voimaan tulleella terveydensuojelulain muutoksella ja valtakunnallisen terveydensuojelun valvontaohjelman päivityksellä.

1.3 Ympäristöterveydenhuolto

Ympäristöterveydenhuollon lakeja ovat elintarvikelaki (23/2006), eläinlääkintähuoltolaki (920/2009), terveydensuojelulaki (763/1994) ja tupakkalaki (549/2016). Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueista annetun lain (410/2009) mukaan kunnassa tai kunnan yhteistoiminta-alueella tulee olla käytettävissään vähintään 10 henkilötyövuotta vastaavat henkilöresurssit, joilla ympäristöterveydenhuollon palvelut järjestetään. Kunnan tuli tehdä päätös ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueeseen kuulumisesta vuoden 2009 loppuun mennessä.

Suomen Kuntaliitto ja ympäristöterveydenhuollon valvontayksiköt ovat esittäneet, että ympäristöterveydenhuollon lakeja yhdenmukaistettaisiin, jotta niiden ohjaus ja soveltaminen olisi helpompaa ja käytännöt saataisiin valtakunnallisesti yhdenmukaisemmaksi.

Maakuntauudistukseen liittyen hallitus linjasi 5.4.2016, että maakunnan tehtäväksi siirtyvät ympäristöterveydenhuollon tehtävät eli elintarvikevalvonnan, eläinten terveyden ja hyvinvoinnin ja sen valvonnan, terveysvalvonnan ja tupakkavalvonnan tehtävät kunnista, aluehallintovirastoista ja elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskuksista. Linjauksen mukaan riittävän osaamisen ja resurssit omaava kunta voi kuitenkin laissa säädettyjen kriteerien täytyessä sopia maakunnan kanssa järjestämisvastuun siirtämisestä tältä osin kunnalle. Ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirrosta kunnilta maakunnalle säädetään maakuntalaissa (/) ja kriteereistä, joiden perusteella maakunta voi siirtää järjestämisvastuun takaisin kunnalle eräiden ympäristöterveydenhuollon tehtävien järjestämisvastuun siirtämisestä maakunnalta kunnalle annetussa laissa (/).

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

2.1.1 Lainsäädäntö

Elintarvikelaki ja sen nojalla annetut asetukset

Elintarvikevalvonnasta säädetään elintarvikelaissa (23/2006) sekä sen nojalla annetuissa asetuksissa. Elintarvikelaki tuli voimaan 1.3.2006. Elintarvikelaila kumottiin elintarvikelaki (361/1995) ja eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annettu laki (1195/1996). Terveysuojelulaista kumottiin elintarvikeeturvallisuuteen liittyvät säännökset. Kumottujen lakien nojalla annetut alemman asteiset säädökset jäivät voimaan. Elintarvikkeita ja elintarvikevalvontaa koskeva kansallinen lainsäädäntö perustuu laajalti vastaaviin EU-säädöksiin.

Elintarvikkeiden laatuun liittyvää valvontaa toteutetaan myös maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain (999/2012) nojalla. Eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annettu laki (1192/1996) koskee EU:n ulkopuolelta tuotavien eläimistä saatavien elintarvikkeiden rajatarkastusta.

Elintarvikelaki on yleislaki, joka eräin poikkeuksin koskee kaikkia loppukuluttajalle tarkoitettuja elintarvikkeita. Lakia sovelletaan elintarvikkeisiin, niiden käsittelyolosuhteisiin, elintarvikealan toimijoihin sekä elintarvikevalvontaan kaikissa elintarvikkeiden tuotanto-, jalostus- ja jakeluvaiheissa.

Elintarvikelain nojalla on annettu noin 50 asetusta, joilla on pantu täytäntöön EU:n elintarvikesäädöksiä sekä annettu EU-lainsäädännön mahdollistamia kansallisia sääntöjä sekä helpotuksia ja mukautuksia. Elintarvikelain nojalla on annettu viisi asetusta, jotka kuuluvat alueelle,

jolla ei ole EU-lainsäädäntöä. Tällaisia ovat muun muassa säädökset eräiden elintarvikkeiden ravitsemuksellisesta täydentämisestä sekä eräiden elintarvikkeiden alkuperämaan ilmoittamisesta. Kansallisia säädöksiä on annettu myös elintarvikekontaktimateriaaleihin liittyen raskasmetalleista.

Elintarvikelain tarkoituksena on varmistaa kuluttajan käytettäväksi tulevien elintarvikkeiden turvallisuus sekä hyvä terveydellinen ja muu elintarvikemääräysten mukainen laatu. Lain tarkoituksena on myös varmistaa, että elintarvikkeesta annettavat tiedot ovat totuudenmukaisia ja riittäviä eivätkä johda kuluttajaa harhaan. Lain tarkoituksena on turvata korkealaatuinen ja tasapuolinen elintarvikevalvonta, joka on suunnitelmallista, oikein kohdennettua, tehokasta ja eri toimijoita tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti kohtelevaa. Lisäksi lain tarkoituksena on omalta osaltaan parantaa elintarvikealan toimijoiden toimintaedellytyksiä selkeiden ja johdonmukaisten vaatimusten kautta. Elintarvikelain soveltamisalan osalta todetaan, että mitä laissa säädetään elintarvikkeista, koskee soveltuvin osin myös elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvia tarvikkeita.

Elintarvikelaki muutettiin vuonna 2011 annetulla lailla (352/2011). Tuolloin lakia täsmennettiin muun muassa siten, että siitä käy selkeästi ilmi periaate elintarvikelainsäädännön ja -valvonnan riskiperusteisuudesta. Elintarvikelakia ja sen nojalla annettuja säädöksiä toimeenpantaessa ja valvottaessa on otettava huomioon elintarviketoiminnan luonne ja laajuus sekä toimintaan liittyvät muut elintarviketurvallisuuteen ja kuluttajansuojaan vaikuttavat seikat.

Elintarvikelaissa säädetään valvontaviranomaisista ja elintarvikevalvonnan järjestämisestä. Elintarvikevalvonnan hallinnollinen organisointi ja valvonnan järjestämistapa on EU-lainsäädännössä jätetty kansallisesti päätettäväksi. Valvontaviranomaisten tehtävät on elintarvikelaissa säännelty perustuslain edellyttämällä yksityiskohtaisuudella.

Kun elintarvikelaki annettiin vuonna 2006, elintarvikevalvonnan yleisen suunnittelun ja valvonnan ylin ohjaus kuului kauppa- ja teollisuusministeriölle, maa- ja metsätalousministeriölle sekä sosiaali- ja terveysministeriölle. Elintarvikeasioita koskevan päätöksenteon tiivistämiseksi keskushallinnossa kauppa- ja teollisuusministeriön sekä sosiaali- ja terveysministeriön elintarvikelainsäädäntötehtävät yhdistettiin maa- ja metsätalousministeriön elintarvikelainsäädäntötehtäviin vuoden 2008 alusta lukien. Tämän johdosta elintarvikelakia muutettiin lailla (989/2007) siten, että lain ylin johto kuuluu maa- ja metsätalousministeriölle.

Elintarvikevalvonnan keskusviranomaisena toimii Evira, joka suunnittelee, ohjaa, kehittää ja suorittaa valtakunnallisesti elintarvikevalvontaa muun muassa valtakunnallisen elintarvikevalvontaohjelman kautta. Alueellisina elintarvikevalvontaviranomaisina toimivat aluehallintoviranomaiset. Pakallisesta elintarvikevalvonnasta huolehtii kunta tai ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue toiminta-alueellaan. Elintarvikelain mukaan valvontaviranomaiset voivat teettää valvontatehtäviä myös ulkopuolisilla valvontaelimillä.

Elintarvikelaissa viitataan elintarvikevalvonnan yleisten vaatimusten osalta Euroopan unionin elintarvikelainsäädäntöön. EU-lainsäädännössä korostetaan elintarvikevalvonnan suunnitelmallisuutta, avoimuutta ja tehokkuutta. Elintarviketurvallisuusvirastolla on velvollisuus laatia valtakunnallinen valvontaohjelma valvonnan toimeenpanon ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi. Valvonnan suunnitelmallisuuden tehostamiseksi myös kunnan sekä muiden valvontaviranomaisten on laadittava valvontasuunnitelma.

Elintarvikevalvonnan painopistettä siirrettiin vuonna 2011 elintarvikehuoneistojen hyväksymisestä käytännön valvontatyöhön. Pääsääntö on, että toimijan on ilmoitettava elintarvikehuoneiston toiminnasta toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle. Elintarvikehuoneiston hyväksy-

mistä vaaditaan ainoastaan sellaisilta eläinperäisiä elintarvikkeita käsitteleviltä elintarvikehuoneistoilta, jotka EU-lainsäädännön mukaan on hyväksyttävä ennen toiminnan aloittamista sekä itujen alkutuotantopaikoilta. Hyväksymistä koskevaan vaatimukseen on eräitä poikkeuksia.

Elintarvikealan toimijan omavalvontavelvoite on keskeinen osa elintarviketurvallisuuden ja muun määräystenmukaisuuden varmistamista. Elintarvikelaissa olevaa omavalvontavelvoitetta on kehitetty elintarviketoimintaa ja kuluttajaa paremmin palvelevaksi kokonaisuudeksi. Vaatimukset omavalvontasuunnitelman hyväksymisestä sekä valvontaviranomaisen velvollisuudesta määrät omavalvontaan kuuluvista tutkimuksista poistettiin elintarvikelaista, kun lakia muutettiin vuonna 2011.

Valvonnan yhdenmukaistamiseksi ja lihantarkastuksen laadun parantamiseksi lihantarkastus ja siihen liittyvä elintarvikevalvonta keskitettiin vuonna 2011 Eviran tehtäväksi. Porojen lihantarkastus jäi Lapin aluehallintoviraston tehtäväksi. Aikaisemmin pienteurastamoiden ja riistan käsittelylaitosten sekä niiden yhteydessä olevien laitosten hyväksyminen ja valvonta oli kunnan tehtävä. Muutos yhdenmukaisti samalla lihantarkastus- ja valvontamaksut, kun pienteurastamoilta ja riistan käsittelylaitoksilta perittävien maksujen perusteet tulivat yhtenäisiksi koko maassa. Samalla elintarvikelakiin lisättiin mahdollisuus pienteurastamoiden ja riistan käsittelylaitosten lihantarkastuksen ja valvonnan tukemiseen valtion varoista. Elintarvikelain muutoksesta huolimatta eläinlääkintähuoltolain (765/2009) 15 §:n nojalla kunta on kuitenkin yhä voinut hoitaa valtion tehtäväksi säädetyn lihantarkastuksen ja siihen liittyvän valvonnan, jos kunta on tehnyt siitä Eviran kanssa sopimuksen.

Eviran tehtävänä on toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta tulevien eläinperäisten elintarvikkeiden ensisaapumisvalvonnan järjestäminen. Elintarvikelain mukaan valvonta järjestetään ensisijaisesti siten, että Evira tekee kunnan kanssa sopimuksen, jolla kunta sitoutuu huolehtimaan ensisaapumisvalvonnasta kunnan alueella. Kunta voi myös huolehtia ensisaapumisvalvonnasta useamman kunnan puolesta. Sopimuksen teko on kunnalle vapaaehtoista.

Elintarvikelakiin lisättiin vuonna 2011 säännös, joka velvoittaa elintarvikealan toimijan julkistamaan kunnan elintarvikevalvontaviranomaisen antaman elintarvikehuoneiston tarkastuksesta kertovan asiakirjan, ns. Oiva-raportin. Lisäksi tarkastuksesta kertova asiakirja on julkaistava yrityksen verkkosivuilla. Myös kunnan valvontaviranomaisten on julkaistava elintarvikevalvonnan tulokset. Valvontatietojen julkistamisen keskeisenä tavoitteena on valvonnan läpinäkyvyys. Valvonnan tulosten näkyvyys motivoi elintarvikealan toimijoita elintarvikelainsäädännön vaatimusten aiempaa parempaan noudattamiseen ja siten parantaa elintarvikevalvonnan vaikuttavuutta.

Hallinnollisista pakkokeinoista säätäminen on EU-lainsäädännössä jätetty kansallisesti päätettäväksi. Unionilainsäädäntö kuitenkin edellyttää, että elintarvikemääräysten vastaiseen toimintaan kohdistetaan tarkoituksenmukaisia hallinnollisia keinoja ja rikosoikeudellisia seuraamuksia. Elintarvikelaissa on eriaisteisia hallinnollisia pakkokeinoja sekä rangaistussäännös nimikkeelle elintarvikერიკkomus. Lievempien pakkokeinojen osalta valvontaviranomaiselle on jätetty harkintavaltaa pakkokeinon soveltamisen osalta.

Unionilainsäädännön mukaan jäsenvaltioiden on huolehdittava virallisen valvonnan riittävästä rahoituksesta. Periaatteet valvontamaksujen määräytymiselle on esitetty EU-lainsäädännössä. Elintarvikelaissa säädetään, että kunnan valvontaviranomaisen on perittävä kunnan valvontasuunnitelman mukaisesta elintarvikevalvonnasta elintarvikealan toimijalta kunnan hyväksymän taksan mukainen maksu laissa erikseen lueteltujen tehtävien osalta.

Terveysuojelulaki

Terveysuojeluvalvonnasta säädetään terveysuojelulaissa (764/1994). Terveysuojeluun liittyvistä viranomaistehtävistä huolehtii lain mukaan kunnan tai ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueen tehtävään määräämä monijäseninen toimielin alaisine viranhaltijoineen.

Ilmoituksenvaraisten tai hyväksymistä edellyttävien toimintojen valvonta perustuu viranomaisen tekemään valvontasuunnitelmaan. Terveysuojelun valvontasuunnitelma laaditaan kunnassa tai ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella. Valvontasuunnitelma on laadittava siten, että valvonta on laadukasta, riskiperusteista ja terveyshaittoja ehkäisevää. Valvontasuunnitelmassa tulee ottaa soveltuvin osin huomioon keskusvirastojen laatimat ympäristöterveydenhuollon ja terveysuojelun valtakunnalliset valvontaohjelmat. Riskiarvioinnin perusteella kunta määrittää valvontakohteisiin toimeenpantavan säännöllisen valvonnan tarpeen. Valvontasuunnitelman mukaisesta suunnitelmallisesta valvonnasta kunta perii tarkastuskohdittaisen maksun.

Terveysuojeluviranomainen tekee suunnitelmallista ennakkovalvontaa ilmoituksen tehneisiin ja terveysuojelulain nojalla hyväksytyihin kohteisiin. Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi terveysuojeluviranomainen tekee valvontaa terveyshaittaepäilyjen johdosta ja myös muihin kuin suunnitelmallisen valvonnan kohteisiin, kuten esimerkiksi asuntoihin.

Voimassa olevan lain mukaan kunnan on perittävä suunnitelmallisesta valvonnasta toiminnanharjoittajalta hyväksymänsä taksan mukainen maksu käsittelemistään ilmoituksista ja hakemuksista sekä kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista, näytteenotosta ja tutkimuksista sekä myöntämistään todistuksista. Terveyshaittaepäilyihin liittyvistä muista tarkastuksista ja muista suoritteista, kuten mittauksista, näytteenotosta ja muista vastaavista selvityksistä voidaan periä maksu ensimmäistä tarkastusta lukuun ottamatta. Vesiepidemiat selvitetään kunnan kustannuksella.

Ympäristöterveydenhuolto

Aikaisempina vuosina keskusvirastojen valtakunnallisissa valvontaohjelmissa esitettiin vaatimuksia teoreettisesti lasketusta valvontatarpeesta kohderyhmittäin. Vaatimukset olivat lähtökohtaisesti huomattavasti suuremmat kuin se, mitä kunnat pystyivät käytettävissä olevilla resursseilla toteuttamaan. Keskimäärin alle puolet suunnitelmallisesta valvonnasta voitiin toteuttaa lisäämättä kunnan valvontaviranomaisen resursseja merkittävästi. Valtiontalouden tarkastusvirasto otti ympäristöterveydenhuollon tuloksellisuustarkastuskertomuksessa 7/2014 esille ongelman, jossa valtio ohjaa ja asettaa tavoitteet, mutta kunnat rahoittavat valvonnan. Tarkastuskertomuksessa todettiin, että ympäristöterveydenhuoltoa ohjataan epärealistisilla valvontatavoitteilla. Tarkastuskertomuksessa todettiin, että paikallista valvontaa kyetään kuitenkin resursseihin nähden toteuttamaan kohtuullisen hyvin, vaikka valtakunnallisen valvontaohjelman mukaisen suunnitelman tavoitteisiin ei ole aina päästy. Terveysuojelulain 11.11.2016 voimaan tulleella muutoksella muutettiin terveysuojelulain ilmoitusvelvollisuuteen ja suunnitelmalliseen valvontaan liittyviä säännöksiä muun muassa kumoamalla kuntien valvontasuunnitelman sisältöön liittyviä pakollisia säännöksiä. Näin lisättiin kuntien harkintavaltaa valvonnan toteuttamisessa. Elintarvikelain muutoksella, joka tuli voimaan 1.3.2017, muutettiin valvontasuunnitelmia koskevia säännöksiä vastaavalla tavalla siten, että kuntien harkintavalta valvonnan suunnittelemisen ja toteuttamisen osalta kasvoi.

Ympäristöterveydenhuollon valvontaan liittyvät maksut peritään kunnissa nykyisin suoriteperusteisesti. Tarkastaja käy kohteessa, minkä jälkeen kunta perii maksun tarkastuksesta hyväksymänsä taksan mukaisesti. Tarkastukseen katsotaan kuuluvaksi tarkastukseen valmistautuminen, tarkastusaika ja tarkastuspöytäkirjan kirjoittaminen. Viranomaisen antama ohjaus, neuvonta, koulutus, tiedottaminen taikka muut vastaavat toimenpiteet eivät kuulu nykyisin maksullisuuden piiriin. Toiminnanharjoittajan tekemän ilmoituksen tai hakemuksen käsittelystä peritään erillinen maksu.

Aiemmin voimassa olleen tupakkalain (693/1976) mukaan kunta peri elinkeinonharjoittajilta hyväksymänsä taksan mukaisia maksuja kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista ja näytteenotosta. Lisäksi kunta peri tupakkatuotteiden myyntiluvan hakijalta myyntiluvasta hyväksymänsä taksan mukaisen maksun sekä myyntiluvan haltijalta vuosittaisen myyntipistekohtaisen valvontamaksun. Tarkastuksia ja näytteenottoa koskevat maksut sekä myynnin vuotuinen valvontamaksu olivat valtiosääntöoikeudelliselta luonteeltaan veroluontoisia maksuja, mitä kuvataan hallituksen esityksessä eduskunnalle tupakkalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 15/2016 vp, s. 50—51). Sääntely ei kuitenkaan vastannut verolaille asetettuja vaatimuksia. Vuonna 2016 voimaan tulleessa tupakkalaissa myynnin vuotuisesta valvontamaksusta säädetään niin, että sääntely täyttää aiempaa selvemmin verolle perustuslaissa säädetty edellytykset. Maksua ei enää peritä valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista tai näytteenotosta, vaan kaikki tupakkalain mukaisen valvonnan kustannukset katetaan vuotuisista valvontamaksuista saatavilla tuloilla.

Harmaan talouden selvitysyksikkö

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 1 §:n mukaan selvitysyksikön tehtävänä on tuottaa ja jakaa tietoa harmaasta taloudesta sekä sen torjunnasta. Lain 6 §:n mukaan selvitysyksikön tehtävänä on lisäksi tehdä laissa mainittujen viranomaistehtävien tueksi pyynnöstä velvoitteidenhoitoselvityksiä organisaatioista ja organisaatiohenkilöistä. Velvoitteidenhoitoselvityksen tarkoituksena on antaa pääasiassa salassa pidettäviin viranomaistietoihin perustuva kokonaiskuva selvityksen kohteena olevasta organisaatiosta tai organisaatiohenkilöstä ja tukea sitä pyytävän viranomaisen tehtävää helpottamalla ja tehostamalla tehtävään liittyvää tiedonhankintaa ja samalla tukea harmaan talouden torjuntaa lisäämällä asiaa käsittelevän viranomaisen tietoa siitä, miten organisaatio tai siihen liittyvä organisaatiohenkilö on hoitanut lakisääteiset velvoitteensa.

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 5 §:n 4 momentin mukaan velvoitteidenhoitoselvityksessä kuvataan organisaation tai organisaatiohenkilön sekä näihin välittömästi tai välillisesti kytkeytyvän organisaation ja organisaatiohenkilön toimintaa ja taloutta sekä veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka tullin perimiin maksuihin liittyvien velvoitteiden hoitamista. Velvoitteidenhoitoselvityksen tarkoituksena on antaa sitä pyytäneelle viranomaiselle kokonaiskuva siitä, millaista taloudellista toimintaa kohde harjoittaa ja miten se on hoitanut tästä toiminnastaan aiheutuvat julkisoikeudelliset velvoitteensa. Lisäksi velvoitteidenhoitoselvityksestä selviää, mikä on kohteen kyky hoitaa velvoitteensa ja mihin muihin organisaatioihin ja organisaatiohenkilöihin kohde on vastuuaseman tai omistuksen kautta kytkeytynyt.

Velvoitteidenhoitoselvityksen tietosisältö muodostuu pääosin viranomaisrekistereissä olevasta, salassa pidettäväksi määritellystä tiedosta. Velvoitteidenhoitoselvityksen tietosisältö määrittyy Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 7 §:n 1 momentin mukaan sen perusteella, mikä on selvitystä pyytävän viranomaisen oikeus saada salassa pidettävää tietoa kyseiseen käyttötarkoitukseen. Velvoitteidenhoitoselvitys ei siis laajenna sitä pyytävän viranomai-

sen tiedonsaantioikeuksia, vaan se laaditaan viranomaiselle muualla laissa määriteltyjen tehtävien ja niihin liittyvien tiedonsaantioikeuksien perusteella.

Velvoitteidenhoitoselvityksen etuna perinteiseen tapauskohtaiseen tai joukkotietoihin perustuvaan tietojenvaihtoon nähden on sen tarkasti etukäteen sovittu sisältö ja tietojen esittämistapa, ajantasaiset tiedot sekä hankkimisen nopeus. Velvoitteidenhoitoselvitys on tietotuote, joka on tarkoitettu kokonaiskuvan luomiseen organisaatiosta tai organisaatiohenkilöstä. Harmaan talouden selvitysyksiköllä on käytössä tietojärjestelmä (Selvitystietojärjestelmä STJ), joka mahdollistaa ajantasaisten tietojen nopean hankkimisen eri viranomaisilta. Järjestelmän avulla tietojen hankkiminen ja luovuttaminen tietoja tarvitsevalle viranomaiselle käy nopeasti ja valvotusti ja tiedot voidaan toimittaa vakioiduin sisällöin ja vakioiduissa muodoissa. Velvoitteidenhoitoselvityksen sisältö ei ole, toisin kun perinteinen tietojenvaihto, sidottu tietoja pyytävän tai luovuttavan virkamiehen tietoihin pyydettävien ja luovutettavien tietojen sisällöstä. Selvitysyksikkö tarjoaa lisäksi palvelua tietosisällön ymmärtämiseksi.

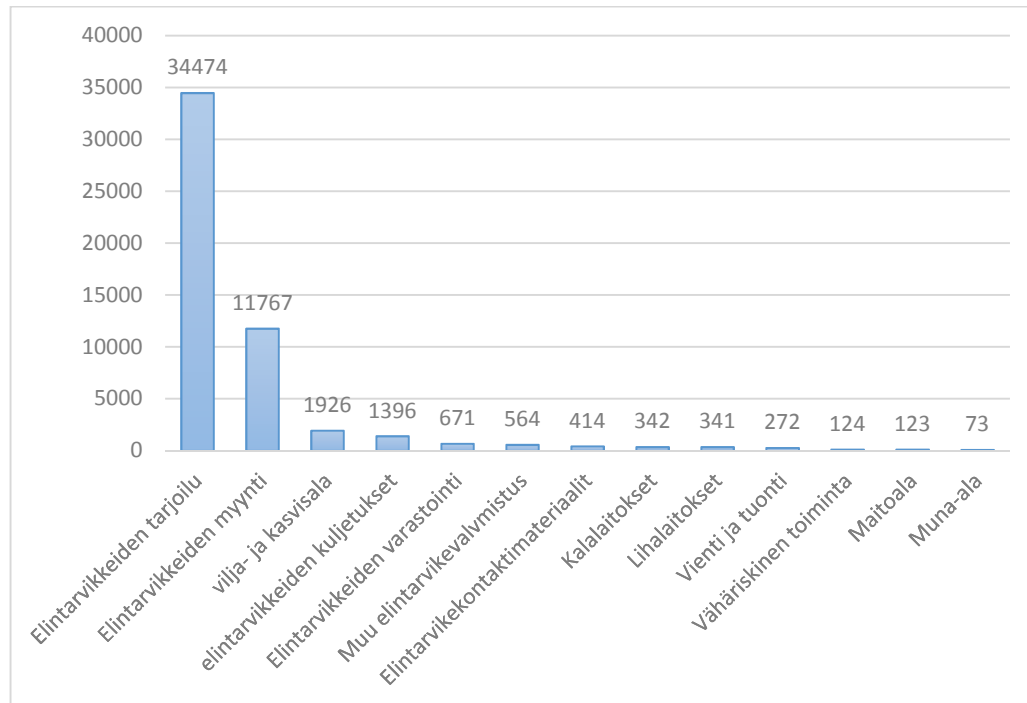
Selvitysyksikköä koskevan lain 6 §:ssä on tyhjentävästi lueteltu ne käyttötarkoitukset, joihin velvoitteidenhoitoselvitys voidaan laatia. Tällä hetkellä lainsäädäntö ei mahdollista velvoitteidenhoitoselvitysten laatimista tukemaan elintarvikevalvonnan prosesseja.

2.1.2 Käytäntö

Elintarvikeeturvallisuus

Viranomaisvalvonnan piirissä olevia elintarvike- ja kontaktimateriaaliyrityksiä oli vuonna 2017 yhteensä 52 488 kpl. Alkutuotannon toimijoita oli 10 098 kpl.

Kuva 1: Viranomaisvalvonnan piirissä olevat elintarvike- ja kontaktimateriaaliyritykset 2017

Evirassa oli vuoden 2017 lopussa elintarvikevalvonnassa noin 338 henkilötyövuotta. Aluehallintovirastoissa elintarvikevalvontaan osallistuvien määrä oli vuonna 2017 yhteensä 23,8 henkilötyövuotta ja Ahvenanmaalla noin 5,4 henkilötyövuotta.

Elintarviketurvallisuuden valvontaan käytettiin vuonna 2017 noin 698 henkilötyövuotta. Kunnallisia valvontayksiköitä oli 62 kpl valvontayksikköä (kunta—kuntayhtymä—ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue). Vuonna 2017 elintarvikealan yrityksiin tehtiin uusintatarkastukset mukaan lukien valvontakäyntejä noin 27 000 kpl.

Ympäristöterveydenhuollon vuotuiset kustannukset kunnille ovat yhteensä noin 85—115 miljoonaa €. Valtionosuuden tarkkaa määrää ei voida laskea, mutta sen arvioidaan kattavan noin 30 miljoonaa euroa. Toimijoilta peritään valvontamaksuja 5—10 miljoonaa €, eli noin 5—10 % kokonaiskustannuksista katettiin maksutuotoilla. Valtionosuuksien ja valvontamaksujen jälkeen kuntien maksettavaksi jää ympäristöterveydenhuollossa noin 50—70 miljoonaa €. Terveysuojeluvalvonnassa toiminnanharjoittajilta perittävistä maksuista varsin suuri osuus on kunnan sisäistä laskutusta, sillä suuri osa terveysuojelun valvontakohteista on kunnan ylläpitämiä, kuten uimahallit, uimarannat, koulut ja päiväkodit.

Valvontamaksuissa on eroja valvontayksiköiden välillä, koska maksuista päätetään kunnissa ja ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueella. Ympäristöterveydenhuollon maksut vaihtelevat valvontayksiköittäin siten, että esimerkiksi suurten vesilaitosten ilmoituksista peritään noin 300—1000 € maksu ja pienistä kohteista, kuten kauneushoitoloista noin 100—300 €. Valvontayksiköiden määrittelemät tuntihinnat vaihtelevat 40—80 €/h välillä. Tämän hetkiset tuntihinnat eivät kaikilta osin kata valvontaan liittyviä kuluja.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä EU:n ja ulkomaiden lainsäädäntö

2.2.1 EU:n Elintarvikelainsäädäntö

Yleistä

Euroopan unionin elintarvikelainsäädäntö on vaikuttanut keskeisesti Suomen kansalliseen elintarvikelainsäädäntöön. EU:ssa on runsaasti elintarvikkeita koskevaa lainsäädäntöä, joka voidaan yltäasolla jakaa yleiseen elintarvikelainsäädäntöön, elintarvikehygieniaa sekä elintarvikevalvontaa koskevaan lainsäädäntöön.

EU:n elintarvikelainsäädäntö uudistettiin laajasti 2000-luvun alkupuoliskolla. Tarkastelukulma laajennettiin tuolloin perinteisen elintarvikelainsäädännön ulkopuolelle. Uusi lähestymistapa kattoi koko elintarvikeketjun ”pellolta pöytään”. Keskeisiksi periaatteiksi vahvistettiin, että elintarviketurvallisuuden liittyvien toimien täytyy olla tieteellisesti perusteltavissa ja päätöksenteon täytyy olla avointa, johdonmukaista ja vaikuttavaa. Lainsäädännön kehittämisen ensisijaisena tavoitteena on oltava elintarviketurvallisuus.

Muita elintarvikelainsäädäntöön vaikuttavia kansainvälisiä tahoja ovat muun muassa YK-järjestelmään kuuluvat Codex Alimentarius -komissio sekä Euroopan Talouskomissio (UNECE).

Codex Alimentarius on YK:n maatalousjärjestö FAO:n ja Maailman terveysjärjestö WHO:n yhteinen kansainvälisiä elintarvikealan standardeja valmisteleva sihteeristö. Toiminnan keskeisenä tavoitteena on kuluttajan terveyden suojeleminen sekä oikeudenmukaiset käytännöt kansainvälisessä elintarvikekaupassa. Codex-standardit ja muut niihin verrattavat tekstit perustuvat lähtökohtaisesti tieteelliseen arviointiin, mutta myös muita oikeutettuja tekijöitä voidaan tarvittaessa ottaa päätöksenteossa huomioon. Varovaisuusperiaatetta voidaan soveltaa osana riskinhallintaa. Codex Alimentariuksen asema kansainvälisessä elintarvikekaupassa on korostunut maailman kauppajärjestön WTO:n puitteissa solmitun SPS-sopimuksen myötä. Codex-standardit käytetään WTO-sopimuksen ja erityisesti SPS-sopimuksen puitteissa referenssi-standardina kauppariitoja ratkottaessa.

UNECE:n puitteissa on solmittu helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kuljetuksia ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävää erityiskalustoa koskeva sopimus (SopS 48/1981, ATP-sopimus). Sopimuksessa säädetään muun muassa helposti pilaantuvien elintarvikkeiden

HE 262/2018 vp

kansainvälisissä kuljetuksissa käytettävien kylmäkuljetusajoneuvojen vaatimuksista ja niiden tarkastuksista.

Yleinen elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja koskeva EU-lainsäädäntö

Yleisen elintarvikelainsäädännön keskeisin säädös on vuonna 2002 elintarvikelainsäädäntöä koskevista yleisistä periaatteista ja vaatimuksista, Euroopan elintarviketurvallisuusviranomaisen perustamisesta sekä elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvistä menettelyistä annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 178/2002. Asetuksella vahvistetaan elintarvikkeita ja rehuja koskevat yleiset määritelmät ja periaatteet, jotka muodostavat pohjan elintarviketurvallisuutta koskeville toimenpiteille yhteisötasolla ja jäsenvaltioissa. Elintarvikkeiden turvallisuuden varmistamiseksi on tarpeen käsitellä koko elintarvikeketjua, mukaan lukien alkutuotanto ja rehut, yhdenmukaisella tavalla. Asetuksella luodaan myös yleiset puitteet niille alueille, jolla ei ole voimassa erityislainsäädäntöä. Asetuksella perustettiin Euroopan elintarviketurvallisuusviranomainen EFSA, joka tuottaa riippumatonta tieteellistä tietoa EU-lainsäädännön ja politiikkojen tarpeisiin kaikilla aloilla, joilla on välitön tai välillinen vaikutus elintarvikkeiden ja rehujen turvallisuuteen. EFSA huolehtii myös riskiviestinnästä.

Osana komission horisontaalista arviointiohjelmaa (Refit) on selvitetty, onko Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 178/2002 edelleen tarkoitukseensa soveltuva sekä ovatko tavoitteiden saavuttamiseksi osoitetut keinot toimivia. Komission työasiakirja arvioinnin tuloksista julkaistiin tammikuussa 2018. Asetuksen ydintavoitteet eli kuluttajan terveyden suojeleminen ja sisämarkkinoiden toimivuus katsotaan saavutetun varsin hyvin. Tieteellinen riskinarviointi on parantunut, vaikkakin läpinäkyvyydessä on edelleen kehittämisen varaa. Riskiviestintää ei pidetä aina riittävän vaikuttavana.

Elintarvikehygieniää koskeva EU-lainsäädäntö

Elintarvikehygieniää koskeva EU-lainsäädäntö uudistettiin vuonna 2004 annetulla hygieniapaketilla, johon kuuluvat seuraavat säädökset:

- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 852/2004 elintarvikehygieniasta;
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 853/2004 eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä;
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 854/2004 ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläinperäisten tuotteiden virallisen valvonnan järjestämistä koskevista erityissäännöistä.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 852/2004 sisältää yleiset elintarvikehygieniää koskevat vaatimukset kaikille elintarvikealan toimijoille alkutuotannosta vähittäismyyntiin. Asetus sisältää elintarvikkeiden valmistuksen prosessihallinnan eli HACCP:n (Hazard Analysis and Critical Control Points) perusvaatimukset, jotka on kirjattu Codex Alimentariuksen kansainvälisten hygieniaperiaatteiden mukaisesti seitsemänä periaatteena. Periaatteen soveltamisessa on joustavuutta pienten toimijoiden kohdalla. Asetuksessa edellytetään kaikkien elintarvikealan toimijoiden rekisteröintiä. Tietyt eläinperäisiä elintarvikkeita käsittelevät elintarvikehuoneistot sekä sellaiset alkutuotantopaikat, joissa harjoitetaan itujen alkutuotantoa, on hyväksyttävä ennen toiminnan aloittamista. Asetuksessa säädetään yleisistä hygienivaatimuksista alkutuotannolle, elintarvikehuoneistoille ja elintarviketoiminnalle. Lisäksi asetuksessa säädetään kansallisista ja EU-tason hyvän käytännön ohjeista. Tietyt pienimuotoiset toiminnot voidaan rajata asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle, mutta tällaista toiminnoista on annettava kansallisia sääntöjä. Lisäksi tietyistä asetuksen vaatimuksista voidaan myöntää

mukautuksia elintarvikehuoneistojen rakenteiden osalta sekä perinteisten tuotantomenetelmien tai maantieteellisten haittojen perusteella. Kansalliset säännöt ja mukautukset edellyttävät komission ja muiden jäsenvaltioiden määränemmistön suostumusta.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 853/2004 sovelletaan eläinperäisten elintarvikkeiden käsittelyyn ennen vähittäismyyntiä tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Tiettyjä pienimuotoisia toimintoja on rajattu asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Asetuksen soveltamisalan ulkopuolella ovat myös yhdistelmätuotteet, joissa kasviperäiseen tuotteeseen on yhdistetty jalostettua eläinperäistä tuotetta. Asetuksessa säädetään hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen hyväksymisvaatimuksista sekä eri toimialojen elintarvikehuoneistojen rakenteellisista ja toiminnallisista erityisvaatimuksista. Asetuksessa on myös vaatimuksia osalle alkutuotantoa, muun muassa maidon- ja munantuotannolle sekä kalastustuotteille. Lisäksi asetuksessa säädetään tunnustusmerkistä, eläinperäisten elintarvikkeiden tuontivaatimuksista sekä salmonellaa koskevista erityistakuista. Tiedot pienimuotoiset toiminnot voidaan rajata asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle, mutta tällöin toiminnoista on annettava kansallisia sääntöjä. Tällainen on esimerkiksi mahdollisuus tilalla teurastetun siipikarjan lihan suoramyyntiin ilman hyväksytyä elintarvikehuoneistoa ja lihantarkastusta. Lisäksi tietyistä asetuksen vaatimuksista voidaan myöntää mukautuksia elintarvikehuoneistojen rakenteiden osalta sekä perinteisten tuotantomenetelmien tai maantieteellisten haittojen vuoksi. Kansalliset säännöt ja mukautukset edellyttävä komission ja muiden jäsenvaltioiden määränemmistön suostumusta. Asetus antaa mahdollisuuden säätää kansallisesti useista seikoista.

Zoonoosien eli ihmisten ja eläinten välillä tarttuvien tautien seurannasta ja valvonnasta säädetään tarkemmin tiettyjen zoonoosien ja niiden aiheuttajien seurannasta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 2003/99/EY ja salmonellan ja muiden tiettyjen elintarvikkeiden kautta tarttuvien tiettyjen zoonoosien aiheuttajien valvonnasta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 2160/2003.

Elintarvikkeita koskeva erityislainsäädäntö

Elintarvikkeista annettavia tietoja koskeva EU-lainsäädäntö uudistettiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 1169/2011 elintarviketietojen antamisesta kuluttajille. Asetuksella säädetään sekä yleisistä merkinnöistä että ravintoarvomerkinnöistä. Elintarviketietojen antamiseen sovelletaan samoja periaatteita siitä riippumatta, millä tavalla elintarvikkeita markkinoidaan. Etämyynnin kautta markkinoitavista elintarvikkeista on annettava samat tiedot kuin perinteisillä tavoilla markkinoitavista. Yleinen vaatimus elintarvikkeen alkuperämaan ilmoittamisessa on asetuksessa sama kuin aiemminkin eli alkuperämaa on ilmoitettava, jos sen ilmoittamatta jättäminen voi johtaa kuluttajaa harhaan. Lisäksi asetuksen nojalla on annettu komission täytäntöönpanoasetukset, jotka edellyttävät alkuperämaan ilmoittamista tuoreesta sianlihasta, lampaan- ja vuohenlihasta sekä siipikarjanlihasta sekä elintarvikkeen pääainesosan alkuperämaan ilmoittamisesta tietyissä tapauksissa. Asetuksella parannettiin kuluttajan tiedon saantia elintarvikkeiden ravintosisällöstä. Ravintoarvomerkintä on lähtökohtaisesti pakollinen valmiiksi pakatuissa elintarvikkeissa.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1169/2011 kielletään liittämästä elintarvikkeisiin väitteitä, joiden mukaan elintarvike ehkäisisi, hoitaisi tai parantaisi sairauksia. Elintarvikkeisiin liitettävät ravitsemus- ja terveystieteelliset väitteet ovat vapaaehtoisia. Jotta kuluttaja ei johdeta elintarvikkeiden markkinoinnissa käytettävillä väitteillä harhaan, niistä säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1924/2006 elintarvikkeita koskevista ravitsemus- ja terveystieteellisistä väitteistä. Asetus määrittelee edellytykset, joiden perusteella tuotteisiin voi liittää ravitsemus- ja terveystieteellisiä väitteitä ja luo näin yhteiset pelisäännöt ja hyväksymiskäytännöt väitteiden käytölle kaikissa EU-maissa. Ainoastaan asetuksen mukaisesti hyväksytyt

väitteitä voi käyttää elintarvikkeiden markkinoinnissa. Asetuksen tavoitteena on varmistaa, että kuluttajalle annettavat tiedot ovat tieteellisesti perusteltuja eivätkä johda kuluttajaa harhaan. Harmonisoiduilla vaatimuksilla lisätään myös elinkeinonharjoittajien toiminnan oikeusvarmuutta ja oikeudenmukaista kilpailua.

Erityisille ryhmille tarkoitettujen elintarvikkeiden soveltuvuus erityisen koostumuksensa takia ilmoitetulle kohderyhmälle ja ilmoitettuihin ravitsemuksellisiin tarkoituksiin. Ne soveltuvat esimerkiksi ruoansulatus- tai aineenvaihduntahäiriöistä kärsiville henkilöille. Tällaisista elintarvikkeista säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) N:o 609/2013 erityisille ryhmille tarkoitetuista elintarvikkeista. Asetuksen soveltamisalaan kuuluvat äidinmaidonkorvikkeet ja vieroitusvalmisteet, viljapohjaiset lastenruoat, erityisiin lääkinnällisiin tarkoituksiin tarkoitettujen elintarvikkeiden sekä painonhallintaan tarkoitettujen ruokavalion korvikkeiden.

Ravintolisien koostumuksesta, merkinnöistä ja kaupanpidosta säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2002/46/EY. Ravintolisillä tarkoitetaan tabletteina, kapselina, jauheena, nesteinä tai muussa vastaavassa muodossa myytäviä valmiiksi pakattuja valmisteita, joita markkinoidaan elintarvikkeina. Ravintolisien tarkoitus on täydentää ruokavaliota tai muulla tavalla vaikuttaa ihmisen ravitsemuksellisiin tai fysiologisiin toimintoihin.

Elintarvikkeisiin lisättävistä vitamiineista, kivennäisaineista ja muista aineista säädetään Euroopan neuvoston ja parlamentin asetuksella (EY) N:o 1925/2006. Elintarvikkeiden täydentäminen on EU:ssa vapaaehtoista. Asetuksella annetaan tarkemmat vaatimukset ainoastaan vitamiineille ja kivennäisaineille sekä niiden yhdisteille. Asetuksella säädetään myös menettelyistä, jolla voidaan kieltää tai rajoittaa mahdollisten vaarallisten aineiden käyttöä elintarvikkeissa. Asetuksen mukaan voidaan kansanterveydellisin perustein myös säätää vitamiinien tai kivennäisaineiden pakollisesta lisäämisestä elintarvikkeisiin.

Elintarvikeparanteilla tarkoitetaan lisäaineita, aromeja ja entsyymejä. Elintarvikeparanteista säädetään elintarvikelisiä aineista annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1333/2008, elintarvikkeissa käytettävistä aromeista ja tietyistä ainesosista, joilla on aromaattisia ominaisuuksia, annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1334/2008 ja elintarvike-entsyymeistä annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1332/2008 sekä elintarvikelisiä aineiden, elintarvike-entsyymien ja elintarvikearomien yhtenäisestä hyväksymismenettelystä annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1331/2008. Joitakin aromityyppejä lukuun ottamatta EFSA arvioi aineiden turvallisuuden ennen niiden hyväksymistä käyttöön. Elintarvikeparanteita ei yleensä kuluteta varsinaisina elintarvikkeina, vaan ne lisätään tarkoituksellisesti jotain teknologista tarkoitusta varten.

Unionilainsäädännössä on vahvistettu koostumusta ja merkintöjä koskevia vaatimuksia myös tietyille tuoteryhmille, kuten kahvi- ja sikuriuutteille (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 1999/4/EY), kaakao- ja suklaatuotteille (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2000/36/EY), hedelmähilloille ja tietyille vastaaville tuotteille (neuvoston direktiivi 2001/113/EY), hedelmätäysmehuille ja tietyille vastaaville tuotteille (neuvoston direktiivi 2001/112/EY), hunajalle (neuvoston direktiivi 2001/110/EY), sokerille (neuvoston direktiivi 2001/111/EY), kuivatuille säilötyille maidoille (neuvoston direktiivi 2001/114/EY) ja luontaisille kivennäisvesille (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/54/EY).

Myös elintarvikkeiden käsittelylle on asetettu EU-lainsäädännössä vaatimuksia. Elintarvikkeiden käsittelystä ionisoivalla säteilyllä säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2001/190/EY.

veillä 1999/2/EY ja 1999/3/EY. Pakastettujen elintarvikkeiden valmistuksesta ja kaupanpidosta säädetään neuvoston direktiivillä 89/108/ETY.

Eräiden elintarvikkeiden turvallisuuden varmistamisen katsotaan edellyttävän erityistä tieteellistä riskinarviointia ja lupamenettelyä ennen kuin tuotteet voidaan saattaa markkinoille. Yksi tällainen ryhmä on uuselintarvikkeet. Uuselintarvikkeilla tarkoitetaan tuotteita, joita ei ole merkittävässä määrin käytetty ihmisravintona Euroopan unionissa ennen ensimmäisen uuselintarvikeasetuksen (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 258/97) voimaantuloa 15.5.1997. Uuselintarvikkeista annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2015/2283 korvasi aiemman asetuksen ja tätä uutta asetusta on sovellettu 1.1.2018 alkaen. Uuselintarvikkeet voivat olla äskettäin kehitettyjä innovatiivisia elintarvikkeita tai elintarvikkeita, jotka on tuotettu uusilla tekniikoilla ja tuotantoprosesseilla. Ne voivat myös olla perinteisesti EU:n ulkopuolella käytettyjä elintarvikkeita. Myös muun muassa nanoteknologian avulla valmistetut elintarvikkeet, luonnonvaraiset kasvit ja hyönteiset kuuluvat uuselintarvikeasetuksen piiriin. Uuselintarvikkeen markkinoille saattaminen edellyttää, että EFSA on arvioinut tuotteen turvallisuuden ja että sille on myönnetty unionitasolla lupa.

Muuntogeenisistä elintarvikkeista ja rehuista annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EY) N:o 1829/2003 vahvistetaan säännöt muuntogeenisten elintarvikkeiden turvallisuusarvioinnille, hyväksymiselle ja merkinnöille. Näiden tuotteiden riskinarviointi tehdään keskitetysti EFSA:n toimesta. Luvan myöntämistä koskeva käsittely tapahtuu keskitetysti unionitasolla. Mikäli elintarvikkeen ainesosana on käytetty muuntogeenistä raaka-ainetta, siitä on ilmoitettava elintarvikkeen merkinnöissä, vaikka muuntelua ei voitaisi enää lopputuotteesta analyytisesti todentaa. Merkintöjen avulla kuluttaja voi tehdä valintoja myös eettisin perustein.

Elintarvikkeiden vierasaineilla tarkoitetaan aineita, joita ei ole tarkoituksella lisätty elintarvikkeeseen, mutta joita siinä kuitenkin esiintyy mainitun elintarvikkeen tuotannon tai teollisen tuotannon, jalostuksen, valmistuksen, käsittelyn, pakkaamisen, kuljetuksen tai varastoinnin seurauksena tai ympäristön saastumisen vuoksi. EU-lainsäädännössä on useita säädöksiä, joiden tavoitteena on ehkäistä vieraiden aineiden esiintymistä tai minimoida niiden määrät elintarvikkeissa. Horisontaalinen säädös on elintarvikkeissa olevia vieraita aineita koskevista yhteisön menettelyistä annettu neuvoston asetus (ETY) N:o 315/93. Tiettyjen elintarvikkeissa olevien vierasaineiden enimmäismäärät on vahvistettu komission asetuksessa (EY) N:o 1881/2006. Toimenpiteistä elintarvikkeiden akryyliamidipitoisuuden vähentämiseksi ja vertailuarvojen vahvistamiseksi säädetään komission asetuksella (EU) 2017/2158.

Eläimistä saatavien elintarvikkeiden jäämävalvonnasta säädetään neuvoston direktiivillä 96/23/ETY. Valvonta kattaa eläinlääkejäämät ja kiellettyjen aineiden jäämät sekä rehuista tulevat torjunta-ainejäämät ja raskasmetallit. Eläinlääkejäämien enimmäismääristä säädetään komission asetuksessa (EU) N:o 37/2010. Asetuksessa on myös määritelty aineet, joiden käyttö eläinten lääkitsemisessä on kielletty, koska niiden jäämille ei ole voitu asettaa enimmäismäärää (MRL). Neuvoston direktiivillä 96/22/EY kielletään tiettyjen hormonaalista tai tyreostaattista vaikutusta omaavien aineiden ja beta-agonistien käyttö kotieläintuotannossa. Suomessa Evira vastaa jäämävalvontasuunnitelman laatimisesta ja toimittaa tulokset EFSA:lle, joka laatii vuosittain jäämäraportin.

Elintarvikekontaktimateriaaleja koskeva EU-lainsäädäntö

Elintarvikekontaktimateriaalilla tarkoitetaan materiaaleja ja tarvikkeita, jotka ovat suoraan tai välillisesti kosketuksessa tai jotka on tarkoitettu tulemaan kosketukseen elintarvikkeen kanssa. Kaikille elintarvikekontaktimateriaaleille asetetuista yhteisistä vaatimuksista säädetään elin-

tarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvista materiaaleista ja tarvikkeista annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1935/2004. Lisäksi EU-lainsäädännössä on tuote- ja ainekohtaisia säädöksiä esimerkiksi muoville, keramiikalle ja regeneroidulle sellulosaalle.

Elintarvikevalvontaa koskeva EU-lainsäädäntö

Rehu- ja elintarvikelainsäädännön sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia koskevien sääntöjen mukaisuuden varmistamiseksi suoritetusta virallisesta valvonnasta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 882/2004 alettiin soveltaa yhtä aikaa hygieniasäädösten kanssa 1.1.2006.

Ihmisravinnoksi tarkoitettujen eläinperäisten tuotteiden virallisen valvonnan järjestämistä koskevista erityissäännöistä annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 854/2004 säädetään eläinperäisten elintarvikkeiden virallisesta valvonnasta, kun sovelletaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 853/2004. Asetuksessa säädetään elintarvikehuoneistojen hyväksymisestä ja virallisen valvonnan sisällöstä, kuten maidontuotannon ja kalastustuotteiden valvonnasta, lihantarkastuksesta, virkaeläinlääkärin tehtävistä sekä lihantarkastusta suorittavien henkilöiden pätevyysvaatimuksista. Lisäksi asetuksessa säädetään eläinperäisten elintarvikkeiden tuontiin liittyvästä valvonnasta.

Eläimistä saatavien elintarvikkeiden tarkastuksista sisämarkkinakaupassa säädetään eläinlääkinnällisistä tarkastuksista Euroopan yhteisön sisäisessä kaupassa annetussa Euroopan neuvoston direktiivissä 89/662/ETY. Direktiivi mahdollistaa toisesta jäsenvaltiosta toimitettavien elintarvike-erien pistokoeluoontoiset tarkastukset määränpäässä (ensisaapumisvalvonta).

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 882/2004 sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus N:o (EY) N:o 854/2004 korvataan uudella Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2017/625 virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista, jotka suoritetaan elintarvike- ja rehulainsäädännön ja eläinten terveyttä ja hyvinvointia, kasvien terveyttä ja kasvinsuojeluaineita koskevien sääntöjen soveltamisen varmistamiseksi Asetus tuli voimaan keväällä 2017 ja sitä aletaan pääosin soveltaa 14.12.2019 alkaen. Asetuksen (EU) 2017/625 vaatimukset vastaavat monelta osin asetusten (EY) N:o 882/2004 ja 854/2004 vaatimuksia. Asetuksessa (EU) 2017/625 annetaan komissiolle valtuudet antaa tarkempia säännöksiä esimerkiksi lihantarkastuksesta.

Asetuksella (EU) 2017/625 yhtenäistetään maatalous-elintarvikeketjun valvontaa. Asetuksen soveltamisala on laajempi kuin asetuksen (EU) N:o 882/2004 siten, että soveltamisalaan kuuluvat lähes kaikki elintarvikeketjuun liittyvät alat. Asetuksen mukaan virallisen valvonnan tulee olla riskiperusteista, säännöllistä ja vaikuttavaa ja sitä tulee suorittaa tuotannon kaikissa vaiheissa pääsääntöisesti ennalta ilmoittamatta. Virallisessa valvonnassa on otettava huomioon toimijoiden oman valvonnan luotettavuus ja tulokset sekä tarvittaessa yksityiset laadunvarmistusjärjestelmät. Lisäksi on otettava huomioon tiedot, jotka viittaavat siihen, että kuluttajia ollaan todennäköisesti johtamassa harhaan. Valvonnan tulee olla suunnitelmallista, siitä tulee raportoida ja sen tulee olla läpinäkyvä.

Asetuksessa (EU) 2017/625 tehtävät on jaettu viralliseen valvontaan ja muuhun viralliseen toimeen. Virallinen valvonta on lähinnä vaatimustenmukaisuuden todentamista ja muu virallinen toimi esimerkiksi eläintautien seurantaan ja torjuntaan liittyviä toimenpiteitä. Asetuksessa säädetään jäsenvaltioiden viranomaisten suorittamasta virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista, viranomaisten pätevyydestä sekä vaatimuksesta kouluttaa ja auditoida viranomaisia. Asetuksessa säädetään aiempaa yksityiskohtaisemmin virallisen valvonnan ja muiden virallisten toimien siirtämisestä viranomaisilta muille tahoille.

Asetuksen (EU) 2017/625 mukaan jäsenvaltioiden tulee varmistaa virallisen valvonnan ja muiden virallisten toimien riittävä rahoitus. Kustannusten kattamiseksi toimijoilta voidaan kerätä maksuja. Tietyille aloille valvontamaksut säädetään pakolliseksi. Asetuksessa säädetään myös maksujen laskentaperusteista. Maksut voivat olla kiinteämääräisiä tai ne voivat perustua yksittäisen valvontatoimen tosiasiallisiin kustannuksiin tai maksut voivat määräytyä näiden yhdistelmällä. Valvontamaksujen vahvistamiseen ja määrään sekä toimivaltaisiin viranomaisiin liittyvien tietojen tulee olla avoimia.

Asetuksessa (EU) 2017/625 vahvistetaan yleiset periaatteet valvonnan täytäntöönpanotoimille ja seuraamuksille. Elintarvikemääräysten noudattamatta jättämiseen liittyvien toimien esimerkinomaista luetteloa on laajennettu. Viranomaisten on mahdollista muun muassa antaa määräys toimijan omavalvonnan tiheyden lisäämisestä tai toimijan internetsivustojen sulkemisesta tarvittavaksi ajaksi. Asetuksessa vahvistetaan myös petoksellisten tai vilpillisten käytäntöjen avulla tehtyihin sääntöjen rikkomiseen sovellettavia taloudellisia seuraamuksia. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että asetuksen mukaisista elintarvikemääräysten rikkomisista ilmoittamiseen on käytettävissä asianmukaisia järjestelyjä, ja että ilmoituksen tehneitä henkilöitä suojellaan vastatoimilta.

2.2.2. Elintarvikelainsäädäntö muissa maissa

Yleistä

Euroopan unionin jäsenvaltioiden elintarvikelainsäädäntö on pitkälti harmonisoitua EU-lainsäädäntöä. Tietyt asiat kuten valvonnan järjestäminen, valvontamaksut sekä hallinnolliset pakkokeinot on jätetty jäsenvaltioiden päätettäväksi. Pohjoismaiden lisäksi tarkasteluun on otettu sellaisia maita, joiden välillä on eroavaisuuksia valvonnan järjestämisen ja valvonnasta perittävien maksujen sekä pakkokeinojen ja sanktioiden suhteen. Tarkastelussa on kiinnitetty erityisesti huomiota meneillään oleviin lainsäädännön uudistamiskeskusteluihin sekä hiljattain toteutettuihin muutoksiin.

Ruotsi

Ruotsissa elintarvikkeita ja elintarvikevalvontaa koskee yksi yleislaki (Livsmedelslagen, 2006:804). Laissa säädetään yleisellä tasolla elintarvikkeista ja elintarvikevalvonnasta siten, että EU-lainsäädännön asettamat perusvaatimukset täyttyvät. Elintarvikevalvonnasta vastaa Ruotsissa elinkeinoministeriön alainen elintarvikevirasto (Livsmedelsverket) ja tietyiltä osin maatalousvirasto (Jordbruksverket).

Elintarvikehuoneistojen hyväksymisestä peritään toimijalta kertaluontoinen maksu. Elintarvikevalvonnasta peritään vuosittainen maksu. Kuntatasolla elintarvikevalvonnan kustannuksista katetaan noin 80 prosenttisesti valvontamaksuilla ja loput veroilla. Kuntien valvonnasta perimät maksut voivat vaihdella. Vuosimaksun suuruus riippuu toimintaan liittyvistä riskitekijöistä, informaatiosta (esimerkiksi merkintöjen tarkastamiseen kuluva lisäaika) sekä toimijan valvontahistoriasta. Aiemman valvontahistorian perustella toimijat jaetaan kolmeen luokkaan: A

(alennettu valvonta), B (normaali valvonta, kerroin 1, koskee esim. uusia toimijoita) ja C (vahvistettu valvonta). Valvontaan käytetty aika määritellään kaavalla (riski + informaatiota koskeva lisäaika) x valvontahistoriaan perustuva luokitus. Alkutuotannon valvonta rahoitetaan verovaroin, mutta uusintatarkastuksista voidaan periä maksu. Valvontamaksujen nykyinen malli on Ruotsissa parhaillaan arvioinnin kohteena. Muun muassa valvontaan käytettyä aikaa pidetään haasteellisena elementtinä maksujen suuruutta määrättäessä. Tavoitteena on nykyistä yksinkertaisempi ja ymmärrettävämpi riskiluokitusjärjestelmä, joka perustuisi standardoituihin valvonta-aikoihin. (Livsmedelsverkets översyn av riskklassningsmodell för livsmedelskontroll, Rapport Dnr 2018/00787). Tarkoituksena on myös siirtää laskuttamaan vuosimaksu jälkikäteen nykyisen etukäteen tapahtuvan laskutuksen sijaan, mikä käytännössä tarkoittaisi paluuta suoriteperusteisiin valvontamaksuihin.

Ruotsissa valmistellaan muutoksia elintarvikelain rikosoikeudellisiin seuraamuksiin (Effektiva sanktioner i livsmedelskedjan, Ds 2017:5). Ehdotuksen tavoitteena on tehostaa sanktioita elintarvikerikkomuksissa ja ennaltaehkäistä elintarvikerikoksia. Ehdotuksen mukaan viranomaiselle annettaisiin oikeus sakon määräämiseen pienemmissä rikkeissä, kuten rekisteröinnin laiminlyönti. Menetelmän olisi tarkoitus olla helppo käyttää. Oikeus sakon antamiseen olisi todennäköisesti joko elintarvikevalvontajalla tai ylemmällä taholla riippuen sakon suuruudesta. Lisäksi ehdotuksen mukaan lisättäisiin vankeusrangaistus takaisin rangaistusasteikkoon, jotta poliisi kiinnostuisi elintarvikerikoksista ja olisi mahdollisuus tehdä kotietsintä. Vakavista rikkomuksista voisi seurata enintään kaksi vuotta vankeutta. Ehdotus koskee kaikkia elintarvikkeen käsittelyvaiheita.

Tanska

Tanskan elintarvikelainsäädäntö koostuu vuonna 2006 voimaantulleesta elintarvikelaista (lov om fødevarer) sekä useista alemmanasteisista säädöksistä. Elintarvikehygieniää sekä elintarvikevalvontaa koskevia asetuksia on hiljattain uusittu ja ne tulivat voimaan vuoden 2017 alusta. Uudistuksilla on mahdollistettu valvonnan määrän vähentäminen riskiperusteisesti tietyille toimijoille.

Tanskassa elintarvikkeiden valvonnasta vastaa yksi keskusviranomais (Fødevarestyrelsen), jonka vastuualueella on myös eläinten terveyteen liittyvät tehtävät. Virasto jakaa elintarvike-toimijat ennalta määriteltyn riskitekijöiden perusteella viiteen eri riskiryhmään. Elintarvike-toimijoiden valvonnan määrä on riippuvainen toimijan riskiluokituksesta. Tanskassa elintarvike-toimijoiden valvontaa rahoitetaan keräämällä toimijoilta vuosittainen valvontamaksu, joka koskee alkutuotantoa lukuun ottamatta julkisia laitoksia ja alv-rekisterissä olevia toimijoita, jotka ovat saaneet toimiluvan tai rekisteröityneet. Tukkukauppiat maksavat lisäksi erikseen valvontamaksun, jolla rahoitetaan tukkukauppojen kirjanpidon ja muun toiminnan valvontaa esimerkiksi laittomien operaatioiden seuraamiseksi. Ravintolaisien tarkastuksesta tulee toimijoille vuosittainen valvontamaksu.

Tanskassa on viime vuosien aikana uudistettu elintarvikevalvontaa. Uudistetun lainsäädännön mukaan toimijat, joiden laadunvarmistusjärjestelmät ovat kolmannen osapuolen sertifioimia, voivat hakemuksesta rekisteröityä sertifioituina toimijoina. Vapaaehtoiseen järjestelmään liittyminen vähentää automaattisesti ja pysyvästi viranomaisvalvonnan määrää. Kansallisen valvontaohjelman tavoitteena on myös keskittyä entistä enemmän riskiperusteiseen valvonnan kohdentamiseen ja siirtää perustarkastuksista enemmän priorisoituihin tarkastuksiin ja kampanjavalvontaan. Tarkoituksena on mahdollistaa toimijoille yksilöllisempi valvontatiheys, joka perustuu yrityksen toimialan sijasta toimijan toimintaan. Kokeiluja tehdään myös internet-pohjaisen tai muuta tekniikkaa käyttävän omavalvonnan hyödyntämisestä virallisessa valvonnassa.

HE 262/2018 vp

Sanktiona lain noudattamatta jättämisestä voi lievissä tapauksissa olla hallinnollinen sakko, ellei korkeampi rangaistus ole muun lainsäädännön nojalla perusteltua. Enintään kahden vuoden vankeusrangaistus voidaan tuomita, jos lainvastainen toiminta taikka laiminlyönti on tapahtunut tahallisesti tai törkeästä huolimattomuudesta ja se on aiheuttanut vaaraa terveydelle tai sen uhkaa taikka on saavutettu tai yritetty saavuttaa taloudellista hyötyä itselleen tai muille.

Norja

Norjassa elintarvikkeita koskee yksi yleislaki (lov om matproduksjon og mattrygghet mv. - matloven). Norjassa on ETA-sopimuksen nojalla saatettu voimaan EU:n elintarvikelainsäädäntöä. Elintarvikevalvonnasta vastaa valtion elintarvikeviranomainen (Mattilsynet), jonka vastuualueella on elintarvikkeiden ja juomaveden turvallisuuden lisäksi myös eläin- ja kasvinterveys sekä eräitä kosmetiikan valvontaan liittyviä tehtäviä. Mattilsynet toimii kahdella tasolla siten, että keskusviraston lisäksi on alueellisia toimistoja. Riskiperusteisessa valvonnassa toimijan elintarviketurvallisuusriski määritellään toimialan sekä aikaisemman toiminnan perusteella. Valvonnan kohteina ovat erityisesti korkean riskiluokan toimijat. Tarkastus-, valvonta- sekä eräät hyväksymistä vaativat toimet ovat toimijoille maksullisia.

Islanti

Muiden pohjoismaiden tapaan Islannin vuodelta 1995 oleva elintarvikelaki (lög um matvæli) sisältää yleiset säännökset elintarviketurvallisuudesta ja -valvonnasta. Islannissa on lisäksi ETA-sopimuksen nojalla saatettu voimaan EU:n elintarvikelainsäädäntöä.

Islannin elintarviketurvallisuutta valvovan viranomaisen (Matvælastofnun, jäljempänä MAST) vastuualueella on lisäksi eläin- ja kasvinterveyteen, rehuihin sekä juomaveteen liittyviä tehtäviä. MAST:in alaisuudessa toimii kuusi piirituomaria sekä 10 itsenäistä kuntien ympäristö- ja terveystuomaria, jotka valvovat alueellaan elintarviketurvallisuutta vähittäismyynnissä. Valvontakäynnit sekä toimiluvat ovat toimijoille maksullisia. Sanktiona voidaan määrätä toimijoille sakkorangaistus, mutta vakavissa rikoksissa kyseeseen voi tulla enintään neljän vuoden vankeusrangaistus.

Alankomaat

Alankomaissa elintarvikevalvontaa suorittavan viranomaisen (Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit, jäljempänä NVWA) vastuualueelle kuuluu myös eläin- ja kasvinterveyteen, kalastukseen, kulutushyödykkeiden turvallisuuteen sekä tupakkatuotteiden myynnin valvontaan liittyviä tehtäviä. NVWA neuvoo toimijoita viraston toimistoissa sekä antaa ohjeistusta puhelimitse ja internetin välityksellä.

NVWA:n virallista valvontaa ohjaa riskien huomioonottaminen. Valvonnan pääpaino on sellaisissa toimijoissa, jotka eivät ole noudattaneet lainsäädäntöä. Toimijoita voidaan riskin perusteella luokitella vihreiksi, keltaisiksi tai huonomaineisiksi. Vihreiksi luokiteltuihin toimijoihin kohdistuu vähemmän valvontaa. Toimijoiden on lisäksi mahdollista hyvän toiminnan perusteella kerätä bonusta ja vähentää sitä kautta valvontakäyntien tiheyttä. Elintarvikehuoneistojen hyväksyntä sekä valvontaan liittyvät tehtävät ovat toimijoille maksullisia. Lain noudattamatta jättämisestä voi seurata sakkorangaistus.

Viro

Viron elintarvikelaki (toiduseadus) vuodelta 1999 on valmisteltu ennen maan EU-jäsenyyttä eikä Viro ole ollut mukana valmistelemissa pääosin ennen vuotta 2004 valmisteltua, voimas-

saolevaa EU:n elintarvikelainsäädäntöä. EU-jäsenyyden myötä Viron elintarvikelainsäädäntöä on muutettu useasti ja siitä on tullut aikaisempaan verrattuna yksityiskohtaisempaa. Lainsäädännön rakenne on kuitenkin säilynyt pääosin entisellään ja EU:sta johtuvat lainsäädäntömuutokset on toteutettu pykäläviittauksin asianomaisiin EU:n säädöksiin.

Elintarvikevalvonta on Virossa jaettu eri viranomaisten kesken. Keskeisin on maatalousministeriön (Maaeluministerium) alaisuudessa toimiva valvontaviranomainen (Veterinaar- ja Toidamet, jäljempänä VTA), jonka vastuualueella on elintarvikkeiden ja rehujen valvonta kaikissa käsittelyvaiheissa. Virasto vastaa lisäksi eläinten terveyteen liittyvistä tehtävistä. Tallinnassa sijaitseva keskusvirasto vastaa valvonnan suunnittelusta sekä ohjauksesta. Käytännön valvontatehtäviä toteuttavat 15 paikallista maakuntien keskusta. Elintarvikkeista vähittäiskaupassa annettavia tietoja ja niiden oikeellisuutta valvoo kuluttajaviranomainen (Tarbijakaitseamet). Luomutuotannon valvonnan toimivalta on luomutuotantoa koskevan lain (mahepõllumajanduse seadus) mukaan jaettu edellä mainittujen viranomaisten sekä maatalousviraston (Põllumajandusamet) kesken.

VTA tarjoaa elintarviketoimijoille kotisivuillaan yleistä sekä toimialakohtaista ohjeistusta. Elintarvikealan toimijoille toimiluvan hakeminen on maksutonta, mutta valvonnasta peritään tuntiperusteinen maksu tarkastuskäynnin keston mukaisesti. Riskien huomioon ottamisesta ei ole säädetty Viron elintarvikelainsäädännössä. Elintarvikelainsäädännön noudattamatta jättämisestä VTA voi määrätä toimijalle sakkorangaistuksen taikka takavarikoida terveydelle tai ympäristölle vaaraa aiheuttavan elintarvikkeen.

Saksa

Saksassa yleisten hallinnollisten määräysten ja valvonnan kehittäminen kuuluu elintarvike- ja maatalousministeriön alaisuudessa toimivan liittovaltion elintarviketurvallisuus- ja kuluttajansuojaviranomaisen (Bundesamt für Verbraucherschutz und Lebensmittelsicherheit, BVL) vastuulle. Osavaltioilla on toimivalta virallisessa valvonnassa, jota koordinoidaan kunkin osavaltion ministeriössä. Elintarvikealan toimijat tarkastetaan määräajoin ilman ennakoilmoitusta taikka saapuneiden valitusten perusteella. Saksassa riskiperusteisuus ohjaa käytännön valvontatyötä siten, että lainsäädäntöä noudattamattomia toimijoita tarkastetaan useammin.

Espanja

Espanjassa elintarvikelainsäädäntö sisältää myös ravitsemukseen liittyviä säännöksiä (Ley 17/2011 de seguridad alimentaria y nutrición). Espanjan kansallisena yhteyspisteenä elintarviketurvallisuuteen liittyvissä asioissa on Agencia Española de Consumo, Seguridad Alimentaria y Nutrición (jäljempänä Aecosan), joka koordinoi valvontaa elintarvikesektorilla. Aecosanin palveluiden, kuten virallisen valvonnan näytteiden tarkistuksen maksullisuudesta sekä rajatarkastusten valvontamaksuista säädetään edellä mainitussa laissa. Valtionhallinto, itsehallintoalueet ja paikallishallinto voivat tehdä yhteistyötä valvonnan toteuttamiseksi. Itsehallintoalueilla on voimassa omaa elintarvikelainsäädäntöä, joka määrittelee valvonnan tason. Lain mukaan eri valvontaviranomaisten elintarviketurvallisuuspolitiikan tulisi perustua riskianalyyysiin. Sanktiona lain noudattamatta jättämisestä on sakkorangaistus, joka voi vakavissa tapauksissa nousta 600 000 €:oon. Erittäin vakavien rikosten osalta voidaan elintarvikehuoneisto sulkea väliaikaisesti enintään viideksi vuodeksi. Täydentävänä sanktiona voi tulla kyseeseen myös takavarikko sekä toimijaa koskevan rangaistuksen julkistaminen.

2.2.3 Terveystuojelulain mukaisen valvonnan maksullisuus muissa maissa

Terveysturvajärjestelmän mukainen valvontamaksujärjestelmä ei ole yleinen Euroopassa. Useimmissa maissa ei valvontamaksuja kerätä lainkaan. Jos valvontamaksuja kerätään, ne liittyvät usein toimiluvan tai rekisteröinnin maksullisuuteen.

Ruotsi

Ainoastaan Ruotsissa on lähes samanlainen valvontamaksujärjestelmä kuin Suomessa. Ympäristö- ja terveysturvajärjestelmän (Miljöbalken) säädetään, että kunnan valvontaviranomainen voi periä maksun suorittaessaan valvontaa. Toiminnanharjoittajat ovat eräissä tapauksissa katsoneet, etteivät ole velvollisia tällaisiin maksuihin, mutta tuomioistuimet ovat vahvistaneet viranomaisen oikeuden periä valvontamaksu.

Valvontataksan määrittelyn ja laskutavan ohjeistavat Ruotsin kunnat ja maakäräjät (Sveriges Kommuner och Landsting SKL), joka on Kuntaliittoa vastaava elin. Valvontamaksun määräytyminen perustuu omakustannushintaan. Valvontamaksu kohdistuu ilmoitus- ja/tai hyväksymismenettelyyn sekä itse valvontaan. Taksa voi rakentua tuntitaksaan perustuvana tai riskinarviointiin pohjautuvana vuosimaksuna. SKL:n ohjeistukseen liittyvät laskentamenettelyt, joiden mukaan valvontamaksu määräytyy. Vuosimaksun ohella voi olla myös tuntitaksaan perustuva valvontamaksu kohteille, joita ei säännöllisesti tarkasteta.

Maksun kerääminen ei ole pakollista vaan kukin kunta voi päättää, kerääkö se maksuja vai ei. Käytännössä kaikki kunnat eivät kerää valvontamaksuja. Valvontamaksuja keräävissä kunnissa valvontaa on voitu tehostaa ja kehittää. Vuoden 2010 osalta valvontamaksut kattoivat terveysturvajärjestelmän osalta n. 34 % ja ympäristösuojelun osalta n. 48 %. SKL olettaa, että taksaoheen mukaisesti toteutettuna päästäisiin 70—80 % kustannuskattavuuteen.

2.3 Nykytilan arviointi

2.3.1 Elintarviketurvallisuus

Maa- ja metsätalousministeriö toteutti vuonna 2014 kyselyn elintarvikelain toimivuudesta. Vastausten mukaan elintarvikelain soveltamisala ja tarkoitus koettiin edelleen lähtökohtaisesti toimiviksi. Omavalvonnan ja viranomaisvalvonnan vastuiden ja velvollisuuksien rajaa ei pidetty täysin selvänä. Riskiperusteisen valvonnan tueksi kaivattiin yhtenäisiä riskinarviointimenetelmiä sekä valtakunnallista ohjeistusta. Lainsäädännön karsimisen todettiin lisäävän joustavuutta, mutta samalla myös tulkinnanvaraisuutta. Valintaa sääntelyn ja ohjeistuksen välillä tulisi arvioida tapauskohtaisesti. Hallinnollisten pakkokeinojen käyttämisen todettiin vaativan paljon resursseja. Toisaalta toivottiin pakkokeinojen käyttämismahdollisuuden laajentamista sekä esitettiin eräitä uusia pakkokeinoja. Pidettiin tarpeellisena, että valvontamaksuja voisi periä muustakin kuin suunnitelmallisesta valvonnasta

Viranomaisvalvonnan ja -tutkimusten tulokset vuodelta 2017 osoittavat, että elintarviketurvallisuus on Suomessa hyvällä tasolla. Kotimaassa toimivat elintarvikealan toimijat täyttävät elintarviketurvallisuusvaatimukset hyvin. Kotimaassa tuotetut tuotteet eivät sisältäneet kuluttajalle vaarallisia määriä kemiallisia aineita. Ruokamyrkytyksiä aiheuttavia bakteereita esiintyi hyvin vähän tutkituissa elintarvikkeissa. Elintarvikkeiden välitteisten epidemioiden määrä oli edellisvuosien tasolla, mutta epidemioissa sairastuneiden ihmisten kokonaismäärä oli matalin yli kymmeneen vuoteen.

Mikrobiologisen elintarviketurvallisuuden hyvän tilanteen säilyttäminen edellyttää jatkuvaa tilanteen seuranta- ja tiukkoja bioturvallisuustoimia sekä alkutuotannossa että teollisuudessa. Suomen hyvää salmonellatilannetta haastavat sekä tuontirehujen salmonellalöydösten lisää-

tyminen että heikommat mahdollisuudet hävittää salmonellaa rehuista formaldehydin käyttökiellon seurauksena. Listeriaepidemioissa sairastuneiden ihmisten määrä on Suomessa tyypillisesti pieni, mutta epidemioita näyttää esiintyvän aikaisempaa useammin.

Vuosi 2017 oli toinen kokonainen vuosi, kun kaikkien suunnitelmallisten elintarvikevalvontatarkastusten tulokset julkaistiin elintarvikevalvontatietojen julkistamisjärjestelmässä (Oiva). Vuonna 2017 julkaistiin noin 27 000 raporttia. Oiva-tulosten mukaan elintarvikeyritysten lakisääteisten vaatimusten toteutuminen on hyvällä tasolla: keskimäärin 87 % yrityksistä sai parhaan eli oivallinen (A) tai toiseksi parhaan eli hyvä (B) tuloksen kaikilla elintarvikealan sektoreilla. Vain 0,7 %:lla yrityksistä oli vakavia puutteita elintarvikevaatimusten täyttymisessä eli tulos huono (D). Tulokset ovat samaa tasoa kuin aiempina vuosina. Valvontatietojen julkistamisjärjestelmä ja siihen sisältyvät Eviran laatimat arviointiohjeet ovat parantaneet edelleen elintarvikevalvonnan yhtenäisyyttä sekä tehostaneet valvonnan reaaliaikaista tiedonkeruuta ja valvontatiedon hyödyntämistä toiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä. Järjestelmä on parantanut myös toimijoiden omaa vastuunottoa.

Kunnallinen elintarvikevalvonta toteutui 68 %:ssa valvontayksiköistä valvontasuunnitelman mukaisesti. Myös aluehallintovirastojen valvontasuunnitelmat toteutuivat pääosin. Osassa tavoitteista jäätiin sekä tarkastusmäärien että tarkastettujen vaatimusten suhteen pääosin resursisyydestä. Erityistilanteet, kuten ruokamyrkytysepidemiat ja takaisinvedot, joilla on välitön vaikutus elintarviketurvallisuuteen, hoidettiin hyvin.

Kansainvälisten tutkimusten ja muista jäsenvaltioista saatujen käytännön kokemusten perusteella tiedetään, että elintarvikesektori on erityisen altis petokselliselle toiminnalle: kiinnijäämisriski on pieni, voitot ovat usein suuria ja tuomittavat rangaistukset tehdyistä rikoksista ovat usein vaatimattomia. Elintarvikepetosten torjunta ja tutkinta on haasteellista ja elintarvikevalvontaviranomaisten fokus on perinteisesti ollut elintarviketurvallisuudessa. Elintarvikepetosten määrä kuitenkin kasvaa ja myös Suomessa havaitaan petoksellista toimintaa. Tyypillisiä petoksen kohteita Suomessa ovat alkuperämerkinnät, päiväysmerkinnät tai elintarvikkeen ilmoitetusta poikkeava sisältö. Petoksissa elintarvikkeen ja sen raaka-aineiden jäljitettävyyden on keskeistä. Suomessa on käytössä myös laboratorioanalytiikkaa, jolla voidaan tutkia alkuperää ja koostumusta. Elintarvikepetosten torjumisen tehostamiseksi on tiivistetty viranomaisten välistä yhteistyötä elintarvikeviranomaisten, poliisin talousrikostutkijoiden, syyttäjävirston syyttäjien, verottajan sekä Tullin talousrikostutkijoiden kesken. Lisäksi verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikkö vetää 20 viranomaisen yhteistyötä harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjumiseksi. Tehostuneen viranomaisyhteistyön myötä rikosjuttuja on saatu viereille poliisilaitoksilla eri puolilla Suomea entistä enemmän. Myös elintarvikealan toimijat ovat etujärjestöjensä kautta ilmaisseet selkeästi halunsa olla mukana elintarvikepetosten vastaisessa työssä. Lisääntyneestä yhteistyöstä ja toimialan tuesta huolimatta elintarvikeketjun rikollisuuden torjuntaan panostaminen on lähivuosien haaste koko viranomaiskettujulle.

Viranomaistoiminnan tulevaisuuden haasteet liittyvät elintarvikkeiden raaka-ainetuotannon, valmistuksen ja myynnin ylikansallisuuteen, alan yritysten verkottumiseen ja ketjuuntumiseen, monikanavaiseen myyntiin ja markkinointiin, uusiin tuotantomuotoihin, teknologian kehittämiseen, kuluttajien eriytyviin ja monimuotoistuviin tarpeisiin, kaupungistumisen vaikutuksiin elintarvikkeiden kulutuksessa ja tuotannossa, väestön ikääntymisen vaikutuksiin, vaarojen sietokykyyn, kiertotalouteen ja ilmastonmuutokseen. Elintarvikepetosten ja etämyynnin valvonta tuovat uudenlaisia haasteita viranomaisvalvontaan. Elintarvikeviennin edistäminen myös viranomaistoiminnassa on Suomen kilpailukykyyn kannalta tärkeä painopistealue. Lähi-tulevaisuudessa kehitetään lihantarkastusta sekä pienten ja keskisuurten yrittäjien osaamista elintarvikevaatimuksista ja viennin edellytyksistä. Valvonnan riskiperusteisuuden ja paikallis-

HE 262/2018 vp

valvonnan yhtenäisyyden parantaminen sekä viranomaistoiminnan yleinen tehostaminen ja digitalisointi ovat edelleen lähitulevaisuuden tavoitteita.

Elintarviketurvallisuuden viranomaistehtäviin käytettiin vuonna 2017 noin 698 htv. Luvut eivät sisällä Lapin aluehallintoviraston järjestämää poron lihantarkastusta eikä Eviran palkkioperusteisten tarkastuseläinlääkärien työaikaa. Luvuissa ei myöskään ole mukana viranomaisnäytteiden tutkimiseen paikallislaboratorioissa käytettyä työpanosta.

Taulukko 1: Viranomaisten elintarvikevalvontatehtäviin käytetyt henkilöresurssit henkilötyövuosina 2016 ja 2017

Viranomainen	2017	2016
Evira	338**	324
ELYt**	25,4	24,3
AVIt	23,8	25,5***
kunnat	257	230,4
Tulli	30***	80
Valvira	1,6	1,1
Puolustusvoimat	2,6	2,2
Ahvenanmaa (arvio)	5,4	5,4
Muu ml. valtuutetut tarkastajat	14,3*	14,3
Yhteensä	698	707

*rehuvalvonta on laskettu mukaan resursseihin

**myös luomuvälvonta on laskettu mukaan vuodesta 2016 alkaen

***laskentaperuste muuttunut

2.3.2 Terveysturvallisuuden valvonnan maksullisuus

Ympäristöterveydenhuollon lakeja muutettiin vuonna 2006 siten, että ympäristöterveydenhuollon keskusviranomaisten tulee laatia ympäristöterveydenhuollon yhteinen valvontaohjelma, joka ohjaa keskusviranomaisten omien toimialakohtaisten valvontaohjelmien laadintaa. Lisäksi kuntien tulee laatia kunkin lain mukainen oma kunnallinen valvontasuunnitelma, jotka yhdistetään kunnassa yhteiseksi ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelmaksi. Valvontasuunnitelman laatimisessa tulee ottaa soveltuvin osin huomioon valtakunnallinen valvontaohjelma paikallisten tarpeiden mukaisesti. Samassa yhteydessä edellä mainittujen lakien mukaisten kuntien toimeenpanemien suoritteiden maksullisuutta laajennettiin siten, että kuntien tulee periä maksu edellä mainitun valvontasuunnitelman mukaisista säännöllisistä tarkastuksista, näytteenotosta ja tutkimuksista.

Uudistuksen tavoitteena oli yhdenmukaistaa keskusviranomaisten toimeenpanemaa kuntien valvonnan ohjausta sekä parantaa ympäristöterveydenhuollon valvonnan suunnitelmallisuutta. Lisäksi tavoitteena oli turvata kunnan ympäristöterveydenhuollon voimavaroja nykyistä paremmin. Ympäristöterveydenhuollon valvonnan maksullisuuden laajentamista pohtinut työryhmä esitti muistiossaan (STM työryhmämuistio 2003:30), että suunnitelmallisen valvonnan maksullisuudella tulnaisiin keräämään 60 % valvonnan kustannuksista toiminnanharjoittajilta.

Valvonnan maksullisuus on nykyisen lainsäädännön mukaan sidottu suunnitelmalliseen valvontaan siten, että suunnitelmallisesti tehdystä tarkastuksesta voidaan laskuttaa tuotantokustannuksiin perustuva maksu kunnan hyväksymän taksan mukaisesti.

Hallitusohjelman mukaisesti terveydensuojelun maksullisuutta arvioidaan uudelleen. Ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntöön tehdyt muutokset eivät ole johtaneet toivottuun maksukertymään. Valvonnassa peritään pieniä ja yksittäisiä maksuja, joiden maksutuotot jäävät vaatimattomiksi, noin 5—10 % kokonaiskustannuksista.

Suunnitelmallisen valvonnan suoritteista perittävä maksullisuus ohjaa osaltaan myös tekemään niitä valvontasuoritteita, joista maksu voidaan periä. Koska maksuja on voitu periä erityisesti suunnitelmallisista tarkastuksista, ei ohjauksen ja neuvonnan sekä muiden ei-maksullisten valvontakeinojen rooli valvonnan välineenä ole kehittynyt riittävästi.

3 Esityksen tavoitteen ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

3.1.1 Elintarvikelaki

Esityksen perimmäisenä tavoitteena on vähentää edelleen lainsäädännöstä elintarvikealan toimijoille ja valvontaviranomaisille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa vaarantamatta kuitenkaan elintarviketurvallisuutta. Elintarvikesektorin muuttunut toimintaympäristö asettaa uusia haasteita sekä elintarvikealan toimijoille että valvontaviranomaisille. Tästä johtuvat lainsäädännön muutostarpeet otetaan esityksessä huomioon. Antamalla uusi elintarvikelaki pyritään myös parantamaan lain käytettävyyttä jäsentämällä lukuisista muutoksista aiheutunutta hajanaisuutta. Samalla elintarvikelaki päivitetään vastaamaan EU-lainsäädännön nykytilaa. Erityisesti otetaan huomioon virallisesta ja valvonnasta ja muista virallisista toiminna annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 2017/625.

Esityksen tavoitteena on lisätä tasapainoa elintarviketurvallisuuden varmistamisen ja elintarvikealan toimintaedellytysten turvaamisen kesken. Virallisen valvonnan kehittämässä keskeistä on valvonnan vaikuttavuuden ja tehokkuuden kehittäminen. Viranomaisvalvonta on nähtävä laajempänä kokonaisuutena eikä pelkästään valvontakäynteinä. Valvonnan rajalliset resurssit on kyettävä kohdentamaan niin, että pystytään valvomaan sekä sitä toimijoiden suurta joukkoa, joka lähtökohtaisesti hoitaa asiansa hyvin että sitä pientä toimijoiden vähemmistöä, joka ei hallitse elintarvikelainsäädännön vaatimuksia tai joka toimii tietoisesti määräysten vastaisesti.

Elintarvikelain uudistamisen yhteydessä arvioidaan myös lain nojalla annetut alemmanasteiset säädökset. Tavoitteena on, että jatkossa asetuksia olisi selkeästi nykyistä vähemmän.

Esityksellä otetaan huomioon maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalalla 1.1.2019 aloittava uusi Ruokavirasto sekä maakuntauudistus, jonka on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2021.

Taloudellisen luotettavuuden ja hyvän velvoitteidenhoidon vaatimuksen lisääminen elintarvikealalla toimimisen edellytykseksi olisi elintarvikeketjun rikollisuuden torjunnan rinnalla tehokas keino parantaa alan toimijoiden toimintaedellytyksiä. Taloudellisen luotettavuuden vaatiminen kaikilta elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoilta vähentäisi kilpailun vääristymistä ja parantaisi siten asianmukaisesti toimivien elintarvikealan toimijoiden toimintaedellytyksiä. Tämä olisi myös kuluttajan etu.

3.1.2 Terveystuojelulaki

Terveystuojelulakia esitetään muutettavaksi siten, että suunnitelmallisen valvonnan suoritepohjaisten maksujen lisäksi perittäisiin suunnitelmallisen valvonnan kohteilta vuosittainen 150 euron perusmaksu. Muutos tulisi voimaan samassa yhteydessä, kun ympäristöterveydenhuollon tehtävät siirtyvät kunnilta maakunnan järjestämisvastuulle. Maksu perittäisiin niiltä toimijoilta, jotka ovat tehneet terveystuojeluviranomaiselle lain 13 §:n tai 18 a §:n mukaisen ilmoituksen taikka terveystuojeluviranomainen on hyväksynyt toimijan 18 §:ssä tarkoitettua lupahakemuksen.

Vuosittainen perusmaksu muuttaisi nykytilannetta siten, että jatkossa kaikki suunnitelmallisen valvonnan piiriin kuuluvat toiminnanharjoittajat ja toimijat vastaisivat vuosittain valvonnan kustannuksista, kun nykyisin kustannuksista vastaavat vain ne toimijat, jotka ovat valikoituneet tarkastuksen kohteeksi. Myös valvonnasta perittävä maksukertymä kasvaisi ja muuttuisi paremmin ennakoitavaksi sekä toimijalle että viranomaiselle.

Esitysehdotuksen tavoitteena olisi siirtyä terveystuojelulain valvonnan maksullisuudessa nykyistä enemmän kohti kustannusvastaavuutta siten, että maksullisuus kattaisi valvontasuunnitelmaan liittyvien tarkastusten ja ilmoitusten käsittelyn lisäksi myös muut valvontatoimet. Täten parannettaisiin myös maakuntien mahdollisuuksia suunnitella terveystuojeluvallontaa siten, että maksullisuus mahdollistaisi valvontakeinojen käytön nykyistä monipuolisemmin ja käytettävissä olevat resurssit voitaisiin hyödyntää paikalliset tarpeet huomioiden mahdollisimman vaikuttavasti.

3.2 Keskeiset ehdotukset

3.2.1 Elintarvikelaki

Lakiin esitetyissä muutoksissa on kyse joko kotimaisen tai EU-lainsäädännön edellyttämien muutosten tekemisestä tai kansallisen lainsäädännön kehittämisen tarpeesta. Kansallinen muutostarve on syntynyt valvontatyössä tunnistetuista kehityskohteista tai epäkohdista sekä sidosryhmien kuulemisissa esiin tulleista ehdotuksista.

Lain tarkoitus ja soveltamisala vastausivat pitkälti nykyisen elintarvikelain tarkoitusta soveltamisalaa. Lain soveltamisalaa on kuitenkin täsmennetty elintarvikekontaktimateriaalien osalta.

Nykyisessä laissa on paljon informatiivisia viittauksia EU-lainsäädännön säännöksiin. Nämä on poistettu, koska EU-asetuksia sovelletaan sellaisenaan eikä niitä tarvitse eikä saa panna kansallisesti täytäntöön.

Laissa käytetään mahdollisimman pitkälle EU-lainsäädännön termejä. Näin sekä toimijoiden että valvontaviranomaisten on helpompi soveltaa EU-lainsäädännön säännöksiä kansallisen lainsäädännön rinnalla.

Taulukko 2: Laissa käytettävät termit

Voimassa oleva laki	Ehdotus
eläimistä saatava elintarvike	eläinperäinen elintarvike
ilmoitettu elintarvikehuoneisto	rekisteröity elintarvikehuoneisto
laitos	hyväksytty elintarvikehuoneisto
tarkastuseläinlääkäri	virkaeläinlääkäri

HE 262/2018 vp

lihantarkastaja	virallinen apulainen
hyväksytty laboratorio	virallinen laboratorio nimetty omavalvontalaboratorio
ulkopuolinen asiantuntija	toimeksiannon saanut elin tai luonnollinen henkilö
terveysvaara	vaara

Voimassa olevassa laissa olevat termit osaamistodistus, osaamistestaaja ja osaamistesti on korvattu käyttöön vakiintuneilla termeillä hygieniapassi, hygieniapassitestaaja ja hygieniapassitesti.

Elintarvikemääräyksissä olevat määritelmät on koottu mahdollisimman kattavasti uuteen elintarvikelakiin, jotta alemman asteisissa säädöksissä ei tarvitse erikseen määritellä käsitteitä.

Osana valtioneuvoston periaatepäätöstä kansalliseksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategian 2016—2020 toimenpideohjelmaa ehdotetaan elintarvikelakiin lisättäväksi säännöksiä toimijan taloudellisesta luotettavuudesta. Tähän sisältyisi muun muassa vaatimus julkisoikeudellisten velvoitteiden hoitamisesta. Nykyisessä elintarvikelaissa tällaisia säännöksiä ei ole. Tästä syystä elintarvikevalvontaviranomaisilla ei ole elintarvikelainsäädännön edellyttämää suunnitelmallista valvontaa suunnatessaan tai suorittaessaan mahdollisuutta selvittää, ovatko toimijat esimerkiksi hoitaneet julkisoikeudelliset velvoitteensa. Elintarvikealan tasa-puolisen kilpailun ja harmaan talouden torjunnan tehostamiseksi laissa säädettäisiin, että elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa koskevana vaatimuksena olisi toimijan luotettavuus. Laissa säädettäisiin, milloin toimijaa ei pidetä luotettavana. Laissa säädettäisiin valvontaviranomaisen oikeudesta saada tietoja toimijan julkisoikeudellisten velvoitteiden, kuten verojen ja muiden lakisääteisten maksujen hoitamisesta. Säädettäisiin myös elintarvikevalvontaviranomaisen oikeudesta oma-aloitteisesti luovuttaa tietoja. Säännökset mahdollistaisivat tehokkaan tietojenvaihdon ja yhteistyön harmaan talouden torjuntaan osallistuvien eri tahojen välillä. Laissa säädettäisiin, että valvontaviranomainen voisi peruuttaa elintarvikehuoneiston hyväksymisen, jos toimijaa ei enää olisi laissa säädetyllä tavalla luotettava. Valvontaviranomainen voisi myös keskeyttää tai lopettaa toiminnan rekisteröidyssä elintarvikehuoneistossa tai kontaktimateriaalialan toimipaikassa, jos toimija ei olisi enää laissa säädetyssä tavalla luotettava.

Nykyisestä järjestelmästä toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta tulevien eläinperäisten elintarvikkeiden ensisaapumisvalvonnan toteuttamiseksi ehdotetaan luovuttavan. Nykyistä järjestelmää pidetään yleisesti toimimattomana, sen katsotaan nostavan elintarvikealan toimijoille aiheutuvia valvontakustannuksia sekä lisäävän muutenkin hallinnollista taakkaa. Laissa säädettäisiin, että toisesta EU-jäsenvaltiosta tulevia eläinperäisiä elintarvikkeita valvottaisiin osana maakuntien tekemää riskiperusteista elintarvikevalvontaa.

Nykyinen elintarvikelaki edellyttää, että elintarvikealan toimijalla alkutuotantopaikkoja lukuun ottamatta on oltava kirjallinen omavalvontasuunnitelma. Laissa säädettäisiin, että toimijalla on oltava järjestelmä, jonka avulla toimija tunnistaa ja hallitsee toimintaansa liittyvät vaarat ja varmistaa, että elintarvike ja elintarvikekontaktimateriaali, alkutuotantopaikka ja elintarvikehuoneisto sekä elintarviketoiminta täyttävät niille elintarvikemääräyksissä asetetut vaatimukset. Erillisenä asiakirjana laadittua omavalvontasuunnitelmaa ei enää vaadittaisi, vaan lain edellyttämä järjestelmä voisi olla esimerkiksi elintarviketurvallisuusjärjestelmä, laadunhallintajärjestelmä, viranomaisen arvioima hyvän käytännön ohje, yhdistelmä näistä tai toimijan työohjeet. Omavalvonnan tulokset tulee kuitenkin edelleen dokumentoida.

Elintarvikelakiin lisättiin vuonna 2011 säännös valvontatietojen julkistamisesta. Nyt laissa täsmennettäisiin valvontatietojen julkistamista koskevia vaatimuksia. Lisäksi säädettäisiin, että toimijalla olisi oikeus pyynnöstä saada valvontaviranomaiselta harjoittamansa elintarviketoiminnan uusintatarkastus. Tämä parantaisi toimijan oikeusturvaa tilanteissa, joissa asiakasmäärään mahdollisesti vaikuttava tarkastustulos on toiseksi paras eli B, jolloin epäkohdat ovat usein helposti korjattavissa, mutta seuraava tarkastuskäynti toiminnan vähäriskisyydestä joutuksen olisi vasta 2–4 vuoden kuluttua.

Elintarvikehygieenistä osaamista koskeva järjestelmä vastaa pitkälti nykyisessä elintarvikelaissa olevaa järjestelmää. Laissa säädettäisiin, että Ruokavirasto pitäisi valtakunnallista rekisteriä hygieniapassitestaajista sekä henkilöistä, jotka ovat suorittaneet hygieniapassitestin hyväksytysti ja saaneet hygieniapassin. Rekisteri helpottaisi esimerkiksi uuden hygieniapassin saamista kadonneen tilalle.

Elintarvikevalvonnan organisoinnissa otettaisiin huomioon käynnissä olevat hallinnolliset uudistukset. Meneillään olevassa maakuntaudistuksessa kuntien ja aluehallintoviranomaisten tehtäviä siirrettäisiin maakuntien hoidettavaksi. Lisäksi Ruokaviraston sekä Valtion lupa- ja valvontaviraston perustaminen aiheuttaisivat tehtävien uudelleenorganisointia. Elintarvikemääräysten täytäntöönpanon suunnittelu ja ohjaus olisi edelleen maa- ja metsätalousministeriön tehtävä. Keskusviranomaisena elintarvikevalvontaa suunnittelee, ohjaa ja kehittää Ruokavirasto, joka myös erikseen säädetyissä tilanteissa suorittaisi valvontaa. Maakuntaudistuksen yhteydessä elintarvikevalvonnan ohjaustehtävät keskitetään Ruokavirastoon. Elintarvikevalvontaan liittyvät tarkastus- ja toimeenpanotehtävät siirretään aluehallintovirastoista, ELY-keskuksista ja kunnista maakuntiin. Alkoholijuomien valvontatehtävät, joita hoitaa nykyisin hoitaa Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira), siirtyvät Valtion lupa- ja valvontavirastoon.

Laboratorioita koskevat säännökset vastaavat sisällöllisesti pääosin nykyisen lain säännöksiä. Säännökset on mukautettu vastaamaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 vaatimuksia ja terminologiaa.

Elintarvikkeiden vientiin liittyvien viranomaistehtävien hoitamisesta ei säädetä nykyisessä elintarvikelaissa. Usein määränpäävaltion viranomaiset kuitenkin edellyttävät, että viejamaan viranomaiset osallistuvat esimerkiksi vientiin liittyvän selvitystyön tekemiseen. Laissa säädettäisiin Ruokaviraston osallistumisesta tarvittaessa vientiin liittyvien viranomaisvaatimusten selvittämiseen sekä vientiselvitysraporttien ja muiden tarvittavien asiakirjojen laatimiseen. Laissa säädettäisiin myös Ruokaviraston ja maakunnan tekemästä valvonnasta, joka liittyy määränpäävaltion asettamien tuontivaatimusten varmistamiseen.

Hallinnollisia pakkokeinoja koskevat säännökset vastaisivat suurelta osin nykyisen lain säännöksiä. Kieltoa ja haltuunottoa koskevia kriteereitä on muutettu siten, että edellytyksenä pakkokeinon käyttämiselle ei enää olisi se, että vaaraa ei voida muulla tavoin estää. Kielto voitaisiin määrätä myös siinä tapauksessa, että aiheutuva vaara ei ole vakava, mutta määräystenvastaisuutta ei ole mahdollista poistaa. Toimivaltainen valvontaviranomainen voisi kieltää elintarvikkeen ja elintarvikekontaktimateriaalin markkinoinnin ja velvoittaa markkinoinnin oikaisuun. Nykyisin markkinointiin liittyviä pakkokeinoja voi käyttää ainoastaan Evira. Uusi pakkokeino olisi elintarvike- tai kontaktimateriaalitoiminnan keskeyttäminen tai lopettaminen rekisteröidyssä elintarvikehuoneistossa tai toimipaikassa, jos toimijaa ei enää pidetä luotettavana. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EU) 2017/625 perustuen laissa säädetään, että Ruokavirasto voisi määrätä internetsivuston suljettavaksi, jos sen välityksellä myytäväksi tarjottava elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali tai niistä annetut tiedot voivat aiheuttaa vaaraa ihmisen terveydelle tai ovat muulla tavoin elintarvikemääräysten vastaisia.

Valmisteltaessa esityksen pakkokeinosäännöksiä harkittiin laissa säädettävän hallinnollisesta seuraamusmaksusta. Oikeusministeriön asettama työryhmä valmistelee parhaillaan rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia koskevaa yleistä lainsäädäntöä. Rangaistusluonteisia hallinnollisia seuraamuksia ovat esimerkiksi erilaiset rikkomus- ja seuraamusmaksut. Hallinnollisten seuraamusten käyttö on lisääntynyt eri hallinnonaloilla. Seuraamuksilla pyritään ennaltaehkäisemään lainvastainen toiminta ja toisaalta estämään sen jatkaminen. Työryhmän tavoitteena on laatia eri seuraamustajoihin laajasti soveltuvat säännösehdotukset, jotta tarve asioiden koskevalle erityissääntelylle jäisi mahdollisimman vähäiseksi. Työryhmän tulee myös määrittellä yhtenäiset periaatteet rangaistusluonteisten hallinnollisten seuraamusten käyttöalalle. Työryhmän toimikautta jatkettiin eikä sen työ valmistunut elintarvikelain valmistelun aikana, minkä takia hallinnollisen seuraamusmaksun käyttöönottoa päätettiin tarkastella tulevaisuudessa uudelleen oikeusministeriön selvityksen valmistuttua. Elintarvikevalvonnan luonnetta ja tulopohjaa muutettaisiin ottamalla käyttöön suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä olevilta toimijoilta vuosittain perittävä kohdekohtainen 150 € perusmaksu. Nykyinen suoriteperusteinen maksujärjestelmä jäisi voimaan, joskin viranomaisen valvontasuunnitelman mukainen näytteenotto ja näytteiden tutkiminen katettaisiin valvonnan perusmaksulla. Muutoksella on tarkoitus vahvistaa elintarvikevalvonnan valmentavaa roolia ja mahdollistaa nykyistä monimuotoisempi viranomaistyö. Vuosittainen perusmaksu on niin toimijalle kuin viranomaiselle ennustettavampi rahaerä, ja kerran vuodessa tapahtuvana sen kerääminen on tehokasta. Tulopohja myös laajenee, kun uusi perusmaksu kerätään miltei nykyisuurteiden suoritelaskujen päälle. Valvonnan perusmaksun maksavat kaikki suunnitelmalliseen elintarvikevalvontaan kuuluvat toimijat, eivätkä vain ne, joiden luona on käyty valvontakäynnillä. Nykyjärjestelmällä katetaan maksuilla korkeintaan 20 % elintarvikevalvonnan kuluista ja siirtymällä nyt esitettyyn maksujärjestelmään tämä luku nousisi maakunnasta riippuen noin 40—50 %:iin. Suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piiriin kuuluu tällä hetkellä noin 52 000 valvontakohtetta, joista arviolta 62 % ovat sellaisia, joihin tehdään tarkastuskäynti harvemmin kuin kerran vuodessa. Edellä mainitut maksaisivat vuosista jolloin ei ole valvontakäyntiä elintarvikevalvonnasta vain 150 € vuosimaksun, mutta heilläkin olisi käytössään kaikki elintarvikevalvonnan hyödyt: ruokamyrkytys-epidemioiden selvittäminen, neuvontapalvelut, koulutusmateriaalit, Oiva-tarkastusten tulosten julkistaminen, hygieniapassijärjestelmä sekä laittomuuksiin syyllistyneiden kilpailijoiden pitäminen poissa toimialalta.

3.2.2 Terveysuojelulaki

Terveysuojelulain suunnitelmallisesta valvonnasta perittäisiin jatkossa vuosittainen valvonnan perusmaksu ja tehdyistä tarkastuksista, näytteenotoista ja tutkimuksista maakunnan taksan mukainen maksu. Vuosittainen valvonnan perusmaksu olisi kiinteä 150 € kaikille suunnitelmallisen valvonnan piiriin kuuluville toimintoille ja se perittäisiin vuosittain. Tarkastuksista, näytteenotoista ja tutkimuksista perittäisiin yhä maakunnan hyväksymän taksan mukainen maksu, joka olisi suhteutettu tarkastukseen käytettävään aikaan. Näin riskialttiimmat valvontakohteet, joihin kohdistuu eniten valvontatarvetta, maksaisivat valvonnasta yhä eniten ja vähäriskisemmät sekä ne, jotka omavalvonnallaan panostavat terveystarpeiden hallintaan, voisivat säästää valvontamaksuista. Minimissään vuosittainen maksu olisi 150 euron perusmaksu.

Vuosittaisella valvonnan perusmaksulla katettaisiin suunnitelmallisen valvonnan terveysuojeluviranomaisen muut valvontatoimenpiteet kuin erikseen maakunnan taksassa määriteltävät maksut. Vuosittaiseen perusmaksuun sisältyviä valvontatoimenpiteitä olisivat esimerkiksi valvontakohteiden asiakirjatarkastukset ja mahdollinen digitaalinen etävalvonta, toiminnanharjoittajalle annettava asiantuntijatuki (esimerkiksi sisäilmatyöryhmät), kyseisille valvontakohtetyypeille tarjottava koulutus, talousveden, uimaveden ja allasveden valvontaan liittyvien

valvontatutkimusohjelmien, seurantakalenterien ja näytteenottosuunnitelmien laatiminen sekä vesiepidemioiden selvittäminen.

Ulkopuolisten tekemät valvontaa tukevat toimenpiteet laskutettaisiin kuitenkin erikseen, kuten esimerkiksi näytteiden analysoinnin laskuttaisi laboratorio suoraan toiminnanharjoittajalta ja toimeksiannon saaneen elimen tai luonnollisen henkilön tekemät tutkimukset laskuttaisi ulkopuolinen asiantuntija suoraan toiminnanharjoittajalta taikka viranomaisen välityksellä toteutuneiden kustannusten mukaisesti.

Suunnitelmallisen valvonnan maksullisuuden lähtökohtana olisi se, että valvontaan liittyvien maksujen määrä vastaisi likimain valvonnasta aiheutuneita kustannuksia, mutta maksun ei edellytettäisi vastaavan täsmällisesti vain kyseisen kohteen tarkastamisesta aiheutuneita kustannuksia niin kuin nykyisin. Valvonnan perusmaksulla katettaisiin aikaisemmasta poiketen myös sellaisia valvontatoimenpiteitä, joiden kustannusten tarkka määrittäminen ja kohdentaminen yksittäiselle valvontakohteelle olisi epätarkoituksenmukaista, vaikeaa tai mahdotonta.

Muun kuin suunnitelmallisen valvonnan maksut perittäisiin vastaavalla tavalla kuin voimassa olevassa laissa siten, että ne määriteltäisiin maakunnan taksassa ja maksut vastaisivat enintään valvonnan tuottamisesta aiheutuneita kuluja.

4 Esityksen vaikutukset

Vuoden 2015 hallitusohjelmassa strategisiksi tavoitteiksi asetettiin muun muassa työllisyys, kilpailukyky ja kasvu, joita pyritään saavuttamaan purkamalla turhaa sääntelyä ja byrokratiaa sekä keventämällä hallinnollista taakkaa. Hallitusohjelmassa mainitaan lisäksi tavoitteena sääntelyn nettomääräinen keventäminen ja säädöksille vaihtoehtoisten ohjauskeinojen käytön lisääminen. EU-säännösten toimeenpanossa pidättydytään kansallisesta lisäsääntelystä. Toimenpiteenä sääntelyn keventämiseksi mainitaan muun muassa niiden säädösten perkaaminen, jotka eniten haittaavat yritystoimintaa, maataloutta ja tervettä kilpailua.

Ehdotetuilla muutoksilla pyritään toteuttamaan hallitusohjelmaa luomalla positiivisia vaikutuksia sekä elintarvikealan toimijoihin sekä viranomaisiin. Esityksellä pyritään vähentämään lainsäädännöstä toimijoille ja valvontaviranomaisille aiheutuvaa hallinnollista taakkaa elintarviketurvallisuutta kuitenkin vaarantamatta parantamalla lain käytettävyyttä jäsentämällä lukuisten muutosten aiheuttamaa hajanaisuutta ja päivittämällä laki vastaamaan EU-lainsäädännön nykytilaa. Esityksellä pyritään parantamaan valvonnan vaikuttavuutta ja kohdentamaan valvontaa tehokkaammin sellaisiin toimijoihin, joiden valvonnasta olisi eniten hyötyä. Esityksessä on myös uudistettu valvontaviranomaisten ja toimijoiden välistä työnjakoa, jossa viranomainen pyrkii valvonnan sijaan ohjaamaan toimijaa. Vastaavasti toimijan omia hyviä käytänteitä, kuten elintarviketurvallisuusjärjestelmiä hyödynnetään riskiperusteisessa valvonnassa. Hallinnollisia pakkokeinoja on muokattu vastaamaan nykyistä toimintaympäristöä ja valvontamaksujärjestelmän kustannusvastaavuutta on parannettu.

4.1 Taloudelliset vaikutukset

4.1.1 Yritystaloudelliset vaikutukset

Elintarvikelaki

Elintarvikealan toimijoiden toimintaedellytyksiä parannetaan selkeyttämällä lain esitystapaa. Voimassa olevan lain useiden muutosten takia hajanaiset säädökset on jäsennetty uudelleen helpommin tulkittavaan muotoon. Keskeinen osa elintarvikelain uudistamisesta on lain nojalla

annettujen keskeisten elintarvikehygieniasäätöjen kokoaminen kolmen säätöasetuksen alle, jotka muodostavat lain kanssa johdonmukaisen kokonaisuuden. Laissa on näissä säätöasetuksissa käytetty käsitteiden määritelmät, jotka on päivitetty vastaamaan voimassa olevaa EU-lainsäädäntöä. EU-lainsäädännön sisällön kuvaamisesta uudelleen kansallisessa lainsäädännössä on luovuttu. Voimassa olevaa EU-lainsäädäntöä sovelletaan sellaisenaan, eikä kansallinen lainsäädäntö aiheuta mahdollisia tulkintaongelmia. Uudistuksilla luodaan keskeisestä kansallisesta elintarvikelainsäädännöstä koherentti kokonaisuus, joka toimijoiden on helpompi omaksua ja ymmärtää.

Elintarvikealan toimintakenttää on laissa selkeytetty siten, että valvontaa voidaan kohdentaa eniten ohjausta ja valvontaa tarvitseviin toimijoihin. Tällä luodaan luottamusta elintarvikealalle ja pyritään samalla hyödyntämään alan jo olemassa olevia hyviä käytänteitä.

Valvontatietojen julkistamisvelvoite parantaa elintarvikevalvonnan läpinäkyvyyttä ja motivoi elintarvikealan toimijoita noudattamaan elintarvikemääräyksiä. Valvontaviranomaisen antama elintarviketoiminnan tarkastuksesta kertova raportti, joka toimijan on julkaistava, ei ole hallinnollinen päätös, joten siitä ei voi tehdä virallista oikaisuvaatimusta. Ehdotuksen mukaan elintarvikealan toimijalla olisi oikeus pyynnöstä saada toimivaltaiselta valvontaviranomaiselta elintarviketoimintansa uusintatarkastus. Tällä parannettaisiin toimijan oikeusturvaa erityisesti tilanteissa, joissa tarkastuksesta kertovassa raportissa oleva yleisarvosana on toiseksi paras eli hyvä (B) ja valvontakohteen tarkastustiheys esimerkiksi kerran kahdessa tai kolmessa vuodessa. Elintarvikealan toimija voisi välittömästi korjata puutteen ja saada pyynnöstä uusintatarkastuksen, jolloin siitä todennäköisesti saatu paras tulos eli oivallinen (A) vaikuttaisi asiakasvirtaan myönteisesti.

Ehdotuksen mukaan toisesta EU-jäsenvaltiosta eläinperäisiä elintarvikkeita tuovien toimijoiden ensisaapumisvalvonta olisi jatkossa osa maakuntien tekemää suunnitelmallista elintarvikevalvontaa, joka sisältyisi maakuntien perimän valvonnan vuosimaksun piiriin. Voimassa olevan lain mukainen ensisaapumisvalvonta on koettu elintarvikealan toimijoiden taholta rasakaksi ja byrokraattiseksi. Erityisesti toimijoiden kuukausittainen raportointivelvoite, joka kohdistuu kaikkiin tuotuihin eläinperäisiin elintarvikkeisiin, aiheuttaa tarpeetonta hallinnollista taakkaa. Raportteja ei myöskään ole pystytty hyödyntämään riittävällä tavalla ongelmatilanteissa.

Voimassa olevan lain mukaan alkutuotantopaikoilla on pidettävä omavalvonnan toteuttamisesta kirjaa. Muiden elintarvikealan toimijoiden tulee laatia omavalvontasuunnitelma ja pidettävä kirjaa sen toteuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan, että elintarvikealan toimijoilla tulee olla järjestelmä, jonka avulla toiminnan vaatimustenmukaisuus varmistetaan ja vältetään toimintaan liittyvät vaarat. Erillisenä asiakirjana laadittua kirjallista omavalvontasuunnitelmaa ei enää vaadittaisi. Omavalvontavaatimusten käytännön toteuttamiseen sisältyy paljon joustoa verrattuna aiempiin vaatimuksiin. Uudistus olisi omiaan vähentämään varsinkin pienten toimijoiden hallinnollista taakkaa ja kustannuksia.

Ehdotuksen mukaan Ruokavirasto pitäisi valtakunnallista rekisteriä hyväksytyistä hygieniapassitestaajista sekä henkilöistä, jotka ovat osallistuneet hygieniapassitestiin ja joille testaaja on myöntänyt hygieniapassin. Rekisteri helpottaisi huomattavasti uuden hygieniapassin saamista esimerkiksi kadonneen hygieniapassin tilalle. Nykyisin ainoa mahdollisuus saada uusi hygieniapassi saattaa olla hygieniapassitestin suorittaminen uudelleen.

Toimijan luotettavuuden ja julkisoikeudellisten velvoitteiden hoitamisen selvittäminen ei lisäisi elintarvike- ja kontaktimateriaalialan alan toimijoiden hallinnollista taakkaa, koska selvitystyön tekisi valvontaviranomainen. Julkisten velvoitteiden hoito on asia, josta jokaisen toi-

mijan tulisi huolehtia. Kun velvoitteidenhoitoa laiminlyövän toimijan tilannetta selvitetään, toimijan tulisi esittää selvitys muun muassa siitä, miten aikoo hoitaa laiminlyödyt velvoitteet. Tämä lisäisi toimijan työtä, mutta ilman laiminlyöntejä tällaista lisätehtävää ei toimijalle tulisi. Tässä yhteydessä viranomaisella olisi myös mahdollisuus antaa neuvontaa ja ohjausta toimijalle ja siten edistää tervettä kilpailua. Velvoitteitaan laiminlyövä elintarvikealan toimija voi saada muihin verrattuna perusteettomasti etua välttämällä julkisoikeudellisia maksuja. Tällainen toimija voi vääristää toiminnallaan tasapuolista kilpailua esimerkiksi siten, että hän mahdollisesti pystyy myymään tuotteitaan muita halvemmalla. Jos velvoitteitaan laiminlyövät toimijat saataisiin mahdollisimman laajasti toimimaan asianmukaisesti ja/tai tarvittaessa poistetuksi markkinoilta, säännösten mukaan toimivien toimijoiden kilpailutilanne paranisi.

Voimassa olevan lain mukaan kunnan tulee periä hyväksymänsä taksan mukainen maksu laissa säädetystä valvontatoimenpiteistä. Vuonna 2017 kunnan elintarvikevalvonnasta perittiin elintarvikelain perusteella maksuja sekä elintarvikehuoneistojen hyväksymisestä että suunnitelmallisesta valvonnasta. Yhteensä elintarvikevalvonnasta kerätiin vuonna 2017 kunnissa maksuja noin 4 miljoonaa €. Kerättyjen maksujen määrä on ollut tätä edeltävinä vuosina nouseva: 2016 4,4 miljoonaa €, 2015 3,9 miljoonaa € ja 2014 3,5 miljoonaa €. Elintarvikevalvonnan kustannusten arvioidaan olevan kunnissa noin 25–30 miljoonaa € vuodessa, joten valvontamaksuilla katetaan noin 12–14 % valvonnan kustannuksista. Kunnat subventoivat näin olleen edelleen valvonnan kustannuksia, vaikka maksullisuus onkin parantunut. Pääministeri Sipilän hallituksen strategisessa ohjelmassa (liite 3) todetaan, että lupa- ja valvontaviranomaistoiminnassa siirrytään kohti kustannusvastaavuutta. Lakeina, joissa voitaisiin siirtyä kustannusvastaavuuteen, mainitaan esimerkiksi elintarvikelaki ja terveydensuojelulaki.

Esitysehdotuksen tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti parantaa elintarvikevalvonnasta perittyjen maksujen kustannusvastaavuutta. Esityksen tavoitteena olisi lisätä elintarvikevalvonnan maksukertymää perimällä saman suuruinen 150 € vuosittainen kohdekohtainen perusmaksu jokaiselta suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä olevalta toimijalta. Maksujärjestelmä olisi perusmaksun osalta yksinkertaisempi, selkeämpi ja ennakoitavissa oleva. Tämä jakaisi maksuvastuun kaikille ilmoituksen tehneille ja valvontaviranomaisen hyväksymille toimijoille, eikä ainoastaan niille, joihin kohdistuu kyseisenä vuotena maksullisia valvontatoimenpiteitä. Maksukertymä jakaantuisi tasaisemmin kaikkien maksuvelvollisten kesken ja olisi maakunnille nykyisiä kuntien kertymää paremmin ennustettavissa. Koska maksu perittäisiin kalenterivuoden alussa automaattisesti kaikilta maksuvelvollisilta toimijoilta, terävöittäisi se maksujen perimistä ja tarkoittaisi siten valvonnasta kertyvien maksutulojen kasvamista kohti kustannusvastaavuutta.

Suurimmat elintarvikelain mukaisen suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevat valvontakohteet (riskiluokat 5–9) ovat hyväksymistä edellyttävät kala-, liha- tai maitoalan hyväksytyt elintarvikehuoneistot. Tällaisten laitosten, joita Suomessa on yhteensä noin 500 kpl, tarkastusmaksut ovat olleet noin 300–500 €/käynti ja tarkastustiheys noin 2–10 kertaa vuodessa. Valvontakohteiden valvontamaksut ovat näin ollen olleet keskimäärin noin 700–5 000 € vuodessa. Pienemmät valvontakohteet (Eviran riskiluokat 1–4) ovat erisuuruisia rekisteröityjä elintarvikehuoneistoja, pienistä myynti- ja tarjoilupaikoista aina suurkeittiöihin ja pieniin hyväksytyihin elintarvikehuoneistoihin asti. Näiden kohteiden, joita Suomessa on yhteensä noin 50 000 kpl, valvontamaksut ovat olleet pienempiä johtuen pienemmästä valvontatarpeesta: tarkastusmaksut ovat olleet 120–340 €/käynti ja tarkastustiheys on vaihdellut välillä kerran puolessa vuodessa – kerran kolmessa vuodessa. Valvontamaksut näissä valvontakohteissa ovat siis olleet keskimäärin 75–700 € vuodessa. Edellä kuvattujen valvontakäyntimaksujen lisäksi kunnissa on myös peritty valvontakohteiden ilmoitus- ja käsittelymaksuja rekisteröidyltä elintarvikehuoneistoilta noin 120–160 € ja laitoksilta eli hyväksytyiltä elintarvikehuoneistoilta käytetyn työajan mukaan, noin 60 € tunnilta. Edellä mainittuja tarkastus-, ilmoi-

HE 262/2018 vp

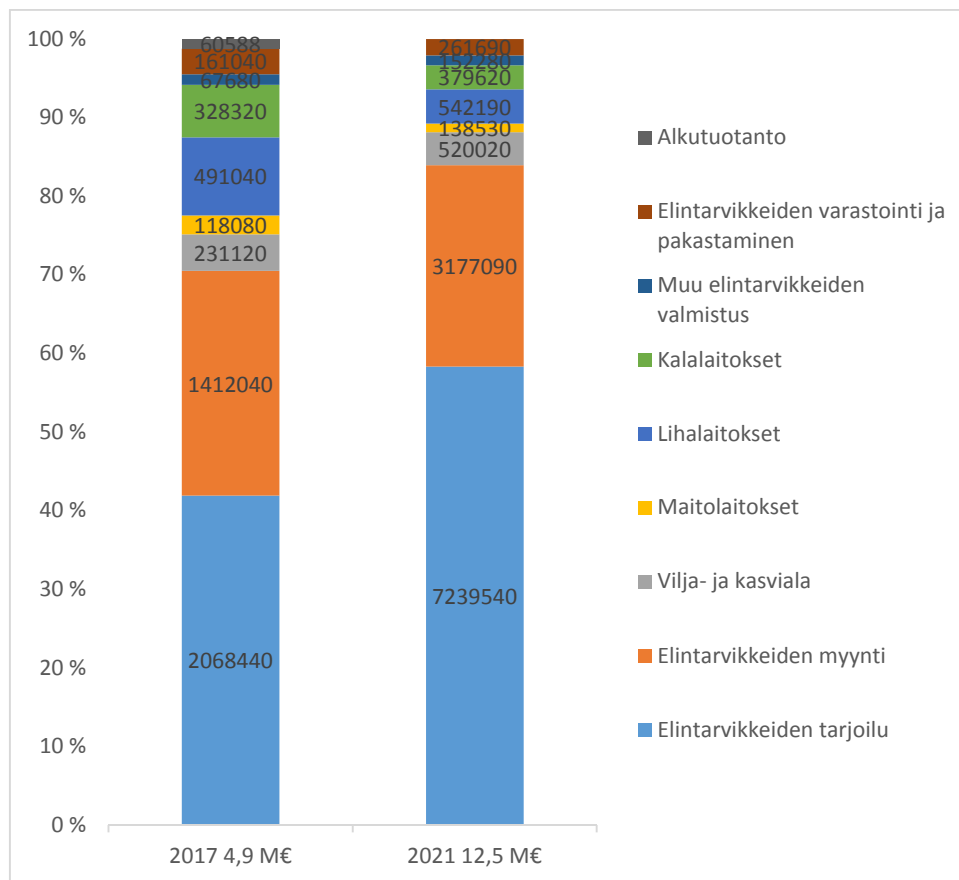
tus- ja käsittelymaksuja on tarkoitus jatkossakin periä maakunnan taksan mukaisesti kaikkia toimijoita koskevan 150 € perusmaksun lisäksi.

Toimijoille suunnitelmallisesta elintarvikevalvonnasta aiheutuneet kustannukset ovat olleet tähän asti verrattain pieniä (keskimäärin 78 € vuodessa per valvontakohte), eivätkä maksut ole riittäneet läheskään kattamaan kuntapohjaisen valvonnan kuluja. Jos valvontamaksu perittäisiin ehdotetulla tavalla maakunnissa kattavasti kaikilta suunnitelmallisen valvonnan piirissä olevilta valvontakohteilta, kuten jo voimassa olevan lainsäädännön mukaan on ollut tarkoitus, lisääntyisi elintarvikevalvonnasta perittävien maksutulojen määrä nykyisestä 4,9 miljoonasta € noin 12,5 miljoonaan €. Tämä mahdollistaisi toiminnan tehostamisen ja puuttuvien lisäresursien hankkimisen valvontayksiköihin niin, että valvontaa voitaisiin toteuttaa nykyistä kattavammin. Myös toimijoiden nykyistä tehokkaampi neuvonta ja ohjaus olisi mahdollista.

Myös ne elintarvikealan toimijat, joiden toimintaan ei joka vuosi kohdistu valvontakäyntejä, hyötyisivät ehdotetusta valvonnan vuosimaksusta siten, että heillä olisi aiempaa paremmat mahdollisuudet saada viranomaisen asiantuntijapalveluja oman toimintansa tueksi. Lisäksi toimijat hyötyvät siitä, että viranomaiset valvonnalla huolehtivat, että kukaan ei saa kilpailuetua elintarvikeeturvallisuuteen liittyvien velvoitteiden laiminlyönnistä ja elintarvikealan yleinen maine säilyy hyvänä. Kaikki elintarvikealan toimijat voivat myös tarvittaessa hyödyntää sellaisia elintarvikevalvonnan yleisiä palveluja kuin ruokamyrkytys-epidemioiden selvittäminen, viranomaisten monikieliset koulutusmateriaalit, Oiva-tarkastusten tulosten julkistaminen sekä hygieniapassijärjestelmä.

Kuva 3: Yritystyyppien suhteellinen osuus maksukertymästä (arvio) 2017 ja 2021

HE 262/2018 vp

Elintarvikevalvonnan voimavarojen turvaamiseksi on ohjauksella varmistettava, että maan ympäristöterveydenhuoltoyksikön valvonnastaan perimät maksut voitaisiin käyttää yksikön toiminnan kehittämiseen, esimerkiksi tarvittavan lisähenkilöstön palkkaamiseen.

Pieniä eläinmääriä teurastavien teurastamoiden lihantarkastus- ja valvontakustannukset ovat suhteellisesti huomattavasti korkeammat kuin suurilta teurastamoilta perityt maksut. Tämän vuoksi esityksessä ehdotetaan voimassa olevan lain mukaisesti säädettäväksi edelleen, että valtion maksuperustelain mukaisesta kustannusvastaavuudesta voitaisiin poiketa ja pieniltä teurastamoilta ja riistankäsittelylaitoksilta perittäviä valtion maksuja olisi mahdollista kohtuullistaa valtion talousarvioon otettavalla määrärahalla. EU-lainsäädännön edellyttetyt vähimmäismaksut olisi kuitenkin aina perittävä. Maksujen suuruudesta säädettäisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Terveysuojelulain valvontamaksut

Vuonna 2017 terveysuojelulain valvonnasta perittiin maksuja yhteensä noin 2,14 miljoonaa €. Suunnitelmallisen valvonnan osuus maksuista oli noin 1,8 miljoonaa € (84 % maksuista) ja muun kuin suunnitelmallisen valvonnan maksujen osuus oli noin 0,33 miljoonaa € (16 % maksuista). Suunnitelmallisen valvonnan maksullisuus ei ole toistaiseksi lisännyt maksutuloja

toivotulla tavalla. Maksullisuudella on kuitenkin turvattu valvontajärjestelmän ylläpitoa sen verran, että valvontahenkilöstön määrää ei ole vähennetty.

Ehdotettujen muutosten myötä terveydensuojelun suunnitelmallisen valvonnan maksutulojen arvioidaan kasvavan noin 1,8 miljoonasta eurosta noin 6,6 miljoonaan €:on. Tämän arvioidaan kattavan noin 60—80 % terveydensuojelun suunnitemallisen valvonnan kuluista.

Suurimmat terveydensuojelulain nojalla suunnitelmallisesti valvottavat kohteet ovat talousvetä toimittavat laitokset, uimarannat sekä kylpylät ja uimahallit. Esimerkiksi suuren talousvetä toimittavan laitoksen tarkastusmaksut ovat olleet noin 200—500 €/kerta ja tarkastustiheys noin kaksi kertaa vuodessa. Tällaisten kohteiden vuosittaiset maksut ovat olleet keskimäärin noin 400—1000 € vuodessa. Muiden kohteiden maksut ovat olleet tätä pienempiä riippuen valvontatarpeesta. Kuitenkin esimerkiksi koulujen ja oppilaitosten valvonta voi toisinaan työllistää hyvinkin paljon. Kauneudenhoitolan tai muun ihon käsittelyn valvontamaksu on ollut noin 100—200 €/kerta ja kyseiset kohteet tarkastetaan noin kolmen vuoden välein.

Valvontamaksut ovat olleet tähän asti verrattain pieniä (keskimäärin 174 €/kohde), eivätkä maksut ole riittäneet kattamaan valvonnan kuluja. Arvioitaessa sitä, että maksu perittäisiin kattavasti kaikilta maksuvelvollisilta, lisääntyisi yhteensä terveydensuojeluvalvonnasta perittävien maksutulojen määrä nykyisestä 2,1 miljoonasta €:sta noin 7,0 miljoonaan €:on. Se mahdollistaisi toiminnan tehostamisen niin, että valvontaa voitaisiin toteuttaa nykyistä kattavammin. Myös nykyistä tehokkaampi toiminnanharjoittajien omavalvonnan tukeminen ja eri valvontakeinojen soveltaminen lisääntyisi. Edellytyksenä olisi kuitenkin se, että maksutulo kohdistuisi ympäristöterveydenhuollolle.

Ne toiminnanharjoittajat, joihin ei kaikkina vuosina kohdistu suoria tarkastustoimenpiteitä, hyötyvät valvontajärjestelmästä kuitenkin siten, että heillä on mahdollisuus saada viranomaisen asiantuntijapalveluja oman toimintansa tueksi. Lisäksi toiminnanharjoittajat hyötyvät siitä, kun viranomainen huolehtii, että kukaan ei saa kilpailuetua terveydensuojeluun liittyvien velvoitteiden laiminlyönnistä. Toimiva valvontajärjestelmä vaikuttaa myös toimialan yleiseen maineeseen.

Ympäristöterveydenhuollon valvontamaksut

Esitysehdotuksella parannettaisiin ympäristöterveydenhuollon valvonnasta perittyjen maksujen kustannusvastaavuutta. Lähtökohtaisesti jo nykyisenkin lainsäädännön nojalla vuodesta 2006 lukien valvonnan kustannukset ovat kuuluneet elinkeinon maksettaviksi. Ennen tätä valvonta järjestettiin pääasiassa veroveroin. Koska kunnat ovat nykyisen lainsäädännön nojalla laskuttaneet toiminnanharjoittajia ja toimijoita maltillisesti, eikä valvontakustannusten kustannusvastaavuus ole noussut 10—15 %:a korkeammaksi, on maksujärjestelmää perusteltua tehostaa esitysehdotuksen mukaisesti. Kunnat ovat myös elinkeinopoliittisista syistä voineet subventoida alueensa elinkeinonharjoittajia, mikä näkyy osin pieninä maksukertyminä ja tuntitaksoina. Yrityskohtaiset maksut kasvaisivat valvonnan perusmaksun verran, eli 150 € vuodessa. Näin ollen toiminnanharjoittajilta perittävien maksujen kokonaismäärä kasvaa.

4.1.2 Kuntataloudelliset vaikutukset

Voimassa oleva lainsäädäntö edellyttää valvontamaksujen perimistä ja valvontamaksut on otettu käyttöön kaikissa kunnallisissa valvontayksiköissä. Maksukertymä on jäänyt kuitenkin pieneksi. Vaikka ympäristöterveydenhuollon valvonnalla on pitkä historia, valvonnan maksullisuus on suhteellisen uusi asia, mikä on ollut osaltaan syynä kuntien varovaiseen laskuttami-

seen. Tarkastuskohtaiset maksut ovat pieniä ja maksukertymät heikosti ennakoitavissa. Kunnat eivät ole aina myöskään laskuttaneet kunnallisia toimijoita, mikä on osaltaan vähentänyt maksukertymää. Kunnan sisäisen laskutuksen osuus elintarvikevalvonnassa on arvioitu olevan noin 25 % ja terveydensuojeluvalvonnassa noin puolet. Ympäristöterveydenhuollon tehtävien siirtyessä kunnilta maakunnille, laskutus muuttuu maakunnan ja kunnan väliseksi ja se tulee joka tapauksessa lisäämään kunnilta perittäviä maksuja.

Valvontamaksuilla katetaan tällä hetkellä vain noin 10—15 % ympäristöterveydenhuollon valvonnan kaikista kustannuksista, muutoin valvontaa tehdään verovaroin. Toisaalta suuri osa nimenomaan terveydensuojelulain mukaisista valvontakohteista on ollut kunnan omaa toimintaa, jolloin valvontamaksut ovat olleet rahansiirtoa momentilta toiselle, eivätkä ne varsinaisesti ole lisänneet kunnan tuloja. Kun ympäristöterveydenhuolto siirtyy maakuntien järjestämistä vastuulle, kunnista tulisi terveydensuojelulain mukaisessa valvonnassa merkittävin laskutettava toimija.

Kunnan ja tulevaisuudessa maakunnan taloussuunnittelussa ja rahatoimen hoidossa keskeinen elementti on ennakoitavuus, mikä luo edellytykset pitkäjänteiselle toiminnalle. Kiinteä vuosittainen perusmaksu helpottaisi osittain taloussuunnittelua ja yhteistoiminnan järjestämistä valvonnan perusmaksun puitteissa. Kunnan ja tulevaisuudessa maakunnan talouden kokonaisuuden kannalta on lisäksi huomattava, että tehokkaasti ja monipuolisesti hoidetulla valvonnalla terveyshaittojen ennaltaehkäisy saattaa merkitä huomattavia säästöjä esimerkiksi home- ja kosteusvaurioiden sekä ruokamyrkytys- ja vesiepidemioiden torjunnassa.

4.1.3 Kotitalouksiin kohdistuvat vaikutukset

Ehdotetuilla uudistuksilla pyritään varmistamaan elintarvikkeiden turvallisuus, laatu ja niistä annettavien tietojen oikeellisuus sekä suojaamaan kuluttajia taloudelliselta vahingolta. Uudeksi hallinnolliseksi pakkokeinoksi esitetyllä internetsivuston sulkemisella parannetaan kuluttajansuojaa. Ruokavirasto voisi määrätä internetsivuston suljettavaksi, jos niiden välityksellä myytäväksi tarjottava elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali tai niistä annetut tiedot voivat aiheuttaa vaaraa ihmisen terveydelle tai ovat muulla tavoin elintarvikemääräysten vastaisia. Jatkuvasti yleistyvässä internetin kautta tapahtuvassa elintarvikekaupassa kuluttaja ei voi varmistua verkkokaupassa tarjottavien tuotteiden laadusta ennen tuotteen saamista. Uudistuksella valvontavirastolle annetaan keino puuttua määräystenvastaiseen toimintaan tehokkaammin.

Toinen kuluttajansuojaa vahvistava ja valvontaviranomaisten toimintaa helpottava uudistus olisi tarkastusten salliminen yksityisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa. Uudistus mahdollistaisi muun muassa kotileipureiden ja pitopalveluyrittäjien nykyistä tehokkaamman valvonnan ja olisi omiaan ehkäisemään muun muassa ruokamyrkytystapauksia. Kotirauhassa on kyse perustuslailla suojatusta perusoikeudesta. Asiaa käsitellään tarkemmin kappaleessa 4 Suhde perustuslakiin.

4.1.4 Liityntä valtion talousarvioon

Esityksessä uudistettaisiin ympäristöterveydenhuollon valvontaorganisaatiota siirtämällä tehtäviä kunnilta ja aluehallintoviranomaisilta tuleville maakunnille. Lain voimaantulo on myös sidottu maakuntalakiin, jonka hallituksen esitystä valmisteltaessa on oletettu tulevan voimaan

1.1.2021. Esityksen edellyttämät järjestelyt otetaan samoin huomioon todennäköisesti vasta vuotta 2021 koskevassa talousarvioesityksessä.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esitysehdoituksella pyritään keventämään paitsi toimijoiden myös viranomaisten hallinnollista taakkaa. Lain esitystavan selkeyttämisellä olisi myönteisiä vaikutuksia myös viranomaisten toimintaan. Jäsenytempi kokonaisuus olisi valvontaviranomaisten työkaluna helpompi hallita. EU-lainsäädännön vaatimusten toistamisen jättäminen pois kansallisesta lainsäädännöstä lisäisi jonkin verran viranomaisten työtä neuvonnan ja ohjeistuksen muodossa, mutta selkeyttäisi samalla lain käyttöä työvälineenä sekä vähentäisi tulkintaongelmia ja mahdollisia ristiriitoja EU-lainsäädännön kanssa.

Verkossa tapahtuva kaupankäynti ja muut uudet kaupankäyntitavat ovat olleet kasvava trendi jo vuosia myös elintarvikealalla. Perinteinen elintarvikehuoneistojen valvontaan keskittyvä toimintamalli on osoittautunut tässä yhteydessä epäkäytännölliseksi ja toimimattomaksi. Elintarvikehuoneiston käsite on menettänyt merkityksensä tilanteissa, joissa elintarvikkeet eivät välttämättä sijaitse tilassa, jossa toimija harjoittaa toimintaansa. Niin sanottujen virtuaalihuoneistojen ja pääkonttoreiden valvonta on ollut voimassa olevan lain nojalla hankalaa, koska niissä ei säilytetä elintarvikkeita eikä niiden luokittelu elintarvikehuoneistoiksi ole ollut mahdollista. Lisäksi huoneistot, joissa elintarviketoimintaa harjoitetaan, voivat sijaita yksityiseen asumiseen käytettävissä tiloissa toimijan kotona. Valvonnan painopisteen siirtämisellä huoneistojen valvonnasta elintarviketoiminnan valvontaan helpotetaan erityisesti tällaisen kaupankäynnin valvontaa. Tarkastusten salliminen tietyissä tapauksissa myös pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa tukisi tätä kehitystä ja antaisi valvontaviranomaisille mahdollisuuden valvoa toimintaa, joka aikaisemmin on jäänyt valvomatta

Voimassa olevan lain mukaisesta erillisestä ensisaapumisvalvonnasta luopuminen vähentäisi toimijoiden hallinnollista taakkaa. Nykyistä ensisaapumisvalvontaa on pidetty yleisesti toimimattomana. Toisesta EU-jäsenvaltiosta eläinperäisiä elintarvikkeita tuovia ensisaapumistoimintoja oli vuonna 2017 Eviran rekisterissä 685 kpl, joista toiminnastaan kuukausittain raporttivia noin 325 kpl. Tarkastuksia tehtiin 187 kpl. Evira laskutti ensisaapumistoimintoja tarkastuksista 50 415 €. Evira maksoi sopimuskunnille tarkastuksista 34 916 €, josta 16 091 € oli tarkastusmaksuja ja loput neuvontamaksuja. Lisäksi Evira laskutti 24 550 € näytteiden analysoinnista. Arvio koko maassa ensisaapumistoiminnan valvontaan liittyviin tarkastuksiin, niihin valmistautumiseen ja toimijoiden ohjaamiseen menneestä työajasta on 775 tuntia eli noin 0,5 htv. Evirassa ensisaapumisvalvontaan liittyvissä tehtävissä työskentelevien henkilöiden työpanos oli vuonna 2017 noin 2,2 htv. Vaikka ensisaapumisvalvonta ei loppuisi, vaan siirtyisi tehtäväksi muun elintarvikevalvonnan yhteydessä, ensisaapumisvalvontaa koskevien erillisten vaatimusten poistaminen laista keventäisi viranomaisten hallinnollista taakkaa ja vapauttaisi resursseja muuhun riskiperusteiseen valvontaan. Ensisaapumisvalvonnan voidaan arvioida tehostuvan, kun se on osa maakuntien tekemää suunnitelmallista valvontaa. Ensisaapumisvalvonnan tulokset vaikuttaisivat Oiva-tulokseen ja julkistettavaan Oiva-raporttiin, mikä lisäisi valvonnan vaikuttavuutta. Myös eläintautien torjunnan kannalta olisi tärkeää, että sisämarkkinoilta tulevia elintarvikkeita ja näiden elintarvikkeiden eläintautiehtojen noudattamista valvoisi sama viranomainen.

Ruokavirastolle kohdennettaisiin kootusti kansainvälisiä ja EU-oikeuteen liittyviä asiantuntija-tehtäviä. Esityksen mukaan Ruokavirasto vastaisi valtakunnallisista ja kansainvälisistä erityistä asiantuntemusta vaativista elintarviketurvallisuuden valvontaan liittyvistä tehtävistä ja muista virallisista toimista sekä toimisi Euroopan unionin lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten edellyttämänä kansallisena viranomaisena tai yhteyspisteenä elintarvikevalvontaan

liittyvissä asioissa silloin, kun sitä ei ole säädetty muun viranomaisen tehtäväksi. Vastaavan sisältöiset tehtävät on voimassa olevassa laissa säädetty Eviran tehtäväksi. Ehdotettu muutos kuitenkin selkeyttäisi ja vahvistaisi Ruokaviraston asemaan asiantuntijaviranomaisena sekä selkeyttäisi viranomaisten toimivaltaa tilanteessa, jossa vastuuviranomaisesta on epäselvyyttä.

Valvontaviranomaisten tehtäväksi on säädetty laissa neuvonta- ja ohjausvelvollisuus. Tehtävä ei ole sinänsä uusi, vaan se on sisältynyt aieminkin määritelmätasolla elintarvikevalvontaan. Ehdotettu säännös olisi kuitenkin omiaan selkeyttämään viranomaisvastuita. Lisäksi se parantaisi toimijoiden toimintaedellytyksiä perustamalla toimijalle selkeän oikeuden saada ohjausta.

Uutena tehtävänä Ruokavirastolle on säädetty osallistuminen määränpäävaltion viranomaisten asettamien tuontivaatimusten ja mahdollisten kauttakuljetukseen liittyvien vaatimusten selvittämiseen vietäessä elintarvikkeita muuhun kuin EU-jäsenvaltioon. Lisäksi Ruokavirasto osallistuisi vientiselvitysraporttien ja muiden tarvittavien asiakirjojen laatimiseen. Tehtävä on harkinnanvarainen eli Ruokavirasto osallistuisi selvitystyöhön tarvittaessa, jos vaatimuksia ei saada muuten selvitettyä. Ruokavirasto ja maakunnat tekisivät myös vientiin liittyvää valvontaa, kun valvonta liittyy määränpäävaltion viranomaisten asettamiin tuontivaatimuksiin.

Julkisoikeudellisten velvoitteiden hoitamisen selvittämistä samoin kuin muuta taloudellista luotettavuutta koskevat ehdotukset lisäisivät jonkin verran elintarvikevalvontaviranomaisten työtä. Viranomaisten välisten tietojenvaihtosäännösten kehittäminen kuitenkin mahdollistaisi sen, että muille viranomaisille kertaalleen annettu tieto olisi myös elintarvikevalvontaviranomaisten käytettävissä. Lisää tehtäviä aiheutuisi muun muassa velvoitteidenhoitoselvitysten analysoinnista ja niistä aiheutuvista toimenpiteistä. Itse velvoitteidenhoitoselvitykset laatisi pääsääntöisesti Harmaan talouden selvitysyksikkö.

Käytännön valvontatyössä on tullut esiin tilanteita, joissa viranomaisen keinovalikoiman rajallisuus on estänyt tehokkaan puuttumiseen vilpilliseen tai muuten määräystenvastaiseen toimintaan. Esitykseen on otettu kaksi uutta hallinnollista pakkokeinoa, jotka antavat valvontaviranomaisille uusia työkaluja puuttua tällaiseen toimintaan. Ensimmäinen pakkokeino liittyy julkisoikeudellisten velvoitteiden hoitamisen selvittämistä koskevaan ehdotukseen. Sen mukaan valvontaviranomainen voisi keskeyttää tai lopettaa elintarviketoiminnan rekisteröidyssä elintarvikehuoneistossa tai kontaktimateriaalitoiminnan ilmoitetussa kontaktimateriaalialan toimipaikassa, tiettyjen laissa säädettyjen edellytysten vallitessa. Toisen uuden pakkokeinon mukaan Ruokavirasto voisi määrätä internetsivuston suljettavaksi, jos niiden välityksellä myytäväksi tarjottava elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali tai näistä annetut tiedot voivat aiheuttaa tai niiden voidaan perustellusta syystä epäillä aiheuttavan vaaraa ihmisen terveydelle tai olevan muulla tavalla elintarvikemääräysten vastainen. Myös eräiden jo voimassa olevassa laissa olevien pakkokeinojen (kielto, haltuunotto, markkinoinnin kieltäminen ja oikaisu) kriteereitä on muutettu paremmin käytännön valvontatyössä esille tulleisiin tilanteisiin soveltuvaiksi.

Elintarvikelain ja terveydensuojelulain toimeenpanon ja sen perusteella tehtävän viranomaisvalvonnan tulee olla laadukasta, riskiperusteista ja terveysvaaroja ennaltaehkäisevää. Säännöllisen valvonnan tulee olla hyvin suunniteltua, riskiperusteisesti kohdennettua ja käytettävissä oleviin resursseihin nähden mahdollisimman monipuolista ja vaikuttavaa.

Ehdotetuilla säädösmuutoksilla turvattaisiin viranomaisen edellytyksiä ylläpitää laadukasta valvontaa. Esitysehdotuksella turvattaisiin maakunnan mahdollisuus ylläpitää ympäristöterveydenhuollon valvontaa tehostamalla valvonnan maksullisuuden toteutumista ja parantamalla maksukertymän ennakoimista. Esitysehdotuksen tavoitteena olisi mahdollistaa valvonnan re-

surssien kohdentaminen jatkossa entistä selkeämmin niihin valvontatoimenpiteisiin, joiden vaikuttavuus on mahdollisimman hyvä.

Muutos helpottaisi myös kuntien ja maakuntien välistä matalan kynnyksen yhteistoimintaa, kun maakunnan viranhaltijat voisivat toimia kunnan kanssa yhteistyössä yksittäisten maksullisten suoritteiden sijaan vuosimaksun puitteissa. Ehdotetulla valvonnan vuosimaksulla katettaisiin esimerkiksi maakunnan terveydensuojeluviranomaisen tuki kuntien sisäilmatyöryhmissä, joissa terveydensuojeluviranomaisen edustaja toimii sekä asiantuntijana että viranomais-tehtävissä.

4.3 Ympäristövaikutukset

Elintarvikelainsäädännön tavoitteena on varmistaa, että kuluttajien käytettäväksi tulevat elintarvikkeet ovat turvallisia eivätkä aiheuta vaaraa kuluttajien terveydelle välittömästi tai pitkäaikaisen käytön seurauksena. Elintarviketurvallisuus on Suomessa kansainvälisesti ottaen korkealla tasolla. Elintarvikkeiden haitallisten aineiden määrät ovat Suomessa lähes poikkeuksetta tasolla, joka ei aiheuta terveyshaittoja. Esitysehdotuksella arvioidaan olevan positiivinen vaikutus myös ympäristövaikutuksiin. Ehdotetuilla lainsäädännön muutoksilla turvattaisiin viranomaisen edellytyksiä ylläpitää laadukasta elintarvike- ja terveydensuojeluvalvontaa. Valvontamaksuja koskeva muutos ohjaisi valvontaa nykyisestä tarkastussuoritteisiin ohjaavasta maksullisuudesta kohti monipuolisempaa, eri valvonnan keinoja hyödyntävään valvontaan, minkä oletetaan lisäävän valvonnan vaikuttavuutta myös haittojen ennaltaehkäisyssä. Ehdotus antaisi taloudellisen mahdollisuuden hyödyntää myös muita valvonnan keinoja niissä tilanteissa, joissa tarkastus ei ole tehokkain valvonnan muoto.

4.4 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Elintarvikelainsäädännön yhdenmukaistamisella ja kehittämisellä varmistetaan elintarvikkeiden terveydellinen ja taloudellinen turvallisuus. Selkeä lainsäädäntö lisää yrittäjien toimintavarmuutta sekä ehkäisee epätervettä kilpailua. Lain selkeyttämisellä parannettaisiin elintarvikealan toimintaedellytyksiä koko elintarvikeketjun osalta. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 178/2002 vahvistetaan periaate, että ensisijainen vastuu elintarvikkeiden ja rehujen turvallisuudesta on elintarvikealan toimijalla. Viranomaisten velvollisuus on omilla toimillaan varmistaa, että elintarvikealan toimijat täyttävät heitä koskevat velvoitteet. Elinkeinonharjoittajan ensisijaisesta vastuusta elintarvikkeiden turvallisuudesta sekä velvollisuudesta omavalvonnan toteuttamiseen säädetään jo voimassa olevassa kansallisessa lainsäädännössä. Valvonnan keskittämisellä tuetaan tätä periaatetta ja luodaan luottamusta markkinoille. Samalla kehitetään viranomaisten ja toimijoiden välistä luottamusta. Maksusäännösten uudistamisella luodaan ennustettavuutta ja viranomaisten paremmilla mahdollisuuksilla puuttua esimerkiksi epäilyihin elintarvikepetoksista ja -väärnöksistä luo luottamusta ja parantaa markkinoiden toimintaa.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Laki on valmisteltu maa- ja metsätalousministeriössä yhteistyössä lain soveltamisen kannalta keskeisten viranomaisten kanssa. Valmistelussa on käytetty lähtökohtana elintarvikealan toimijoille vuonna 2014 tehtyä kyselyä elintarvikelain vastaavuudesta 2010-luvun ja tulevaisuuden toimintaympäristön haasteisiin. Lakihankkeen aikana on pidetty useita kuulemistilaisuuksia. Keväällä 2016 pidettiin neljä kuulemistilaisuutta teemoittain, laaja keskustelutilaisuus toukokuussa 2017 sekä kaksi kuulemistilaisuutta helmi- ja toukokuussa 2018. Kuulemisissa

käsiteltiin voimassa olevan lainsäädännön ongelmakohtia ja puutteita ja pyrittiin löytämään niihin parhaita mahdollisia ratkaisuja keskustelemalla. Tilaisuuksissa esiteltiin hankkeen edessä lainsäädäntöhankkeen tuloksia ja otettiin vastaan kehitysehdotuksia. Kuulemisissa syntyneitä ratkaisu- ja kehitysehdotuksia käytettiin laajasti hyväksi esityksen laatimisessa.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Esitys lähetettiin laajalle lausuntokierrokselle yhdessä alustavien asetusluonnosten kanssa 21.6.2018. Lausuntopyyntö lähetettiin seuraaville tahoille: Valtioneuvoston kanslia, Maa- ja metsätalousministeriö, Oikeusministeriö, Sisäministeriö, Puolustusministeriö, Valtiovarainministeriö, Työ- ja elinkeinoministeriö,

Sosiaali- ja terveysministeriö, Ympäristöministeriö, Elintarviketurvallisuusvirasto (Evira), uonnonvarakeskus (Luke), Maaseutuvirasto (Mavi), Valtion ravitsemusneuvottelukunta, Ahvenanmaan valtionvirasto (Statens ämbetsverk på Åland), Aluehallintovirastot (AVI), Maakunnat, Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset), Suomen riistakeskus, Suomen ympäristökeskus (SYKE), Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes), Ålands landskapsregering, Huoltovarmuuskeskus, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea, Puolustusvoimat, Pääesikunta, Seura- ja harrastuseläinten hyvinvoinnin neuvottelukunta, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira), Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL), Tulli, Tullilaboratorio, Verohallitus - harmaan talouden selvityksikkö, Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (ÅMHM), Ammattikeittiöosaajat ry, Arktiset Aromit ry, Diabetesliitto ry, Elinkeinoelämän keskusliitto (EK), Elintarviketeollisuusliitto ry (ETL), Eläintautien torjuntayhdistys ry (ETT), Finlands svenska Marthaförbund r.f., Foodwest Oy, Hedelmän- ja marjanviljelijäin liitto ry, Inspecta Sertifiointi Oy, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry, Kalatalouden Keskusliitto ry, Kasvinsuojeluseura ry, Kasvinsuojeluteollisuus ry (KASTE), Keliakialiitto ry, Koltaneuvosto, Kotimaiset Kasvikset ry, Kuluttajaliitto – Konsumentförbundet, Leipätiedotus ry, Lihakeskusliitto ry, Luomuinstituutti, Luomuliitto ry, Luontaistuotealan Tukkukauppiain Liitto ry, Maa- ja kotitalousnaisten Keskus ry, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry, Maidonjalostajien ja meijeritukku-kauppiain liitto ry, Maitohygienialiitto ry, Maito ja Terveys ry, Marttaliitto ry, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry, Paliskuntain yhdistys, Palkansaajajärjestö Pardia ry, Palvelualojen ammattiliitto PAM ry, Pihvikarjaliitto ry, ProAgria Keskusten Liitto, ProAgria Svenska Lantbrukssällskapens Förbund, Pro Kala ry, Pro Luomu ry, Päivittäistavarakauppa ry (PTY), Ruokatieto ry, Saamelaiskäräjät, Suomalaisen Lihan Jalostajat ry, Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry, Suomen Ammattiriistanhoitajat ry, Suomen Broileriyhdistys ry, Suomen Eläinlääkäriliitto ry, Suomen Eläinlääkäripraktikot r.y., Suomen Eläinsuojeluyhdistysten liitto SEY ry, Suomen hotelli- ja ravintolaliitto ry (SHR), Suomen Hylkeenpyytäjät ry, Suomen Kalakauppiasliitto ry, Suomen Kalankasvattajaliitto ry, Suomen Kananmunapakkaamoiden yhdistys ry, Suomen keittiömestarit ry, Suomen Kunnaneläinlääkäriliitto ry, Suomen Kuntaliitto, Suomen Lammasyhdistys ry, Suomen Mehiläishoitajain Liitto SML ry, Suomen Metsästäjäläitto ry, Suomen Siipikarjaliitto ry, Suomen sikayrittäjät ry, Suomen Sisävesiammattikalastajat ry, Suomen Sydänliitto ry, Suomen Terveystuotekauppiain liitto ry, Suomen Viljava Oy, Suomen Ympäristöoikeustieteen Seura ry, Suomen Yrittäjät, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC, Svenska Marthaförbundet, Tuotantoeläinlääkäriyhdistys ry, Valio alku- tuotanto, Vilja-alan yhteistöryhmä VYR ry, Ålands Fiskodlarförening rf., Helsingin yliopisto - eläinlääketieteellinen tiedekunta, maatalous-metsätieteellinen tiedekunta ja oikeustieteellinen tiedekunta, Ruralia-instituutti, Itä-Suomen yliopisto, Luonnontieteiden ja metsätieteiden tiedekunta, Turun yliopisto - elintarvikekemian laitos, Brahea-keskus, Hämeen ammattikorkeakoulu, Jyväskylän ammattikorkeakoulu JAMK, Lapin ammattikorkeakoulu, Laurea-ammattikorkeakoulu, Mikkelin ammattikorkeakoulu, Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu,

Vesilaitosyhdistys, Tuusulan vesi, Turun Vesihuolto Oy, Oulun Vesi sekä Uimahalli- ja kylpylätekninen yhdistys.

Lausuntoja saatiin määräaikaan mennessä 127 kappaletta. Hallinnollista taakan purkaminen uudistamalla valvontajärjestelmää sekä valvonnan muuttaminen vastaamaan toimintaympäristön muuttuneita vaatimuksia sai lausuntokierroksella laajaa kannatusta. Kannatusta saivat myös viranomaisten pakkokeinojen kehittäminen vastaamaan nykyajan vaatimuksia. Viranomaisia koskevissa muutoksissa esitettiin huolena resurssien riittävyys ja koulutustarve uusiin tehtäviin.

Lakiluonnoksessa esitettiin muutoksia teurastamojen ja niiden yhteydessä olevien leikkaamojen valvontaan siten, että jatkossa Ruokavirasto hyväksyisi teurastamot, riistan käsittelylaitokset ja niiden yhteydessä olevat leikkaamot sekä huolehtisi niiden elintarvikevalvonnasta. Suurin osa lausunnonantajista vastusti ehdotettua muutosta. Lakiluonnosta on lausuntojen perusteella muutettu niin, että nykyisen elintarvikelain järjestelmä säilyy oletuksena. Uudessa elintarvikelaissa tarjotaan kuitenkin maakuntien ja Ruokaviraston toisin sopimisen mahdollisuutta; elintarvikevalvonnan vastuita voidaan puolin ja toisin jakaa toisinkin, esimerkiksi juuri teurastamoiden lihantarkastuksen tai laitosvalvonnan osalta.

Toisesta EU-jäsenvaltiosta tulevien eläinperäisten elintarvikkeiden ensisaapumisvalvonnan kytkeminen osaksi maakuntien tekemää riskiperusteista elintarvikevalvontaa koskeva ehdotus sai laajaa kannatusta. Nykyjärjestelmän kehittämistä pidettiin tärkeänä, koska se koetaan kalliiksi ja hankalaksi. Lausunnoissa korostettiin kuitenkin, että Suomen salmonellasisävyvakuuksien varmistaminen on tärkeää myös jatkossa.

Toimijoilta vaadittavasta erillisestä kirjallisesta omavalvontasuunnitelmasta luopuminen sai lausuntokierroksella kannatusta. Eräissä lausunnoissa oli kuitenkin havaittavissa haikeutta luopua pitkään käytössä olleesta omavalvontasuunnitelmaa koskevasta vaatimuksesta.

Valvontatietojen julkistamista koskevien vaatimusten täsmentämistä ja toimijan oikeutta pyynnöstä saada valvontaviranomaiselta harjoittamansa elintarviketoiminnan uusintatarkastus. sai lausuntokierroksella laajaa kannatusta. Tuotiin kuitenkin myös esille huoli siitä, miten tämä vaikuttaa valvontaviranomaisten työtaakkaan. Tilanteessa, jossa joillakin alueilla ei edes ehditä määräajassa uudelleentarkastamaan elintarvikehuoneistoja jotka ovat saaneet Oivataarkastustuloksen C (välttävä) tai D (huono), ei nähdä hyvän B-tuloksen saaneiden huoneistojen uudelleentarkastamista prioriteettina. Uudelleentarkastamisen maksut olisi myös asetettava niin korkeiksi, ettei toimijoille tule kiusausta yrittää saada A-tulosta (oivallinen) yrittämättä korjata puutteita.

Ehdotukset Ruokaviraston osallistumisesta tarvittaessa vientiin liittyvien viranomaisvaatimusten selvittämiseen sekä vientiselvitysraporttien ja muiden tarvittavien asiakirjojen laatimiseen sekä Ruokaviraston ja maakunnan tekemästä valvonnasta, joka liittyy määränpäävaltion asettamien tuontivaatimusten varmistamiseen, saivat laajan tuen

Uusia säännöksiä toimijan taloudellisesta luotettavuudesta ja julkisoikeudellisten veloitteiden hoitamisesta sekä tuettiin että vastustettiin. Suuri osa lausunnonantajista kuitenkin piti ehdotettuja säännöksiä perusteltuina harmaan talouden torjumiseksi ja elintarviketoiminnan oikeudenmukaisten käytäntöjen tukemiseksi. Huolena nousi esille lähinnä valvojien koulutus- ja resurssitarve uusien tehtävien osalta.

Lausuntokierroksella eniten kommentteja tuli valvontamaksuja koskevista ehdotuksista. Lausuntokierroksella olleessa ehdotuksessa maakuntien tekemästä elintarvikevalvonnasta ehdotet-

tiin perittäväksi vuosimaksu, jonka suuruus määräytyisi valvontakohteen riskiperusteisen valvontatarpeen pohjalta. Veroluonteisen maksun suuruudesta säädettäisiin laissa, koska maakunnilla ei ainakaan näillä näkymin ole verotusoikeutta. Tietyistä erikseen säädettävistä valvontatoimenpiteistä perittäisiin maakunnan taksan mukainen suoriteperusteinen maksu. Alkutuotannon toimijoilta ei perittäisi vuosimaksua suunnitelmallisesta valvonnasta eikä myöskään maksua alkutuotantopaikan rekisteröinnistä tai hyväksymisestä. Mahdollisista uusintatarkastuksista perittäisiin suoriteperusteinen maksu. Muutoksella oli tarkoitus vahvistaa elintarvikevalvonnan valmentavaa roolia ja mahdollistaa nykyistä monimuotoisempaa viranomaistyötä. Vuosimaksu olisi niin toimijalle kuin viranomaiselle ennustettavampi rahaerä, ja maksujen kerääminen olisi tehokkaampaa kuin nykyjärjestelmän mukaisten satunnaisesti toistuvien suoriteperusteisten maksujen periminen. Tulopohja laajenisi, kun valvontamaksun maksaisivat kaikki suunnitelmalliseen elintarvikevalvontaan kuuluvat toimijat, eivätkä vain ne, joiden luona on käyty valvontakäynnillä.

Siirtymistä vuosimaksuun ja vuosimaksun sitomista toiminnan riskeihin kannatettiin laajasti. Eviran riskiluokituksen kirjaamista lakiin pidettiin kuitenkin ongelmallisena. Lausuntokierroksella esillä olleita vuosimaksuja pidettiin eräiden toimijoiden osalta liian korkeina. Maakuntien perimiä valvontamaksuja koskevia säännöksiä muokattiin lausuntojen pohjalta siten, että saavutettaisiin valvontamaksuja kehittämiseksi asetetut tavoitteet, mutta ei kuitenkaan aiheutettaisi kohtuutonta taloudellista taakkaa toimijoille.

Esityksessä lausuntokierroksella mukana ollut torjunta-ainejäämiä koskevan tehtävän siirto Elintarviketurvallisuusvirastosta Turvallisuus- ja kemikaalivirastoon annetaan erillisenä esityksenä.

Lainsäädännön arviointineuvosto antoi esityksestä lausunnon (VNK/1835/32/2018). Arviointineuvosto katsoo, että esityksen kuvaus lain nykytilasta, tavoitteesta ja keskeisistä esityksistä on riittävä. Arviointineuvoston mukaan lain kohderyhmät on esitelty asianmukaisesti, ja luonnoksessa on tuotu esiin myös ne toimijat, joita esimerkiksi ilmoitusvelvollisuus ja valvontamaksut eivät koske. Luonnoksessa on paljon numeerisia taustatietoja ja vaikutusarvioita, jotka auttavat ymmärtämään asian nykytilan ja muutoksen mittakaavan. Esityksen perusteella saa hyvän käsityksen ehdotuksen vaikutuksista yrityksille. Elintarviketurvallisuuteen sekä terveysuojeluun nykyisin käytetyt viranomaisresurssit on tuotu esiin esimerkillisesti. Myös lausuntokierroksen havainnot ja niiden perusteella tehdyt muutokset on kuvattu asianmukaisesti.

Arviointineuvoston mukaan keskeisimmät puutteet ja kehittämiskohteet liittyivät tavoitteiden saavuttamiseksi käytettyjen keinojen valikoiman esittelyyn, yritysten sääntelytaakan kokonaisuuden arviointiin, valvontamaksujen suhteeseen muihin velvoitteisiin sekä valvontamaksujen kohdentumisen kuvaamiseen eri kokoluokan yrityksiin. Jatkovalmistelussa vaikutusarviointeja on täydennetty ottaen huomioon arviointineuvoston lausunto.

Esitykseen on saatu esittelylupa sosiaali- ja terveysministeriöltä sekä valtiovarainministeriöltä.

6 Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

6.1 Riippuvuus muista esityksistä

Hallituksen esityksellä eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi muuttaa (HE 15/2017 vp) Suomeen muodostetaan 18 maakuntaa. Maakuntaudistuksella on vaikutuksia elintarvikelain viranomaisiin ja niiden toimivaltaan. Kuntien ja aluehallintoviranomaisten tehtävät siirretään esityksen yhteydessä annettavalla lakipaketilla ympäristöterveydenhuollon osalta maakuntien hoidettavaksi. Tässä yhteydessä muutetaan myös voimassa olevaa elintarvikelakia viranomaisia ja niiden tehtäviä koskevilta osin. Koska maakuntien viranomaistehtävät on otettu huomioon jo tässä esityksessä, edellyttää sen voimaantulo maakuntia koskevan lainsäädännön voimaantuloa.

Esitys liittyy vuoden 2021 valtion talousarvioesitykseen.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Elintarvikelaki

1 luku Yleiset säännökset

1 §. Lain tarkoitus. Lain tarkoituksena olisi suojata kuluttajan terveyttä ja taloudellisia etuja. Kuluttajien käytettäväksi tulevien elintarvikkeiden olisi oltava turvallisia eivätkä ne saa aiheuttaa vaaraa kuluttajien terveydelle välittömästi tai pitkäaikaisen käytön seurauksena. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 mukaan elintarviketta ei pidetä turvallisena, jos se on terveydelle haitallinen tai muuten ihmisravinnoksi soveltumaton. Myös elintarvikkeiden terveydellisen laadun on oltava hyvä. Vaikka elintarvikkeesta ei välttämättä aiheutuisi varsinaista vaaraa, elintarvike voi olla ihmisravinnoksi sopimaton, jos se esimerkiksi aistinvaraisesti arvioituna pilaantumisen, likaantumisen tai vieraan hajun tai maun takia ei vastaa sellaisia ominaisuuksia, joita elintarvikkeelta perustellusti voidaan odottaa. Terveydelliseen laatuun kuuluu myös elintarvikkeiden ravitsemuksellinen laatu. Lisäksi lain tarkoituksena olisi varmistaa elintarvikkeiden muu elintarvikemääräysten mukainen laatu. Tietyille tuoteryhmille, esimerkiksi suklaalle, hedelmätäysmehuille sekä hedelmähilloille on asetettu EU-lainsäädännössä koostumusta ja tuotenimiä koskevia yksityiskohtaisia vaatimuksia. Kuluttajan taloudellisten etujen suojaamiseksi elintarvikkeista annettavien tietojen olisi oltava totuudenmukaisia ja riittäviä eivätkä ne saa johtaa harhaan elintarvikkeen ominaisuuksien tai muiden seikkojen suhteen. Kuluttajan terveyden ja taloudellisten etujen suojaamiseksi myös elintarvikekontaktimateriaalien on oltava turvallisia ja niistä annettavien tietojen on oltava riittäviä ja oikeellisia.

Lain tarkoituksena olisi pykälän 1 momentin mukaan myös osaltaan edistää elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimijoiden toimintaedellytyksiä. Selkeät ja johdonmukaiset vaatimukset parantavat toimijoiden oikeusvarmuutta. Toimimalla tässä laissa ja muissa elintarvikemääräyksissä asetettujen vaatimusten mukaisesti elintarvikealan toimijat varmistavat toimintansa lainmukaisuuden ja turvaavat omalta osaltaan lain tarkoituksen toteutumisen. Tämä parantaa toimijoiden toimintaedellytyksiä ja menestymismahdollisuuksia markkinoilla sekä pienentää yrittäjän taloudellisia riskejä esimerkiksi takaisinvedoista.

Pykälän 2 momentin mukaan lain tarkoituksena olisi myös varmistaa elintarvikemääräysten riskiperusteinen soveltaminen. Elintarvikemääräysten velvoitteita toimeenpantaessa ja niiden noudattamista valvottaessa olisi otettava huomioon elintarvikealan toimijan harjoittaman toiminnan luonne ja laajuus sekä muut elintarvikkeeseen liittyvät elintarviketurvallisuuteen ja kuluttajansuojaan vaikuttavat seikat. Riskiperusteisuutta sovellettaisiin siinä laajuudessa kuin se kulloinkin kyseessä olevan lainsäädännön osalta on mahdollista. Jos esimerkiksi jonkin elintarvikkeen koostumukselle tai merkinnöille on säädetty yksityiskohtaiset vaatimukset, niistä ei voi poiketa riskiperusteisesti, ellei tästä olisi nimenomaan erikseen säädetty. Toimijan harjoittamalla omavalvonnalla on vaikutusta elintarvike- tai kontaktimateriaalitoiminnasta aiheutuvaan riskiin. Myös toimijan käytössä olevat yksityiset elintarviketurvallisuuden hallintajärjestelmät (Food Safety Management Systems FSMS) ja niiden auditointi kolmannen osapuolen toimesta voivat vaikuttaa elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnasta aiheutuvaan riskiin.

2 §. Soveltamisala. Lain soveltamisala vastaisi sisällöltään voimassa olevan lain soveltamisalaa, mutta soveltamisala on kirjattu nykyistä täsmällisemmin. Lakia ehdotetaan sovellettavaksi elintarvikkeisiin, elintarviketuotantoon käytettäviin eläimiin, elintarvikekontaktimateri-

aaleihin, elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaan, elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoihin sekä elintarvikevalvontaan kaikissa elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien tuotanto- jalostus- ja jakeluvaiheissa alkutuotannosta kuluttajaan saakka. Kuluttajan terveyden ja taloudellisten etujen suojaamiseksi sekä toimijoiden toimintaedellytysten mahdollistamiseksi on tärkeää, että laki kattaa elintarvikeketjun kokonaisuudessaan, kuten nykyinenkin elintarvikelaki. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 soveltamisalasta poiketen ehdotettu laki ei koskisi rehuja, joiden turvallisuudesta säädetään erikseen. Lakia sovellettaisiin voimassa olevan elintarvikelain tavoin myös elintarvikkeen vastikkeettomiin luovutuksiin kuluttajalle, esimerkiksi lahjoituksena, näytteenä tai maistiaisina.

Pykälän 2 momentissa säädetään soveltamisalan rajoituksista. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 178/2002 ei sovelleta yksityiseen kotikäyttöön tarkoitettuun alkutuotantoon eikä yksityiseen kotikäyttöön tarkoitettujen elintarvikkeiden valmistukseen, käsittelyyn eikä varastointiin kotona. Samanlainen soveltamisalan rajoitus sisältyy myös Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 852/2004. Unionilainsäädännön mukaisesti lakia ei sovellettaisi yksityistalouden omaan käyttöön tarkoitettuun alkutuotantoon eikä omaan käyttöön tarkoitettujen elintarvikkeiden valmistukseen, käsittelyyn tai varastointiin yksityistalouksissa. Pykälän 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettua toimintaa vastaavaa toimintaa, joka olisi kokonaan rajattu lain soveltamisalan ulkopuolelle, olisi yksityishenkilön itse tuottaman alkutuotannon tuotteen tai valmistaman elintarvikkeen luovuttaminen vähäisessä määrin toiseen yksityistalouteen siellä käytettäväksi. Kyseessä voisi olla esimerkiksi pyydetyn kalan tai jäniksen antaminen lahjaksi naapurille.

Lakia ei myöskään sovellettaisi alkoholijuomiin ja alkoholivalmisteisiin siltä osin kuin niistä on erikseen säädetty muussa lainsäädännössä. Alkoholijuomat sisältyvät Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 178/2002 olevan elintarvikkeen määritelmän piiriin. Vastaavalla tavalla kuin asetuksessa (EY) N:o 178/2002 myös ehdotettu laki koskisi alkoholijuomien ja alkoholivalmisteiden elintarvikelainsäädännön soveltamisalaan kuuluvia ominaisuuksia. Alkoholilainsäädäntö erityislainsäädäntönä syrjäyttää elintarvikelainsäädännön silloin, kun erityislainsäädännössä on jostain seikasta säädetty. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan elintarvikevalvontaviranomaiset eivät valvo alkoholilaissa (1102/2017) tarkoitettuja alkoholijuomia ja alkoholivalmisteita, vaan ainoastaan juomia, jotka sisältävät enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia. Tähän ei ehdoteta muutoksia, vaan yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien juomien elintarvikelainsäädännön mukaisuutta valvoo vastaisuudessaakin Valtion lupa- ja valvontavirasto. Maakunta kuitenkin käsittelee alkoholilain 13 §:n 2 momentissa tarkoitettujen alkoholijuomien vähittäismyyntipaikkojen rekisteröintiä koskevat ilmoitukset.

Pykälän 3 momentin mukaan 7 §:n 2 momentin 3 kohdan a ja b alakohdassa ja 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuun toimintaan sovellettaisiin elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa koskevista 2 luvun vaatimuksista ainoastaan jäljitettävyyttä koskevaa 13 §:n, omavalvontaa koskevan 14 §:n ja ruokamyrkytyksistä ilmoittamista koskevan 16 §:n vaatimuksia. Säännöksen tarkoittamia toimintoja olisivat elintarviketoiminta, jota ei harjoiteta ammattimaisesti eikä laajamittaisesti. Tällaiseen toimintaan ei Euroopan komission antaman ohjeen mukaan sovelleta kaikkia unionin elintarvikehygienialainsäädännön vaatimuksia. Vastaava soveltamisalan rajoitus on myös nykyisessä laissa.

3 §. Euroopan unionin lainsäädäntö. Pykälässä säädetään lain soveltamisalaan kuuluvan Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanosta ja valvonnasta. EU-lainsäädännössä on erittäin paljon elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja, elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa sekä elintarvikevalvontaa koskevia säädöksiä. Keskeisimmät EU-säädökset on kuvattu yleisperusteluiden kohdassa 2.2. Näistä säädöksistä valtaosa on EU-asetuksia, jotka ovat

yleisesti sitovia ja kaikilta osin velvoittavia. Asetuksia sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa, mutta asetusten soveltaminen voi edellyttää kansallisia täytäntöönpanotoimia. Asetuksissa asetetaan elintarvikealan toimijoille velvoitteita, joiden noudattamista viranomaisten tulee valvoa. Lain säännöksiä, joissa viitataan Euroopan unionin jäsenvaltioihin, sovelletaan myös Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen edellyttämässä laajuudessa Euroopan talousalueeseen ja sen jäsenvaltioihin.

4 §. Määritelmät. Pykälään on koottu laissa tai lain nojalla annettavissa asetuksissa esiintyvien käsitteiden määritelmät. Koska esityksessä on kyse laajemmasta lainsäädäntökokonaisuuden uudistamishankkeesta, on pykälään koottu myös määritelmiä, joita käytetään pelkästään lain nojalla annetuissa asetuksissa. Tällä pyritään parantamaan lainsäädäntökokonaisuuden käytettävyyttä ja yhtenäistää alalla käytettävää kieltä.

Pykälän 1 momentissa on EU-lainsäädännössä olevat määritelmät. Nämä määritelmät on kuvattu viittaamalla kyseessä olevan EU-säädöksen säännöksiin, joissa määritelmät ovat. Elintarvikelainsäädäntö on hyvin pitkälle harmonisoitua EU-lainsäädäntöä. Suuri osa keskeisistä määritelmistä on EU-säädöksissä.

Pykälän 2 momentissa on kansalliset määritelmät:

1) Elintarvikemääräyksillä tarkoitettaisiin ehdotetussa laissa tai sen nojalla annettujen asetusten säännöksiä sekä tämän lain soveltamisalaan kuuluvia Euroopan unionin säädösten säännöksiä. Elintarvikemääräyksiä ovat myös voimassa olevien lakien nojalla annetut säännökset, jotka ehdotuksen voimaantulosäännöksen mukaan jäisivät voimaan, kunnes ne asianomaisessa järjestyksessä muutetaan tai kumotaan.

2) Valvontaviranomaisella tarkoitettaisiin lain mukaisista valvontatehtävistä huolehtivia kussakin asiassa toimivaltaisista valtion ja maakunnan viranomaisia. Valtion viranomaisia ovat Ruokavirasto, Valtion lupa- ja valvontavirasto, Puolustusvoimat ja Tulli. Ruokaviraston vastuulla olevasta teurastamojen ja niiden yhteydessä olevien hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen valvonnasta huolehtisivat Ruokaviraston palveluksessa olevat virkaeläinlääkärit. Lapin maakunta vastaisi poroteurastamojen ja niiden yhteydessä olevien elintarvikehuoneistojen valvonnasta. Toisin kuin voimassa olevassa laissa on kunnan valvontaviranomaisten osalta säädetty, maakunnan osalta laissa ei säädettäisi, tarkoitetaanko valvontaviranomaisella maakunnan määräämää monijäsenistä toimielintä, joka huolehtii elintarvikevalvonnasta kunnassa vai viranhaltijaa, jolle maakunta on toimivaltaa delegoinut. Maakunta päättäisi, miten valvonta järjestetään.

3) Valvontakohteella tarkoitettaisiin toimijaa, joka harjoittaa ja paikkaa, jossa harjoitetaan tai on perusteltua syytä epäillä harjoitettavan elintarvike- tai kontaktimateriaalitoimintaa sekä paikkaa, jossa säilytetään elintarvikemääräysten noudattamisen kannalta merkityksellisiä tietoja. Valvontakohte voi olla perinteisen alkutuotantopaikan tai elintarvikehuoneiston lisäksi esimerkiksi maahantuojan varasto tai jakelukeskus. Valvontakohte voi olla myös esimerkiksi keskusliikkeen pääkonttori, jossa säilytetään tietoja, jotka ovat merkityksellisiä esimerkiksi sen selvittämiseksi, ovatko kaupan omien tuotemerkkien pakkausmerkinnät elintarvikemääräysten mukaisia. Valvontakohte voi olla myös esimerkiksi elintarvikkeiden myyntiä internetissä harjoittavan elintarvikealan toimijan toimipaikka.

4) Alkutuotannolla tarkoitettaisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 3 artiklan 17 kohdassa tarkoitettua toimintaa. Alkutuotantoa on kasviuotteiden, kuten viljan, hedelmien, vihannesten ja yrttien tuotanto, kasvatusta ja viljely sekä niiden kuljettaminen, varastointi ja käsittely tilalla sekä kuljettaminen tilalta toiselle tai elintarvikehuoneis-

toon. Mikäli tuotteen luonne muuttuu merkittävästi käsittelyssä, ei käsittelyä enää katsota alkutuotannoksi. Alkutuotantoa on myös tuotantoeläinten tuotanto ja kasvatusta tilalla ja kaikki siihen liittyvä toiminta sekä eläinten kuljettaminen teurastamoon taikka tilalta toiselle. Myös lypsäminen ja maidon varastointi tilalla on alkutuotantoa, mutta maidon kuljettaminen pois tilalta ei ole alkutuotantoa. Munien tuotanto ja keruu tuottajan tiloissa on alkutuotantoa. Sen sijaan munanpakkaustoiminta ei ole alkutuotantoa. Alkutuotantoa on myös metsästys, kalastus ja luonnonvaraisten tuotteiden kerääminen. Alkutuotannon tuotteita ovat esimerkiksi raakamaito, teurastettavaksi kasvatetut eläimet, ammuttu nylkemätön tai kynimätön riista, perkaamaton tai aluksella perattu kala sekä sienet, marjat ja vihannekset. Alkutuotannolla tarkoitetaan myös Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 1 artiklan 3 kohdan c alakohdassa tarkoitettua alkutuotannon tuotteiden pienten määrien luovuttamista suoraan kuluttajalle.

5) Alkutuotantopaikalla tarkoitettaisiin kaikkia niitä paikkoja, joissa harjoitetaan elintarvikkeiden alkutuotantoa. Alkutuotantopaikkoja ovat esimerkiksi maatilat, puutarhat, kalastusalueet, vesiviljelylaitokset, maidontuotantotilat, muut eläintenpitoyksiköt ja poroerotuspaikat. Alkutuotanto, alkutuotannon tuotteiden varastointi ja kauppakunnostus sekä niiden kuljetus eivät edellyttäisi tähän tarkoitettujen rakennusten, huoneistojen, laitteiden, kulkuvälineiden, ulko- tai sisätilojen rekisteröintiä elintarvikehuoneistoksi. Edellytyksenä olisi, että alkutuotannon tuotteiden luonnetta ei merkittävästi muutettaisi. Esimerkiksi kasvukunnan tuotteita, sieniä ja hunajaa voitaisiin pakata alkutuotantopaikalla ilman vaatimusta elintarvikehuoneistosta. Jos alkutuotannon tuotteita kuitenkin pakattaisiin käyttämällä pakkauskaasuja tai poistamalla pakkauksesta kaasuja, tai jos alkutuotannon tuotteita käsiteltäisiin muulla tavoin esimerkiksi kuorimalla tai viipaloimalla, toiminta edellyttäisi rekisteröintiä elintarvikehuoneistoksi.

6) Alkutuotannon toimijalla tarkoitettaisiin elintarvikkeiden alkutuotantoa ja siihen liittyviä toimintoja harjoittavaa elintarvikealan toimijaa.

7) Rekisteröidyllä alkutuotannolla tarkoitettaisiin elintarvikkeiden alkutuotantoa, josta alkutuotannon toimija on tehnyt ilmoituksen toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

8) Hyväksytyllä alkutuotantopaikalla tarkoitettaisiin alkutuotantopaikkaa, joka on hyväksytty Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 4 artiklan 2 kohdan edellyttämällä tavalla.

9) Elintarviketoiminnalla tarkoitettaisiin elintarvikkeen tuotanto-, jalostus- tai jakelutoiminnan mitä tahansa vaihetta, jota elintarvikealan toimija harjoittaa. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 3 artiklan 16 kohdan mukaan tuotanto-, jalostus- ja jakeluvaiheisiin kuuluvat elintarvikkeiden alkutuotanto, valmistus, varastointi, kuljetus, tukkukauppa, vähittäiskauppa ja muu jakelu sekä maahantuonti ja maastavienti. Vastaavaa määritelmää ei ole nykyisessä laissa.

10) Rekisteröidyllä elintarviketoiminnalla tarkoitettaisiin elintarvikkeen tuotanto-, jalostus- ja jakelutoimintaa alkutuotantoa lukuun ottamatta, josta elintarvikealan toimija on tehnyt ilmoituksen toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

11) Elintarvikehuoneistolla tarkoitettaisiin mitä tahansa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 2 artiklan 1 kohdan c alakohdan tarkoittamaa rakennusta, huoneistoa tai sen osaa taikka mitä tahansa ulko- tai sisätilaa, jossa myytäväksi tai muuten luovutettavaksi tarkoitettuja elintarvikkeita valmistetaan, säilytetään, kuljetetaan, pidetään kaupan, tarjoillaan tai muutoin käsitellään. Alkutuotantopaikkaa ei pidetä elintarvikehuoneistona. Elin-

tarvikehuoneisto voisi sijaita myös matkustaja-aluksessa, lentokoneessa, junassa tai muussa yleisessä kulkuvälineessä. Käsite elintarvikehuoneisto kattaisi alkutuotantopaikkoja lukuun ottamatta lähtökohtaisesti kaikki elintarvikeketjuun kuuluvat huoneistot ja tilat. Voimassa olevan lainsäädännön tavoin elintarvikehuoneistot olisivat joko ilmoitettavia tai hyväksyttäviä. Ilmoituksen sijaan käytettäisiin kuitenkin termiä rekisteröinti, joka vastaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 6 artiklan sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 terminologiaa. Elintarvikehuoneistoja olisivat myös tilat, joissa käsitellään ainoastaan kuluttajan omistamaa elintarviketta, joka palautetaan hänen yksityistaloudessaan käytettäväksi.

12) Hyväksytyllä elintarvikehuoneistolla tarkoitettaisiin elintarvikehuoneistoa, joka on hyväksytty Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 4 artiklan 2 kohdan edellyttämällä tavalla.

13) Liikkuvalla elintarvikehuoneistolla tarkoitettaisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 liitteen II luvussa III tarkoitettua siirrettävää tai väliaikaista tilaa. Liikkuvia elintarvikehuoneistoja olisivat esimerkiksi myyntiautot, vaunut, teltat, kontit ja pyörät.

14) Lihantarkastuksella tarkoitettaisiin elävän eläimen tarkastusta (*ante mortem -tarkastus*) sekä ruholle ja muille eläimen osille teurastuksen jälkeen tehtävää tarkastusta (*post mortem -tarkastus*) ja niihin liittyviä toimenpiteitä.

15) Virallisella laboratoriolalla tarkoitettaisiin laboratoriota, jonka Ruokavirasto on nimennyt tutkimaan viranomaisnäytteitä.

16) Nimetyllä omavalvontalaboratoriolalla tarkoitettaisiin laboratoriota, jonka Ruokavirasto on nimennyt tutkimaan elintarvikemääräysten edellyttämiä omavalvontanäytteitä.

17) Viranomaisnäytteellä tarkoitettaisiin valvontaviranomaisen elintarvikemääräysten mukaisesti virallista valvontaa tai muita virallisia toimia varten ottamaa tai otattamaa näytettä.

18) Salmonellalla tarkoitettaisiin kaikkia Salmonella-sukuun kuuluvia bakteereita.

19) Kampylobakteerilla tarkoitettaisiin *Campylobacter jejuni* ja *Campylobacter coli* – bakteereja.

20) Pitopaikalla tarkoitetaan pitopaikkaa siten kuin se on määritelty eläintunnistusjärjestelmästä annetun lain (238/2010) 5 §:n kohdassa 9.

21) Teurastuserällä tarkoitettaisiin samasta parvesta peräisin olevia samana päivänä teurastettuja lintuja tai samasta pitopaikasta peräisin olevia samana päivänä teurastettuja muita eläimiä.

22) Teurastuskerralla tarkoitettaisiin teurastusjaksoa, jonka aikana teurastetaan samassa pitopaikassa kasvatetut saman ikäiset eläimet.

23) Uudistuseläimellä tarkoitettaisiin lisääntymistarkoituksessa pidettävää eläintä.

24) Epidemiologisella yksiköllä tarkoitettaisiin eläimiä, joilla on keskenään saman suuruinen riski altistua tartunnalle tai joiden välillä tartunnan leviäminen on mahdollista, henkilöiden, rehujakelun, laitteiden tai välineiden välityksellä taikka muiden pitopaikassa noudatettavien menettelytapojen vuoksi.

25) Poronhoitoalueella tarkoitettaisiin poronhoitolaissa (848/1990) 2 §:ssä määriteltyä poronhoitoaluetta.

26) Poroteurastamolla tarkoitettaisiin poronhoitoalueella olevaa teurastamoa, jossa teurastetaan pääasiallisesti poroja. Poroteurastamossa voidaan satunnaisesti teurastaa myös muiden eläinlajien eläimiä edellyttäen, että teurastamolla on siihen hyväksyntä.

27) Luonnonvaraisella riistalla tarkoitettaisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen I kohdan 1.5. mukaisesti luonnonvaraisia sorkka- ja kavioläimiä, jäniseläimiä sekä muita maanisäkkäitä, joita metsätetään ihmisravinnoksi ja joita pidetään sovellettavan lain mukaisesti luonnonvaraisena riistana, mukaan luettuina nisäkkäät, jotka elävät suljetulla alueella samanlaisissa vapausolosuhteissa kuin luonnonvarainen riista, sekä luonnonvaraisia lintuja, joita metsätetään ihmisravinnoksi. Koska asetuksen (EY) N:o 852/2004 määritelmä koskee vain maanisäkkäitä, on pidetty tarpeellisena lisätä kansallisesti määritelmään mukaan myös hylje. Määritelmä vastaa voimassa olevan lain määritelmää.

28) Hyönteisellä tarkoitettaisiin uuselintarvikkeista, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1169/2011 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 258/97 ja komission asetuksen (EY) N:o 1852/2001 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2015/2283 6 artiklan 2 kohdan mukaisesti elintarvikekäyttöön hyväksytyä kasvatettua hyönteistä. Määritelmää ei ole nykyisessä lainsäädännössä. Hyönteisten elintarvikekäytölle luotiin harmonisoidut periaatteet ja säännöt asetuksella (EU) 2015/2283, jota alettiin soveltaa 1.1.2018.

29) Elintarvikekontaktimateriaalilla tarkoitettaisiin materiaaleja ja tarvikkeita, jotka ovat suoraan tai välillisesti kosketuksessa elintarvikkeeseen tai joiden on tarkoitettu tai joiden voidaan olettaa tulevan kosketukseen elintarvikkeen kanssa. Määritelmä vastaa sisällöllisesti Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 1 artiklan 2 kohdassa olevaa elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvan materiaalin ja tarvikkeen määritelmää. Termillä elintarvikekontaktimateriaali korvataan voimassa olevassa laissa oleva käsite ”elintarvikkeen kanssa kosketuksiin joutuva tarvike”.

30) Kontaktimateriaalitoiminnalla tarkoitettaisiin elintarvikekontaktimateriaalien ja niiden valmistuksessa käytettävien välimateriaalien ja tarvikkeiden valmistusta, elintarvikekontaktimateriaalien tukkukauppaa sekä sisämarkkinatuontia tai tuontia Euroopan unionin ulkopuolelta.

31) Kontaktimateriaalialan tarkoitettaisiin toimijaa, joka saattaa markkinoille elintarvikekontaktimateriaaleja.

32) Rajaeläinlääkärillä tarkoitettaisiin rajaeläinlääkäriä siten kuin se on määritelty eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain (1192/1996) 4 §:n 1 kohdassa. Määritelmän mukaan rajaeläinlääkärillä tarkoitetaan mainitun lain mukaisia tehtäviä suorittavaa asianomaisen ministeriön palveluksessa olevaa tai asianomaisen ministeriön tämän lain mukaisia tehtäviä suorittamaan valtuuttamaa laillistettua eläinlääkäriä ja tämän sijaista.

33) Omavalvonnalla tarkoitettaisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 säännösten edellyttämää järjestelmää, jonka avulla elintarvikealan toimija tunnistaa ja hallitsee toimintaansa liittyvät vaarat ja varmistaa, että elintarvike sekä alkutuotantopaikka ja elintarvikehuoneisto ja niissä harjoitettava elintarviketoiminta täyttävät niille elintarvikemääräyksissä asetetut vaatimukset. Kontaktimateriaalitoiminnan omavalvonnalla tarkoitettaisiin elintarvikkeen

kanssa kosketukseen joutuvien materiaalien ja tarvikkeiden hyvistä tuotantotavoista annetun Euroopan komission asetuksen (EY) N:o 2023/2006 edellyttämää järjestelmää, jolla kontaktimateriaalialan toimija hallitsee toimintaansa liittyvät vaarat ja varmistaa, että elintarvikekontaktimateriaali sekä kontaktimateriaalitoiminta täyttävät niille elintarvikemääräyksissä asetetut vaatimukset;

34) Helposti pilaantuvalla elintarvikkeella tarkoitettaisiin elintarviketta, joka ominaisuuksiensa vuoksi tarjoaa mikrobeille hyvät lisääntymismahdollisuudet ja joka on siksi säilytettävä huoneenlämmöstä poikkeavassa lämpötilassa.

Elintarvikkeen lämpötilahallinnalla estetään tai hidastetaan terveydelle haitallisten mikrobin kasvu sekä muiden mahdollisten haitallisten ominaisuuksien muodostuminen elintarvikkeessa. Näin pyritään varmistamaan, että elintarvike säilyy ihmisravinnoksi kelpaavana ja että elintarvikkeen laadulliset ominaisuudet pysyvät tuotteelle ominaisena. Säilytyslämpötilat voivat olla joko lainsäädännössä määriteltyjä tai toimijan määrittelemiä lämpötiloja tai lämpötila-aika yhdistelmiä. Helposti pilaantuvan elintarvikkeen määritelmään sisältyvät myös Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1169/2011 24 artiklassa tarkoitetut mikrobiologisesti helposti pilaantuvat elintarvikkeet. Mikrobiologisesti helposti pilaantuvalla elintarvikkeella tarkoitetaan elintarviketta, joka on omiaan lyhyessä ajassa muodostamaan välittömän vaaran ihmisen terveydelle. Helposti pilaantuville elintarvikkeille tuotteen valmistaja on asettanut säilyvyysajan, joka on pakatuissa elintarvikkeissa joko ”parasta ennen” päiväys tai viimeinen käyttöpäivä. Joissain tapauksissa elintarvikkeen säilyvyys rajoittuu valmistuspäivään. Myös pakastetut elintarvikkeet ovat helposti pilaantuvia elintarvikkeita.

35) Muulla luovutuksella tarkoitettaisiin elintarvikkeen vastikkeetonta luovutusta esimerkiksi lahjoituksena tai näytteenä. Elintarvikemääräykset koskevat myös ilman vastiketta luovutettavia elintarvikkeita. Määritelmä vastaa voimassa olevan lain määritelmää.

36) Yksityistaloudella tarkoitettaisiin perheen tai henkilön omaa kotitaloutta.

37) Nimisuojuatuotteella tarkoitettaisiin maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden laatujärjestelmistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1151/2012 5 ja 18 artiklassa olevien maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden suojatun alkuperänimityksen, suojatun maantieteellisen merkinnän ja aidon perinteisen tuotteen tarkoittamia tuotteita. Tältä osin määritelmä vastaa voimassa olevaan lakiin vuonna 2014 lisättyä määritelmää. Ehdotuksessa nimisuojuatuotteella tarkoitettaisiin myös maustettujen viinituotteiden määritelmästä, kuvauksesta, esittelystä, merkinnöistä ja maantieteellisten merkintöjen suojasta sekä neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1601/91 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 251/2014 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua maantieteellisellä merkinnällä varustettua tuotetta sekä tislattujen alkoholijuomien määritelmästä, kuvauksesta, esittelystä, merkinnöistä ja maantieteellisten merkintöjen suojaamisesta sekä neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1576/89 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 110/2008 15 artiklassa tarkoitettua suojatulla maantieteellisellä merkinnällä varustettua.

38) Kyläkaupalla tarkoitettaisiin harvaan asutulla maaseudulla, ydinmaaseudulla, kaupungin läheisellä maaseudulla tai maaseudun paikalliskeskuksessa sijaitsevaa elintarvikehuoneistoa, jonka etäisyys lähimpään kauppaan on vähintään 7,5 kilometriä tai joka on muuten vaikeasti tavoitettavissa ja jona päivittäistavaroiden myynti on alle 2 miljoonaa euroa vuodessa. Määritelmän mukaisia kyläkauppoja olisi Suomessa 200-250 kpl.

39) Yleishyödyllisellä yhteisöllä tarkoitettaisiin yleishyödyllistä yhteisöä siten kuin se on määritelty tuloverolain (1535/1992) 22 §:ssä. Yhteisö on yleishyödyllinen, jos se toimii yksin-

omaan ja välittömästi yleiseksi hyväksi aineellisessa, henkisessä, siveellisessä tai yhteiskunnallisessa mielessä, sen toiminta ei kohdistu vain rajoitettuihin henkilöpiireihin eikä se tuota toiminnallaan siihen osallisille taloudellista etua osinkona, voitto-osuutena taikka kohtuullista suurempana palkkana tai muuna hyvityksenä.

Voimassa olevassa laissa olevaa terveysturvaa-käsitettä ei enää määritellä. Sen sijaan käytetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 3 artiklan 23 kohdassa olevaa käsitettä vaara. Vaaralla tarkoitetaan tekijää tai tilaa, joka voi vaikuttaa haitallisesti ihmisten, eläinten tai kasvien terveyteen, eläinten hyvinvointiin tai ympäristöön. Myöskään voimassa olevan lain ulkopuolinen asiantuntija -käsitettä ei enää määritellä, vaan sen sijaan käytetään asetuksen (EU) 2017/625 3 artiklan 5 kohdassa olevaa käsitettä toimeksiannon saanut elin, jolla tarkoitetaan erillistä oikeushenkilöä, jolle toimivaltaiset viranomaiset ovat siirtäneet tiettyjä viralliseen valvontaan tai muihin virallisiin toimiin kuuluvia tehtäviä. Laissa tehtäviä voidaan siirtää toimeksiannon saaneen elimen lisäksi myös luonnolliselle henkilölle.

2 luku Elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa koskevat vaatimukset

5 §. *Elintarvike ja kontaktimateriaalitoimintaa koskevat yleiset vaatimukset.* Voimassa olevassa laissa olevat elintarvikkeita ja elintarvikkeesta annettavia tietoja, elintarvikehuoneistoa ja alkutuotantopaikkaa, elintarvikkeiden käsittelyä, säilytystä ja kuljetusta sekä elintarviketuotantoon käytettäviä eläimiä koskevat yleiset vaatimukset ehdotetaan poistettavaksi elintarvikelaista. Vaatimusten toistaminen kansallisessa lainsäädännössä on tarpeetonta, koska vastaavat vaatimukset sisältyvät EU-lainsäädäntöön. Keskeisiä EU-säädöksiä tältä osin ovat edellä yleisperustelujen kohdassa 2.2.1 kuvatut elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja koskevat yleiset EU-säädökset sekä kohdassa 2.2.2 kuvatut elintarvikehygieniää koskevat EU-säädökset.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin elintarvikealan toimijan velvollisuudesta huolehtia, että elintarvikkeet ovat kemiallisilta, fysikaalisilta ja mikrobiologisilta sekä terveydellisiltä ominaisuuksiltaan sellaisia, että ne ovat ihmisravinnoksi soveltuvia, eivät aiheuta vaaraa ihmisen terveydelle eivätkä elintarvikkeet tai niistä annettavat tiedot johda kuluttajaa harhaan. Tätä vaatimusta sovellettaisiin elintarvikkeiden osalta yhdessä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 11, 12 ja 14 artiklan kanssa sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 4 artiklan ja Euroopan parlamentin, neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 3 artiklan kanssa sekä komission asetuksen (EY) N:o 2073/2005 kanssa.

Pykälän 2 momentin mukaan kontaktimateriaalialan toimijan olisi huolehdittava toiminnastaan siitä, että kontaktimateriaalit ovat elintarvikekäyttöön soveltuvia ja sellaisia, että ne eivät aiheuta vaaraa ihmisen terveydelle, eivät aiheuta sopimattomia muutoksia elintarvikkeen koostumuksessa tai aistinvaraisissa ominaisuuksissa eivätkä niistä annettavat tiedot johda kuluttajaa harhaan. Tätä vaatimusta sovellettaisiin yhdessä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1935/2004 3 artiklan vaatimusten kanssa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että elintarvikehuoneistojen ja alkutuotantopaikkojen sekä niissä harjoitettavan elintarviketoiminnan tulee olla sellaisia, että niissä tuotettavien, valmistettavien, säilytettävien tai käsiteltävien elintarvikkeiden turvallisuus ei vaarannu. Elintarvikehuoneistojen ja alkutuotantopaikkojen olisi myös muutoin täytettävä elintarvikemääräysten vaatimukset. Alkutuotannolle ja elintarvikehuoneistoille on asetettu erilaisia vaatimuksia myös Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksissa (EY) N:o 852/2004 ja 853/2004. Elintarvikehuoneistoa ja alkutuotantopaikkaa ei saisi käyttää muuhun tarkoitukseen niin, että siitä saattaa aiheutua vaaraa.

Pykälän 4 ja 5 momentissa säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1925/2004 tarkoittamaan elintarvikkeiden ravitsemukselliseen täydentämiseen liittyvän ilmoituksen tekemisestä sekä ravintolisiä koskevan ilmoituksen tekemisestä Ruokavirastolle. Voimassa olevan lainsäädännön vastaavia säännöksiä on täsmennetty siten, että velvollisuus tehdä laissa säädetty ilmoitus koskee toimijoita, jotka valmistavat, valmistuttavat tai tuovat maahan säännösten soveltamisalaan kuuluvia elintarvikkeita ja myös toimijoita, jotka muulla tavalla saattavat markkinoille säännösten soveltamisalaan kuuluvia elintarvikkeita. Näin muotoiltuna vaatimus koskisi myös etämyyntiä toisesta maasta ilman varsinaista maahantuontia. Tällä varmistettaisiin elintarvikealan toimijoiden yhdenmukainen kohtelu.

6 §. *Elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijan luotettavuus.* Voimassa olevassa laissa ei ole säädetty toimijan luotettavuutta ja julkisoikeudellisten velvoitteiden hoitamista elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan edellytykseksi. Valvontaviranomaisilla ei näin ollen ole ollut elintarvikelainsäädännön suunnitelmallista valvontaa suunnatessaan tai sitä suorittaessaan laillista perustetta selvittää, onko toimija esimerkiksi toimintansa aikana hoitanut julkisoikeudelliset velvoitteet. Julkisten velvoitteiden hoidon laiminlyönti ei myöskään vaikuta mahdollisuuteen toimia elintarvike- tai kontaktimateriaalialalla. Ongelmat julkisten velvoitteiden hoidossa voivat kuitenkin ilmentää harmaan talouden riskiä. On myös mahdollista, että julkisoikeudellisia velvoitteita laiminlyövä taho saattaa laiminlyödä myös muita toimintaa koskevia säännöksiä, kuten elintarviketurvallisuuden varmistamiseksi säädettyjä vaatimuksia. Harmaata taloutta torjumalla edistettäisiin ja tuettaisiin oikeudenmukaisia käytäntöjä elintarvikkeiden kaupassa ja ehkäistäisiin vilpillisiä menettelyjä. Samalla parannettaisiin oikein toimivien ja velvoitteensa täyttävien toimijoiden toimintaedellytyksiä ja edistettäisiin rehellistä kilpailua elintarvikesektorilla.

Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan edellytyksenä olisi, että elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimija on luotettava. Pykälän 1 momentin mukaan toimijaa ei pidettäisi luotettavana, jos hän on kolmen arviota edeltävän vuoden aikana toistuvasti tai huomattavassa määrin laiminlyönyt veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- ja maksuvelvollisuuksien hoitamisen tai jos hän on ulosmittauksen tai muun selvityksen mukaan kykenemätön vastaamaan veloistaan tai hän on muutoin aikaisemalla toiminnallaan osoittanut olevansa ilmeisen sopimaton toimimaan elintarvikealalla.

Elintarvikealan tasapuolisen kilpailun sekä harmaan talouden torjunnan kannalta on tärkeää, että alalla toimivat yritykset hoitavat sekä velvoitteensa kuluttajia ja muita toimijoita kohtaan, että myös lakisääteiset velvoitteensa. Veroihin, sosiaalivakuutusmaksuihin sekä Tullin perimiin maksuihin liittyvät laissa säädetty velvollisuudet ovat erilaisia rekisteröintiä, ilmoittamista sekä suoritteiden maksamista koskevia velvoitteita. Näiden hoitamattomuus voi kuvastaa toimijan taloudellista epäluotettavuutta. Velvoitteitaan laiminlyövä toimija saa muihin verrattuna perusteettomasti etua välttämällä julkisoikeudellisia maksuja ja haittaa toiminnallaan tasapuolista kilpailua esim. myymällä tuotteitaan muita halvemmalla. Toimijan maksukyvyttömyys lisää myös riskiä väärinkäyttöihin ja velvollisuuksien laiminlyönteihin ja on näin ollen taloudelliseen luotettavuuteen ratkaisevasti vaikuttava seikka.

Momentin 2 kohdan mukaan toimijaa ei myöskään pidettäisi luotettavana, jos hän on ulosmittauksen tai muun selvityksen mukaan kykenemätön vastaamaan veloistaan.

Momentin 3 kohdan mukaan toimijan luotettavuusarvioinnissa voitaisiin ottaa huomioon myös muunlainen aikaisemmassa toiminnassa ilmennyt sopimaton menettely. Momentissa tarkoitettua sopimatonta menettelyä, joka osoittaisi toimijan olevan ilmeisen sopimaton toimimaan elintarvikealalla, olisi esimerkiksi toiminta, joka on osoittanut merkittävää välinpitä-

mättömyyttä elintarviketurvallisuuden varmistamista ja kuluttajien turvallisuutta kohtaan. Myös aiempi vilpillinen menettely liiketoiminnassa voitaisiin ottaa huomioon arvioitaessa toimijan luotettavuutta. Myös toimijan toistuvat konkurssit voitaisiin ottaa huomioon arvioitaessa toimijan luotettavuutta erityisesti, jos niissä ovat jääneet julkisoikeudelliset velvoitteet hoitamatta.

Toimijan luotettavuutta arvioitaessa tulisi kiinnittää huomiota laiminlyönnin toistuvuuteen ja euromääräiseen suuruuteen, mikäli tämä on mitattavissa. Esimerkiksi yksittäiset, unohtukseen tai huolimattomuuteen rinnastuvat ilmoituslaiminlyönnit tai rahamäärältään pienet maksulaiminlyönnit eivät yleensä osoittaisi elintarvikealan toimijaa epäluotettavaksi. Toimijaa ei tulisi pitää epäluotettavana myöskään, jos esimerkiksi verovelasta on tehty maksusuunnitelma ja sen ehtoja noudatetaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, keitä 1 momentissa tarkoitettu vaatimus luotettavuudesta koskee silloin, kun ilmoituksen tekijänä on oikeushenkilö. Jotta vaatimus luotettavuudesta oikeushenkilön kohdalla täytyisi, kaikkien säännöksessä lueteltujen tahojen on oltava luotettavia. Ehdotuksen mukaan vaatimus luotettavuudesta koskee toimitusjohtajaa ja hänen sijastaan, hallituksen jäsentä ja varajäsentä, hallintoneuvoston ja siihen rinnastettavan toimielimen jäsentä ja varajäsentä, vastuunalaista yhtiömiestä sekä muuta ylimpään johtoon kuuluvaa. Vaatimus luotettavuudesta koskee myös henkilöä, jolla on suoraan tai välillisesti vähintään 25 prosenttia osakeyhtiön osakkeista tai osakkeiden tuottamasta äänivallasta tai vastaava omistus- tai määräämisvalta, jos kyseessä on muu yhteisö kuin osakeyhtiö.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta ottaa luotettavuuden arvioinnissa huomioon myös toimijaan ja sen vastuuhenkilöihin välittömästi tai välillisesti kytköksissä olevien yritysten ja yhteisöjen velvoitteidenhoito. Momentti sisältää viittauksen yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 3 §:ään, jossa luetellaan kyseisen lain mukaisesti rekisteröitävät yritykset ja yhteisöt. Yritykseen ja yhteisöön välittömästi kytkeytyvällä yrityksellä tai yhteisöllä tarkoitetaan esimerkiksi yrityksen tai yhteisön osittain tai kokonaan omistavaa osakeyhtiötä tai avoimen yhtiön yhtiömiehenä olevaa osakeyhtiötä. Yritykseen tai yhteisöön välillisesti kytkeytyvällä yrityksellä tai yhteisöllä puolestaan tarkoitetaan esimerkiksi yritykseen tai yhteisöön sen vastuuhenkilön taikka toisen yrityksen tai yhteisön kautta kytkeytyviä yrityksiä ja yhteisöjä. Osakeyhtiöön välillisesti kytkeytyvä yritys tai yhteisö on esimerkiksi sen hallituksen jäsenen yksin omistama toinen osakeyhtiö tai emoyhtiön omistama sisaryhtiö. Luonnolliseen henkilöön välittömästi kytkeytyvällä yrityksellä tai yhteisöllä tarkoitetaan yritystä tai yhteisöä, jossa hän toimii tai on toiminut vastuuhenkilönä. Luonnolliseen henkilöön välillisesti kytkeytyvällä yrityksellä tai yhteisöllä tarkoitettaisiin henkilön välittömään yritys- tai yhteisökytkentään välittömästi tai välillisesti kytkeytyviä yrityksiä tai yhteisöjä, kuten emoyhtiötä, jonka tytäryhtiön hallitukseen henkilö kuuluu. Tältä osin elintarvikevalvontaviranomainen voisi tehdä luotettavuuden arviointia edeltävältä kolmelta vuodelta. Tätä vanhempien kytkösten selvittäminen ei siis olisi tarpeen.

Luotettavuuden selvittäminen elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimijan tai toimijana olevan oikeushenkilön vastuuhenkilöiden muun yritystoiminnan osalta olisi harkinnanvaraista, mutta ei edellyttäisi sitä, että toimijan luotettavuutta on syytä epäillä. Selvittäminen olisi tarpeen erityisesti silloin, kun pelkästään toimijan taikka tämän vastuuhenkilöiden tietojen perusteella ei olisi mahdollista muodostaa riittävää kuvaa luotettavuuden arvioimiseksi. Esimerkiksi tilanteessa, jossa elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimija on vasta perustettu osakeyhtiö tai yrityksen vastuuhenkilöissä on tapahtunut huomattavia muutoksia, voisi luotettavuuden arvioimiseksi olla tarpeen selvittää sen vastuuhenkilöiden ja omistajien muu tai aikaisempi yritystoiminta. Mikäli toimijan taikka tämän vastuuhenkilön muussa tai aikaisemmassa yritystoiminnassa on toistuvasti tai huomattavassa määrin laiminlyöty 1 momentissa tarkoitettuja

velvoitteita, toimijaa tai tämän vastuuhenkilöä ei voitaisi pitää säännöksessä tarkoitetulla tavalla luotettavana. Luotettavuuden selvittäminen 3 momentissa kuvatulla tavalla ei yleensä olisi tarpeen, jos elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimija ja sen vastuuhenkilöiden toiminta on ollut usean vuoden ajan vakiintunutta eikä ole muutoinkaan herännyt syytä epäillä näiden luotettavuutta.

Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikön toiminnasta säädetään Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetulla lailla (1207/2010). Pykälän 4 momentin mukaan Ruokavirasto ja maakunta voisivat elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimijan luotettavuuden selvittämiseksi pyytää Harmaan talouden selvitysyksiköltä mainitun lain 5 §:ssä tarkoitettuja velvoitteidenhoitoselvityksiä toimijoista. Selvitysten pohjalta tehtävät toimenpiteet tekisi toimivaltainen valvontaviranomainen.

7 §. Rekisteröity alkutuotanto. Pykälässä säädettäisiin alkutuotannon toimijan velvollisuudesta tehdä toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle ilmoitus elintarvikkeiden alkutuotannosta toiminnan rekisteröintiä varten. Myös toiminnan keskeyttämisestä tai lopettamisesta tai olennaisesta muuttamisesta olisi ilmoitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle. Ilmoitus tehtäisiin valvontaviranomaisen tarjoamaan sähköiseen palveluun tai tiedot olisi toimitettava muulla tavoin valvontaviranomaiselle.

Alkutuotanto määriteltäisiin lain 4 §:n 2 momentin 4 kohdassa. Alkutuotantoa olisi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 3 artiklan 17 kohdassa tarkoitetun toiminnan lisäksi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 1 artiklan 2 kohdan c alakohdassa ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 1 artiklan 3 kohdan c alakohdassa tarkoitettu alkutuotannon tuotteiden pienten määrien luovuttaminen suoraan kuluttajalle tai toimittaminen paikalliseen vähittäismyyntiin.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta ei tarvitsisi tehdä, jos valvontaviranomainen saa tiedon näistä toiminnoista toiselta viranomaiselta. Valvontaviranomainen voi saada alkutuotantoa koskevia tietoja muun muassa maaseutuhallinnon tietojärjestelmistä. Kun maakunta on saanut oikeat ja riittävät tiedot alkutuotantopaikasta toiselta viranomaiselta, olisi maakunnan ilmoitettava tästä toimijalle. Ilmoitusta ei myöskään tarvitsisi tehdä luonnonvaraisten kasvien tai sienten alkutuotannosta eikä luonnonvaraisen riistan metsästyksestä. Luonnonvaraisten kasvien ja sienten alkutuotannolla tarkoitetaan kasvien ja sienten tai niiden osien, kuten juurien, marjojen ja hedelmien, poimimista ja keräämistä. Helpotus koskisi myös Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 liitteen I mukaisia, edellä mainittujen tuotteiden keräämiseen ja metsästyksen liittyviä toimintoja. Säännös vastaa voimassa olevan lainsäädännön säännöstä.

Pykälän 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta ei tarvitsisi myöskään tehdä kasvien ja sienten alkutuotannosta yksityisen henkilön luovuttaessa tuottamiaan kasveja ja sieniä suoraan kuluttajalle, jos toimintaan liittyvät elintarviketurvallisuusriskit ovat vähäisiä. Riskien arvioinnissa otettaisiin huomioon toiminnan luonne ja laajuus, kuten tuotteiden määrä, tuotteisiin sisältyvät mikrobiologiset tai kemialliset vaarat ja toiminnan toistuvuus tai satunnaisuus. Sama helpotus koskisi toimintaa, jota ei voida pitää elinkeinon harjoittamisena, kuten omenoiden toimittaminen seurakunnan tai urheiluseuran tapahtumaan siellä myytäväksi. Lain 2 §:n 3 momentin mukaan tällaiseen toimintaan sovellettaisiin lain 2 luvun säännöksistä ainoastaan jäljitettävyyttä koskevan 13 §:n, omavalvontaa koskevan 14 §:n ja ruokamyrkytyksistä ilmoittamista koskevan 16 §:n säännöksiä.

Pykälän 3 momentin mukaan alkutuotantopaikan sijaintimaakunta käsittelee ja rekisteröisi ilmoituksen alkutuotannosta ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tie-

donhallintajärjestelmään (VATI) Ruokaviraston määrämällä tavalla. Toimija saisi kuittauksen ilmoituksen rekisteröinnistä sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla.

8 §. *Hyväksytyt alkutuotantopaikka.* Pykälässä säädettäisiin alkutuotannon toimijan velvollisuudesta hakea itujen alkutuotantopaikalle toimivaltaiselta valvontaviranomaiselta hyväksymistä. Hyväksymisen edellytykset on määritelty Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 6 artiklan mukaisesti komission asetuksessa (EU) N:o 210/2013. Hyväksyminen tulisi hakea ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Myös toiminnan keskeyttämisestä tai lopettamisesta olisi viivytyksettä ilmoitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

Pykälän 2 momentin mukaan alkutuotantopaikan hyväksymistä ei tarvitse hakea, jos alkutuotannon toimija harjoittaa tuotantomäärältään pienimuotoista itujen tuotantoa. Tällaisesta toiminnasta on tehtävä 7 §:n tarkoittama ilmoitus. Tarkempia määräyksiä pienimuotoisesta alkutuotannon toiminnasta annettaisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Pykälän 3 momentin mukaan alkutuotantopaikan hyväksyy alkutuotantopaikan sijaintimaakunta, jonka on tehtävä hyväksymisestä päätös. Päätöksessä voidaan asettaa ehtoja vaarojen ehkäisemiseksi. Päätöksen tekemiselle on asetettu 60 vuorokauden määräaika, jolleivät erityiset syyt edellytä asian pidempää käsittelyä.

Maakunta rekisteröi tiedot alkutuotantopaikan hyväksymisestä ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään Ruokaviraston määrämällä tavalla. Toimija saa tietojen rekisteröinnistä kuittauksen sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla.

9 §. *Rekisteröity elintarviketoiminta.* Pykälässä säädettäisiin elintarvikealan toimijan velvollisuudesta tehdä toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle ilmoitus elintarviketoiminnasta toiminnan rekisteröintiä varten, kuten Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 6 artiklassa ja asetuksen (EY) N:o 853/2004 4 artiklassa on säädetty. Ilmoitus tulisi tehdä neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Ilmoituksen voisi tehdä sähköisesti sen mukaisesti kuin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnasta annetussa laissa (13/2003) säädetään. Toiminnan keskeyttämisestä, lopettamisesta ja olennaisesta muuttamisesta olisi viipymättä ilmoitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

Pykälän 2 momentin mukaan ilmoitusta ei tarvitsisi tehdä silloin, kun toiminta ja siihen liittyvät riskit ovat vähäisiä ja elintarviketoiminta tapahtuu samassa huoneistossa kuin toimijan harjoittama muu elinkeinotoiminta tai toimija on yksityinen henkilö tai toimintaa ei voida pitää elinkeinotoimintana. Helpotukset koskisivat elintarvikealan toimintaa, jota ei harjoiteta ammattimaisesti eikä laajamittaisesti. Tällaiseen toimintaan ei Euroopan komission antaman ohjeen mukaan sovelleta unionin hygienialainsäädäntöä. Ammattimaiseksi toiminnaksi tai elinkeinon harjoittamiseksi ei katsottaisi esimerkiksi koulujen myyjäisiä, harrastekerhojen järjestämää elintarvikkeiden myyntiä tai yksityishenkilöiden kotonaan valmistamien elintarvikkeiden myyntiä, joka ei ole jatkuvaa eikä säännöllistä. Myytävien elintarvikkeiden määrän tulisi olla vähäinen. Myöskään elintarvikkeiden vähäinen myynti tai tarjoilu muun elinkeinotoiminnan yhteydessä, esimerkiksi kahvitarjoilu kampaamossa tai autokorjaamossa, ei edellyttäisi ilmoituksen tekemistä elintarviketoiminnasta. Lain 2 §:n 3 momentin mukaan tällaiseen toimintaan sovellettaisiin lain 3 luvun säännöksistä ainoastaan jäljitettävyyttä koskevan 13 §:n, omavalvontaa koskevan 14 §:n ja ruokamyrkytyksistä ilmoittamista koskevan 16 §:n säännöksiä. Pykälän 2 momentissa tarkoitettua toimintaa koskisivat kuitenkin Euroopan parlamentin asetuksen (EY) N:o 178/2002 14 artiklan ja tämän lain 5 §:n mukaiset velvoitteet. Valvontavi-

ranomainen voisi 38 §:n ja 40 §:n nojalla tarkastaa ja pyytää tietoja toiminnasta, ja toimintaan voitaisiin kohdistaa hallinnollisia pakkokeinoja.

Alkutuotannon toimijan ei tarvitsisi tehdä ilmoitusta elintarvikehuoneiston rekisteröintiä varten, kun alkutuotannon toimija luovuttaa pieniä määriä alkutuotannon tuotteita suoraan kuluttajalle tai paikalliseen vähittäismyyntiin. Tällainen toiminta katsottaisiin osaksi alkutuotantoa ja toimija tekisi toiminnasta 7 §:n mukaisen ilmoituksen. Tarkempia säännöksiä tällaisesta pienimuotoisesta toiminnasta annettaisiin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Elintarviketoiminnan vähäisyyttä arvioitaessa voidaan tukeutua verolainsäädäntöön. Arvonlisäverolain (1501/1993) 3 §:n mukaan myyjä ei ole verovelvollinen, jos tilikauden liikevaihto on enintään 10 000 €. Vastaavalla tavalla voidaan katsoa, että elintarviketoimintaa, jossa vuotuinen liikevaihto on alle 10.000 € ei pidetä elinkeinotoimintana edellyttäen, että toimintaan liittyvät riskit ovat elintarviketurvallisuuden kannalta vähäisiä. Tällaisesta toiminnasta ei tarvitse tehdä ilmoitusta toiminnan rekisteröintiä varten,

Pääsääntöisesti ilmoituksen käsittelee elintarvikehuoneiston sijaintimaakunta. Pykälän 4 momentin mukaan elintarvikealan toimijan kotimaakunta käsittelee elintarviketoiminnan rekisteröintiä koskevan ilmoituksen silloin, kun elintarviketoimintaa harjoitetaan liikkuvassa elintarvikehuoneistossa. Toimijan kotimaakunta käsittelee ilmoituksen myös sellaisen elintarvikehuoneiston osalta, jossa pelkästään kuljetetaan tai säilytetään elintarvikkeita yhdessä tai useammassa kuljetusajoneuvossa tai kontissa. Toimijan kotimaakunta käsittelee ilmoituksen myös sellaisen elintarviketoiminnan osalta, jota harjoitetaan elintarvikehuoneistossa, jota käytetään ainoastaan elintarvikkeiden myyntiin, välittämiseen tai muuhun käsittelyyn ilman, että elintarvikkeet ovat kyseisessä huoneistossa. Tällaisia virtuaalihuoneistoja olisivat esimerkiksi agentuuritoimintaa harjoittavien elintarvikealan toimijoiden sekä elintarvikkeita internetin tai muun etämyyntivälineen välityksellä myyvien ja markkinoivien elintarvikealan toimijoiden toimitilat. Mikäli elintarvikealan toimijalla ei ole kotipaikkaa Suomessa, elintarviketoiminnan rekisteröintiä koskevan ilmoituksen käsittelee maakunta, jonka alueella toiminta aloitetaan.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin alkoholilaisissa (1102/2017) tarkoitettuja valmistus- ja varastointipaikkoja sekä alkoholijuomien vähittäismyyntipakkoja koskevia ilmoituksia käsittelevistä viranomaisista. Valmistus- ja varastointipaikkoja koskevat ilmoitukset käsittelee Valtion lupa ja valvontaviranomainen ja alkoholijuomien vähittäismyyntipaikkoja koskevat ilmoitukset maakunta.

Pykälän 7 momentin mukaan toimivaltainen valvontaviranomainen rekisteröi ilmoituksen elintarviketoiminnasta ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään (VATI) Ruokaviraston määräämällä tavalla. Toimija saa kuittauksen ilmoituksen rekisteröinnistä sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla.

10 §. *Hyväksytyt elintarvikehuoneisto.* Pykälässä säädettäisiin elintarvikealan toimijan velvollisuudesta hakea toimivaltaiselta valvontaviranomaiselta elintarvikehuoneiston hyväksymistä ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Elintarvikehuoneiston hyväksymistä koskeva hakemuksen voisi tehdä sähköisesti sen mukaisesti kuin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnasta annetussa laissa (13/2003) säädetään. Myös toiminnan keskeyttämisestä tai lopettamisesta tulisi viipymättä ilmoittaa toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

Vaatus velvollisuudesta hakea toimivaltaiselta valvontaviranomaiselta elintarvikehuoneiston hyväksymistä ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista koskisi elintarviketoimintaa, jolta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 4 artiklan 2 kohdan mukaan edellytetään elintarvikehuoneiston hyväksymistä. Elintarvikehuoneiston hy-

väksymistä vaadittaisiin eläinperäisiä elintarvikkeita ennen vähittäismyyntiä käsitteleviltä elintarvikehuoneistoilta tietyn poikkeuksen, joihin unionilainsäädäntö antaa mahdollisuuden. Nämä poikkeukset koskisivat Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 hygieniasetuksen 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja toimijoita, kuten ainoastaan eläinperäisiä elintarvikkeiden kuljetusta harjoittavia toimijoita tai toimijoita, jotka käsittelevät tuotteita, joille ei mainitussa asetuksessa ole säädetty erityisiä hygieniavaatimuksia, kuten hunaja.

Pykälän 2 momentin mukaan hyväksymistä ei tarvitsisi hakea, kun alkutuotannon toimija harjoittaa 1 momentissa tarkoitettua elintarvikehuoneistossa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 853/2004 1 artiklan 3 kohdan d tai e alakohdassa ja 10 artiklassa tarkoitettua pienimuotoista elintarvikkeiden valmistusta tuottamistaan alkutuotannon tuotteista. Esimerkiksi tuottaja voi luovuttaa kuluttajalle tai toimittaa paikalliseen vähittäismyyntiin pieniä määriä tilalla teurastetun siipikarjan tai tarhatun kanin lihaa rekisteröidystä elintarvikehuoneistosta ilman lihantarkastusta. Hyväksymistä ei tarvitsisi hakea myöskään, kun toimija harjoittaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 853/2004 1 artiklan 5 kohdan b alakohdan i alakohdassa tarkoitettua varastointia tai kuljetusta tai ii alakohdassa tarkoitettua paikallista, vähäistä ja rajoitettua toimintaa. Esimerkiksi vähittäismyyntitilassa voidaan valmistaa juustoa ilman elintarvikehuoneiston hyväksymistä, jos juusto myydään suoraan kuluttajille. Tällaisesta elintarviketoiminnasta on tehtävä 9 §:n mukainen ilmoitus. Tarkempia säännöksiä tällaisesta pienimuotoisesta toiminnasta annetaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Pykälän 3 momentin mukaan elintarvikehuoneiston sijaintimaakunta hyväksyisi 1 momentissa tarkoitettua elintarvikehuoneiston. Ruokavirasto hyväksyisi teurastamot ja riistan käsittelylaitokset sekä niiden yhteydessä olevat hyväksytyt elintarvikehuoneistot. Tämä vastaisi voimassa olevaa lainsäädäntöä. Lapin maakunta hyväksyisi poroteurastamot ja niiden yhteydessä olevat elintarvikehuoneistot.

Liikkuvat elintarvikehuoneisto hyväksyisi 4 momentin mukaan pääsääntöisesti elintarvikealan toimijan kotimaakunta. Ruokavirasto hyväksyisi liikkuvat teurastamot ja riistan käsittelylaitokset sekä niiden yhteydessä olevat hyväksytyt elintarvikehuoneistot. Lapin maakunta hyväksyisi liikkuvat poroteurastamot ja niiden yhteydessä olevat elintarvikehuoneistot.

Maakunta ilmoittaisi hyväksymänsä elintarvikehuoneistot Ruokavirastolle, joka antaisi huoneistolle hyväksymisnumeron.

Pykälän 6 momentin mukaan toimivaltainen valvontaviranomainen tekisi päätöksen elintarvikehuoneiston hyväksymisestä 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, jollei erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä. Viranomainen voi asettaa päätöksessään ehtoja vaarojen ehkäisemiseksi. Viranomainen rekisteröi tiedot elintarvikehuoneiston hyväksymisestä ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään Ruokaviraston määräämällä tavalla. Toimija saisi ilmoituksen tietojen rekisteröinnistä sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla.

11 §. *Tiedottaminen elintarviketoiminnasta liikkuvassa elintarvikehuoneistossa.* Pykälässä säädettäisiin elintarvikealan toimijan velvollisuudesta tiedottaa elintarviketoiminnasta liikkuvassa elintarvikehuoneistossa. Rekisteröidystä elintarviketoiminnasta liikkuvassa elintarvikehuoneistossa olisi tiedotettava niille maakunnille, joiden alueella toimintaa harjoitetaan. Elintarviketoiminnasta liikkuvassa teurastamossa tai riistan käsittelylaitoksessa ja niiden yhteydessä olevassa hyväksytyssä elintarvikehuoneistossa olisi ilmoitettava Ruokavirastolle sekä elintarviketoiminnasta teurastamon tai riistan käsittelylaitoksen yhteydessä olevassa muussa elintarvikehuoneistossa niille maakunnille, joiden alueella toimintaa harjoitetaan. Elintarviketoi-

minnasta liikkuvassa poroteurastamossa ja sen yhteydessä olevassa elintarvikehuoneistossa olisi ilmoitettava Lapin maakunnalle. Elintarviketoiminnasta muussa hyväksytyssä liikkuvassa elintarvikehuoneistossa olisi ilmoitettava niille maakunnille, joiden alueella toimintaa harjoitetaan. Tiedottamisvelvoite ei koskisi elintarvikehuoneistoja, joissa harjoitettavan toiminnan tarkoitus on pelkäästään elintarvikkeiden kuljetus tai säilyttäminen yhdessä tai useammassa kuljetusajoneuvossa tai kontissa.

Pykälän 2 momentin mukaan tiedot tulisi toimittaa toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle viimeistään neljä arkipäivää ennen ilmoitetun toiminnan aloittamista.

12 §. Kontaktimateriaalitoiminta. Pykälässä säädettäisiin kontaktimateriaalialan toimijan velvollisuudesta tehdä kirjallinen ilmoitus toimipaikastaan ja siellä harjoitettavasta kontaktimateriaalitoiminnasta toimipaikan sijaintimaakunnalle. Myös toiminnan keskeyttämisestä, lopettamisesta tai olennaisesta muuttamisesta olisi viivytyksettä ilmoitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle. Maakunta rekisteröisi kontaktimateriaalitoimintaa koskevan ilmoituksen ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään Ruokaviraston määräämällä tavalla. Toimija saisi kuittauksen ilmoituksen rekisteröinnistä sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla.

Ilmoitusvelvollisuuden piirissä olevia elintarvikekontaktimateriaaleja markkinoille saattavia toimijoita olisivat elintarvikekontaktimateriaalien valmistuksessa käytettävien välimateriaalien ja tarvikkeiden, kuten esimerkiksi painovärien, lakkojen ja liimojen valmistajat, varsinaisten elintarvikekontaktimateriaalien valmistajat sekä elintarvikekontaktimateriaalien tukkukauppaa harjoittavat toimijat Suomessa. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvia toimijoita olisivat myös elintarvikekontaktimateriaaleja ja niiden valmistuksessa käytettäviä materiaaleja ja tarvikkeita sisämarkkinoilta ja Euroopan unionin ulkopuolelta Suomeen tuovat kontaktimateriaalialan toimijat. Ilmoitusvelvollisuus ei koskisi elintarvikealan toimijoita, jotka jatkojalostavat esimerkiksi muovikalvosta pulloja tai kartongista rasioita, joihin elintarvikkeet pakataan. Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluisivat kaikki Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1935/2004 liitteessä luetellut materiaalit ja tarvikkeet.

13 §. Jäljitettävyyys. Pykälän 1 momentin mukaan elintarvikkeiden, elintarviketuotantoon käytettävien eläinten ja elintarvikekontaktimateriaalien mukana olisi oltava elintarvikemääräyksissä edellytetyt asiakirjat. Vaaditut tiedot ja asiakirjat voivat olla myös sähköisessä muodossa. Elintarvikealan toimijan olisi pidettävä kirjaa eläimistä ja eläinperäisistä elintarvikkeista sekä niiden käsittelystä ja kuljetuksesta. EU-lainsäädännössä säädetään terveystunnuksista, tunnistusmerkistä ja eläinperäisiin elintarvikkeisiin liittyvästä dokumentoinnista. Sorkka- ja karioeläinten ruoissa on oltava terveystunnus ja muiden eläinlajien ruoissa on oltava tunnistusmerkki. Lisäksi hyväksytyistä elintarvikehuoneistoista peräisin olevissa eläinperäisissä elintarvikkeissa on oltava tunnistusmerkki. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen II I jakson A kohdan 3 alakohdan mukaan tunnistusmerkki ei kuitenkaan ole välttämätön niissä kananmunien pakkauksissa, joissa käytetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaista pakkaamokoodia.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 18 artiklassa annetaan jäljitettävyyttä koskevia määräyksiä. Säännöksen mukaan kaikissa tuotanto- jalostus- ja jakeluvaiheissa on huolehdittava siitä, että on mahdollista jäljittää elintarvikkeet, rehut, elintarviketuotantoon käytettävät eläimet ja muut mahdolliset aineet, jotka on tarkoitettu tai joiden voidaan olettaa tulevan lisätyksi elintarvikkeeseen. Elintarvikealan toimijoiden on voitava selvittää, kuka luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö on toimittanut elintarvikkeen, rehun, elintarviketuotantoon käytettävän eläimen tai sellaisen aineen, joka on tarkoitettu tai jonka voidaan olettaa tulevan lisätyksi elintarvikkeeseen. Tätä varten toimijoilla on oltava käytössään järjestel-

mät ja menettely, joiden avulla toimivaltaiset viranomaiset saavat nämä tiedot pyynnöstä käyttöönsä. Elintarvikealan toimijoilla on oltava käytössään sellaiset järjestelmät ja menettelyt, joiden avulla ne voivat tunnistaa muut yritykset, joille niiden tuotteita on toimitettu. Nämä tiedot on annettava pyynnöstä toimivaltaiselle viranomaiselle. Asetuksen (EY) N:o 178/2002 18 artiklan 4 kohdan mukaan markkinoille saatetuissa tai todennäköisesti saatettavissa elintarvikkeissa on niiden jäljitettävyyden helpottamiseksi oltava riittävät ja asianmukaiset pakkausmerkinnät tai tunnistetiedot tarkempiin säännöksiin sisältyvien asiaa koskevien vaatimusten mukaisesti. Terveys- ja tunnistusmerkkiä lukuun ottamatta jäljitettävyydsvelvoite ei edellytä mitään erityisiä merkintöjä. Eläinperäisten elintarvikkeiden jäljitettävyydsvaatimuksista säädetään komission täytäntöönpanoasetuksella (EU) N:o 931/2011.

Voimassa olevan lain 17 §:n 1 momentin mukaan elintarvikealan toimijalla olisi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 18 artiklan 2 ja 3 kohdassa tarkoitettujen tietojen lisäksi oltava järjestelmä, jonka avulla voidaan lain tarkoituksen toteutumisen kannalta riittävällä tarkkuudella yhdistää saapuneet ja lähteneet erät toisiinsa. Vastaavaa säännöstä ei enää olisi jäljitettävyyttä koskevassa pykälässä. Kukin elintarvikealan toimija vastaisi kuitenkin omalla vastuullaan olevan osuuden jäljitettävyydestä osana omavalvontaa. Toimijan asiana olisi omavalvontansa puitteissa päättää, minkälaisia järjestelmiä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 18 artiklassa jäljitettävyydelle asetettujen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää. Mitä tietoja jäljitettävyyden toteutuminen edellyttää, riippuu muun muassa toiminnan laadusta ja laajuudesta.

Pykälän 2 momentissa säädetään kalastus- ja vesiviljelytuotteiden jäljitettävyydestä. Säännöksen mukaan elintarvikealan toimijalla on velvollisuus järjestää kalastus- ja vesiviljelytuotteiden jäljitettävyyden siten kuin kalastuspolitiikkaa koskevan Euroopan unionin lainsäädännössä säädetään. Säännös vastaa voimassa olevan lain vaatimusta.

14 §. Omavalvonta. Pykälässä säädettäisiin, että elintarvikealan toimijalla on oltava järjestelmä, jonka avulla toimija tunnistaa ja hallitsee toimintaansa liittyvät vaarat ja varmistaa, että elintarvike ja elintarvikekontaktimateriaali, alkutuotantopaikka ja elintarvikehuoneisto sekä elintarviketoiminta täyttävät niille elintarvikemääräyksissä asetetut vaatimukset. Toisin kuin voimassa olevassa laissa, erillistä kirjallista omavalvontasuunnitelmaa ei enää vaadittaisi, vaan lain edellyttämä järjestelmä voisi myös olla esimerkiksi elintarviketurvallisuusjärjestelmä tai laadunhallintajärjestelmä. Myös viranomaisen arvioimia hyvän käytännön ohjeita tai jopa toimijan omia työohjeita voisi pienimuotoisen toiminnan yhteydessä pitää lain edellyttämänä järjestelmänä. Elintarviketurvallisuusjärjestelmän riittävyyttä arvioidessaan olisi viranomaisen pyrittävä varmistamaan erityisesti se, missä määrin valittu järjestelmä takaa, että toimintaan osallistuvat henkilöt vaaroja torjuessaan toimivat ennalta sovitun suunnitelman mukaisesti. Vaikka kirjallista omavalvontasuunnitelmaa erillisenä asiakirjana ei enää vaadittaisi, omavalvonnan tulokset tulisi kuitenkin dokumentoida riittävällä tarkkuudella. Omavalvonnan kirjaamisvaatimuksista sekä alkutuotantoa koskevista kirjaamisvaatimuksista säädetään myös Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 852/2004.

Pykälän 2 momentin mukaan kontaktimateriaalialan toimijalla olisi oltava järjestelmä, jonka avulla toimija varmistaa hyvien tuotantotapojen noudattamisen toiminnassaan sekä elintarvikekontaktimateriaalien vaatimustenmukaisuuden. Elintarvikekontaktimateriaalien hyvistä tuotantotavoista säädetään elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvien materiaalien ja tarvikkeiden hyvistä tuotantotavoista annetulla komission asetuksella (EY) N:o 2023/2006.

15 §. Valvontatietojen julkistaminen. Pykälässä säädettäisiin suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä olevan elintarvikealan toimijan velvollisuudesta julkistaa valvontatiedot. Vaatimus koskee lähtökohtaisesti kaikkia elintarvikealan toimijoita siitä riippumatta, harjoitetaan-

ko toimintaa rekisteröidyssä vai hyväksytyssä elintarvikehuoneistossa. Säännös vastaa sisällöllisesti voimassa olevan lain säännöstä, mutta vaatimuksia on täsmennetty. Valvontatietojen julkistamisen keskeinen tavoite on elintarvikevalvonnan läpinäkyvyyden parantaminen. Valvontatulosten julkistamisvelvoite motivoi elintarvikealan toimijoita noudattamaan elintarvikemääräyksiä. Valvontatulosten julkisuus parantaa myös kuluttajien tiedonsaantia ja valinnanmahdollisuuksia. Valvontatietojen julkaisemisen tavoitteena on myös lisätä elintarvikevalvonnan tunnettavuutta ja vaikuttavuutta. Yrityksille avautuu mahdollisuus kertoa kuluttajalle omasta toiminnastaan. Vaatimus valvontatietojen julkistamisesta ei muuta lainsäädännön vaatimuksia tai anna tulkintoja säännöksistä. Tarkastettavat asiat muuttuvat ja Ruokavirasto päivittää arviointiohjeita elintarvikelainsäädännön muuttuessa.

Pykälän 1 momentin mukaan elintarvikealan toimijan olisi julkaistava valvontaviranomaisen antama elintarviketoiminnan tarkastuksesta kertova raportti Ruokaviraston määräämällä tavalla. Tällä hetkellä käytössä oleva Oiva-raportti kertoo tarkastuksen yleisarvosanan, tarkastettujen asiakokonaisuuksien tulokset sekä lyhyen kirjallinen huomion valvontaviranomaisen havainnoista. Jos vasta aloittaneen toimijan elintarviketoimintaa ei ole vielä ehditty tarkastaa, toimija voi julkaista ilmoituksen siitä, että elintarviketoiminta kuuluu suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piiriin, kunnes ensimmäinen tarkastus on tehty. Tällainen ilmoitus voi olla esimerkiksi todistus elintarviketoiminnan rekisteröintiä koskevan ilmoituksen käsittelystä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että valvontatietojen julkistamisvelvollisuus ei koske alkutuotannon toimijoita. Valvontatietojen julkistamisvelvollisuus ei koske myöskään alkoholi-juomien valmistus- ja varastointipaikkoja ja ensisijaisesti 9 §:n 5 momentissa tarkoitettua alkoholijuomien vähittäismyyntiä harjoittavia toimijoita. Alkoholilain mukaan on mahdollista perustaa tilaviiniin ja sahdin valmistuspaikan yhteyteen ja alkoholilain uudistuksen myötä myös käsityöläisluen valmistuspaikan yhteyteen ulosmyyntipiste, joka on tämän lain 9 §:n tarkoittama elintarvikehuoneisto, josta tehdään rekisteröintiä koskeva ilmoitus maakunnalle. Jo vanhan alkoholilain (1143/1994) perusteella samanlaisia myyntipisteitä on ollut mahdollista perustaa tilaviiniin tai sahdin valmistuspaikan yhteyteen. Valvontatietojen julkistamisvelvollisuuden ulkopuolelle rajattaisiin ainoastaan sellaiset valvontakohteet, joissa ensisijainen elintarviketoiminta on lain 9 §:n 5 momentin tarkoittama alkoholijuomien vähittäismyynti. Alkoholijuomien ulosmyyntipiste voidaan perustaa myös sellaisen valvontakohteen yhteyteen, jossa harjoitettava elintarviketoiminta on ensisijaisesti elintarvikkeiden valmistusta tai tarjoilua tai muiden elintarvikkeiden kuin alkoholijuomien vähittäismyyntiä. Tällaisessa valvontakohteessa elintarvikkeen tarkastuksesta kertova asiakirja tulisi julkistaa 1 momentin tarkoittamalla tavalla.

Pykälän 3 momentin mukaan elintarviketoiminnan tarkastuksesta annetun viimeisen valvontaviranomaisen laatiman raportin eli niin sanotun Oiva-raportin olisi oltava nähtävissä yrityksen internetsivuilla tai muulla vastaavalla tavalla niin, että se on helposti nähtävissä. Elintarvikehuoneistoissa, joissa kuluttajat asioivat, elintarviketoiminnan tarkastuksesta annetun raportin olisi lisäksi oltava nähtävissä kuluttajalle helposti havaittavassa paikassa, esimerkiksi elintarvikehuoneiston sisäänkäynnin yhteydessä. Säännös vastaa voimassa olevaa käytäntöä. Kun yritys myy tuotteitaan internetin välityksellä, internetsivuston etusivu rinnastettaisiin kaupan sisäänkäyntiin ja Oiva-raportti tai linkki siihen tulisi olla näkyvissä internetsivuston etusivulla.

Pykälän 4 momentin mukaan elintarvikealan toimijalla olisi oikeus pyynnöstä saada toimivaltaiselta valvontaviranomaiselta harjoittamansa elintarviketoiminnan uusintatarkastus. Vastavaa säännöstä ei ole voimassa olevassa laissa. Elintarviketoiminnan tarkastuksesta kertova asiakirja ei ole hallinnollinen päätös, joten siitä ei voi tehdä virallista oikaisuvaatimusta. Mahdollisuudella saada uusintatarkastus parannettaisiin toimijan oikeusturvaa erityisesti tilanteissa, joissa tarkastuksesta kertovassa asiakirjassa oleva yleisarvosana on toiseksi paras eli hyvä.

(B) ja valvontakohteen tarkastustiheys esimerkiksi kerran kahdessa tai kolmessa vuodessa. Elintarvikealan toimija voisi välittömästi korjata puutteen ja saada pyynnöstä uusintatarkastuksen, jolloin siitä todennäköisesti saatu paras tulos eli oivallinen (A) vaikuttaisi asiakasvirtaan myönteisesti. Maakunta perisi uusintatarkastuksesta 68 §:n tarkoittaman hyväksymänsä taksan mukaisen suoriteperusteisen maksun. Jos tarkastettu yritys on saanut jostakin asiasta tuloksen korjattavaa (C) tai huono (D), valvontaviranomainen tekee yritykseen aina uuden tarkastuksen. Uusintatarkastuksella tarkastetaan, että havaittu epäkohta on korjattu. Aiemmin saatu tarkastuksen tulos pysyy voimassa, kunnes valvontaviranomainen toteaa uusintatarkastuksella epäkohdan korjatuksi. Jos epäkohtaa ei ole määräaikaan mennessä korjattu, tarkastuksen tulos voi huonontua. Uusintatarkastuksen jälkeen julkaistaan uusi Oiva-raportti, jossa näkyvät mahdolliset muutokset tarkastuksen tuloksissa.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin toimivaltaisten viranomaisten velvollisuudesta julkaista suorittamansa valvonnan tulokset.

16 §. Toimijan velvollisuus ilmoittaa ruokamyrkytyksistä. Toimijan tiedonantovelvollisuudesta ja velvollisuudesta tehdä yhteistyötä toimivaltaisen viranomaisen kanssa säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 19 artiklassa. Pykälässä säädettäisiin elintarvikealan toimijan velvollisuuksista, kun toimija saa tiedon tuottamansa, jalostamansa tai jakelemansa elintarvikkeen aiheuttamasta ruokamyrkytysepidemiasta tai kun toimija epäilee elintarvikkeen voivan aiheuttaa ruokamyrkytyksen. Asiasta olisi ilmoitettava välittömästi toimivaltaiselle viranomaiselle. Ruokamyrkytyksen aiheuttajaksi epäilty elintarvike tai näyte siitä olisi säilytettävä niin, että se voidaan tutkia laboratorioissa ruokamyrkytyksen selvittämiseksi. Säännös vastaa tiettyjen zoonosien ja niiden aiheuttajien seurannasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (2003/99/EY) ruokamyrkytystä koskevia säännöksiä.

17 §. Zoonositt. Pykälässä säädettäisiin elintarvikealan toimijan velvollisuudesta estää zoonosien aiheuttajien leviäminen elintarvikkeiden välityksellä ihmisiin sekä velvollisuudesta seurata ja valvoa zoonooseja. Pykälän säännökset perustuvat Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin (2003/99/EY) sekä salmonellan ja muiden tiettyjen elintarvikkeiden kautta tarttuvien tiettyjen zoonosien aiheuttajien valvonnasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2160/2003. Seurantaa koskevat vaatimukset koskevat sekä alkutuotantopaikkoja että elintarvikehuoneistoja. Vaatimukset koskevat zoonooseja, joita EU:n zoonosilainsäädäntö edellyttää seurattavan. Näiden zoonosien seurannasta ja valvonnasta annettaisiin yksityiskohtaiset vaatimukset maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Nykyisin on voimassa siipikarjaa, sikoja ja nautoja sekä näistä saatavia tuotteita koskeva kansallinen salmonellavalvontaohjelma, teurasnautoja koskeva EHEC-seurantaohjelma sekä broilereita koskeva kampakylobakteeri-seurantaohjelma. Salmonellavalvonnan täytäntöönpanosta säädetään myös eläintautilaissa (441/2013) ja sen nojalla.

Pykälän mukaan toimijan on ilmoitettava tiedot zoonosien seurantaan ja valvontaan liittyvistä tutkimuksista ja tutkimustuloksista toimivaltaiselle viranomaiselle. Suomen salmonellaerityistakuiden vuoksi naudan, sian ja siipikarjan liha ja jauheliha sekä kananmunat on tutkittava salmonellan varalta ennen Suomen toimittamista. Tämä vaatimus ei koske maita, joilla on vastaavat Euroopan komission hyväksymät salmonellavalvontaohjelmat kuin Suomella. Asetuksen (EY) N:o 853/2004 8 artiklan mukaan näitä elintarvikkeita sisältäviä eriä on seurattava salmonellatodistus tai muu asiakirja, josta käy ilmi vaadittujen tutkimusten suorittaminen. Jos toimija silti toteaisi omavalvontatutkimuksessaan salmonellan erityistakuiden piiriin kuuluvassa elintarvikkeessa, toimijan tulisi ilmoittaa löydöksestä toimivaltaiselle viranomaiselle.

18 §. *Elintarvikehygieeninen osaaminen.* Pykälässä säädettäisiin vaatimuksesta elintarvikehygieenisen osaamisen osoittamiseksi. Voimassa olevan lainsäädännön termi hygieniosaamistodistus on korvattu termillä hygieniapassi.

Pykälän 1 momentin mukaan pakkaamattomia helposti pilaantuvia elintarvikkeita elintarvikehuoneistossa käsittelevällä henkilöllä on oltava elintarvikehygieenistä osaamista osoittava hygieniapassi, jos henkilö on työskennellyt pakkaamattomien helposti pilaantuvien elintarvikkeiden käsittelyä edellyttävissä tehtävissä vähintään kolme kuukautta. Hygieniapassin sijaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 1 artiklan 3 kohdan e alakohtassa tarkoitettua toimintaa harjoittavassa rekisteröidyssä elintarvikehuoneistossa työskentelevä henkilö voisi edelleen osoittaa elintarvikehygieenisen osaamisen suorittamalla Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen III jakson IV luvun I mukaisen metsästäjien terveys- ja hygieniakoulutuksen, jonka Ruokavirasto on hyväksynyt. Lain 81 §:n 4 momentin 5 kohdan mukaisesti Ruokavirasto pitäisi metsästäjien terveys- ja hygieniakoulutuksen suorittaneista henkilöistä rekisteriä.

Pykälän 2 momentissa säädetään niistä henkilöryhmistä, joilta hygieniapassia ei vaadita. Näistä henkilöistä on jätetty pois voimassa olevassa laissa mainitut kassatehtävissä työskentelevät ja valmiiden annosten tarjoilijat. Muilta osin säännökset vastaavat sisällöllisesti voimassa olevan lain säännöstä. Hygieniapassia koskeva vaatimus perustuu kansalliseen lainsäädäntöön, eikä vaatimuksen ulottaminen kansainvälisessä liikenteessä liikennöivien alusten henkilökuntaan ole mahdollista. Aluksen henkilökunnan riittävä elintarvikehygieeninen osaaminen voidaan varmistaa muulla tavoin ja esimerkiksi suomalaisen henkilökunnan kohdalla hygieniapassin suorittaminen on edelleen yksi keino. Hygieniapassin tarvetta tulee arvioida henkilön suorittamien työtehtävien pohjalta.

Pykälän 3 momentin mukaan elintarvikealan toimijan olisi pidettävä kirjaa elintarvikehuoneistossa työskentelevien henkilöiden hygieenisestä osaamisesta. Kirjausten olisi oltava valvontaviranomaisen tarkistettavissa osana omavalvontaa. Tällä säännöksellä mahdollistetaan sen valvominen, että elintarvikealan toimija noudattaa elintarvikehygieniosaamista koskevia vaatimuksia.

Pykälän 4 momentin mukaan Ruokavirasto laatisi hygieniapassitestin ja hyväksyisi hygieniapassin mallin. Hygieniapassitestin järjestäisi ja hygieniapassin myöntäisi Ruokaviraston hyväksymä hygieniapassitestaaja. Testaaja voisi periä testin järjestämisestä ja passin myöntämisestä maksun.

Pykälän 5 momentin mukaan hygieniapassin voisi saada suorittamalla hygieniapassitestin hyväksytysti. Voimassa olevan lain mukaan hygieniapassin voi saada myös, jos on saanut vastaavat tiedot sisältävän koulutuksen tai suorittanut tutkinnon, johon vastaavat tiedot sisältyvät. Tätä mahdollisuutta ei enää olisi. Tutkintojen, erityisesti ylempien kuin ammatillisten tutkintojen sisällön arvioiminen on osoittautunut ohjeistuksesta huolimatta käytännössä hyvin haasteelliseksi. Erityisoppilaitoksissa opiskelevat henkilöt, joilla on vaikeuksia suorittaa hygieniapassitesti hyväksytysti, voivat saada hygieniapassin, kun ammatillinen tutkinto on suoritettu. Esimerkiksi kokin ammattitutkinnon suorittanut kehitysvammainen saa tutkintotodistuksella hygieniapassin. Hygieniapassitestin voi myös suorittaa erityistilannetestinä, jossa on paljon erilaisia tapoja muokata testiä erityistarpeita varten.

Tarvittaessa hygieniapassitestaaja voisi antaa myönnetyn hygieniapassin tilalle uuden esimerkiksi silloin, kun todistus on kadonnut tai testatun nimi on muuttunut. Edellytyksenä on tällöin, että testaaja pystyy varmistamaan, että kyseinen henkilö on todella suorittanut hyväksytysti hygieniapassitestin tai on aiemmin voimassa olleen lain mukaan ollut oikeutettu hy-

gieniapassiin tutkinnon tai koulutuksen kautta. Jos henkilö ei voi esittää todistusta testin suorittamisesta, testaaja voisi antaa uuden hygieniapassin sillä edellytyksellä, että hänellä on arkistoituna alkuperäinen testilomake, josta käy ilmi, että henkilö on suoriutunut testistä taikka dokumentit asianmukaisesta koulutuksesta tai tutkinnosta. Jos oikeutta hygieniapassiin ei pystytä varmistamaan, henkilön on osoitettava osaamisensa suorittamalla uusi testi. Tarvittaessa Ruokavirasto voisi, samoin edellytyksin kuin hygieniapassitestaaja, antaa uuden hygieniapassin myönnetyn tilalle. Näin voisi tapahtua esimerkiksi, jos hygieniapassitestaajalta on peruutettu testaajan oikeus tai jos testaaja on kuollut, muuttanut pois tai muutoin lopettanut toimintansa.

Lain 81 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi, että Ruokavirasto pitäisi valtakunnallista rekisteriä hygieniapassitestaajista sekä testeihin osallistuneista henkilöistä, joille on myönnetty hygieniapassi. Tämä tulisi jatkossa helpottamaan uuden hygieniapassin saamista esimerkiksi kadonneen tilalle.

19 §. Hygieniapassitestaaja. Pykälässä säädettäisiin hygieniapassitestaajaksi hakevan henkilön hyväksymisen edellytyksistä. Ruokavirasto voisi hyväksyä hygieniapassitestaajaksi henkilön, jolla on lain 29 §:ssä tarkoitettu korkeakoulututkinto tai joka on kelpoinen Opetushallituksen toimialaan kuuluvan oppilaitoksen elintarvikehygieniaan liittyvän lehtorin tai opettajan virkaan tai toimeen tutkinnon tai aineenhallinnan osalta.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirasto valvoisi hygieniapassitestaajien toimintaa ja voisi tarvittaessa peruuttaa testaajan hyväksynnän, jos testaaja ei ole järjestänyt hygieniapassitestejä tai myöntänyt hygieniapasseja yli kolmeen vuoteen. Ruokavirasto voisi peruuttaa hyväksynnän myös, jos testaaja on rikkonut hygieniosaamisesta annettuja säännöksiä tai määräyksiä tai ei ole korjannut toimintaansa Ruokaviraston kehotuksesta. Vastaavaa määräaika koskevaa säännöstä ei ole voimassa olevassa laissa. Säännöksen tavoitteena on, että hygieniapassitestaajien rekisterissä olevat testaajat ovat sellaisia, jotka aktiivisesti järjestävät testejä. Ruokavirasto voisi peruuttaa testaajan hyväksynnän myös ilman Ruokaviraston antamaa kehotusta korjata toiminta esimerkiksi tilanteissa, joissa poliisi saa omissa tutkimuksissaan selville, että testaaja rikkoo hygieniapassitestaamisesta annettuja sääntöjä tai määräyksiä tai testaajan toimintaan liittyy muuta rikollista toimintaa, kuten harmaata taloutta tai rahanpesua. Hyväksyntä voitaisiin peruuttaa myös väliaikaisesti.

Pykälän 3 momentin mukaan hygieniapassitestaajaan sovelletaan, mitä 30 §:n 2 momentissa säädetään toimeksiannon saaneesta elimestä ja luonnollisesta henkilöstä.

Pykälän 4 momentin mukaan Ruokavirasto voisi antaa tarkempia määräyksiä hygieniapassitestiä järjestämisestä, testissä käytettävistä kielistä ja testin hyväksyttävän suorittamisen arvioinnista, hygieniapassista ja sen myöntämisestä, rekisteritietojen käsittelystä sekä tiedonhallinnasta. Hygieniapassitestit ja testeihin liittyvät muut asiakirjat ovat asiakirjoja, jotka ovat syntyneet julkisen vallan käytön mukaisessa tehtävässä. Näiden asiakirjojen käsittelyyn sovelletaan tiedonhallintaa koskevia yleislakeja. Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) 4 artiklan mukaisesti Ruokavirasto määrittelee hygieniapassitestauksessa käsiteltävien henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot, ja on siten asetuksessa määritelty rekisterinpitäjä. Hygieniapassitestaaja toimii Ruokaviraston lukuun henkilötietojen käsittelijänä. Ruokaviraston määräys tiedonhallinnan järjestämisestä olisi yleisen tietosuoja-asetuksen 28 artiklan 3 alakohdan mukainen sitova oikeudellinen asiakirja, jolla varmistetaan, että henkilötietojen käsittelijät noudattavat asetuksen vaatimuksia.

20 §. *Elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja koskevat tarkemmat säännökset.* Elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja koskevista yleisistä vaatimuksista säädetään lain 5 §:n 1 ja 2 momentissa. Tähän pykälään on koottu asetuksenantovaltuudet tarkempien säännösten antamiseen elintarvikkeita ja kontaktimateriaaleja koskevista erityisistä vaatimuksista.

Pykälän 1 momentin mukaan elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja koskevien yleisten vaatimusten toimeenpanemiseksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä elintarvikkeiden koostumuksesta, mikrobiologisesta laadusta ja niiden sisältämistä vieraista aineista, elintarvikkeiden lisäaineista, aromeista, entsyymeistä, ravintoaineista ja valmistuksen apuaineista, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2015/2283 edellyttämistä kansallisista järjestelyistä, elintarvikkeiden pakkauksessa, esitteessä, mainoksessa tai muulla tavoin markkinoinnin yhteydessä annettavista tiedoista sekä elintarvikekontaktimateriaaleista, niiden käytöstä ja puhtausvaatimuksista.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä myös Euroopan unionin lainsäädännön mahdollistamista alkoholijuomien kansallisista nimityksistä, koostumuksesta ja juomista annettavista tiedoista. Vastavaa säännöstä ei ole voimassa olevassa laissa. Tiettyjen alkoholijuomien määritelmät (olut, siideri, hedelmäviini ja väkevä hedelmäviini) ovat olleet alkoholijuomista ja väkiviinasta annetun asetuksen (1344/1994) 1 §:ssä. Mainittu asetus kumottiin uudella alkoholilailla (1102/2017) siten, että ainoastaan 2, 3 ja 4 § jäivät voimaan. Näissä pykälissä säädetään muun muassa hedelmäviinien koostumuksesta ja nimityksistä. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 1308/2013 VII liitteen II osassa määritetään, mitä viinillä tarkoitetaan. Säännöksen mukaan jäsenvaltiot voivat kuitenkin sallia, että ilmaisua ”viini” voidaan käyttää liitettyinä yhdysnimenä hedelmän nimeen sellaisista tuotteista, jotka on saatu käyttämällä muita hedelmiä kuin rypäleitä. Tämän säännöksen nojalla hedelmäviinin ja väkevän hedelmäviinin määritelmät ovat olleet alkoholijuomista ja väkiviinasta annetussa asetuksessa (1344/1994). Elintarvikemääräysten johdonmukaista noudattamista varten sekä sen varmistamiseksi, että kuluttajaa ei johdeta harhaan on perusteltua, että eräiden alkoholijuomien määritelmät ovat lainsäädännössä.

Pykälän 2 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 5 §:n 4 momentissa tarkoitettuun ravitsemukselliseen täydentämiseen liittyvän ilmoituksen tekemisestä sekä muista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1925/2004 soveltamisen edellyttämistä kansallisista järjestelyistä sekä 5 §:n 5 kohdassa tarkoitettuun ravintolisiin koskevan ilmoituksen tekemisestä.

Pykälän 4 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämän imeväisten ja pikkulasten ruokintaa koskevan tiedotusaineiston sisällöstä ja jakelusta. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä.

Pykälän 5 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1829/2003 edellyttämistä kansallisista toimenpiteistä. Asetuksella (EY) N:o 1829/2003 säädetään muuntogeenisten elintarvikkeiden turvallisuusarvioinnista, hyväksymisestä ja merkinnöistä. Näiden tuotteiden riskinarviointi tehdään keskitetysti Euroopan elintarviketurvallisuusvirasto EFSA:n toimesta. Luvan myöntämistä koskeva käsittely tapahtuu keskitetysti unionitasolla. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin muuntogeenisten elintarvikkeiden hyväksymistä koskevan kansallisen kannan muodostamisesta eri viranomaisten kesken. Muuntogeenisten elintarvikkeiden valvontaan sovellettaisiin, mitä elintarvikkeiden valvonnasta on muualla säädetty. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä

21 §. *Elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa koskevat tarkemmat säännökset.* Elintarvike-toimintaa koskevista yleisistä vaatimuksista säädetäisiin 5 §:n 3 momentissa. Tähän pykälään on koottu asetuksenantovaltuudet tarkempien säännösten antamiseen elintarviketoimintaa koskevista erityisistä vaatimuksista.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 852/2004 1 artiklan 2 kohdan c alakohdassa ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen N:o 853/2004 1 artiklan 3 kohdan c, d ja e alakohdassa ja 5 kohdan b alakohdan i ja ii alakohdassa sekä 10 artiklassa tarkoitettuja toimintoja koskevista kansallisista säännöistä. Esimerkiksi tuottaja voi luovuttaa kuluttajalle tai toimittaa paikalliseen vähittäismyyntiin pieniä määriä tilalla teurastetun siipikarjan tai kanin lihaa rekisteröidystä elintarvikehuoneistosta ilman lihantarkastusta. Säännös vastaa voimassa olevan lainsäädännön säännöstä.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa elintarviketoimintaa sekä alkutuotantopaikkojen ja elintarvikehuoneistojen rakenteellisia ja toiminnallisia vaatimuksia koskevia tarkempia säännöksiä. Esimerkiksi veden laatuvaatimuksista ja henkilökunnan hygieniavaatimuksista voitaisiin säätää asetuksella. Lisäksi voitaisiin säätää esimerkiksi toimijan velvollisuudesta muuttaa hygieniakäytäntöjä ja tehdä teurasjärjestelyjä toistuvien zoonosilöydösten seurauksena. Säännös vastaa lähtökohtaisesti voimassa olevan lain säännöstä.

Elintarvikkeita on käsiteltävä, säilytettävä ja kuljettava niin, ettei elintarvikkeiden hyvä hygieeninen laatu vaarannu. Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä elintarvikkeiden käsittelystä ja kuljetamisesta, elintarvikkeiden käsittely-, säilytys-, kuljetus-, myynti- ja tarjoilulämpötiloista. Tarkempia säännöksiä voitaisiin antaa esimerkiksi elintarvikkeen pakollisesta kuumennuskäsittelystä terveyshaitan poistamiseksi, kuljetusolosuhteista sekä elintarvikkeen hygieenisen laadun säilyttämisen kannalta tarpeellisista lämpötiloista. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisissä kuljetuksissa käytävää erityiskalustoa koskevan sopimuksen (SopS 48/1981, ATP-sopimus) kansallisesta täytäntöönpanosta. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä.

Elintarviketuotantoon käytettävien eläinten terveydentilasta ja käsittelystä säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 4 artiklassa ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 3 artiklassa. Elintarviketuotantoon käytettävien eläinten on oltava terveydentilaltaan sellaisia ja niitä on hoidettava, käsiteltävä ja kuljetettava siten, että niistä saatavien elintarvikkeiden hyvä hygieeninen laatu voidaan turvata. Eläimen terveydentilalla katettaisiin eläimen terveyden lisäksi myös tilanne, jossa eläin kantaa oireetomasti taudinaiheuttajaa, joka voi aiheuttaa ihmisen sairastumisen. Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä elintarviketuotantoon käytettävien eläinten terveydentilasta, hoidosta, käsittelystä, näytteenotosta, tutkimuksista, kuljetuksesta ja eläimistä annettavista tiedoista.

Pykälän 1 momentin 6 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 999/2001 liitteen III A luvun 1 kohdan 6.2 ja 6.5 alakohdassa sekä liitteen V 4.3 kohdassa tarkoitetuista kansallisista säännöistä.

Pykälän 2 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä alkutuotannon rekisteröintiä koskevan ilmoituksen tekemisestä ja käsitte-lystä sekä alkutuotantopaikan hyväksymistä koskevan hakemuksen ja hyväksymispäätöksen tekemisestä. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä myös elintarviketoiminnan rekisteröintiä koskevan ilmoituksen tekemisestä ja käsitte-lystä, elintarvikehuoneiston hyväksymisen hakemisesta ja hyväksymispäätöksen tekemisestä, tiedot-tamisesta elintarviketoiminnasta liikkuvassa elintarvikehuoneistossa sekä kontaktimateriaali-toimintaa koskevan ilmoituksen tekemisestä. Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voi-taisiin antaa tarkempia säännöksiä myös elintarvikkeiden, elintarviketuotantoon käytettävien eläinten ja elintarvikekontaktimateriaalien jäljitettävyydestä, elintarvikkeisiin, elintarviketu-otantoon käytettäviin eläimiin ja elintarvikekontaktimateriaaleihin sekä niiden käsitte-lyyn ja kuljetukseen liittyvistä kirjaamisvaatimuksista, niiden mukana olevista asiakirjoista sekä eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista merkinnöistä. Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimi-joiden omavalvonnasta ja siihen liittyvistä kirjaamisvaatimuksista, valvontatietojen julkista-miseen liittyvien tarkastusten tekemisestä sekä valvontatietojen julkistamisesta, ruokamyrky-tyksiä koskevan ilmoituksen tekemisestä sekä elintarvikealan toimijan velvollisuudesta seura-ta, valvoa ja estää zoonosien aiheuttajia elintarviketuotantoon käytettävissä eläimissä ja elin-tarvikkeissa sekä seurantaan ja valvontaan liittyvien tietojen, tutkimustulosten ja eristettyjen taudinaiheuttajien säilyttämisestä ja toimittamisesta toimivaltaiselle viranomaiselle.

3 luku Viranomaiset ja niiden tehtävät

22 §. Maa- ja metsätalousministeriön tehtävät. Valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003) mu-kaan ministeriön tehtävänä on käsitellä oman toimialansa lainvalmisteluasiat. Pykälän mukaan elintarvikemääräysten täytäntöönpanon yleinen ohjaus ja valvonta kuuluisivat edelleen maa- ja metsätalousministeriölle. Elintarvikemääräyksillä tarkoitetaan 4 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan elintarvikelaisissa tai sen nojalla annettuja säännöksiä sekä elintarvikelain sovelta-misalaan kuuluvia Euroopan unionin säännöksiä. Maa- ja metsätalousministeriö ja Ruokavi-rasto sopivat tulossopimuksella kunkin vuoden toiminnallisista tavoitteista myönnettävien määrärahojen puitteissa.

23 §. Ruokaviraston tehtävät. Pykälän 1 momentin mukaan Ruokavirasto suunnittelee, ohjaa, kehittää ja suorittaa valtakunnallisesti elintarvikevalvontaa siten kuin elintarvikelaisissa sääde-tään. Ruokaviraston yleisistä tehtävistä ja tulosohjauksesta säädetään Ruokavirastosta an-ne-tussa laissa. Elintarvikevalvonnan suunnitteluun, ohjaukseen ja kehittämiseen liittyen Ruoka-virasto laatii 36 §:ssä tarkoitetun valtakunnallisen elintarvikevalvontasuunnitelman

Pykälän 2 momentissa luetellaan ne Ruokaviraston tehtävät, joita ei muualla tässä laissa ole erityisesti säädetty viraston tehtäviksi. Momentin 1 kohdan mukaan Ruokavirasto arvioisi ja ohjaisi elintarvikevalvonnan toteutumista maakunnissa.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan Ruokavirasto huolehtisi elintarvikevalvonnasta teuras-tamoissa, riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa hyväksytyissä elintarvike-huoneistoissa. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä. Elintarvikevalvonta pitää sisäl-lään lihantarkastuksen, josta ei säädetä erikseen.

Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan Ruokavirasto huolehtisi tarvittaessa *ante mortem* -tarkastuksesta alkutuotantopaikalla. Lisäksi 4 kohdan mukaan Ruokavirasto valtuuttaisi tarvit-taessa muun kuin Ruokaviraston tai maakunnan palveluksessa olevan eläinlääkärin tekemään *ante mortem* -tarkastuksen alkutuotantopaikalla. Lain 24 §:ssä säädettäisiin vastaavasti, että maakunta huolehtisi tarvittaessa *ante mortem* -tarkastuksesta alkutuotantopaikalla. Voimassa

olevassa laissa ei ole säännöksiä *ante mortem* -tarkastusten järjestämisestä alkutuotantopaikalla, vaikka EU-lainsäädäntö tämän mahdollistaa. Tavoitteena on järjestää *ante mortem* -tarkastukset mahdollisimman joustavasti ja tarkoituksenmukaisesti. Täten Ruokaviraston virkaeläinlääkäri voisi tehdä *ante mortem* -tarkastuksen esimerkiksi pienen teurastamon yhteydessä olevassa alkutuotantopaikassa samalla käynnillä, kun tekee teurastettujen eläinten *post mortem* -tarkastuksen. Muissa tapauksissa voisi olla tarkoituksenmukaista, että maakunnan virkaeläinlääkäri tekisi *ante mortem* -tarkastuksen alkutuotantopaikalla. Lisäksi Ruokavirasto voisi valtuuttaa alkutuotantopaikan lähellä olevan muun eläinlääkäriin tekemään *ante mortem* -tarkastuksen esimerkiksi pitkien välimatkojen takia.

Pykälän 2 momentin 5 kohdan mukaan Ruokavirasto valvoisi, että 31 §:ssä tarkoitettut laboratoriot noudattavat elintarvikemääräyksiä.

Pykälän 2 momentin 6 kohdan mukaan Ruokavirasto vastaisi yhteistyössä maakuntien kanssa EU-lainsäädännön edellyttämien sekä kansallisten seuranta- ja valvontaohjelmien suunnittelusta ja toteutuksesta. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/99/EY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 2160/2003 salmonellan ja muiden tiettyjen elintarvikkeiden kautta tarttuvien tiettyjen zoonosien aiheuttajien valvonnasta edellyttävät zoonosien seuranta- ja valvontaa. Nykyisin on voimassa siipikarjaa, sikoja ja nautoja sekä näistä saatavia tuotteita koskeva kansallinen salmonellavalvontaohjelma, teurasnautoja koskeva EHEC-seurantaohjelma sekä broilereita koskeva kampylobakteeri-seurantaohjelma. Ruokaviraston tehtävä olisi esimerkiksi laatia näihin zoonosien seuranta- ja valvontaohjelmiin näyteenottosuunnitelmat. Eläimiä ja eläinperäisiä elintarvikkeita koskeva jäämävalvontaohjelma toteutetaan vuosittain neuvoston direktiivin 96/23/EY vaatimusten mukaisesti. Valvontaohjelmassa valvotaan eläinlääkinnässä kiellettyjä aineita sekä sallittujen eläinlääkkeiden jäämiä. Lisäksi tutkitaan vierasaineiden määriä. Näytteitä ottaisivat maakunnat sekä Ruokaviraston virkaeläinlääkärit ja näytteet tutkittaisiin Ruokavirastossa. Vuosittain toteutetaan myös kasvinuojeluainejäämien valvontaohjelmaa EU-lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Valvontaohjelmassa tutkitaan kiellettyjä kasvinuojeluainejäämiä sekä sallittujen aineiden jäämiä. Näytteitä ottaisivat maakunnat ja näytteet tutkittaisiin Ruokavirastossa. Valvontaohjelmien koordinoinnista vastaisi Ruokavirasto yhteistyössä maakuntien kanssa. Ruokavirasto raportoi si valvontaohjelmien tulokset vuosittain Euroopan komissiolle.

Pykälän 2 momentin 7 kohdan mukaan Ruokavirasto vastaisi yhteistyössä maakuntien kanssa elintarvikevalvonnan virallisten valvontanäytteiden ottamisen ja analysoinnin suunnittelusta ja toteuttamisesta. Ruokavirasto arvioisi yhteistyössä maakuntien kanssa tutkimustarvetta ja laatisi valvontasuunnitelman. Näyteenotto tapahtuisi osana maakuntien normaalia elintarvikevalvontaa. Myös Ruokavirasto voisi ottaa 32 §:ssä tarkoitettuja viranomaisnäytteitä. Näytteet tutkittaisiin Ruokavirastossa. Vastaavaa säännöstä ei ole voimassa olevassa laissa.

Pykälän 2 momentin 8 kohdan mukaan Ruokavirasto vastaisi valtakunnallisista ja kansainvälisistä erityistä asiantuntemusta vaativista elintarviketurvallisuuden valvontatehtävistä ja muista virallisista tehtävistä sekä valvontaraporttien kokoamisesta silloin, kun sitä ei ole säädetty muun viranomaisen tehtäväksi. Tällainen tehtävä olisi esimerkiksi tietojen kokoaminen ja toimittaminen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/99/EY 9 artiklassa tarkoitettuun raporttiin. Tällaisia tehtäviä voisivat olla esimerkiksi valtakunnalliset ja kansainvälisten epidemia- ja muiden erityistilanteiden hallinta ja torjunta, laajat riskinarvioinnit sekä erityisanalytiikkaa, kuten kantatyypityksiä tai isotooppianalytiikkaa vaativat tehtävät. Tällaisia tehtäviä voisivat olla myös osallistuminen kansallisten asiantuntijaorganisaatioiden, kuten Biologisten uhkien osaamiskeskuksen toimintaan sekä yhteistyö muiden maiden viranomaisten, Euroopan komission sekä EU:n virastojen ja vertailulaboratorioiden kanssa elintarviketurvallisuuteen liittyvissä tehtävissä. Vastaavan sisältöinen säännös on myös voimassa olevas-

sa laissa ja Evira on vastannut tällaisten tehtävien hoitamisesta. Ruokaviraston tässä tarkoitettu toiminta kirjattaisiin vuosittaiseen valvontaohjelmaan.

Ruokavirasto toimisi myös Euroopan unionin lainsäädännön ja kansainvälisten sopimusten edellyttämänä kansallisena viranomaisena tai yhteyspisteenä elintarvikevalvontaan liittyvissä asioissa silloin, kun sitä ei ole säädetty muun viranomaisen tehtäväksi. Voimassa olevan lain 30 §:n 6 kohdan mukaan Evira toimii Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 50 artiklan tarkoittaman nopean hälytysjärjestelmän (RASFF) kansallisena yhteyspisteenä. EU-lainsäädännössä on paljon erilaisia järjestelmiä, joihin edellytetään kansallista yhteyspistettä. Pääsääntöisesti elintarvikevalvontaan liittyvissä asioissa toimii nykyisin Evira. Esimerkiksi EFSA Focal Point -yhteyspiste on Evira, samoin elintarvikepetoksiin liittyvän tiedonvälitysverkoston yhteyspiste on Evira. Elintarvikkeiden ravitsemus- ja terveystieteitä koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1924/2006 samoin kuin elintarvikkeiden ravitsemuksellista täydentämistä koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1925/2006 tarkoittamana kansallisena viranomaisena toimii Evira. Ei pidetä perusteltuna säätää laissa erikseen kaikista näistä kansallisista yhteyspisteistä. Ehdotetun yleisen säännöksen nojalla Ruokavirasto toimisi kansallisena yhteyspisteenä elintarvikevalvontaan liittyvissä asioissa silloin, kun sitä ei ole erikseen säädetty muun viranomaisen tehtäväksi. Tämän säännöksen nojalla Ruokavirasto voisi myös arvioida esimerkiksi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 8 artiklassa tarkoitetut hyvän käytännön ohjeet, sekä hyväksyä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen III IV jaksossa tarkoitetun metsästäjien terveys- ja hygieniakoulutuksen. Ruokavirasto voisi myös toimia sisämarkkinoilla ja kolmansissa maissa toteutettavista maataloustuotteita koskevista tiedotus- ja menekinedistämistoimista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1144/2014 täydentämisestä annetun komission delegoidun asetuksen (EU) N:o 2015/1839 3 artiklan toisen kohdan 1 alakohdassa tarkoitettuna kansallisena viranomaisena arvioidessaan markkinointimateriaalissa käytettyjen terveystieteiden lainmukaisuutta.

Pykälän 2 momentin 9 kohdan mukaan Ruokavirasto laatisi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 115 artiklassa tarkoitetun elintarvikkeita koskevan valtakunnallisen valmiussuunnitelman.

Pykälän 2 momentin 10 kohdan mukaan Ruokavirasto johtaisi ATP-sopimuksen edellyttämää määräysten kansallista valvontaa ja hyväksyisi sopimuksen edellyttämät kausitarkastus- ja tyyppitarkastusasemat. Tehtävästä on aikaisemmin säädetty sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Koska viranomaisen tehtävistä tulisi säätää lailla, nostetaan säännös nyt lain tasolle.

Pykälän 3 momentin mukaan rajaelainlääkärit vastaisivat elintarvikevalvonnasta eläinperäisten elintarvikkeiden eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen yhteydessä.

24 §. Maakunnan tehtävät. Maakunnan tehtäviin on koottu pääsääntöisesti kaikki voimassa olevassa laissa aluehallintoviraston, kuntien ja elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tehtäväksi säädetty elintarvikevalvontatehtävät. Pykälän 1 momentin mukaan maakunta huolehtisi toimialueellaan elintarvikevalvonnasta. Pykälän 2 momentin mukaan maakunta tekisi Ruokavirastolle elintarvikemääräysten mukaiset raportit. Ehdotuksessa ei oteta kantaa siihen, miten valvontatehtävät maakunnassa järjestetään, toisin sanoen hoitaako elintarvikelaissa säädettyjä tehtäviä maakunnassa monijäseninen toimielin vai viranhaltija.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan maakunta vastaisi yhteistyössä Ruokaviraston kanssa EU-lainsäädännön edellyttämien kansallisten seuranta- ja valvontaohjelmien suunnittelusta ja toteuttamisesta. Seuranta- ja valvontaohjelmien suunnittelua ja toteuttamista on kuvattu edellä

Ruokaviraston tehtäviä koskevan 23 §:n 2 momentin 6 kohdan yhteydessä. Voimassa olevan lain mukaan kunnat osallistuvat korvausta vastaan kansallisten seuranta- ja valvontaohjelmien toteuttamiseen. Käytännössä kunta lähettää näytteenotosta aiheutuvista kustannuksista laskun Eviraan, joka maksaa laskun kunnalle. Maksut kirjataan Evirassa valvontaohjelman kustannuksiin, jotka aikanaan peritään Eviran maksuasetuksen mukaisesti toimijoilta muiden valvontaohjelmasta aiheutuneiden kustannusten, kuten analyysikustannusten kanssa.

Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan maakunta vastaisi yhteistyössä Ruokaviraston kanssa elintarvikevalvonnan virallisten valvontanäytteiden ottamisesta sekä analysoinnin suunnittelusta ja toteuttamisesta. Ruokavirasto arvioisi yhteistyössä maakuntien kanssa tutkimustarvetta ja laatisi valvontasuunnitelman. Näytteenotto tapahtuisi osana maakuntien normaalia elintarvikevalvontaa. Näytteet tutkittaisiin Ruokavirastossa.

Pykälän 2 momentin 4 kohdan mukaan maakunta huolehtisi tarvittaessa *ante mortem* -tarkastuksesta alkutuotantopaikalla. Lain 23 §:ssä säädettäisiin vastaavasti, että Ruokavirasto huolehtisi tarvittaessa *ante mortem* -tarkastuksesta alkutuotantopaikalla. Tavoitteena on järjestää *ante mortem* -tarkastukset mahdollisimman joustavalla tavalla ja tapauskohtaisesti arvioida, mikä olisi kussakin tilanteessa tarkoituksenmukaisin tapa järjestää tarkastus. Tarkemmat perustelut on esitetty 23 §:n 2 momentin 3 kohdan yhteydessä.

Pykälän 2 momentin 5 kohdan mukaan maakunta valvoisi 14 §:n 3 momentissa säädettyjen kalastus- ja vesiviljelytuotteiden jäljitettävyyttä koskevien vaatimusten noudattamista.

Pykälän 2 momentin 6 kohdan mukaan maakunta laatii Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 115 artiklassa tarkoitetun elintarvikkeita koskevan valmiussuunnitelman toimialueellaan.

Pykälän 2 momentin 7 kohdan mukaan maakunta valvoisi toimialueellaan elintarvikemääräysten sekä Maailman terveysjärjestön kansainvälisen terveyssäännösten (2005) (SopS 50 ja 51/2007) noudattamista aluksilla. Kansainvälisen terveyssäännösten noudattamisen valvonnasta säädetään terveydensuojelulain 6 §:ssä. Koska kansainvälisessä liikenteessä olevien alusten tarkastuksiin sisältyy myös elintarvikkeiden käsittelytilojen ja elintarvikkeiden käsitteilyn omavalvonnan tarkastaminen, asiasta on tarpeen säätää elintarvikelaissa. Maailman terveysjärjestön kansainvälisen terveyssäännösten keskeinen tavoite on ehkäistä tarttuvien tautien leviäminen kansainvälisen liikenteen välityksellä. Tarkastuksiin sisältyvät osa-alueet, jotka eivät kuulu elintarvikelain soveltamisalaan, tarkastettaisiin jatkossakin terveydensuojelulain nojalla.

Pykälän 2 momentin 8 kohdan mukaan maakunta valvoisi helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kylmäkuljetuksia ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävää erityiskalustoa ATP-sopimuksen mukaisesti.

Pykälän 3 momentin 1 kohdan mukaan sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään, Lapin maakunta huolehtisi elintarvikevalvonnasta poroteurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa elintarvikehuoneistoissa. Tämä koskisi sekä hyväksytyjä että rekisteröityjä elintarvikehuoneistoja. Voimassa olevassa laissa aluehallintoviraston tehtäväksi on säädetty elintarvikevalvonta poroteurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa hyväksytyissä elintarvikehuoneistoissa. Aluehallintovirastoiden keskinäisen työnjaon mukaan poroteurastamoiden hyväksyminen ja valvonta on keskitetty Lapin aluehallintovirastolle. Nyt asiasta säädettäisiin lain tasolla Lapin maakunnan tehtävänä. Pykälän 3 momentin 2 kohdan mukaan Lapin maakunta huolehtisi tarvittaessa poroteurastamossa teurastettavan eläimen *ante mortem* -tarkastuksesta alkutuotantopaikalla. Tämä vastaa sisällöllisesti voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Pykälän 4 momentin mukaan 23 §:n 2 momentista poiketen maakunta voisi hoitaa Ruokaviraston tehtäväksi säädetyn elintarvikevalvonnan teurastamossa ja riistankäsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa hyväksytyissä elintarvikehuoneistoissa, jos maakunta on tehnyt siitä Ruokaviraston kanssa sopimuksen.

25 §. Valtion lupa- ja valvontaviraston tehtävät. Ehdotetaan, että Valtion lupa- ja valvontavirasto suunnittelisi, ohjaisi ja suorittaisi yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien juomien valvontaa ja ohjaisi maakuntia alkoholijuomamyymälöiden valvonnassa. Voimassa olevassa laissa vastaavat tehtävät on säädetty Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira) tehtäväksi. Valviran tehtävät siirtyvät Valtion lupa- ja valvontavirastolle, jolle kuuluu myös alkoholijuomien valvontatehtäviä myös alkoholilain nojalla. Tästä syystä pidetään edelleen perusteltuna, että Valtion lupa- ja valvontavirasto valvoo myös alkoholijuomien elintarvikeominaisuuksia, kuten lisäaineita ja vierasaineita.

26 §. Puolustusvoimat. Ehdotetaan, että Puolustusvoimat huolehtisi elintarvikelaissa maakunnalle säädetystä tehtävistä Puolustusvoimien valvontaan kuuluvan elintarviketoiminnan osalta. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä. Puolustusvoimien valvontaan kuuluisivat puolustusvoimien elintarvikevarastot, varuskuntaravintolat niihin kuuluvine työpaikka- ja jakeluruokaloineen sekä varastoineen, elintarvikkeiden kuljetuskalusto, merivoimien alukset, tarvittaessa Puolustusvoimille ruokahuollon palveluita tarjoavat yritykset, sotilaskotiautot, pysyvien ja tilapäisten harjoitusalueiden sekä sotaharjoitusten ja sotilaallisten kriisinhallintaoperaatioiden muonituksessa käytettävät rakennukset ja laitteet sekä maanpuolustuksen kannalta erityissuojattavissa kohteissa tai hankalien kulkuyhteyksien päässä sijaitsevat työpaikkaruokalat, sotilaskodit ja varuskuntakerhot. Valvonta kattaisi sekä edellä mainitut kohteet että niissä tapahtuvan toiminnan.

27 §. Tullin tehtävät. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan Tulli valvoisi kuten nykyisinkin toimialueellaan Euroopan unionin ulkopuolelta maahan tuotavien muiden kuin eläinperäisten elintarvikkeiden sekä elintarvikekontaktimateriaalien elintarvikemääräystenmukaisuutta.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan Tulli valvoisi myös muista Euroopan unionin jäsenvaltioista Suomeen toimitettavien muiden kuin eläinperäisten elintarvikkeiden sekä elintarvikekontaktimateriaalien elintarvikemääräystenmukaisuutta Suomessa tapahtuvan elintarvike-erän purkamisen tai siihen liittyvän varastoinnin yhteydessä. Jotta Tullin ja maakunnan valvonta ei olisi päällekkäistä, Tulli valvoisi sisämarkkinatuotteita tuote-erien ensimmäisen Suomessa tapahtuvan purkamisen yhteydessä kuten myös voimassa olevan lain mukaan. Voimassa olevassa lainsäädännössä Tullin valvontaoikeuden edellytyksenä on, että elintarvike-erän purkamisen ja varastointi tapahtuvat Suomessa. Sisämarkkinakaupassa on myös toimijoita, joilla ei ole omaa varastoa Suomessa eikä Tulli ole niitä näin ollen voinut valvoa. Tällaisten toimijoiden määrä on viime vuosina kasvanut. Tästä syystä ehdotetaan säädettäväksi, että Tullin valvontaoikeuden edellytyksenä ei enää olisi, että elintarvikealan toimijalla täytyy olla Suomessa varasto.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan Tulli valvoisi kauttakuljetustavarana kuljetettavien muiden kuin eläinperäisten elintarvikkeiden sekä elintarvikekontaktimateriaalien asiakirjojen oikeellisuutta ja 4 kohdan mukaan Suomesta Euroopan unionin ulkopuolelle vietävien muiden kuin eläinperäisten elintarvikkeiden sekä elintarvikekontaktimateriaalien asiakirjojen oikeellisuutta. Säännökset vastaavat sisällöllisesti voimassa olevan lain säännöksiä.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan Tulli valvoisi helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kuljetuksia ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävää erityiskalustoa tuonnin ja

viennin sekä sisämarkkinakaupan yhteydessä ATP-sopimuksen mukaisesti. Vastaava säännös on voimassa olevassa laissa.

Pykälän 2 momentin mukaan vientivaatimusten valvonnassa Tullille kuuluvista tehtävistä säädetäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

28 §. Valtion ravitsemusneuvottelukunta. Ehdotuksen mukaan maa- ja metsätalousministeriö asettaisi alaisuuteensa kolmevuotiseksi toimikaudeksi valtion ravitsemusneuvottelukunnan. Neuvottelukunnan tehtävänä olisi toimia väestön ravitsemuksen edistämisen asiantuntijaelimenä, laatia kansalliset ravitsemussuositukset, tehdä toimenpide-esityksiä ja aloitteita ravitsemuksen parantamiseksi, antaa lausuntoja toimialaansa liittyen sekä seurata ja arvioida toimenpiteiden vaikutuksia ravitsemukseen ja terveyteen.

Valtion ravitsemusneuvottelukunta toimii kansallisena väestön ravitsemuksen edistämisen ja seurannan asiantuntijaelimenä. Neuvottelukunnan työllä on kiinteä ja tärkeä yhteys elintarvikevalvontaan, koska elintarvikevalvonnan useat sisältöalueet liittyvät selkeästi väestön ravitsemukseen.

Valtion ravitsemusneuvottelukunnan pääsihteerin virka on sijoitettu tällä hetkellä Eviraan. Pääsihteerin tehtävässä toimii sopimuksen mukaan Eviran nimeämä virkamies. Valtion ravitsemusneuvottelukunnan jäsenet ovat ravitsemukseen perehtyneitä asiantuntijoita ministeriöissä, yliopistoissa, tutkimuslaitoksissa ja alan kansallisissa viranomaisissa.

Valtion ravitsemusneuvottelukunnasta ei tällä hetkellä säädetä lainsäädännössä. Vastaavien kansallisten neuvottelukuntien kuten kansanterveyden neuvottelukunnan ja valtion liikunta-neuvoston asettamisesta on säädetty laissa. Valtion ravitsemusneuvottelukunta on toiminut Suomessa vuodesta 1936 lähtien. Aluksi neuvottelukunnan asetti valtioneuvosto ja vuodesta 1954 lähtien maa- ja metsätalousministeriö. Tällä hetkellä valtion ravitsemusneuvottelukunta toimii maa- ja metsätalousministeriön nimittämän ruokapolitiikan neuvottelukunnan jaostona. Valtion ravitsemusneuvottelukunnan asettamista koskevan säännöksen ottaminen elintarvikelakiin tukisi neuvottelukunnan laaja-alaisen tehtävän toteutumista sekä vahvistaisi edelleen yhteistyötä elintarvikevalvonnan ja koko ruoka-alan kanssa.

29 §. Valvontaviranomaisen pätevyys. Ehdotuksen mukaan elintarvikevalvonnan tehtäviä hoitavalla viranhaltijalla on oltava tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto tai tarvittaessa Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetty pätevyys. Säännös vastaa voimassa olevan lain 35 §:n 2 momenttia.

Elintarvikevalvonnan tehtäviä hoitavan viranhaltijan koulutuksesta ja henkilökunnan ammattitaidon ylläpitämisestä säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 5 artiklan 4 kohdassa, jonka mukaan virallista valvontaa suorittavan henkilöstön on saatava toimivaltaansa kuuluvalla alalla asianmukaista koulutusta, jonka ansiosta se voi hoitaa tehtävänsä pätevästi ja suorittaa virallista valvontaa johdonmukaisella tavalla. Henkilöstön on pysyttävä ajan tasalla toimivaltaansa kuuluvalla alalla ja saatava tarvittaessa säännöllistä lisäkoulutusta. Virallista valvontaa suorittavan henkilöstön on saatava koulutusta asetuksen liitteen II 1 luvussa esitetyistä aihealueista ja asetuksesta johtuvista toimivaltaisten viranomaisten velvollisuuksista tapauskohtaisesti. Toimivaltaisten viranomaisten ja toimeksiannon saaneiden elinten on laadittava ja pantava täytäntöön koulutusohjelmia, joilla varmistetaan, että virallista valvontaa suorittavalle henkilöstölle annetaan 4 artiklan 4 kohdassa tarkoitettua koulutusta. Artiklan 5 kohdassa 5 säädetään, että kun toimivaltaisen viranomaisen piirissä useampi kuin yksi yksikkö on toimivaltainen suorittamaan virallista valvontaa tai muita virallisia toimia, on varmistettava tehokas ja vaikuttava koordinointi ja yhteistyö eri yksiköiden välillä.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 854/2004 liitteessä I IV luvussa on säädetty virkaeläinlääkäreiden ja virallisten avustajien pätevyysvaatimuksista.

Pykälän 2 momentin mukaisesti tarkempia säännöksiä valvontaviranomaisten pätevydestä voitaisiin antaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

30 §. *Toimeksiannon saanut elin tai luonnollinen henkilö.* Pykälässä säädetään, että valvontaviranomainen voisi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 28 - 33 artiklassa säädettyillä edellytyksillä siirtää virallista valvontaa tai muita virallisia tehtäviä varten tarvittavia tarkastuksia, tutkimuksia ja selvityksiä toimeksiannon saaneen elimen tai luonnollisen henkilön tehtäväksi. Tarkastusten, tutkimusten tai selvitysten perusteella mahdollisesti tehtävät hallinnolliset päätökset tekisi tehtäviä siirtänyt valvontaviranomainen.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirasto hyväksyisi toimeksiannon saaneet elimet, jolle valvontaviranomainen voisi siirtää viranomaistehtäviä. Toimeksiannon saanut elin on määriteltä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 3 artiklan 5 kohdassa. Määritelmän mukaan toimeksiannon saanut elin olisi oikeushenkilö, Valvontaviranomaiset voisivat kuitenkin valtuuttaa myös luonnollisen henkilön tekemään viranomaistehtäviin kuuluvia tarkastuksia tai ottamaan viranomaisnäytteitä. Valvontaviranomainen määrittelisi tapauskohtaisesti, mitä tehtäviä toimeksiannon saanut elin tai luonnollinen henkilö tekee. Tehtävät eivät kuitenkaan voisi sisältää hallinnollisia päätöksiä.

Pykälän 3 momentin mukaan toimeksiannon saaneeseen elimeen ja luonnolliseen henkilöön sovelletaan hallintolain, kielilain ja viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain säännöksiä. Toimeksiannon saaneen elimen palveluksessa tai johtotehtävissä olevaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä silloin, kun hän osallistuu tässä laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseen.

Rikosoikeudellisesta virkavastuusta säädetään rikoslain (39/1889) 40 luvun 11 §:ssä. Säännöksen mukaan julkista valtaa käyttävänä henkilönä pidetään henkilöä, jonka tehtäviin lain tai asetuksen nojalla kuuluu antaa toista velvoittava määräys tai päättää toisen edusta, oikeudesta tai velvollisuudesta taikka joka lain tai asetuksen nojalla tehtävässään tosiasiallisesti puuttuu toisen etuun tai oikeuteen. Julkista valtaa käyttävänä pidetään myös sitä, jonka lain tai asetuksen nojalla taikka viranomaiselta lain tai asetuksen nojalla saadun toimeksiannon perusteella kuuluu osallistua edellä tarkoitettujen päätöksen valmisteluun tekemällä päätösesitys tai -ehdotus, laatimalla selvitys tai suunnitelma, ottamalla näyte tai suorittamalla tarkastus taikka muulla vastaavalla tavalla. Rikosoikeudellista virkavastuuta laajennettiin vuonna 2002 ja tavoitteena oli saattaa vastuun piiriin sellainen julkisen vallan käytön valmistelu, jossa tosiasiallisesti määrätään julkisen vallan käyttöä sisältävän päätöksen tai muun toimen sisällöstä tai ainakin keskeisesti vaikutetaan sen muotoutumiseen. Säännöksen soveltaminen ei edellytä, että laissa nimenomaisesti todetaan valmistelutehtävien hoitamisen tapahtuvan virkavastuulla. Säännöksellä ei uloteta virkavastuuta sellaisiin julkisen vallan käytön valmistelutehtäviin, joiden hoitaminen ei perustu lakiin tai asetukseen tai sen perusteella saatuun toimeksiantoon. Eräillä aloilla viranomaiset hankkivat ostopalveluina erilaisia työsuorituksia, kuten kemiallisia analyysejä, päätöksentekonsa tarpeisiin. Tällaiseen valmisteluun säännös ei sovellu, jollei toimeksiantoa ole saatu lain tai asetuksen nojalla. Rikoslain 12 §:n mukaan virkamiestä koskevia säännöksiä sovelletaan myös julkista valtaa edellä mainituin tavoin käyttävään.

EU-lainsäädännön mukaan *ante mortem* -tarkastuksen voi tehdä alkutuotantopaikalla myös muu kuin viranomaisen palveluksessa oleva eläinlääkäri, kuten Ruokaviraston valtuuttama eläinlääkäri. Tällaiseen yksityiseen eläinlääkäriin sovellettaisiin, mitä pykälässä säädetään toimeksiannon saaneesta elimestä tai luonnollisesta henkilöstä, lukuun ottamatta asetuksen (EY)

N:o 854/2004 5 artiklan 2 kohdan c alakohdan akkreditointivaatimusta. Jos eläin tulisi tarkastuksessa hylättäväksi, olisi yksityisen eläinlääkäriin siirrettävä asia Ruokaviraston tai maakunnan virkaeläinlääkäriin ratkaistavaksi. Vastaavasti Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) 853/2004 liitteen III IV jakson I luvun tarkoittamaan koulutettuun henkilöön sovellettaisiin, mitä säädetään toimeksiannon saaneesta elimestä tai luonnollisesta henkilöstä hänen suorittaessaan alustavan riistan tutkimisen pyyntipaikalla akkreditointivaatimusta lukuun ottamatta.

4 luku **Laboratoriot**

31 §. Laboratorioiden nimeäminen. Pykälän 1 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriö nimeäisi kansalliset vertailulaboratoriot ja määräisi niiden tehtävät. Nimeäminen tapahtuisi ministeriön hallintopäätöksellä, jossa myös yksilöittäisiin vertailulaboratorioiden tehtävät sekä matriisit ja analyysit, joita mainitut tehtävät koskisivat. Kansallisilla vertailulaboratorioilla tarkoitetaan laboratorioita, jotka jäsenvaltioiden on Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 100 artiklan mukaisesti nimettävä vastaamaan EU:n vertailulaboratorioita. Jäsenvaltio voi nimetä kansallisen vertailulaboratorion myös sellaiselle alueelle, jolla ei ole EU:n vertailulaboratoriota ja määrätä sen tehtävistä.

Kansalliseksi vertailulaboratorioksi voidaan tietyin edellytyksin nimetä myös toisessa EU- tai ETA-jäsenvaltiossa oleva laboratorio. Jäsenvaltiot ilmoittavat kansalliset vertailulaboratoriot Euroopan komissiolle ja muille jäsenvaltioille sekä Euroopan unionin vertailulaboratorioille. Jäsenvaltion on lisäksi julkaistava lista kansallisista vertailulaboratorioista. Jos kansallisia vertailulaboratorioita on useampi EU:n vertailulaboratorion mandaatilla, jäsenvaltion on varmistettava kansallisten vertailulaboratorioiden läheinen yhteistyö sekä hyvä yhteistyö muiden kansallisten sekä EU:n vertailulaboratorioiden kanssa.

Kansallisten vertailulaboratorioiden velvollisuuksista ja tehtävistä säädetään asetuksen (EU) 2017/625 101 artiklassa. Kansallisten vertailulaboratorioiden tulee tehdä yhteistyötä EU:n vertailulaboratorioiden kanssa ja otettava osaa niiden järjestämiin vertailunäytetutkimuksiin. Kansallisten vertailulaboratorioiden tulee koordinoita virallisten laboratorioiden toimintaa analyysi- ja diagnostiikkamenetelmien käytön yhdenmukaistamiseksi ja parantamiseksi, tarvittaessa järjestää vertailunäytetutkimuksia virallisille laboratorioille sekä seurata virallisten laboratorioiden vertailunäytetutkimuksissa menestymistä ja informoida toimivaltaisia viranomaisia tästä. Kansalliset vertailulaboratoriot jakavat EU:n vertailulaboratorioilta saatua tietoa virallisille laboratorioille ja toimivaltaisille viranomaisille sekä avustavat toimivaltaisia viranomaisia valtakunnallisen elintarvikevalvontasuunnitelman ja viranomaisten valvontasuunnitelmien toteuttamisessa. Kansalliset vertailulaboratoriot validoivat tarvittaessa reagensseja ja listaavat vertailuaineiden ja reagenssien valmistajia ja toimittajia. Kansalliset vertailulaboratoriot myös avustavat jäsenvaltioita tautiepidemioissa (ruokamyrkytykset, zoonoosit) ja elintarvikemääräysten vastaisten erien tutkimisessa, kuten patogeeni- ja tuhoojakantojen diagnosoimisen varmistus, tyypitys ja taksonomiset ja epidemiologiset tutkimukset.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirasto nimeäisi viralliset laboratoriot. Virallinen laboratorio määriteltäisiin 4 §:n 2 momentin 15 kohdassa. Virallinen laboratorio voisi olla liikkuva toimintayksikkö tai laboratorioilla voisi olla sellainen. Ruokavirasto voisi nimetä laboratorion määrääjäksi, jos laboratorio ei täytä standardin ISO/IEC 17025 kaikkia nimeämiselle asetettuja vaatimuksia, mutta puutteet ovat sellaisia, että laboratorion tutkimustulosten luotettavuus ei vaarannu. Laboratorion olisi korjattava puutteet ja haettava lopullista nimeämistä Ruokaviraston asettaman määräajan kuluessa.

Virallisten laboratorioiden nimeämiseksi asetetuista vaatimuksista säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 37 artiklassa. Toimivaltaiset viranomaiset voivat nimetä viralliseksi laboratoriksi myös toisessa EU-jäsenvaltiossa tai ETA-alueella toimivan laboratorion edellyttäen, että sen jäsenvaltion, jonka alueella kyseinen laboratorio sijaitsee, toimivaltaiset viranomaiset ovat nimenneet se viralliseksi laboratoriksi. Jos millään viralliseksi laboratoriksi nimetyllä laboratoriolle EU- tai ETA-alueella ei ole uusien tai erityisen epätavallisten laboratorioanalyysien, testien tai diagnoosien suorittamiseen tarvittavaa asiantuntemusta, voidaan 37 artiklan 6 kohdan mukaan käyttää laboratoriota, joka ei täytä vaatimuksia. Virallisella laboratoriolle on 37 artiklan 4 kohdan mukaan oltava tarpeellinen ja riittävä asiantuntemus, laitteisto, infrastruktuuri sekä pätevä henkilöstö. Tehtävät on suoritettava viivytyksettä, puolueettomasti ja ilman eturistiriitoja. Virallisen laboratorion akkreditoinnin tulee olla standardin EN/ISO 17025 mukainen ja akkreditoinnin tulee kattaa viranomaistutkimuksiin käytettävät menetelmät.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 40 artiklassa säädetään poikkeuksista akkreditointivaatimukseen. Viralliseksi laboratoriksi voidaan nimittää ilman akkreditointia laboratorio, joka tekee ainoastaan triikiinitutkimuksia tai ainoastaan muihin virallisiin toimiin liittyviä analyysejä. Tällaisten laboratorioiden on toimittava viranomaisen tai kansallisen vertailulaboratorion valvonnassa, osallistuttava vertailunäytetutkimuksiin ja triikiinilaboratorioita lukuun ottamatta niillä tulee olla laatujärjestelmä. Asetuksen 42 artiklan mukaan jäsenvaltion toimivaltainen viranomainen voi asetuksessa säädetyin edellytyksin antaa määräämisen poikkeuksen menetelmän akkreditoinnista viralliselle laboratoriolle.

Pykälän 3 momentin mukaan Ruokavirasto nimeäisi hakemuksesta omavalvontalaboratoriot, jotka voisivat tutkia elintarvikemääräysten edellyttämiä omavalvontanäytteitä. Nimetty omavalvontalaboratorio määriteltäisiin 4 §:n 2 momentin 16 kohdassa. Omavalvontalaboratorioiden pätevyydelle ei aseteta vaatimuksia Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2017/625. Koska omavalvonta muodostaa perustan viranomaisvalvonnalle, on kuitenkin perusteltua asettaa vaatimuksia myös omavalvontanäytteitä tutkiville laboratorioille. Omavalvontalaboratoriolle, joka tutkii pelkästään toimijan tarpeellisiksi katsomia esimerkiksi laadunvarmistukseen liittyviä näytteitä, ei asetettaisi lainkaan vaatimuksia. Ruokavirasto voisi nimeätä omavalvontalaboratorion määrääjäksi, jos laboratorio ei täytä kaikkia nimeämiseksi asetettuja vaatimuksia, mutta puutteet ovat sellaisia, että laboratorion tutkimustulosten luotettavuus ei vaarannu. Laboratorion olisi korjattava puutteet ja haettava lopullista nimeämistä Ruokaviraston asettaman määräajan kuluessa.

Pykälän 4 momentissa säädetään omavalvontalaboratorioiden nimeämisen edellytyksistä. Nimeämisen edellytyksenä olisi, että laboratorion pätevyys on osoitettu Mittatekniikan keskuksen akkreditointiyksikön (FINAS) tekemän akkreditoinnin tai pätevyydestä antaman lausunnon perusteella siten kuin vaatimustenmukaisuuden arviointipalvelujen pätevyyden toteamisesta annetussa laissa (920/2005) säädetään. Kyseisen lain 6 §:n 2 momentin mukaisesti akkreditoinnin edellytyksenä on, että arviointielimen organisaatio, henkilöstö, johtamis- ja laatujärjestelmä, sisäinen valvonta sekä vaatimustenmukaisuuden arviointipalvelu ovat asianmukaisia ottaen huomioon 1 momentin nojalla käyttöön otetut arviointiperusteet. Laboratorio voitaisiin hyväksyä, jos se täyttää ISO/IEC 17025 standardin vaatimukset. Arvioidun laboratorion tulisi pyytää toimitelmältä pätevyyden arviointia kolmen vuoden välein tai, jos Ruokavirasto pitää tarpeellisena, aikaisemmin.

Pykälän 5 momentin mukaan Ruokavirasto voisi elintarvikealan toimijan hakemuksesta nimeätä toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan talousalueen jäsenvaltiossa sijaitsevan laboratorion tutkimaan elintarvikemääräysten edellyttämiä omavalvontanäytteitä. Nimeä-

misen edellytyksenä on, että laboratorion pätevyys on asianomaisessa jäsenvaltiossa osoitettu akkreditoinnin tai akkreditointiin rinnastettavan pätevyden arvioinnin perusteella.

32 §. Viranomaisnäytteiden tutkiminen. Viranomaisnäytteet, jotka valvontaviranomainen ottaa tai otattaa elintarvikemääräysten mukaista virallista valvontaa tai muita virallisia toimia varten, on tutkittava virallisessa laboratorioissa tai kansallisessa vertailulaboratorioissa. Viranomaisnäyte on määritelty 4 §:n 2 momentin 17 kohdassa. Säännös vastaa voimassa olevan lain 39 §:n 1 momentin säännöstä. Osana lihantarkastusta tehtävät tutkimukset ovat viranomaisvalvontaa. Kuitenkin eräät lihantarkastukseen liittyvät tutkimukset, kuten pH-määrittely ja keittokoe, ovat luonteeltaan sellaisia, että viranomaisnäytteille asetettujen vaatimusten kohdistaminen niihin ei ole tarkoituksenmukaista. Tämän vuoksi edellä mainittujen kaltaiset tutkimukset voitaisiin tehdä myös laboratorioissa, johon ei kohdistu yhtä ankaria vaatimuksia kuin muihin viranomaistutkimuksiin tekeviin laboratorioihin. Helpotus tapahtuisi EU-lainsäädännön mahdollistamissa puitteissa.

Pykälän 2 momentin mukaan sellaiset elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimijan ottamat omavalvontanäytteet, joiden tutkimista elintarvikemääräyksissä edellytetään, olisi tutkittava nimetyssä omavalvontalaboratorioissa, virallisessa laboratorioissa tai kansallisessa vertailulaboratorioissa. Elintarvikemääräyksissä tutkittaviksi edellytetyillä omavalvontanäytteillä tarkoitetaan esimerkiksi elintarvikkeiden mikrobiologisista vaatimuksista annetussa komission asetuksessa (EY) N:o 2073/2005 säädettyjä tutkimuksia varten otettuja näytteitä.

33 §. Laboratorioiden ilmoitusvelvollisuus. Pykälän 1 momentin mukaan virallisen laboratorion, nimetyt omavalvontalaboratorion ja kansallisen vertailulaboratorion olisi ilmoitettava Ruokavirastolle olennaisista muutoksista toiminnassaan. Tällaisia olisivat ainakin muutokset hyväksymisen edellytyksiä koskevissa seikoissa, kuten laatujärjestelmässä, henkilökunnan koulutuksessa ja määräaika-arvioinnissa. Laboratorion olisi ilmoitettava Ruokavirastolle myös toiminnan keskeyttämisestä ja lopettamisesta.

Pykälän 2 momentin mukaan virallisen laboratorion, nimetyt omavalvontalaboratorion ja kansallisen vertailulaboratorion olisi pyynnöstä toimitettava Ruokavirastolle näytteiden taustatiedot ja tutkimustulokset tekemistään tai teettämistään 32 §:ssä tarkoitetuista tutkimuksista joko näytekohteisesti tai yhteenvetona. Velvoitteen taustalla on erityisesti viranomaisten tarve seurata taudinaiheuttajien esiintymistä alueellisesti ja valtakunnallisesti. Näytekohteisesti tietoihin tai yhteenvetoihin sisältyvien henkilön tunnistetietojen sekä valvontakohteen tunnistetietojen välittämisen tulee tapahtua turvallisesti.

Pykälän 3 momentin mukaan virallisen laboratorion, nimetyt omavalvontalaboratorion ja kansallisen vertailulaboratorion olisi viivytyksettä ilmoitettava toimeksiantajalleen vaaraan viittaavista tutkimustuloksista. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 mukaan elintarvikealan toimijan on ilmoitettava vaaroista välittömästi viranomaiselle. Tällaisesta tiedonsiirtoketjusta voi kuitenkin syntyä tarpeetonta viivytystä vaaran ehkäiseminen tai sen rajoittamisen kannalta. Tästä syystä laboratorion tulisi viivytyksettä ilmoittaa myös toimeksiantajaa valvovalle toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle ja Ruokavirastolle vakavaan vaaraan viittaavasta tutkimustuloksesta. Vaaraa aiheuttavista tekijöistä, joilla tarkoitetaan biologisia, kemiallisia ja fysikaalisia tekijöitä, kuten mikrobeja, loisia, prioneja ja kemikaaleja, on epidemioihin varautumisen, ennaltaehkäisyn ja selvittämisen kannalta tarpeen koota tietoa valtakunnallisesti. Tekijöiden tarkempaa tunnistusta ja muuta tutkimusta varten olisi laboratorion tällaisissa tilanteissa myös lähetettävä näyte pyynnöstä kansalliseen vertailulaboratorioon. Näyte voisi tapauksesta riippuen olla esimerkiksi kudoksenäyte, leike, liuos tai sakka.

Pykälän 4 momentin mukaan virallisen laboratorion, nimetyn omavalvontalaboratorion ja kansallisen vertailulaboratorion olisi ilmoitettava Ruokaviraston pyynnöstä 7 §:ssä tarkoitetuista zoonoosien seurantaan ja valvontaan liittyvistä tutkimuksista ja niiden tuloksista Ruokavirastolle sekä toimitettava näytteet ja tutkimuksissa eristetyt taudinaiheuttajat pyynnöstä kansalliseen vertailulaboratorioon Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti.

Pykälän 5 momentin mukaan kansallisen vertailulaboratorion olisi ilmoitettava Ruokavirastolle ja Terveysten ja hyvinvoinnin laitokselle epidemiologista seurantaa varten tarvittavat tiedot. Terveysten- ja hyvinvoinnin laitokselle toimittavissa tiedoissa olevien valvontakohteiden tunnistetietojen välittämisen tulee tapahtua turvallisesti.

34 §. Laboratorioita koskevat tarkemmat säännökset. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 31 §:n 2 momentissa tarkoitettuja virallisia laboratorioita ja niitä arvioivien toimielinten pätevyyttä kuvaavista standardeista ja laboratorioden laatujärjestelmälle asetettavista vaatimuksista, EU-lainsäädännössä edellytetyistä laboratorion nimeämisen edellytyksistä, laboratorioden henkilökunnan koulutus- ja pätevyysvaatimuksista, 33 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen ilmoitusten ja tietojen sekä yhteenvetojen sisällöstä ja toimittamisesta, 33 §:n 3 momentissa tarkoitetuista vaaroista sekä 33 §:n 5 momentissa tarkoitettujen kansallisen vertailulaboratorion tekemien ilmoitusten sisällöstä ja toimittamisesta.

Pykälän 2 momentin mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä

33 §:n 4 ja 5 momentissa tarkoitettujen taudinaiheuttajien tutkimisesta ja tutkimusmenetelmistä, näytteiden taustatietojen ja tutkimustulosten ilmoittamisesta sekä taudinaiheuttajien tai näytteiden, joista taudinaiheuttaja on eristetty, lähettämisestä.

Pykälän 3 momentin mukaan Ruokavirasto voisi antaa tarkempia määräyksiä 3 momentissa tarkoitettujen vakavaan vaaraan viittaavien tutkimustulosten ilmoittamisesta sekä 4 ja 5 momentissa tarkoitettujen taudinaiheuttajien säilyttämisestä ja toimittamisesta kansalliseen vertailulaboratorioon. Ruokavirasto voisi määrittellä, mitkä tulokset viittaavat vakavaan vaaraan ja olisi näyn ollen ilmoitettava.

5 luku **Elintarvikevalvonta**

35 §. Valtakunnallinen elintarvikevalvontasuunnitelma. Pykälässä säädetään Ruokaviraston velvollisuudesta laatia valtakunnallinen elintarvikevalvontasuunnitelma elintarvikevalvonnan toimeenpanemiseksi ja yhteensovittamiseksi. Valvontaohjelmaa ei tarvitse laatia erillisenä asiakirjana, vaan se laaditaan osana Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 edellyttämää monivuotista koko elintarvikeketjun kansallista valvontasuunnitelmaa. Pykälän 2 momentin mukaan ohjelma olisi tarkistettava tarvittaessa. Elintarvikevalvontaohjelmassa olisi otettava huomioon Ruokaviraston ja Valtion lupa- ja valvontaviraston yhdessä laatimassa ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisessa valvontaohjelmassa asetetut ympäristöterveydenhuollon yhteiset tavoitteet. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä.

36 §. Viranomaisten valvontasuunnitelmat. Pykälän 1 momentin mukaan tämän lain tarkoittamat valvontaviranomaiset laativat valtakunnallisen elintarvikevalvontasuunnitelman toteuttamiseksi vastuullaan olevaan elintarvikevalvontaan koskevat valvontasuunnitelmat ja huolehtivat niiden yhteensovittamisesta siten, että valvonnassa otetaan huomioon elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan riskit ja että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee vaaroja ihmisen terveydelle ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Valvontasuunnitelman sisällöstä ja pakollisista tiedoista ei säädetä, vaan erityisesti maakunnat

voivat keskittyä valvontasuunnitelmien laatimisessa ja päivittämisessä oman alueensa tarpeisiin. Valvontasuunnitelma voidaan kytkeä osaksi maakunnan omia strategioita. Maakunnan valvontasuunnitelman tavoitteissa ja niiden toteutumisen arvioinnissa voidaan nostaa erityisesti esille maakunnan oman alueen tavoitteet ja paikallinen riskinarviointi. Valvontasuunnitelmat tulisi tarkistaa tarvittaessa. Suunnitelma tulisi tarkistaa esimerkiksi, jos valtakunnallisessa elintarvikevalvontasuunnitelmassa asetettujen painotusten huomioon ottaminen sitä edellyttää.

37 §. Tarkastus- ja läsnäolo-oikeus. Pykälän 1 momentissa säädetään valvontaviranomaisen tai 30 §:ssä tarkoitetun toimeksiannon saaneen elimen ja luonnollisen henkilön oikeudesta tehdä virallisen valvonnan edellyttämiä tarkastuksia valvontakohteessa, tutustua asiakirjoihin sekä tarkastaa toiminnassa käytetyt laitteet, välineet ja tilat. Valvontakohteeksi on määritelty 4 §:n 2 momentin 3 kohdassa niin, että sillä tarkoitettaisiin paikkaa, jossa harjoitetaan tai jossa on perusteltua syytä epäillä harjoitettavan elintarvike- tai kontaktimateriaalitoimintaa tai jossa säilytetään elintarvikemääräysten noudattamisen kannalta merkityksellisiä tietoja. Valvontakohteeksi voisi olla paitsi perinteinen alkutuotantopaikka tai elintarvikehuoneisto myös esimerkiksi maahantuojan varasto tai jakelukeskus. Valvontakohteeksi voisi olla myös esimerkiksi keskusliikkeen pääkonttori, jossa säilytetään tietoja, jotka ovat merkityksellisiä esimerkiksi sen selvittämiseksi, ovatko kaupan omien tuotemerkkien pakkausmerkinnät elintarvikemääräysten mukaisia. Valvontakohteeksi voisi olla myös esimerkiksi elintarvikkeiden myyntiä internetissä harjoittavan elintarvikealan toimijan toimipaikka.

Pykälän 1 momentin mukaan valvontaviranomaisen ohjauksessa olevalla opiskelijalla, joka suorittaa viranomaistoimintaan perehdyttävää harjoittelua, on oikeus olla läsnä valvontaviranomaisten suorittaessa valvontaa ja tarkastuksia. Säännös vastaa voimassa olevan lain 49 §:n 1 momentin säännöstä. Lisäksi ehdotetaan, että Ruokavirastolla olisi oikeus olla läsnä maakunnan suorittaessa valvontaa ja tarkastuksia. Tämä on perusteltua, koska 23 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan Ruokaviraston tehtäviin kuuluu arvioida elintarvikevalvonnan toteutumista maakunnissa.

Pykälän 2 momentissa säädetään kotirauhan piiriin kuuluvissa tiloissa tehtävää tarkastusta. Voimassa olevan lain 49 §:n 2 momentissa olevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että valvontakohteessa, joka sijaitsee pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa, voitaisiin tehdä tarkastus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 artiklassa 9—15 viralliselle valvonnalle asetettujen vaatimusten toteuttamiseksi, jos tarkastuksen tekeminen on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Tarkastuksen saisi tehdä ainoastaan valvontaviranomainen.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 5 artiklan 1 kohdan h alakohdassa säädetään, että toimivaltaisilla viranomaisilla on oltava käytössään oikeudelliset menettelyt, joilla varmistetaan, että henkilöstöllä on pääsy toimijan tiloihin ja mahdollisuus tutustua näiden hallussaan pitämiin asiakirjoihin, jotta se voi suorittaa tehtävänsä asian mukaisesti. Suomessa kotirauha on vahvasti perustuslailla suojattu. Asunto ja muu vastaava, pitkäaikaiseen asumiseen käytettävä tila, esimerkiksi asuntovaunu, kuuluu perustuslailla suojatun kotirauhan piiriin. Perusoikeuksien rajaamisen edellytyksenä on, että asiasta säädetään lailla ja säännös on tarkkarajainen eikä viranomaisen toimivaltaa voi delegoida. Perusoikeuksien rajaamisen edellytyksiä ovat lisäksi välttämättömyys, hyväksyttävyyden ja painava yhteiskunnallinen tarve. Lakiin ehdotetussa säännöksessä toimivalta rajataan asetuksen (EU) 2017/625 9—15 artiklassa viralliselle valvonnalle asetettujen vaatimusten toteuttamiseen. Tämä perustelee myös säännöksen välttämättömyyttä. Hyväksyttävyyden ja painavan yhteiskunnallisen tarpeellisuuden perusteena on elintarviketurvallisuuden varmistaminen silloin, kun tarkastuksen tekeminen kotirauhan piiriin kuuluvassa tilassa on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Delegointikielto sisältyy säännökseen, että kotirauhan piirissä tar-

kastuksia voisi tehdä ainoastaan valvontaviranomainen. Vastaavan kaltainen säännös on luonnonmukaisen tuotannon valvonnasta annetun lain (294/2015) 13 §:ssä sekä eläimistä saatavista sivutuotteista annetun lain (517/2015) 50 §:ssä.

Voimassa olevan lain 49 §:n 3 momentissa säädetään, että aluehallintovirastolla ja läänineläinlääkäriin ja Eviran tai aluehallintoviraston määräämällä muulla eläinlääkärillä olisi oikeus tarkastaa alkutuotantopaikka, josta elintarvike on peräisin, jos valvontaviranomainen epäilee tai toteaa valvonnan tai tarkastuksen yhteydessä eläimistä saatavassa elintarvikkeessa määräysten vastaisia määriä vieraita aineita. Säännös koskee eläinperäisten elintarvikkeiden jäämävalvontaa. Voimassa olevaan lakiin säännös on otettu, jotta jäämävalvonnan näytteitä elävistä eläimistä on voitu määrätä tekemään myös muu eläinlääkäri kuin kunnan- tai läänineläinlääkäri. Säännöstä ei ole sovellettu vuosiin. Tästä syystä ehdotetaan, että säännöstä ei enää oteta lakiin.

Pykälän 3 momentin mukaan Ruokavirastolla ja maakunnalla on oikeus olla läsnä Euroopan komission tekemissä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 116 artiklan mukaisissa tarkastuksissa. Myös Euroopan unionin lainsäädännössä tai muussa Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa tarkoitetuilla tarkastajilla olisi pykälän tarkoittamat tarkastus ja tiedonsaantioikeudet. Säännös vastaa voimassa olevan lain 49 §:n 5 momenttia.

38 §. Näytteenotto. Pykälässä säädettäisiin valvontaviranomaisen oikeudesta ottaa tai otattaa korvauksetta valvontaa varten tarvittavia näytteitä. Viranomaisen olisi annettava näytteenotosta todistus. Säännös vastaa voimassa olevan lain 50 §:n 1 momenttia.

Koska valvontatoimenpiteet usein perustuvat viranomaisen ottamiin tai otattamiin näytteisiin, näytteenoton tulee olla luotettavaa ja laadukasta. Näytteenottoa, analyysyjä, testejä ja diagnooseja koskevista vaatimuksista säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 IV luvussa.

Pykälän 2 momentin mukaan näytteitä, jotka valvontaviranomainen on tilannut etäviestintävälineiden välityksellä myytäväksi tarjotuista elintarvikkeista ja elintarvikekontaktimateriaaleista tunnistautumatta, voidaan käyttää virallisessa valvonnassa. Erityisesti elintarvikkeiden etämyynti internetin välityksellä on yleistynyt viime vuosien aikana. Valvontaviranomaisen tunnuksilla kirjautuminen palvelimille on toisinaan vaikeaa. Vastaava säännös on asetuksen (EU) 2017/625 36 artiklassa. Artiklan 2 kohdassa säädetään, että kun toimivaltaisella viranomaisella on näytteet hallussa, viranomaisen on varmistettava, että toimija, jolta kyseiset näytteet on tilattu, saa tiedot siitä, että näytteet on otettu virallisen valvonnan yhteydessä ja tarpeen mukaan analysoidaan tai testataan virallisen valvonnan tarkoitusta varten ja että toimijalla on oikeus saada omalla kustannuksellaan asetuksen (EY) 2017/625 35 artiklan tarkoittama toinen lausunto.

39 §. Kirjallinen lihantarkastuspäätös. Pykälän 1 momentin mukaan lihantarkastuksesta on annettava pyynnöstä kirjallinen päätös, johon on liitettävä oikaisuvaatimusohje. Päätöstä ei tarvitse allekirjoittaa. Momentissa on poikettu voimassaolevan lain tavoin hallintolain pääperiaatteesta, jonka mukaan hallintopäätöksestä on annettava kirjallinen päätös. Lihantarkastuspäätöksiä uudistettiin vuonna 2008, kun hallintolain muotovaatimukset täyttävien päätösten laatiminen oli osoittautunut mahdottomaksi tehtäväksi tarkastettavan lihan suuren määrän vuoksi. Pyrkimyksenä oli sujuvoittaa prosessia luopumalla kirjallisen päätöksen vaatimuksista. Kirjallinen päätös lihantarkastuksesta annettaisiin vain pyynnöstä.

Pykälän 2 momentissa säädetään kirjallisen lihantarkastuspäätös tiedoksiannosta. Päätös annettaisiin tiedoksi kirjeellä hallintolain mukaisesti tai sähköistä tiedonantotapaa käyttäen sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain mukaisesti. Päätös voidaan asianosai-

sen suostumuksella antaa tiedoksi sähköpostilla. Päätös katsottaisiin tällöin annetuksi tiedoksi silloin, kun asianosainen on lähettänyt viranomaiselle vastaanottokuittauksen. Vastaanotto-kuittauksella tarkoitetaan säännöksessä asianosaisen lähettämää varsinaista sähköpostia tai sähköpostijärjestelmän välittämää automaattista viestiä siitä, että sähköposti on avattu. Mikäli asianosainen ei nouda päätöstä tai lähetä vastaanottokuittausta sähköpostitiedoksiantoon seitsemän päivän kuluessa viranomaisen ilmoituksesta, annetaan päätös muuta tiedoksiantotapaa käyttäen. Jos päätösasiakirjan sähköistä tiedoksiantoa tai sähköpostitiedoksiantoa ei tapahdu tai se epäonnistuu teknisesti, valitusaika laskettaisiin vasta päätöksen muusta tiedoksiannosta. Epäonnistuneet yritykset sähköisen tiedoksiannon toteuttamiseksi eivät siten vaarantaisi henkilön oikeusturvaa.

40 §. Viranomaisen tiedonsaantioikeus. Pykälän 1 momentin mukaan valvontaviranomaisella olisi salassapitosäännösten estämättä oikeus saada valvontaa varten tarpeellisia tietoja valtion ja maakunnan viranomaisilta sekä elintarvike- ja kontaktimateriaalilan toimijoilta ja henkilöiltä, joita tämän lain velvoitteet koskevat. Säännös vastaa voimassa olevaa lainsäädäntöä. Valvonnassa saatujen tietojen salassapidosta säädettäisiin 80 §:ssä.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomaisella olisi oikeus saada luotettavuuden arvioimiseksi salassapitosäännösten estämättä viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitavalta tietoja ilmoituksen tekijän veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työkyvyttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- ja maksuvelvollisuuksien hoitamisesta, toiminnasta, taloudesta sekä kytkennöistä, jotka ovat välttämättömiä elintarvikealan toimijan 6 §:ssä tarkoitetun luotettavuuden selvittämiseksi tai 57 tai 58 §:ssä tarkoitettua hyväksymisen peruuttamisen peruuttamista tai toiminnan keskeyttämistä varten.

Tiedot olisi 3 momentin perusteella oikeus saada maksutta. Tiedot olisi mahdollista saada myös teknistä yhteyttä käyttäen tai muuten sähköisesti. Tämä mahdollistaa sen, että valvontaviranomainen voisi hyödyntää luotettavuuden arviointia, hyväksynnän peruuttamista tai toiminnan keskeyttämistä koskevissa tehtävissään myös Harmaan talouden selvitysyksikön laattimia sähköisiä velvoitteidenhoitoselvityksiä.

41 §. Viranomaisen oikeus oma-aloitteisesti luovuttaa tietoja. Ehdotuksen mukaan elintarvikevalvontaviranomaisilla olisi oikeus oma-aloitteisesti antaa toiminnassaan saamia tietoja viranomaisille tai julkista tehtävää hoitavalle, jolla on tehtävänsä vuoksi tarve saada näitä tietoja. Säännös mahdollistaisi tehokkaan tietojenvaihdon ja yhteistyön harmaan talouden torjuntaan osallistuvien eri tahojen kanssa tilanteissa, jossa elintarvikevalvontaviranomainen on havainnut esimerkiksi pimeää palkanmaksua tai muita työsuhteisiin liittyviä ongelmia tai alkoholin luvaton myyntiä. Voimassa olevassa laissa ei vastaavaa säännöstä ole.

42 §. Viranomaisen ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuus. Ehdotuksen mukaan laissa tarkoitettujen valvontaviranomaisten olisi ilmoitettava Ruokavirastolle todetuista vaaroista ihmisen terveydelle sekä sellaisista valvonnassa esille tulleista muista seikoista, joilla voi olla vaikutusta elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien turvallisuuteen tai jäljitettävyyteen tai niistä annettaviin tietoihin. Lisäksi valvontaviranomaisen olisi ilmoitettava myös tartuntatautilain mukaisille viranomaisille vaaratilanteista, joihin voi liittyä ihmisten sairastumisia. Tartuntatautilain (1227/2016) 30 §:n mukaan terveysviranomaisten on vastaavasti ilmoitettava elintarvikevalvontaviranomaisille elintarvikkeisiin liittyvistä todetuista tai epäillyistä epidemioista. Säännös vastaa sisällöllisesti voimassa olevan lain 52 §:n säännöstä.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomainen olisi velvollinen pyydettyä antamaan sellaisia valvontaviranomaisen valvontaa ja maksuja koskevia tietoja, joita Ruokavirasto tar-

vitsee tämän lain mukaisen valvonnan seurantaa varten. Tällaisia tietoja ovat muun muassa viranomaisen tekemiä valvontakäyntejä ja -toimenpiteitä koskevat tiedot. Tiedot voitaisiin toimittaa myös sähköisessä muodossa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin Ruokaviraston oikeudesta antaa tarkempia määräyksiä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen tietojen toimittamisesta.

43 §. Valvontaviranomaisen neuvonta- ja ohjausvelvollisuus. Ehdotuksen mukaan valvontaviranomaisilla on velvollisuus neuvoa ja ohjata elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoita erilaisissa elintarvikemääräysten noudattamiseen liittyvissä kysymyksissä oman toimivaltansa alueella. Lähtökohtaisesti valtion viranomaiset neuvoisivat ja ohjaisivat toimijoita valtakunnallisesti ja maakunnat omalla toimialueellaan. Valvontaviranomaisen ohjausvelvollisuus koskisi ennen muuta yleisellä tasolla tapahtuvaa ohjausta lainsäädännön soveltamisesta. Tapauskohtaisen arvioinnin perusteella voi myös olla perusteltua, että viranomainen antaa yksittäistapauksessa neuvoja toimijalle. Neuvonnan ja ohjauksen laajuudessa tulisi ottaa huomioon, että luottamus virkamiehen puolueettomuuteen ei saa ohjauksen johdosta vaarantua.

Säännökseen sisältyy olemassa olevan elintarvikevalvonnan käytäntö, jonka mukaan hallinnollisiin pakkokeinoihin ryhdytään vasta sen jälkeen, kun ohjeita ja kehotuksia ei ole noudatettu, jollei tapauksen laajuus tai vakavuus edellytä välitöntä pakkokeinojen käyttöä.

Neuvonnalla ja ohjauksella autetaan toimijoita tuntemaan elintarvikemääräysten vaatimukset, ymmärtämään vaatimusten tarkoitus sekä toimimaan vaatimusten edellyttämällä tavalla. Tällöin toteutuvat myös valvonnan tavoitteet. Kun toimijat ottavat pääroolin vaatimusten täyttymisestä ja vastuun turvallisuuden toteutumisesta, säädösten vaatimukset tarjoavat toimijoille myös taloudellista hyötyä ja kilpailuetua.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomaisen olisi tarvittaessa, erityisesti valvontaan liittyvien tarkastusten yhteydessä, annettava elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoille kehotuksia elintarvikemääräysten noudattamisessa, mikäli toiminta ei ole elintarvikemääräysten mukaista.

Pykälän 3 momentin mukaan valvontaviranomaiset tiedottavat elintarvikemääräysten soveltamisalaan kuuluvista asioista oman toimivaltansa alueella. Lähtökohtaisesti valtion viranomaiset neuvoisivat ja ohjaisivat toimijoita valtakunnallisesti ja maakunnat omalla toimialueellaan.

44 §. Eläinlääkärin tiedonantovelvollisuus. Pykälässä säädettäisiin alkutuotantopaikalla eläinlääkärikäynnin tekevän eläinlääkärin sekä alkutuotantopaikalla viranomaistehtävissä käyvän henkilön ilmoitusvelvollisuudesta, jos hän käynnin yhteydessä havaitsee, että eläimen terveydentila tai pito-olosuhteet oleellisesti heikentävät kyseisestä eläimestä saatavien elintarvikkeiden turvallisuutta tai laatua. Elintarvikkeiden laatu voi heikentyä esimerkiksi sen vuoksi, että eläin on hyvin likainen tai pito-olosuhteet ovat epäasialliset. Eläinlääkärin tai alkutuotantopaikalla viranomaistehtävissä käyvän henkilön olisi ilmoitettava elintarvikkeiden elintarvikehygieenistä laatua heikentävistä seikoista viipymättä eläinten omistajalle tai haltijalle sekä sille alkutuotantopaikan sijaintimaakunnan viranomaiselle, joka hoitaa elintarvikelain mukaisia tehtäviä. Maakunnalla puolestaan olisi oikeus ilmoittaa havaitsemistaan seikoista eläimet tai elintarvikkeet vastaanottavalle toimijalle sekä Ruokavirastolle.

45 §. Ruokamyrkytysten selvittäminen. Pykälässä säädettäisiin yleisesti ruokamyrkytysseivittämisen käynnistymisestä. Maakunnan olisi 16 §:n tarkoittaman ilmoituksen saatuaan tai muusta syystä epäillessään ruokamyrkytystä tekevää tapausta koskeva selvitys. Selvitys tehtäisiin

nykyisen käytännön mukaisesti yhteistyössä tartuntatautilaissa (1227/2016) säädettyjen viranomaisten kanssa. Pykälän sisältö on tiettyjen zoonosien ja niiden aiheuttajien seurannasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/88/EY ruokamyrkytystä koskevien säännösten mukainen. Ruokamyrkytyksistä tehtäisiin epäilyilmoitus Terveysten- ja hyvinvointin laitokselle ja selvitysilmoitus Ruokavirastolle. Ruokamyrkytyksestä ilmoitettaisiin aina sille maakunnalle, jonka alueella ruokamyrkytyksen epäilleen tapahtuneen. Teurastamon ja sen yhteydessä olevan hyväksytyin elintarvikehuoneiston tulisi ilmoittaa ruokamyrkytysepäilystä myös teurastamoa valvovalle virkaeläinlääkärille. Virkaeläinlääkärin tulisi myös osallistua ruokamyrkytyksen selvitykseen.

46 §. *Elintarvikevalvontaa koskevat tarkemmat säännökset.* Ehdotetaan, että maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 23 §:n 12 momentin 2 ja 3 kohdassa sekä 24 §:n 2 momentin 4 kohdassa ja 2 momentissa tarkoitettusta lihantarkastuksesta ja siihen liittyvästä valvonnasta ja ilmoituksista sekä 39 §:ssä tarkoitettusta kirjallisesta lihantarkastuspäätöksestä. Pykälän 1 momentin 2 ja 3 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 38 §:n tarkoittamasta näytteenotosta sekä 42 §:ssä tarkoitettusta valvontaviranomaisen ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuudesta.

Pykälän 2 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 45 §:ssä tarkoitettusta ruokamyrkytysten selvittämisestä ja ilmoittamisesta.

Pykälän 3 momentin 1 kohdan mukaan Ruokavirasto voisi antaa määräyksiä siitä, mitä tietoja sisämarkkinoilta tuotavista eläinperäisistä elintarvikkeista tulee ilmoittaa valvontaviranomaisille. Laissa ei enää säädettäisi eläinperäisten elintarvikkeiden ensisaapumisvalvonnasta kuten voimassa olevassa laissa. Lain 9 ja 10 §:ssä säädetty velvoite elintarviketoiminnan rekisteröinnistä sekä elintarvikehuoneiston hyväksymisestä sekä velvollisuus ilmoittaa elintarviketoiminnan olennaisista muutoksista velvoittaa toimijan ilmoittamaan eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnin aloittamisesta ja lopettamisesta valvontaviranomaisille. Mainitut säännökset velvoittavat myös ilmoittamaan eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuontiin liittyvistä merkittävistä muutoksista, esimerkiksi tuotavien elintarvikkeiden määrän tai elintarvikeluokkien muuttuessa merkittävästi. Toiminnan aloittamisen ja muutosten yhteydessä valvontaviranomaiset voivat pyytää ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään lisätietoja eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinatuonnista, esimerkiksi tuontivolyymit, elintarvikelajit, tuoko salmonellaeritystakuutuotteita. Voimassa olevan lain 23 §:n näytteenottoa ja asiakirjoja koskevat vaatimukset perustuvat Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseen (EY) N:o 853/2004 ja komission asetukseen (EY) N:o 1688/2005, joten niistä ei ole tarpeen säätää kansallisesti. Voimassa olevan lain 23 §:n mukaan ensisaapumistoimijan on palautettava tai hävitettävä elintarvike, jossa on omavalvontatutkimuksessa todettu salmonellaa. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 17 artikla sekä komission asetuksen (EY) N:o 2073/2005 7 artikla velvoittavat toimijan poistamaan tällaisen tuotteen markkinoilta määräysten vastaisena. Asetukset mahdollistavat myös kaupallisen palautuksen tai valvontaviranomaisen hyväksyessä salmonellariskin poistavan käsittelyn muualla kuin vähittäismyyntipaikassa. Asiasta ei ole näin ollen tarvetta säätää kansallisesti.

Pykälän 3 momentin 2 kohdan mukaan Ruokavirasto voisi antaa määräyksiä lihantarkastuksessa käytettävistä menetelmistä. Vastaavaa säännöstä ei ole nykyisessä laissa. Ruokaviraston antamilla määräyksillä korvattaisiin voimassa olevat maa- ja metsätalousministeriön päätös 1/EEO/2000 (bakteriologinen tutkimus lihantarkastuksessa) ja asetukset 5/EEO/2001 (bakteriologisesta tutkimuksesta lihantarkastuksessa annetun päätöksen muutos) ja 21/EEO/2001 (mikrobilääkeaineiden osoittaminen lihantarkastuksessa mikrobiologisella menetelmällä). Lihantarkastuksessa käytettävistä menetelmistä on perusteltua antaa määräyksiä lainsäädäntöä

kevyemmällä menettelyllä. Ruokavirasto voisi myös antaa määräyksiä trikiinitutkimusten tiheydestä ja kattavuudesta, jos se on komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2015/1375 mukaan mahdollista tai jos kyseinen asetus sitä edellyttää. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä.

6 luku **Elintarvikkeiden vientiin liittyvät viranomaistehtävät**

47 §. Vientiin liittyvä selvitystyö. Voimassa olevassa laissa ei ole säädetty vientiin liittyvistä tehtävistä. Elintarviketurvallisuusvirastosta annetussa laissa (25/2006) mainitaan Eviran tehtävissä kansainvälinen yhteistyö, ja tältä pohjalta Evira on käytettävissä olevien resurssien rajoissa osallistunut erityisesti elintarvikkeiden markkinoille pääsyä ja markkinoilla pysymistä koskeviin hankkeisiin sekä hankkeisiin, joilla on muulla tavoin luotu edellytyksiä viennille. Vientimarkkinoiden avaaminen edellyttää useiden maiden osalta sitä, että valtion viranomaiset osallistuvat tiiviisti työhön.

Viennin edistämiseen on panostettu erityisesti pääministeri Sipilän hallituksen kaudella vuodesta 2015 lähtien, kun Eviralle on myönnetty tehtävään määräraikaista lisärahoitusta. Uusien vientimarkkinoiden avaaminen elintarvikkeille on yksi hallitusohjelman Biotalous ja puhtaat ratkaisut -kärkihankkeen toimenpiteistä. Toimenpiteessä käynnistetään uusia markkinoillepääsyhankkeita, kehitetään vientivalvontajärjestelmiä ja parannetaan pk-yritysten vientiosuamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti viennin kohdemaan edellyttämiin viranomaispalveluksiin ja -tarkastuksiin sekä vientihankkeisiin liittyviin valvontamenettelyihin.

Pykälän 1 momentin mukaan ensisijainen vastuu määränpäävaltion viranomaisten asettamien tuontivaatimusten ja mahdollisten kauttakuljetukseen liittyvien vaatimusten selvittämisestä ja täyttämisestä olisi elintarvikealan toimijalla.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirasto osallistuisi tarvittaessa 1 momentissa mainittujen viranomaisvaatimusten selvittämiseen, jollei vaatimuksista voida muulla tavalla varmistua. Lisäksi Ruokavirasto osallistuu tarvittaessa markkinoillepääsyn ja markkinoilla pysymisen edellytyksenä olevien asiakirjojen laatimiseen ja muuhun selvitystyöhön. Ruokavirasto tekisi päätöksen osallistumisesta 1 momentissa mainittujen viranomaisvaatimusten selvittämiseen ottamalla huomioon muun muassa viennin toteutumisen todennäköisyyden, viennin odotettavissa olevan arvon, elintarvikealan toimijan mahdollisuuden osallistua viennin edistämässä, hankkeesta hyötyvien toimijoiden määrän sekä selvitys- ja raportointiprosessien nopeuden ja ennustettavuuden. Ruokavirasto voisi myös keskeyttää osallistumisen mainittujen tehtävien hoitamiseen, jos edellytykset selvitystyön jatkamiselle eivät enää täyty.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä 2 momentissa tarkoitetuista edellytyksistä Ruokaviraston osallistumiselle vientiin liittyvien tehtävien hoitamiseen.

48 §. Vientiin liittyvä valvonta. Pykälän mukaan maakunta valvoisi elintarvikevientiä toimialueellaan. Ruokavirasto osallistuisi valvontaan, kun valvonta liittyy määränpäävaltion viranomaisten asettamien tuontivaatimusten täyttymisen varmistamiseen. Ruokavirasto voisi tarvittaessa tehdä vientiin liittyvää valvontaa myös maakunnan tehtäväalueella. Tätä mahdollisuutta pidetään perusteltuna, koska eräät viennin määränpäävaltiot edellyttävät, että heidän asettamiansa tuontivaatimusten täyttymistä valvoo nimenomaan valtion viranomainen. Valvonnan sisältö määräytyy määränpäävaltion viranomaisten asettamien tuontivaatimusten perusteella.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä vientiin liittyvän valvonnan edellytyksistä ja sisällöstä.

49 §. Vientitodistukset. Pykälän mukaan Ruokavirasto ja maakunta antaisivat toimijan pyynnöstä muita kuin eläinperäisiä elintarvikkeita koskevia vientitodistuksia, jos määränpäävaltion viranomaiset tällaisia todistuksia edellyttävät. Määränpäävaltion todistusten sisällölle asettamien vaatimusten selvittämiseen sovellettaisiin 47 §:n vaatimuksia. Eläinperäisten tuotteiden vientitodistuksista säädetään eläintautilain (441/2013) 71 §:ssä. Toimivaltaisia viranomaisia todistusten antamiseen ovat kunnaneläinlääkärit. Määränpäävaltiot voivat kuitenkin vaatia myös muiden kuin eläinperäisten elintarvikkeiden viennissä vientitodistuksia viennin toteutumisen edellytyksenä. Jos määränpäävaltio ei ole vaatinut viennin edellytykseksi muuta selvitystä kuin vientitodistuksen, vientitodistus on 47 §:n tarkoittama vientiselvitysasiakirja. Selvyyden vuoksi ehdotetaan kuitenkin säädettäväksi vientitodistusten antamisesta erikseen.

7 luku **Elintarvikkeiden kansalliset laatujärjestelmät ja valvotut pito-olosuhteet**

50 §. Elintarvikkeiden kansalliset laatujärjestelmät. Pykälän 1 momentin mukaan Ruokavirasto hyväksyisi hakemuksesta elintarvikkeiden kansallisen laatujärjestelmän. Kansallinen laatujärjestelmä on määritelty 4 §:n 1 momentin 10 kohdassa. Laatujärjestelmän hyväksymisen edellytyksistä säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1305/2013 16 artiklan 1 kohdan b alakohdassa. Hyväksyminen ei koskisi laatujärjestelmän ohjelmaa, vaan kyse on sen todentamisesta, että laatujärjestelmä on hakemuksessa kuvattu vastaamaan mainitun artiklan vaatimuksia. Laatujärjestelmän toiminnan todentaminen sen omien sääntöjen mukaisesti olisi lainsäädäntöön kuulumatonta toimintaa ja jäisi riippumattoman tahon tarkastettavaksi.

Pykälän 2 momentin mukaan laatujärjestelmän tulisi olla ulkopuolisen riippumattoman tahon tarkastama. Riippumaton taho voi olla mikä tahansa ulkopuolinen auditointeja järjestävä taho, joka tekee elintarvikealan auditointeja. Hakijan tulisi raportoida ulkopuolisen tahon tarkastuksista säännöllisesti Ruokavirastolle. Hakijan tulisi myös ilmoittaa, jos laatujärjestelmän säännöissä tai sisällössä tapahtuu muutoksia. Hakijan tulisi julkaista verkkosivuillaan tai muulla vastaavalla tavalla tiedot laatujärjestelmästä. Hakijan tulisi julkaista ainakin laatujärjestelmän ja sen sisällön kuvaus sekä järjestelmään osallistuvat tahot.

Pykälän 3 momentin mukaan Ruokavirasto valvoisi hyväksymiensä kansallisten laatujärjestelmien hyväksymisedellytysten täyttymistä. Ruokavirasto voisi peruuttaa laatujärjestelmän hyväksymisen, jos 1 momentissa tarkoitettujen hyväksymisen edellytykset eivät enää täyty.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä laatujärjestelmän hakemisesta, hyväksymisestä, hylkäämisestä ja peruuttamisesta sekä riippumattoman tahon tarkastuksesta, tarkastusten tulosten raportoinnista ja laatujärjestelmää koskevien tietojen julkaisemisesta.

51 §. Sikojen valvotut pito-olosuhteet. Pykälässä säädettäisiin, että Ruokavirasto olisi valvotut pito-olosuhteet tunnustava viranomainen. Virasto tunnustaisi alkutuotantopaikat ja alkutuotantopaikkojen muodostamat lokerot, jotka täyttävät komission täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2015/1375 säädetyt sikojen valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset. Ruokavirasto myös valvoisi vaatimusten noudattamista. Ruokavirasto voisi hyväksyä myös muiden kuin viranomaisten, kuten valtuutettujen eläinlääkäreiden, arvioinnit valvottujen pito-olosuhteiden vaatimusten täyttymisestä. Ruokavirasto voisi myös peruuttaa tunnustamisen, jos tunnustamisen edellytykset eivät enää täyty. Säännös vastaa sisällöllisesti voimassa olevan lain 54 c §:ää.

Jotta triikiinien esiintyvyyttä valvotuissa pito-olosuhteissa kasvatetuissa sioissa voitaisiin seurata, pykälän 2 momentissa ehdotetaan, että Ruokavirasto voisi tarvittaessa määrätä suoritetta-

vaksi komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2015/1375 11 artiklan mukaisia seurantatutkimuksia.

Tarkempia säännöksiä valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset täyttävien alkutuotantopaikkojen ja alkutuotantopaikkojen muodostamien lokeroiden virallisen tunnustamisen hakemisesta, tunnustamisesta ja viranomaisvalvonnasta sekä tunnustamisen peruuttamisesta voitaisiin antaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

8 luku Nimisuojuotteiden rekisteröiminen ja valmistuksesta ilmoittaminen

52 §. *Nimisuojuotteen rekisteröiminen ja valmistuksesta ilmoittaminen.* Pykälässä säädettäisiin, että Ruokavirasto käsittelee nimisuojuotteiden rekisteröintiä koskevat hakemukset.

Nimisuojuotteella tarkoitetaan 4 §:n 2 momentin 26 kohdan mukaan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1151/2012 5 ja 18 artiklassa olevilla maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden suojatulla alkuperänimityksellä, suojatulla maantieteellisellä merkinnällä ja aidon perinteisen tuotteen merkinnällä varustettuja tuotteita, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 251/2014 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua maantieteellisellä merkinnällä sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 110/2008 2 artiklan 15—17 kohdassa olevalla suojatulla maantieteellisellä merkinnällä varustettuja tuotteita. Voimassa olevan lain 54 d ja 54 e § sovelletaan ainoastaan maataloustuotteiden nimisuojaan. Nyt ehdotetaan, että nimisuojuotteita koskevien säännösten piiriin kuuluisivat myös maustetut viini-tuotteet sekä väkevät alkoholijuomat, joiden osalta nimisuojuotteiden rekisteröintiä koskevat vaatimukset EU-lainsäädännössä ovat vastaavanlaiset kuin maataloustuotteiden nimisuojan osalta.

Nimisuojuotteiden rekisteröinnin edellytyksistä, rekisteröinnin hakemiseen kelpoisista toimijoista, hakemusten käsittelystä ja tähän liittyvästä vastaväitemenettelystä, Euroopan komission toimivallasta myöntää ja peruuttaa rekisteröinti sekä nimisuojuotteen käytöstä, suojasta ja valvonnasta säädetään 4 §:n 2 momentin 26 kohdassa mainituissa EU-asetuksissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin nimisuojuotteiden rekisteröintiä koskevan hakemuksen käsittelystä. Ruokavirasto julkaisisi hakemuksen, järjestäisi kansallisen vastaväitemenettelyn ja päättäisi rekisteröinnin edellytysten täyttymisestä Suomessa. Jos rekisteröinnin edellytykset täyttyvät, Ruokavirasto julkaisisi päätöksen ja toimittaisi hakemuksen Euroopan komissiolle.

Pykälän 3 momentin mukaan Rekisteröityä nimisuojuotetta valmistavan elintarvikealan toimijan on ennen tuotteiden markkinoille saattamisen aloittamista ilmoitettava tuotteen nimi ja valmistuspaikka 23 ja 24 §:ssä tarkoitettulle valvontaviranomaiselle. Valmistuksen keskeyttämisestä tai lopettamisesta on ilmoitettava viivytyksettä valvontaviranomaiselle. Nimisuojuotteen määritelmässä 4 §:n 2 momentin 26 kohdassa mainitut EU-säädökset edellyttävät, että tuote-eritelmien tarkistaminen on tehtävä ennen tuotteen saattamista markkinoille. Tämän vaatimuksen täytäntöönpano edellyttää, että tarkastusviranomaisilla on tieto toimijoista, jotka näitä tuotteita valmistavat Suomessa. Ilmoitus olisi tehtävä lain 23—25 §:ssä tarkoitetuille valvontaviranomaisille. Ruokavirasto vastaa elintarvikevalvonnasta teurastamoissa, riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa hyväksytyissä elintarvikehuoneistoissa. Lapin maakunta vastaa elintarvikevalvonnasta poroteurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa elintarvikehuoneistoissa. Muiden nimisuojuotteiden osalta ilmoitus tehtäisiin maakunnalle. Kyseiset viranomaiset vastaavat tarkastuskohteita koskevien tietojen merkitsemisestä tietojärjestelmiin. Hallinnollisen taakan vähentämiseksi ilmoitus olisi perusteltua voida liittää laissa säädettyihin elintarvikealan toimijoita koskeviin 8—11 §:ssä tarkoitettuihin ilmoitus- ja hyväksymismenettelyihin. Ilmoitus tulisi kuitenkin voida antaa myös erillisenä, koska nimisuoja-

koskevan ilmoituksen yhteydessä toimijalla ei välttämättä ole muuta tarvetta laissa tarkoitettujen ilmoitusten tai hakemusten tekemiselle.

Pykälän 4 momentin mukaan tarkempia säännöksiä 1 ja 2 momentissa tarkoitettua nimisuoja- tuotteiden rekisteröinnin hakemisesta, vastaväitemenettelyn järjestämistavasta, hakemusten ja päätösten julkaisemisesta sekä 3 momentin tarkoittamista ilmoitusvelvollisista elintarvikealan toimijoista, ilmoituksissa annettavista tiedoista ja ilmoitusten antamistavasta voitaisiin antaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

9 luku **Hallinnolliset pakkokeinot**

53 §. *Elintarvikemääräysten vastaisuuden poistaminen.* Pykälässä säädettäisiin lievimmästä viranomaisen käytössä olevasta pakkokeinosta, joka tulee käytettäväksi silloin kun 43 §:ssä tarkoitetuilla kehotuksilla ei saada poistetuksi määräystenvastaisuutta tai kehotuksen antamista ei laiminlyönnin toistuvuuden tai muun syyn vuoksi voida pitää riittävänä. Viranomaisen voisi määrätä epäkohdan poistettavaksi, jos elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali, elintarvikehuoneisto tai alkutuotantopaikka tai elintarvike- tai kontaktimateriaalitoiminta ovat elintarvikemääräysten vastaisia. Viranomaisen voisi määrätä epäkohdan poistettavaksi myös, jos elintarvikkeesta tai kontaktimateriaalista annetut tiedot voivat aiheuttaa vaaraa ihmisen terveydelle tai johtaa kuluttajaa harhaan. Epäkohdan poistaminen voisi tarkoittaa esimerkiksi harhaanjohtavien, puutteellisten tai muuten määräystenvastaisten pakkausmerkintöjen korjaamista tai elintarvikkeen koostumuksen muuttamista. Joissakin tapauksissa määräysten vastainen elintarvike saattaa olla esimerkiksi kuumentamisen jälkeen käytävissä elintarvikkeena. Elintarvike katsotaan elintarvikemääräysten vastaiseksi myös silloin, jos esimerkiksi lainsäädännön edellyttämä ilmoitus, esimerkiksi ravintolisän markkinoille saattamista koskeva ilmoitus, on tekemättä. Elintarviketoiminta ei vastaa elintarvikemääräyksiä muun muassa silloin, jos vaadittavia asiakirjoja puuttuu tai toimija ei pysty osoittamaan, minkälaisen järjestelmän avulla hän varmistaa elintarviketoimintaansa liittyvät vaarat (omavalvonta). Valvontaviranomaisen päätöksestä tulisi tarvittaessa ilmetä, miten esimerkiksi elintarvikkeen kanssa menettellään tai miten toimintaa jatketaan ennen kuin määräysten vastaisuus on poistettu. Jos viranomaisen varmistuu siitä, että epäkohta voidaan poistaa muulla tavoin kuin määräyksiä antamalla, ei määräystä olisi välttämätöntä antaa.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirasto voisi määrätä 32 §:ssä tarkoitettuja viranomaisnäytteitä tutkivan laboratorion korjaamaan määräystenvastaisen toiminnan kuten analyysimenetelmän suorituskykyyn liittyvän puutteen, vertailumittauksiin osallistumisesta pidättäytymisen tai pyydettyjen tutkimustulosten toimittamatta jättämisen.

Pykälän 3 momentin mukaan valvontaviranomainen voi määrätä 50 §:ssä tarkoitettua kansallisen laatujärjestelmän hakijan poistamaan hyväksytyä kansallista laatujärjestelmää koskevan epäkohdan.

Pykälän 4 momentin mukaan viranomaisen olisi päätöksessään määrättävä, onko epäkohta korjattava välittömästi vai viranomaisen asettamassa määräajassa. Säännös vastaisi sisällöllisesti voimassa olevan elintarvikelain 55 §:n säännöstä.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 138 artiklan mukaan toimivaltaisen viranomaisen on ryhdyttävä johonkin artiklassa tarkoitettuun toimenpiteeseen, jos tämä toteaa, että säännöksiä ei noudateta. Tällöin on otettava huomioon säännösten noudattamatta jättämisen luonne sekä se, missä määrin kyseinen toimija on aiemmin jättänyt noudattamatta säännöksiä. Toimenpiteet vastaavat sisällöllisesti tässä luvussa ehdotettuja pakkokeinoja.

54 §. Kielto. Jos elintarvike tai siitä annettavat tiedot, alkutuotantopaikka tai elintarvikehuoneisto tai niissä harjoitettava elintarviketoiminta ovat sellaiset, että ne aiheuttavat tai niiden voidaan perustellusta syystä epäillä aiheuttavan vakavaa vaaraa ihmisen terveydelle, valvontaviranomaisten olisi ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin estääkseen elintarvikkeen joutumisen kuluttajan käyttöön. Valvontaviranomainen voisi kieltää elintarvikkeen alkutuotannon, valmistuksen, maahantuonnin, maastaviennin, tukkukaupan ja muun jakelun, tarjoilun tai muun luovutuksen taikka käytön elintarvikkeen valmistuksessa. Vastaava säännös on voimassa olevan lain 56 §:ssä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lisäksi, että valvontaviranomaisen olisi ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin estääkseen elintarvikkeen joutumisen kuluttajan käyttöön, vaikka elintarvike tai siitä annettavat tiedot, alkutuotantopaikka tai elintarvikehuoneisto tai niissä harjoitettava elintarviketoiminta olisivat sellaiset, että niistä aiheutuva vaara ei olisi vakava, mutta elintarvikemääräysten vastaisuus johtuisi sellaisesta syystä, jota ei voida poistaa. Tällainen tilanne voisi olla esimerkiksi lisäaineen sallitun määrän pieni ylitys tai torjunta-aineen sallitun enimmäismäärän pieni ylitys, joka on sellainen, että akuutin toksisuuden viitearvo ei ylity. Tällaisissa tilanteissa ei pääsääntöisesti aiheudu vakavaa vaaraa, vaikka elintarvike on määräysten vastainen. Valvontaviranomainen voisi tällaisessa tapauksessa kieltää esimerkiksi elintarvikkeen maahantuonnin tai kaupanpidon.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomainen voisi kieltää elintarvikekontaktimateriaalin valmistuksen, tukkukaupan ja muun jakelun sekä maahantuonnin, jos elintarvikekontaktimateriaali tai siitä annettavat tiedot tai kontaktimateriaalitoiminta ovat sellaiset, että ne aiheuttavat tai niiden voidaan perustellusta syystä epäillä aiheuttavan vakavaa vaaraa ihmisen terveydelle. Valvontaviranomainen voisi määrätä kiellon esimerkiksi, jos elintarvikekontaktimateriaalin valmistuksessa on käytetty ainetta, jota ei ole hyväksytty elintarvikkeiden kanssa kosketukseen joutuvista muovisista materiaaleista ja tarvikkeista annetun komission asetuksen (EU) N:o 10/2011 positiivilistalle. Kielto olisi voimassa niin kauan, kun aine on hyväksytty tai sen käytöstä luovutaan. Kielto voisi tulla kyseeseen myös, jos materiaalikohtaisen lainsäädännön raja-arvo jonkin hyväksytyin aineen osalta ylittyy vähän. Tällaisessa tilanteessa ei pääsääntöisesti aiheudu vakavaa vaaraa, mutta tuote on määräysten vastainen.

Pykälän 3 momentin mukaan kielto voitaisiin antaa myös väliaikaisena asian selvittämisen ajaksi tai epäkohdan korjaamiseksi. Valvontaviranomainen tekisi myös väliaikaisesta kiellosta valituskelpoisen päätöksen.

55 §. Markkinoilta poistaminen ja yleinen tiedottaminen. Pykälässä säädetään valvontaviranomaisen mahdollisuudesta määrätä elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali poistettavaksi markkinoilta, jos toimija ei noudata Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 19 artiklassa säädettyä velvollisuutta poistaa elintarvike markkinoilta ja tiedottaa siitä yleisesti.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 19 artiklan mukaan elintarvikealan toimijan, joka katsoo tai jolla on syytä epäillä, että sen maahantuoma, tuottama, jaloitama, valmistama tai jakelema elintarvike ei ole elintarvikkeiden turvallisuutta koskevien vaatimusten mukainen, on käynnistettävä välittömästi menettelyt kyseisen elintarvikkeen poistamiseksi markkinoilta, jos elintarvike ei ole enää kyseisen alkuperäisen toimijan välittömässä valvonnassa, ja ilmoitettava tästä toimivaltaisille viranomaisille. Jos tuote on jo voinut ehtiä kuluttajalle, elintarvikealan toimijan on tehokkaalla ja täsmällisellä tavalla ilmoitettava kuluttajille syy markkinoilta poistamiseen tai tarvittaessa varmistettava, että kuluttajille jo toimitetut tuotteet palautetaan, jos muut toimenpiteet eivät ole riittäviä korkeatasoisen terveyden suojelun saavuttamiseksi. Elintarvikealan toimijan, joka vastaa sellaisista vähittäiskauppa- tai ja-

kelutoimista, jotka eivät vaikuta elintarvikkeen pakkaamiseen, pakkausmerkintöihin, turvallisuuden tai koskemattomuuteen, on omalta osaltaan ryhdyttävä toimiin poistaakseen tuotteet markkinoilta ja myötävaikuttaakseen elintarvikkeiden turvallisuuden toimittamalla eteenpäin elintarvikkeen jäljittämiseksi tarvittavia tietoja sekä osallistamalla tuottajien, jalostajien, valmistajien tai toimivaltaisten viranomaisten toimiin. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 19 artiklan mukaan elintarvikealan toimijan on ilmoitettava välittömästi toimivaltaisille viranomaisille, jos toimija katsoo tai sillä on syytä epäillä, että sen markkinoille saattama elintarvike voi olla ihmisten terveydelle vahingollinen. Sen on ilmoitettava toimivaltaisille viranomaisille toimista, jotka on toteutettu lopulliselle kuluttajalle aiheutuvien vaarojen ehkäisemiseksi, eikä se saa estää tai yrittää rajoittaa ketään tekemästä yhteistyötä toimivaltaisten viranomaisten kanssa kansallista lainsäädäntöä ja oikeuskäytäntöä noudattaen. Elintarvikealan toimijoiden on tehtävä yhteistyötä viranomaisten kanssa vältettäessä tai vähennettäessä elintarvikkeiden aiheuttamia vaaroja.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomaisen voisi määrättävä elintarvikkeet poistettaviksi markkinoilta myös silloin, jos niistä annettavat tiedot ovat oleellisesti elintarvikemääräysten vastaisia. Tällainen tieto voisi olla esimerkiksi selkeästi tämän lain vastainen lääkkeellinen väite.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin valvontaviranomaisen oikeudesta yleisesti tiedottaa elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimijan kustannuksella elintarvikemääräysten vastaisista elintarvikkeista tai elintarvikekontaktimateriaaleista, jos elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimija ei noudata Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 19 artiklassa säädettyä tiedottamisvelvoitetta. Säännös vastaa sisällöllisesti voimassaolevan elintarvikelain 57 §:ää.

56 §. Haltuunotto. Ehdotetaan, että haltuunoton edellytyksistä. Haltuunoton edellytyksenä olisi, että elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali aiheuttaa tai on syytä epäillä aiheuttavan vaaraa ihmisen terveydelle. Toisin kuin voimassa olevassa laissa, haltuunoton edellytyksenä ei enää olisi, että terveydelle aiheutuvan vaaran tulisi olla välitön tai että muita lain mukaisia toimenpiteitä ei pidetä riittävinä. Käytännön valvontatyössä on havaittu, että voimassa olevan lain säännöksen soveltamisen edellytykset ovat olleet liian tiukat ilmeisen terveysvaaran estämiseksi. Säännöksen soveltaminen on ollut vaikeaa esimerkiksi tilanteissa, joissa toimijan hallusta löytyy suuri määrä pilaantumisvaarassa olevia elintarvikkeita puutteellisissa säilytysolosuhteissa. Muilta osin säännökset vastaavat voimassa olevan lain 58 §:n säännöksiä.

57 §. Elintarvikkeen tai elintarvikekontaktimateriaalin käyttöä ja hävittämistä koskeva päätös. Säännöksen tarkoituksena on estää elintarvikkeeksi sopimattoman elintarvikkeen tai elintarvikekontaktimateriaaliksi sopimattoman materiaalin palautuminen elintarvikeketjuun. Tästä syystä pykälän 1 momentin mukaan valvontaviranomaisen tulisi määrätä, miten menetellään sellaisen elintarvikkeen tai elintarvikekontaktimateriaalin kanssa, jota ei ole mahdollista muuttaa määräysten mukaiseksi. Määräyksen antaminen liittyy usein 53 tai 54 §:n nojalla tehtävään päätökseen. Valvontaviranomaisen ei ole säännöksen nojalla välttämätöntä tyhjentävästi todeta, mihin tarkoitukseen elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali on käytettävä, vaan viranomaisen voi päätöksessään todeta mahdollisia käyttötarkoituksia esimerkinomaisesti. Päätöksestä tulisi kuitenkin ilmetä, että tuotetta ei voida käyttää elintarvikkeena tai elintarvikekontaktimateriaalina.

Jos käyttäminen muuhun tarkoitukseen ei ole mahdollista tai jos terveydelliset syyt tai elintarvikemääräykset edellyttävät, viranomaisen olisi pykälän 2 momentin mukaan määrättävä elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali hävitettäväksi. Elintarvike- tai kontaktimateriaalialan

toimijalla voisi myös olla oikeus palauttaa elintarvike toiseen EU-jäsenvaltioon tai kolmanteen maahan.

Pykälän 3 momentin mukaan 1 ja 2 momentissa tarkoitettu päätös on tehtävä viipymättä, ja siinä on asetettava määräaika, jonka kuluessa elintarvikealan toimijan on suoritettava vaaditut toimenpiteet. Lisäksi päätöstä tehtäessä on pyrittävä siihen, että elintarvikkeen omistajan taloudellinen menetyks jää mahdollisimman pieneksi.

58 §. *Alkutuotantopaikan ja elintarvikehuoneiston hyväksymisen peruuttaminen.* Pykälässä säädettäisiin alkutuotantopaikan ja elintarvikehuoneiston hyväksymisen peruuttamisesta. Hyväksymisen peruuttaisi se taho, joka on hyväksynyt huoneiston. Pykälän 1 momentin mukaan peruuttaminen olisi mahdollista ensinnäkin, jos vaaraa ei voida muulla tavoin elintarvikelain pakkokeinosäännöksiä soveltaen estää. Voimassa olevassa laissa ei ole säännöstä alkutuotantopaikan hyväksymisen peruttamisesta. Kun nykyinen elintarvikelaki annettiin, alkutuotantopaikoilta ei edellytetty missään tilanteista hyväksymistä.

Pykälän 2 momentin mukaan hyväksymisen peruuttaminen olisi mahdollista, jos alkutuotantopaikka tai elintarvikehuoneisto tai siellä harjoitettava elintarviketoiminta olennaisesti rikkoo elintarvikemääräyksiä eikä toimija ole noudattanut viranomaisen antamia määräyksiä tai kieltoja.

Pykälän 3 momentin mukaan hyväksymisen voisi peruuttaa myös siinä tapauksessa, että toimija ei ole enää 6 §:ssä tarkoitettulla tavalla luotettava. Koska hyväksymisen peruuttaminen puuttuu voimakkaasti elinkeinonharjoittajan oikeusasemaan, velvoitteidenhoidon laiminlyöntien tulisi olla toiminnan kannalta vakavia tai olennaisia. Toimijalle tulisi antaa mahdollisuus korjata laiminlyönti. Vastaavaa säännöstä ei voimassa olevassa laissa ole.

Pykälän 4 momentin mukaan hyväksyminen voitaisiin peruuttaa myös määräajaksi.

Hyväksyminen voitaisiin peruuttaa myös osittain esimerkiksi tietyn toiminnon osalta.

59 §. *Rekisteröidyn alkutuotannon ja elintarviketoiminnan sekä ilmoitetun kontaktimateriaalitoiminnan keskeyttäminen tai lopettaminen.* Rekisteröinnin ja ilmoitusmenettelyn piiriin kuuluvien toimijoiden toiminta on mahdollista keskeyttää elintarvikelain 53 §:ssä säädetyin määräysten tai 54 §:ssä säädetyin kiellon nojalla. Selvyyden vuoksi ehdotetaan kuitenkin erikseen säädettäväksi, että valvontaviranomainen voisi keskeyttää tai lopettaa rekisteröidyn alkutuotannon ja elintarviketoiminnan sekä ilmoitetun kontaktimateriaalitoiminnan, jos toiminta on olennaisesti elintarvikemääräysten vastaista eikä toimija ole noudattanut valvontaviranomaisen elintarvikelain 53 ja 54 §:n nojalla antamaa määräystä tai kieltoa.

Koska voimassa olevassa laissa toimijan luotettavuutta ei ole säädetty elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan vaatimukseksi, elintarvikevalvontaviranomaisilla ei ole ollut perusteita selvittää yritysten tai luonnollisten henkilöiden velvoitteidenhoitohistoriaa.

Myös sellaisen elintarvikealan toimijan, joka harjoittaa rekisteröityä elintarviketoimintaa samoin kuin kontaktimateriaalialan toimija, joka toimii ilmoitetussa toimipaikassa, tulee täyttää 6 §:ssä säädetyt luotettavuutta koskevat vaatimukset. Viranomaisella tulee olla mahdollisuus puuttua sellaisen toimijan toimintaan, joka ei täytä luotettavuutta koskevia vaatimuksia.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomainen voisi poikkeuksellisesti keskeyttää tai lopettaa rekisteröidyn elintarviketoiminnan samoin kuin kontaktimateriaalitoiminnan ilmoitetussa toimipaikassa, jos elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimija ei olisi 6 §:ssä tarkoitettulla

tavalla luotettava. Koska toiminnan keskeyttäminen tai lopettaminen puuttuu voimakkaasti elinkeinonharjoittajan oikeusasemaan, velvoitteidenhoidon laiminlyöntien tulisi olla toiminnan kannalta vakavia tai olennaisia. Toimijalle tulisi antaa mahdollisuus korjata laiminlyönti. Vastaavaa säännöstä ei voimassa olevassa laissa ole.

Pykälän 3 momentin mukaan toiminnan keskeyttämistä koskeva päätös olisi voimassa, kunnes valvontaviranomainen toteaa, että keskeyttämisen perusteena olleet epäkohdat on korjattu.

60 §. Laboratorion nimeämisen peruuttaminen. Pykälän mukaan Ruokavirasto voisi peruuttaa laboratorion nimeämisen, jos laboratorio tai siellä harjoitettava toiminta olennaisesti rikkoo tämän lain 31 tai 34 §:ssä tai Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 100 ja 101 artiklassa säädettyjä vaatimuksia. Nimeämisen peruuttamiseen johtavat puutteet voisivat liittyä muun muassa kirjallinen laatujärjestelmään, tekniseen pätevyyteen, tulosten luotettavuuteen, henkilökunnan pätevyyteen, akkreditointiin, arviointiin ja arviointielimen pätevyyteen. Nimeämisen peruuttaminen edellyttäisi, että laboratorio ei ole Ruokaviraston määräyksestä huolimatta korjannut puutetta ja että puute on vakava. Vakava puute olisi esimerkiksi se, että laboratorio toistuvasti jättää ilmoittamatta vaarasta tai laiminlyö määräaikaisarviointin teettämisen. Myös määräaikainen nimeäminen voidaan peruuttaa.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirasto voi peruuttaa nimeämisen myös asian käsittelyn vaatimaksi ajaksi, jos puute hyväksytyin laboratorion toiminnassa on sellainen, että se voi vaarantaa tutkimustulosten luotettavuuden. Tällainen puute olisi esimerkiksi arviointielimen edellyttämien korjaustoimenpiteiden räikeä laiminlyöminen.

61 §. Internetsivuston sulkeminen. Säännöksen mukaan Ruokavirasto voisi määrätä internetsivuston suljettavaksi, jos sen välityksellä myytäväksi tarjottava elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali tai näistä annetut tiedot ovat sellaiset, että ne aiheuttavat tai niiden voidaan perustellusta syystä epäillä aiheuttavan vaaraa ihmisen terveydelle tai olevan muulla tavalla elintarvikemääräysten vastainen. Määräys internetsivuston sulkemisesta voidaan antaa väliaikaisena asian selvittämisen tai epäkohdan korjaamisen ajaksi. Väliaikainen sulkeminen on voimassa, kunnes Ruokavirasto antaa asiassa lopullisen ratkaisunsa.

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 138 artiklassa säädetään todettuun säädösten noudattamatta jättämiseen liittyvistä toimista. Toimivaltaisen viranomaisen on ryhdyttävä asianmukaisiin toimiin, joista mainitaan esimerkkejä 138 artiklan 2 kohdassa. Yksi artiklan 2 kohdassa mainittu toimenpide on määräyksen antaminen toimijan hallinnoimien tai käyttämien internetsivustojen sulkemisesta tarvittavan pituiseksi ajaksi.

62 §. Ruokaviraston päätös hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä. Pykälän 1 momentin mukaan Ruokavirasto päättäisi yhtä maakuntaa laajempaa aluetta koskevien 53—57 §:ssä ja 62 §:ssa tarkoitettujen hallinnollisten pakkokeinojen käyttämisestä. Säännös vastaa voimassa olevan lain 64 §:n 1 momentin säännöstä. Säännöksen tarkoituksena on, että Ruokavirasto voisi tehdä päätökset keskitetysti sen sijaan, että useat maakunnat joutuisivat tekemään esimerkiksi eri puolilla Suomea myynnissä olevaa elintarvike-erää koskevia päätöksiä. Ruokavirasto voisi päättää pakkokeinojen käyttämisestä jo silloin, kun päätös tulee koskemaan yhtä maakuntaa suurempaa aluetta. Jos tarkoitus on, että päätös kohdistuu esimerkiksi vain valmistajan tai maahantuojan varastossa oleviin tuotteisiin, päätöksen tekisi asianomainen maakunta.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirasto voisi päättää hallinnollisten pakkokeinojen käyttämisestä myös yhden maakunnan alueella, jos se perustellusta syystä arvioi maakunnan toimet riittämättömiksi määräystenvastaisuuden poistamiseksi. Elintarvikevalvonnassa saattaa esiintyä tilanteita, joissa maakunta ei toimi riittävän tehokkaasti. Tarkoituksena ei kuitenkaan

ole, että maakunta voisi näin esimerkiksi vähäisten resurssien vuoksi siirtää tehtäviään Ruokaviraston hoidettavaksi. Kyseessä olisi erittäin poikkeuksellinen menettely, johon Ruokavirasto voisi ryhtyä, jos se katsoo, että on perusteltua syytä pitää maakunnan elintarvikevalvontaviranomaisen toimia riittämättöminä elintarvikkeiden turvallisuuden takaamiseksi. Ruokavirasto voisi hoitaa maakunnan tehtäviin kuuluvan valvontatapauksen myös sellaisessa poikkeuksellisessa tapauksessa, että keskusviranomaisen puuttumista asiaan olisi pidettävä tarpeellisena elintarvikemääräysten noudattamiseksi ja elintarvikevalvonnan ohjaamiseksi. Tällainen tilanne olisi esimerkiksi se, että maakunnan valvontaviranomainen ei ryhtyisi toimenpiteisiin, vaikka hallinnollisten pakkokeinojen käyttöön olisi ilmeinen tarve.

Jotta maakunnat saisivat tiedon siitä, että Ruokavirasto on ryhtynyt toimenpiteisiin, Ruokaviraston olisi 3 momentin mukaan viipymättä ilmoitettava 1 ja 2 momentin nojalla tekemistään päätöksistä asianomaisille maakunnille

63 §. Markkinoinnin kieltäminen ja oikaisu. Ehdotetaan, että valvontaviranomainen voisi kieltää elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimijaa jatkamasta elintarvikemääräysten vastaista markkinointia taikka uudistamasta sellaista tai siihen rinnastettavaa markkinointia. Kielto voitaisiin antaa myös väliaikaisena, jolloin kielto on voimassa, kunnes valvontaviranomainen on antanut asiassa lopullisen ratkaisunsa.

Voimassa olevan lain 65 §:n mukaan ainoastaan Eviralla on mahdollisuus kieltää elintarvikemääräysten vastainen markkinointi. Elintarvikkeen markkinointi on osa elintarviketietojen kokonaisuutta, josta toimija on vastuussa. Markkinoinnin valvonta on osa tavanomaista elintarvikevalvontaa. Aikaisemmin selkeästi elintarvikepakkauksissa sekä lehdissä ollut markkinointi on siirtynyt yhä enemmän yritysten internet-sivuille ja sosiaaliseen mediaan. Markkinointi on nykyään monikanavaista ja laajaa. Tästä syystä elintarvikevalvonnassa tarkastetaan pakkausmerkintöjen lisäksi yritysten internet-markkinointia. Se, että voimassa olevan lain mukaan ainoastaan Evira voi kieltää määräysten vastaisen markkinoinnin, hidastaa huomattavasti markkinoinnin valvontatapauksen käsittelyä, koska paikallisten valvontaviranomaisten tulee siirtää asia Eviran käsiteltäviksi. Markkinointitoimet ovat tyypillisesti nopeita ja hallinnollisesta siirrosta aiheutuva viive saattaa johtaa siihen, että selvästi määräystenvastaiseen markkinointiin ei ehditä puuttua oikea-aikaisesti. Hallintolain keskeinen periaate on toimijoiden tasavertaisen kohtelun vaatimus. Nykyinen lainsäädäntö ei anna tähän riittävän tehokkaita keinoja. Ne yritykset, joiden säädöstenvastaiseen markkinointiin puututaan, kokevat tulevansa väärin kohdelluksi, kun toisen yrityksen vastaavaan markkinointiin ei puututa. Tähän ei ole resursseja, kun ainoastaan Elintarviketurvallisuusvirastolla on oikeus kieltää markkinointi. Elintarvikevalvonnan vaikuttavuuden parantamiseksi ja kuluttajien harhaanjohtamiseen estäminen mahdollisimman nopeasti, myös maakunnalla tulisi olla käytössä tehokkaat hallinnolliset pakkokeinot. Tehokkailta valvontatoimenpiteillä voidaan estää myös yritysten välisen kilpailutilanteen vääristymistä. Tästä syystä ehdotetaan, että myös maakunnalla olisi oikeus määräysten vastaisen markkinoinnin kieltämiseen.

Pykälän 2 momentin mukaan valvontaviranomainen voisi markkinointikiellon lisäksi ryhtyä elintarvikkeeseen tai elintarvikekontaktimateriaaliin kohdistuviin 57 §:ssä tarkoitettuihin kieltotoimenpiteisiin, 55 §:ssä tarkoitettuihin markkinoilta poistamista ja yleistä tiedottamista koskeviin toimenpiteisiin tai 59 §:ssä tarkoitettuihin haltuunottoimenpiteisiin, jos elintarvikkeen tai elintarvikekontaktimateriaalin markkinointi on sellaista, että siitä saattaa aiheutua vakavaa vaaraa ihmisen terveydelle tai jos markkinointi on oleellisesti harhaanjohtavaa. Valvontaviranomainen voi ryhtyä mainittuihin toimenpiteisiin, kunnes markkinointi on saatettu elintarvikemääräysten mukaiseksi.

Pykälän 3 momentin mukaan valvontaviranomainen voisi 1 momentissa tarkoitetun kiellon määrätessään velvoittaa kiellon saaneen elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimijan määräjassa toimittamaan markkinoinnin oikaisu, jos sitä markkinoinnista aiheutuvien ilmeisten haittojen vuoksi on pidettävä välttämättömänä. Päätöksessään valvontaviranomainen voi määrätä, että markkinoinnin oikaisu on toteutettava vastaavassa laajuudessa kuin missä oikaisuun kohteena oleva markkinointi on toteutettu. Säännös vastaa muilta osin voimassa olevan lain 66 §:n säännöstä, mutta oikeus velvoittaa toimija toimittamaan markkinoinnin oikaisu olisi myös maakunnalla vastaavalla tavalla kuin maakunnalla olisi 1 momentin mukaisesti oikeus määrätä toimija oikaisemaan määräysten vastainen markkinointi.

Pykälän 4 momentin mukaan elintarvikkeiden markkinointiin voi tulla sovellettavaksi elintarvikelain lisäksi myös kuluttajansuojalain (38/1978) ja sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain (1061/1978) säännökset. Mainitut lait ovat yleislakeja, joita sovelletaan, ellei erityislaissa ole asiasta erikseen säädetty. Säännös vastaa voimassa olevan lain 67 §:n säännöstä.

64 § *Uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämisuhka.* Pykälän mukaan valvontaviranomainen voi tehostaa tämän lain nojalla annettua määräystä tai kieltoa uhkasakolla tai teettämis- tai keskeyttämisuhalla. Uhkasakosta sekä teettämis- ja keskeyttämisuhkasta säädetään uhkasakolaissa (1113/1990) säädetään.

65 §. *Vastuu kustannuksista.* Valvontaviranomaisten tekemien pakkokeinopäätösten noudattamisesta aiheutuu elintarvikealan toimijoille kustannuksia, kuten takaisin vetoja- ja tiedotuskustannuksia. Pykälän mukaan elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimija vastaa näistä kustannuksista. Säännös vastaa voimassa olevan lain 69 §:n säännöstä.

10 luku **Maksut**

66 §. *Valtion viranomaisten suoritteista perittävät maksut.* Valtion viranomaisen tämän lain nojalla suorittamista toimenpiteistä peritään maksu, jollei valtion maksuperustelaisissa (150/1992) muuta säädetä. Maksun suuruutta määrättäessä noudatetaan, mitä valtion maksuperustelaisissa säädetään.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin poiketa valtion maksuperustelain mukaisesta kustannusvastaavuudesta ja kohtuullistaa pieniä eläinmääriä teurastavien teurastamoiden ja riistan käsittelylaitosten lihantarkastus- ja valvontamaksuja valtion talousarvioon otettavalla määrärahalta. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 liitteen IV luvussa II säädettyt vähimmäismaksut olisi kuitenkin aina perittävä. Säännös vastaa sisällöllisesti voimassa olevan lain 70 §:n 1 momentin säännöstä.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 79–82 artiklassa edellytetyistä kansallisista järjestelyistä ja maksujen suuruuden määrittämisestä. Säännös vastaa sisällöllisesti voimassa olevan lain 70 §:n 2 momenttia.

67 §. *Maakunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta vuosittain perittävä valvonnan perusmaksu.* Ehdotuksen mukaan maakunnan suorittamasta suunnitelmallisesta elintarvikevalvonnasta perittäisiin kaikilta suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä olevalta toimijalta vuosittainen valvonnan perusmaksu. Valvonnan perusmaksu perittäisiin kaikilta pykälän 1 momentissa mainituilta toimijoilta vuosittain. Vuosittaista perusmaksua ei perittäisi 7 §:n tarkoittaman rekisteröidyn alkutuotannon suunnitelmallisesta elintarvikevalvonnasta. Vuosittais-

ta perusmaksua ei perittäisi sellaisilta 9 § 2 momentissa tarkoitetuilta elintarvikealan toimijoilta, jotka toiminnan vähäisyyden takia jäävät suunnitelmallisen valvonnan ulkopuolelle.

Suurin hyöty elintarvikevalvonnan piirissä olemisesta tulisi toimijoille siitä, että suunnitelmallisella valvonnalla kitkettäisiin muiden toimijoiden mahdollisesti harjoittama lainvastainen ja rehellistä kilpailua vääristävä toiminta elintarvikealalta. Vuosittaisen valvontamaksun myötä maakunnan elintarvikevalvontaa olisi myös mahdollista kehittää uusien toimintatapojen nykyistä valmentavampaan suuntaan, kun valvontakäynnit eivät enää olisi samassa määrin valvontayksiköiden tulonmuodostuksen ytimessä.

Pykälän 2 momentin mukaan vuosittaisista perusmaksua ei perittäisi elintarvikehuoneistolta, joka täyttää 4 §:n 2 momentin 32 kohdassa tarkoitetun kyläkaupan määritelmän, eikä myöskään yleishyödylliseltä yhteisöltä. Kyläkaupan määritelmä perustuu Pellervon taloustutkimus PTT:n kyläkauppaselvitykseen. Valtioneuvoston ruokapoliittisessa selonteossa Ruoka2030 (2017) esitettiin, että kyläkauppojen toimintamahdollisuudet ja välineet tulisi selvittää. Tähän liittyen Pellervon taloustutkimus PTT teki maa- ja metsätalousministeriön toimeksiannosta 2017 kyläkauppaselvityksen, jossa päivitettiin kyläkaupoiksi luokiteltavien päivittäistavaramyymälöiden määritelmä. Kyläkauppojen toimintaedellytysten parantamiseksi pidetään perusteltuna niiden vapauttamista vuosittain perittävästä valvonnan perusmaksusta. Yleishyödyllisillä yhteisöillä tarkoitetaan ennen muuta hyväntekeväisyysjärjestöjä ja –yhteisöjä, jotka jakavat säännöllisesti ruoka-apuna helposti pilaantuvia elintarvikkeita ja kuuluvat elintarvikevalvonnan piiriin. Toiminnalle asetetaan vaatimuksia elintarvikemääräyksissä, mutta ruoka-aputoiminnan mahdollistamiseksi toiminnalle annetaan myös tiettyjä helpotuksia. Tästä syystä pidetään perusteltuna vapauttaa tällaiset yhteisöt vuosittain perittävästä valvonnan perusmaksusta. Elintarviketoimintaa, jossa vuotuinen liikevaihto on alle 10.000 € ja jonka riskit ovat elintarviketurvallisuuden kannalta vähäisiä, ei pidetä elinkeinotoimintana. Tällainen toiminta ei kuulu suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piiriin eikä toimijalta myöskään peritä valvonnan perusmaksua.

Pykälän 3 momentin mukaan 150 € perusmaksu peritään kalenterivuoden alussa maakunnan rekisterissä olevilta maksuvelvollisilta elintarvike- tai kontaktimateriaalitoimintaa harjoittavilta toimijoilta. Ajalta ennen kalenterivuoden alkua ei sitä ennen aloittaneelta toimijalta peritä perusmaksua, vaan ainoastaan 70 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisen käsittelymaksun sekä tarvittaessa 68 §:n muita maksuja. Mikäli elintarvike- tai kontaktimateriaalitoimintaa harjoittava toimija keskeyttää tai lopettaa toimintansa kesken kalenterivuoden, perusmaksua ei palauteta.

68 §. *Maakunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta perittävät muut maksut.* Pykälässä säädettäisiin suoriteperusteisista maksuista, jotka maakunta perisi hyväksymänsä taksan mukaisesti.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin toimenpiteistä, joista maakunta perisi suoriteperusteisen maksun. Momentin 1 kohdan mukaan maksu perittäisiin elintarviketoiminnan rekisteröintiin, alkutuotantopaikan ja elintarvikehuoneiston hyväksyntään sekä kontaktimateriaalitoimintaan liittyvien ilmoitusten ja hakemusten käsittelystä. Momentin 2 kohdan mukaan maksu perittäisiin maakunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvästä 67 §:n 1 momentissa tarkoitettua toimintaa koskevasta tarkastuksesta. Suunnitelmalliseen valvontaan liittyvä näytteenotto sisältyisi vuosittain perittäväan valvonnan perusmaksuun. Momentin 3 kohdassa viitataan 15 §:n 4 momentissa tarkoitettuun elintarvikealan toimijan oikeuteen pyytää toimintansa uusintatarkastus, kun valvontakäynnillä havaittu epäkohta on korjattu. Todennäköisesti tällaista uusintatarkastuksen mahdollisuutta hyödyntäisivät ensisijaisesti tarjoilupaikat, joiden asiakasvirtaan sisäänkäynnin läheisyydessä näkyvällä Oiva-raportilla voi olla ratkaiseva vaikutus. Muut 1

momentin mukaiset maksut vastaavat pitkälti voimassa olevan lainsäädännön mukaan kuntien käytössä olevia suoriteperusteisia maksuja.

Pykälän 2 momentin mukaan maakunta perisi suoriteperusteisen maksun 24 §:n 2 momentin 4 kohdassa tarkoitetusta alkutuotantopaikalla tehtävästä *ante mortem* –tarkastuksesta. Alkutuotantopaikoilta ei perittäisi vuosittaista valvonnan perusmaksua.

Elintarvikevalvonnasta, jota Lapin maakunta tekee poroteurastamossa ja niiden yhteydessä olevissa elintarvikehuoneistoissa, ei perittäisi 67 §:n mukaista vuosimaksua. Tällaisesta valvonnasta perittäisiin pykälän 3 momentin mukaan suoriteperusteinen maksu. Suoriteperusteinen maksu perittäisiin myös 24 §:n 3 momentin 2 kohdassa tarkoitetusta poroteurastamossa teurastettavan eläimen *ante mortem* –tarkastuksesta, jonka Lapin maakunta tekee alkutuotantopaikalla.

Pykälän 4 momentin mukaan maakunnan perimien suoriteperusteisten maksujen suuruus ei saisi olla järjestämiskustannuksia korkeampi. Minimimaksua ei maakunnan perimille 1 momentin tarkoittamille suoriteperusteisille lainsäädännössä asetettaisi. Tavoitteena tulisi olla, että maakuntien maksutaulukot olisivat mahdollisimman yhteneväiset, jotta toimijoiden yhdenvertaisuus säilyisi.

Pykälän 5 momentin mukaan valtio korvaisi maakunnille aiheutuneet kustannukset, jotka syntyvät elintarvikevalvonnan tarkastuksista, näytteenotoista, tutkimuksista ja selvityksistä, jotka tässä laissa säädetään Ruokaviraston tehtäväksi tai jotka liittyvät säädösten tai Ruokaviraston ohjeiden valmisteluun, mutta jotka Ruokavirasto on ohjannut maakuntien toimeenpantaviksi.

69 §. *Maksujen perintä ilman tuomiota tai päätöstä sekä viivästyskorko.* Säännöksen mukaan lain 11 luvussa tarkoitettujen maksujen ulosottokelpoisuudesta ilman tuomiota tai päätöstä noudatettaisiin mitä verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään. Jos toimenpiteestä määrättyä maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, pykälän 2 momentin mukaan viivästyneelle määrälle saisi periä vuotuista viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan. Eräpäivä voisi olla aikaisintaan kahden viikon kuluttua maksun määräytymisen perusteena olevan palvelun saamisesta. Viivästyskoron sijasta viranomaisen voi periä viiden euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jää tätä pienemmäksi. Jos valvontamaksu palautetaan maksuunpanon oikaisun tai muutoksenhaun johdosta, palautettavalla valvontamaksulle maksettaisiin pykälän 3 momentin mukaan veronkantalain (769/2016) 37 §:ssä säädetty korko maksupäivästä takaisinmaksupäivään. Säännös vastaa voimassa olevan lain 72 §:n säännöstä.

11 luku **Muutoksenhaku**

70 §. *Muutoksenhaku valtion viranomaisen päätökseen.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin muutoksenhausta valtion viranomaisen teurastamon ja riistan käsittelylaitoksen sekä niiden yhteydessä olevan hyväksytyin elintarvikehuoneiston hyväksymistä koskevan lain 10 §:n, hygieniapassitestaajan hyväksymistä ja hyväksynnän peruuttamista koskevan 19 §:n, elintarvikkeiden kansallisen laatujärjestelmän hyväksymistä koskevan 50 §:n ja hallinnollisia pakkokeinoja koskevan 53-63 §:n nojalla tekemään päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Hallintoasioiden muutoksenhakusäännöksiä uudistettaessa vuonna 2014 päätettiin muutoksenhaun pääsäännöksi esitetystä oikaisuvaatimusmenettelystä poiketa tiettyjen elintarvikelain säännösten osalta. Momentissa mainittujen päätösten muutoksenhakuksi ei esitetä oikaisuvaatimusmenettelyä, koska menettely saattaisi aiheuttomasti pidentää käsittelyn koko-

naiskestoja. Elintarvikkeiden ollessa kyseessä käsittelyn pidentyminen voisi johtaa muun muassa elintarvikkeiden pilaantumiseen ja toimijan kannalta kohtuuttomiin tulonmenetyksiin.

Pykälän 2 momentin mukaan muuhun valtion viranomaisen päätökseen saisi vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa säädetään. Yleiset säännökset oikaisuvaatimuksesta ovat hallintolain 7 a luvussa. Oikaisuvaatimusmenettely koskisi esimerkiksi kansallisen vertailulaboratorion nimeämistä koskevaa 31 §:ää. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Pykälän 3 momentin mukaan valtion viranomaisen määräämään maksuun saa hakea muutosta siten kuin valtion maksuperustelaissa säädetään. Säännös vastaisi säännöksen aiempaa sanamuotoa.

Pykälän 4 momentin mukaan Tullin tämän lain nojalla tekemään päätökseen haetaan oikaisua siten kuin tullilaissa (304/2016) säädetään. Lakivaliokunta katsoi hallintoasioiden muutoksenhakusäännösten uudistuksen yhteydessä, että muutoksenhaku kieltopäätökseen olisi asianmukaista jättää oikaisuvaatimusmenettelyn ulkopuolelle myös tullin tekemänä, jolloin Tullin lain 54 §:n nojalla tekemään päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen samoin kuin 1 momentissa on säädetty.

71 §. Muutoksenhaku maakunnan viranomaisen päätökseen. Maakunnan viranhaltijan päätökseen saisi vaatia oikaisua 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaamisesta siten kuin hallintolaissa säädetään. Oikaisun määräajaksi on valittu hallintolain 30 päivää lyhyempi aika samasta syystä kuin edellä 70 §:ssä on kuvattu. Oikaisua haettaisiin maakuntalain 130 §:n 2 momentissa tarkoitettulta viranomaiselta, joka on maakuntahallituksen ja lautakunnan sekä niiden jaoston ja alaisen viranomaisen ollessa kyseessä asianomainen toimielin sekä maakunnan liikelaitoksen johtokunnan ja sen jaoston sekä alaisen viranomaisen ollessa kyseessä liikelaitoksen johtokunta. Jos oikaisua haettaisiin maakunnan viranhaltijan päätökseen, ratkaisisi oikaisuvaatimuksen eri viranhaltija kuin päätöksen tehnyt.

Pykälän 2 momentin mukaan lain 8, 10, 53–59, 63 ja 64 §:n tarkoittamaan maakunnan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Pääsääntönä olevasta oikaisuvaatimuksesta poiketaan samasta syystä kuin 70 §:ssä on kuvattu.

Muuhun kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun maakunnan päätökseen saisi 3 momentin mukaan vaatia oikaisua siten, kun hallintolaissa säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Päätökseen, joka koskee maakunnallisia maksuja koskevaa taksaa, saisi 4 momentin mukaan hakea muutosta maakuntavalituksella siten kuin maakuntalain 131 §:ssä säädetään. Säännös vastaisi voimassa olevan lain kunnallisvalitusta koskevaa säännöstä.

72 §. Valvontamaksua koskeva oikaisuvaatimus. Pykälän mukaan 67 §:ssä tarkoitettuun valvonnan perusmaksua koskevaan päätökseen saisi vaatia oikaisua maakunnalta. Oikaisuvaatimukselle on esityksessä annettu pidempi muutoksenhaku-aika kuin haettaessa oikaisua muuhun maakunnan päätökseen. Oikaisuvaatimus olisi esitettävä maksun määräämistä koskevassa asiassa kolmen vuoden kuluessa maksun määräämistä seuraavan kalenterivuoden alusta, kuitenkin viimeistään 60 päivän kuluttua päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saisi 2 momentin mukaan hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

73 §. Muutoksenhaku lihantarkastuspäätökseen. Pykälän mukaan lihantarkastusta koskevaan päätökseen saisi vaatia oikaisua 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista Ruokavirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa 2 momentin mukaan hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Säännös vastaisi voimassa olevan lain säännöstä.

74 §. Muutoksenhaku hallinto-oikeuden päätökseen. Pykälän mukaan hallinto-oikeuden päätökseen 50 §:n 3 momentissa tarkoitettua kansallisen laatujärjestelmän hyväksymistä koskevassa sekä 53—63 §:ssä tarkoitettua hallinnollisten pakkokeinojen käyttämistä koskevassa asiassa saisi hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Muutoksenhaku ilman valituslupaa esitetään mahdolliseksi, koska valitus on kyseisissä asioissa ensimmäinen muutoksenhakukeino. Hallinto-oikeuden muuhun päätökseen saisi, jollei muualla toisin säädetä, hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Valituslupasääntelyn piiriin kuuluisivat esimerkiksi 8 §:ssä tarkoitettut alkutuotantopaikkojen hyväksymistä, 10 §:ssä tarkoitettut elintarvikehuoneistojen hyväksymistä ja 31 §:ssä tarkoitettut laboratorioiden nimeämistä koskevat asiat.

75 §. Valvontaviranomaisen muutoksenhakuoikeus. Pykälän mukaan viranomaisella on oikeus hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, jolla hallinto-oikeus on kumonnut tai muuttanut viranomaisen tekemää päätöstä. Hallintolainkäyttölain 6 §:n mukaan viranomaisella ei tällaista valitusoikeutta ole, ellei laissa ole näin säädetty tai viranomaisen valitusoikeus julkisen edun vuoksi ole tarpeen. Säännös vastaa voimassa olevan lain 77 §:n säännöstä. Samoin kuin asianosaisen valitusoikeus, myös viranomaisen valitusoikeus on riippuvainen siitä, myöntääkö korkein hallinto-oikeus valitusluvan. Valitusluvan myöntämisestä säädetään hallintolainkäyttölaissa.

Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirastolla olisi lisäksi oikeus hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, jolla hallinto-oikeus on kumonnut maakunnan muutoin kuin oikaisuvaatimuksen johdosta tekemän päätöksen tai muuttanut sitä. Ruokavirastolla olisi täten mahdollisuus saattaa asia ylemmän oikeusasteen käsittelyyn muun muassa sellaisissa tapauksissa, joissa maakunta ei ole halukas saattamaan asiaa eteenpäin, mutta Ruokavirasto arvioi, että muutoksenhaku olisi perusteltua elintarviketurvallisuuden tai muun kuluttajien suojaamiseen liittyvän syyn vuoksi.

76 §. Täytäntöönpano. Pykälän 1 momentin mukaan 9 luvussa tarkoitettussa päätöksessä voitaisiin määrätä, että päätöstä on noudatettava ennen kuin se on saanut lainvoiman tai ennen kuin oikaisuvaatimusta on käsitelty, jollei valitusviranomainen tai vastaavasti oikaisuvaatimuksen käsittelevä viranomainen toisin määrää. Valvontaviranomaisen tulisi siis hallinnollisia pakkokeinoja koskevaa päätöstä tehdessään arvioida, edellyttääkö tilanne, että päätös olisi pantava täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman. Ottaen huomioon 1 §:ssä todetun lain tarkoituksen, viranomaisen olisi useissa tapauksissa syytä määrätä päätös heti täytäntöön pantavaksi. Jos kyseessä on esimerkiksi elintarvike tai sellainen toiminta, josta aiheutuu tai saattaa aiheutua vaaraa kuluttajien terveydelle, päätöksen täytäntöönpano ei voisi odottaa päätöksen lainvoimaisuutta. Myös elintarvikemääräysten vastaisten tietojen antaminen, joka saattaa aiheuttaa taloudellisia tappioita tai jopa vaaraa kuluttajalle, johtaisi useimmiten siihen, että kuluttajien suojaaminen edellyttäisi viranomaisen päätöksen välitöntä täytäntöönpanoa. Päätösten välittömästä täytäntöönpanosta aiheutuu toimijalle usein taloudellista tappiota. Ehdotetun lain nojalla tehtäville pakkokeinopäätöksille on lisäksi usein ominaista, että päätöksen täytäntöönpano aiheuttaa seurauksia, jotka ovat lopullisia ja joita ei voida sittemmin poistaa. Jos päätös oikaisun tai valituksen johdosta muuttuu, toimijalle saattaa syntyä oikeus korvaukseen. Tämän vuoksi viranomaisen tulisi päätöstä tehdessään huolehtia siitä, että päätös täyttää niin asialliset kuin muodollisetkin vaatimukset. Hallintolainkäyttölain 31 §:n 3 momentin mukaan

sellaisessa asiassa, jossa tarvitaan valituslupa, valitus ei estä päätöksen täytäntöönpanoa. Näin ollen hallinto -oikeuden antama päätös olisi täytäntöön pantavissa heti päätöksen antamisen jälkeen. Pykälän 1 momentin mukaan oikaisuvaatimus ja valitus olisi käsiteltävä kiireellisinä. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 78 §:n 1 momentin säännöstä.

Pykälän 2 momentin mukaan 18 §:n 5 momentissa tarkoitettua hygieniapassin peruuttamista koskevaa päätöstä olisi noudatettava valituksesta huolimatta, ellei Ruokavirasto tai valitusviranomainen toisin määrää.

Pykälän 3 momentin mukaan lihantarkastuspäätöstä olisi oikaisuvaatimuksesta ja valituksesta huolimatta noudatettava, jollei Ruokavirasto tai valitusviranomainen toisin määrää.

12 luku **Rangaistussäännökset**

77 §. Rangaistussäännökset. Pykälän 1 momentin mukaan rangaistus vastoin elintarvikemääräyksiä tehdystä terveystarkastuksesta säädetään rikoslain (39/1889) 44 luvun 1 §:ssä. Pykälän 2 momentin mukaan rangaistus elintarvikkeen säännösten ja määräysten vastaisesta salakuljuttuksesta ja sen yrityksestä sekä laittomasta tuontitavaraan ryhtymisestä säädetään rikoslain 46 luvun 4—6 ja 6 a §:ssä. Nämä rangaistussäännökset vastaavat voimassa olevan lain 79 §:n säännöksiä.

Pykälän 3 momentissa säädetään elintarvikerikkomuksesta, josta voi seurata sakkorangaistus. Momentin 2 kohdan mukaan siinä mainitun ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnin rangaistavuus koskee toiminnan aloittamista koskevien ilmoitusten laiminlyöntiä. Rangaistavuuden alaa on laajennettu voimassa olevan lain 79 §:ään verrattuna siten, että elintarvikerikkomuksen tunnusmerkistöön on lisätty lain 11 §:ssä tarkoitettujen tiedottamisvelvoitteen rikkominen sekä lain 13 §:ssä tarkoitettujen jäljitettävyysoikeuksien rikkominen.

Pykälän 4 momentin mukaan vähäisen teon tai laiminlyönnin ollessa kyseessä ja kun kyse ei ole niskoittelusta viranomaisen kieltoja tai määräyksiä vastaan valvontaviranomaisen voimalla jättää rikkomuksen ilmoittamatta esitutkintaviranomaiselle.

Pykälän 5 momentissa säädetään Ruokaviraston asiantuntija-asemasta rikosprosessin aikana vastaavalla tavalla kuin on esimerkiksi työsuojeluviranomaisella. Pykälän 1—3 momentissa tarkoitettua tai muuta rikoslaisissa rangaistavaksi säädettyä elintarvikemääräysten soveltamisalaan kuuluvaa tekoa koskevassa esitutkinnassa Ruokavirastolle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Syyttäjän on varattava Ruokavirastolle tilaisuus lausunnon antamiseen ennen syyteharkinnan päättymistä. Asiaa tuomioistuimessa suullisesti käsiteltäessä Ruokavirastolla on läsnäolo- ja puheoikeus. Ruokaviraston asiantuntijalausunnolla ja osallistumisella rikosprosessiin varmistettaisiin elintarvikeketjun toimintaan ja elintarvikemääräysten soveltamiseen liittyvä asiantuntemus esitutkinnassa, syyteharkinnan aikana sekä tuomioistuinkäsittelyssä. Tämä helpottaisi poliisin ja syyttäjän päätöksen tekemistä ja antaisi tukea mahdollisessa oikeudenkäynnissä. Elintarvikkeisiin liittyvät rikokset voivat täyttää rikoslain 44 luvun 1 :n tarkoitettaman terveystarkastuksen ja 3 momentin elintarvikerikkomuksen lisäksi usean rikoksen tunnusmerkistön. Tästä syystä Ruokaviraston asiantuntija-asemaa ei ole rajattu terveystarkastukseen ja elintarvikerikkomukseen, vaan se koskisi myös muuta rikoslaisissa rangaistavaksi säädettyä tekoa.

Pykälän 6 momentin mukaan samasta teosta voitaisiin jättää tuomitsematta rangaistukseen se, joka rikkoo uhkasakolla tehostettua kieltoa tai velvollisuutta. Säännös vastaa voimassa olevan lain säännöstä.

78 §. Salassapitovelvollisuuden rikkominen. Pykälässä viitataan siihen, että rangaistus 79 §:ssä tarkoitetun salassapitovelvollisuuden rikkomisesta määräytyy rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai jollei siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta. Säännös vastaa voimassa olevan lain 80 §:n säännöstä.

13 luku Erinäiset säännökset

79 §. Salassa pidettävät tiedot. Pykälän mukaan valvonnassa saatuja tietoja koskevasta salassapitovelvollisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 80 §:n säännöstä. Valvontaviranomaisen toiminnan avoimuudesta säädetään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 8 artiklassa. Valvontaviranomaisen on varmistettava, että virallinen valvonta on mahdollisimman avointa. Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 10 artiklan mukaan yleisölle on tiedotettava, kun on perusteltua syytä epäillä elintarvikkeen aiheuttavan vaaraa ihmisen terveydelle. Tällöin voidaan salassapitosääntöjen rajoittamatta tiedottaa vaaran luonteesta, kyseessä olevasta elintarvikkeesta sekä toimenpiteistä vaaran hallitsemiseksi. Valvontaviranomaisen luottamuksellisuusveloitteesta säädetään myös asetuksen (EU) 2017/625 8 artiklassa. Salassa pidettävät tiedot luetaan 8 artiklan 3 kohdassa. Tällaisia olisivat tiedot, joiden ilmaiseminen vaarantaisi tarkastus-, tutkimus- ja auditointitoimien tarkoituksen, toimijan kaupallisten etujen suojelun tai tuomioistuinkäsittelyn ja oikeudellisen neuvonannon suojaamisen.

80 §. Virka-apu. Pykälän 1 momentin mukaan valvontaviranomaisten olisi annettava toisilleen virka-apua pyynnöstä niiden tässä laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi. Voimassa olevan lain 82 §:ssä säädetään ainoastaan Tullin velvollisuudesta antaa virka-apua. On kuitenkin perusteltua täsmentää virka-avun antamista koskeva vaatimus kattamaan kaikkia tämän lain tarkoittamia valvontaviranomaisia.

Pykälän 2 momentin mukaan poliisin olisi annettava valvontaviranomaisille näiden pyynnöstä virka-apua elintarvikemääräysten mukaisten tehtävien suorittamista varten. Säännös vastaisi voimassa olevan lain 82 §:n säännöstä.

81 §. Rekisterit. Pykälän 1 momentissa säädetään valtakunnallisesta rekisteristä, jota Ruokavirasto ja maakunnat pitäisivät yhteisrekisterin pitäjinä valvonnan ohjausta ja kehittämistä sekä suorittamaansa valvontaa varten. Rekisteriä pidettäisiin 7 §:ssä tarkoitettusta rekisteröidystä alkutuotannosta ja 8 §:ssä tarkoitettusta hyväksytyistä alkutuotantopaikoista, 9 §:ssä tarkoitettusta rekisteröidystä elintarviketoiminnasta ja 10 §:ssä tarkoitetuista hyväksytyistä elintarviketurvatoimistoista, 12 §:ssä tarkoitetuista kontaktimateriaalitoimintaa harjoittavista toimipaikoista sekä 31 §:ssä tarkoitetuista virallisista laboratorioista ja nimetyistä omavalvontalaboratorioista.

Yhteisrekisterin pitäjistä säädetään luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 26 artiklassa. Jos vähintään kaksi rekisterinpitäjää määrittää yhdessä käsittelyn tarkoituksen ja keinot, ne ovat yhteisrekisterin pitäjiä, jotka voivat määrittellä keskinäisellä järjestelyllä läpinäkyvällä tavalla kunkin vastualueen mainitussa asetuksessa vahvistettujen velvoitteiden noudattamiseksi, erityisesti rekisteröityjen oikeuksien käytön ja asetuksen 13 ja 14 artiklan mukaisten tietojen toimittamista koskevien tehtävien osalta. Mainitun asetuksen 4 artiklan mukaan rekisterillä tarkoitetaan mitä tahansa jäseneltyä henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, josta tiedot ovat saatavilla tietyin perustein, oli tietojoukko sitten keskitetty, hajautettu tai toiminnallisesti tai maantieteellisesti perustein jaettu. Pykälän 2 momentin mukaan Ruokavirasto ja maakunnat käyttäisivät ja pitäisivät rekisteriä ajan tasalla tässä laissa säädettyjen tehtävien edellyttämässä laajuudessa

yhteisrekisterin pitäjinä. Valtakunnallisesti elintarvikevalvontaa suunnittelevana, ohjaavana, kehittäväenä ja suorittavana viranomaisena Ruokavirasto vastaisi rekisterin toimivuuteen liittyvien tietojärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä.

Muilla tässä laissa tarkoitetuilla valvontaviranomaisilla olisi oikeus käyttää 1 momentissa tarkoitettujen rekisterin rekisteritietoja säädettyjen tehtäviensä edellyttämässä laajuudessa.

Pykälän 4 momentin mukaan Ruokavirasto pitäisi valvonnan ohjausta ja kehittämistä sekä suorittamista varten valtakunnallista rekisteriä 19 §:n 1 momentissa tarkoitetuista hygieniapasitestaajista sekä henkilöistä, joille testaaaja on 18 §:n 5 momentin mukaisesti myöntänyt hygieniapassin, 30 §:ssä tarkoitetuista toimeksiannon saaneista elimistä, ruokamyrkytystapausten selvittämiseen ja zoonoosien seurantaan ja valvontaan liittyvistä seikoista 33 §:n 4 momentissa ja 45 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten perusteella, 51 §:ssä tarkoitetuista alkutuotantopaikoista, lokeroista sekä niiden sisältämistä alkutuotantopaikoista, joiden virasto on tunnustanut täyttävän sikojen valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen III jakson IV luvun I mukaisen metsästäjien terveys- ja hygieniakoulutuksen suorittaneista henkilöistä.

Valtion lupa- ja valvontavirasto pitäisi pykälän 5 momentin mukaan rekisteriä alkoholijuomamyymälöistä sekä alkoholijuomien valmistus- ja varastointipaikoista.

Pykälän 6 mukaan 1 ja 4 momentissa tarkoitettujen rekisterit olisivat osa maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä annetussa laissa (284/2008) tarkoitettua maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmää. Rekisterinpitäjien vastuusta säädettäisiin mainitun lain 5 §:ssä.

Voimassa olevan lain 83 §:n 4 momentissa säädetään, että maa- ja metsätalousministeriö pitää kalastusaluksia ja vesiviljelylaitoksia koskevia rekistereitä Euroopan yhteisön yhteisen kalastuspolitiikan täytäntöönpanosta annetun lain (1048/2016) mukaisesti. Maa- ja metsätalousministeriö sekä maakunnat pitävät kalastusaluksia ja vesiviljelylaitoksia koskevia rekistereitä merellä toimivien kalastus- ja vesiviljelyalusten rekisteröinnistä annetun lain (690/2010) mukaisesti. Säännöstä ehdotetaan poistettavaksi tarpeettomana. Mainittujen lakien mukaisesti pidetään rekisteriä kalastusaluksista ja vesiviljelyaluksista. Vesiviljelylaitokset ovat alkutuotantopaikkoja, joita koskevista rekistereistä säädetään 1 momentissa.

82 §. Rekistereihin merkittävät tiedot. Edellä 81 §:ssä tarkoitettuihin rekistereihin merkittäisiin valvontakohteiden tunnistetiedot, alkutuotantopaikkojen ja 51 §:n mukaisesti tunnustettujen alkutuotantopaikkojen, lokeroiden sekä lokeroiden sisältämien alkutuotantopaikkojen tunnistetiedot, suunnitellut ja suoritettavat valvontatoimenpiteet, virallisista laboratorioista ja nimetyistä omavalvontalaboratorioista arvioinnin piirissä olevat määritysmenetelmät sekä tutkimuksista vastaavan henkilön nimi. Lisäksi rekisteriin voidaan merkitä muut elintarvikemääräysten mukaiset valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettuja rekisteriin merkittäviä tunnistetietoja olisivat toimijan nimi, osoite, yhteisötunnus tai sen nimi ja osoite. Henkilön tunnistetiedot poistetaan rekisteristä, kun niiden käyttötarkoitusta ei enää ole. Käyttötarkoitus voi joissain tapauksissa jatkua vielä pitkään toiminnan lopettamisen jälkeenkin.

Pykälän 3 momentin mukaan Ruokavirasto julkaisisi hyväksytyistä laboratorioista luettelon, josta 2 momentissa tarkoitettujen tietojen tulisi ilmetä. Rekisteriin voitaisiin merkitä myös laboratorioiden valvontaan liittyviä tietoja.

Pykälän 4 momentin mukaan hygientestaaajista sekä henkilöistä, jotka osallistuvat hygieniapassitesteihin ja joille testajat ovat myöntäneet hygieniapassin, rekisteriin merkittäisiin tunnistetiedot sekä hygieniapassin suorittamispäivä. Rekisteriin merkittävät tiedot yksilötäisiin myös Ruokaviraston tietosuojaselosteissa. Henkilötietoja sisältävä luettelo voidaan henkilörekisteriksi ja henkilötietojen julkaiseminen edellyttää laintasoista sääntelyä, jolla ulotetaan rekisterin julkaiseminen yhdeksi henkilötietojen keräämisen käyttötarkoitukseksi.

Henkilötietojen keräämiseen ja tallettamiseen sekä rekisteriin tallennettujen tietojen käyttämiseen ja luovuttamiseen sovelletaan muutoin, mitä henkilötietolaissa (523/1999) ja viranomais-ten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään.

83 §. Valtionosuus. Pykälän mukaan maakunnan tämän lain nojalla järjestämään toimintaan sovellettaisiin maakuntien rahoituslakia (--/--), jollei lailla toisin säädetä.

15 luku Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

84 §. Voimaantulo. Pykälässä säädettäisiin lain voimaantulosta. Laissa on säädetty tehtäviä maakunnille, minkä vuoksi lain voimaantulo edellyttäisi maakuntien olemassaoloa. Laki tulisi voimaan samanaikaisesti maakuntia koskevan lainsäädännön kanssa.

Pykälän 2 momentin mukaan annettavalla lailla kumottaisiin elintarvikelaki. Kumottuun lakiin muussa lainsäädännössä tehdyt viittaukset katsottaisiin tarkoittavan annettavan lain vastaavaa säännöstä.

Pykälän 3 momentin mukaan kumottavan lain nojalla annetut säädökset jäisivät kuitenkin voimaan, kunnes ne muutetaan tai kumotaan. Ennen lain voimaantuloa voitaisiin ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

85 §. Siirtymäsäännös. Pykälässä annettaisiin elintarvikehuoneistoja ja alkutuotantopaikkoja sekä elintarvikevalvontaan kelpoista henkilöä koskeva siirtymäsäännös. Säännöksen mukaan ennen lain voimaantuloa elintarvikelain tai terveydensuojelulain nojalla hyväksytyt tai ilmoitetut elintarvikehuoneistot ja alkutuotantopaikat sekä eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain nojalla rekisteröidyt alkutuotantopaikat saavat ilman eri hyväksyntää tai ilmoitusta jatkaa toimintaansa.

Pykälän 2 momentin mukaan sen joka lain voimaan tullessa on kelpoinen elintarvikevalvonnan tehtävään, katsottaisiin täyttävän tämän mukaiset vastaavaa tehtävää koskevat pätevyysvaatimukset.

1.2 Terveydensuojelulaki

13 §. Ilmoitusvelvollisuus. Voimassa olevan lain ilmoitusvelvollisuutta koskevan 13 §:n 2 momenttiin lisättäisiin toiminnanharjoittajalle velvollisuus ilmoittaa toiminnan oleellisen muuttumisen lisäksi myös toiminnan lopettamisesta. Ilmoittamalla toiminnan lopettamisesta, viranomaisen saisi tiedon toiminnan poistumisesta suunnitelmallisen valvonnan ja siihen liittyvän maksullisuuden piiristä. Vuosittaisen valvontamaksun periminen lopetetaan ilmoitusta seuraavan kalenterivuoden alusta.

50 §. Valvonnan perusmaksu. Voimassa olevan lain maksullisuutta koskeva 50 § muutettaisiin kokonaan. Pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan uutta sisältöä. Muutetussa pykälässä säädettäisiin maakunnan suorittaman suunnitelmallisen valvonnan vuosittain perittävästä valvonnan perusmaksusta.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin vuosittain perittävän valvonnan perusmaksun piiriin kuuluvista toiminnoista. Jatkossa maakunta perisi vuosittaisen valvontamaksun siltä, joka on tehnyt maakunnan terveydensuojeluviranomaiselle lain 13 § tai 18 a §:ssä tarkoitetun ilmoituksen toiminnasta taikka jonka 18 §:ssä tarkoitetun hakemuksen maakunnan terveydensuojeluviranomainen on hyväksynyt.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valvontamaksun suuruudesta, joka olisi 150 euroa vuodessa ja se perittäisiin kalenterivuoden alussa kaikilta 1 momentissa tarkoitetuilta toiminnanharjoittajilta.

Ehdotuksen lähtökohtana olisi kattaa vuosittaisella valvonnan perusmaksulla sellaisen valvonnan kuluja, jonka suoriteperustainen taksoittamista olisi vaikea määrittää tai suoriteperustainen maksu ei sovellu. Maksulla katettaisiin ne valvontaan liittyvät tehtävät, jotka kohdistuvat ilmoituksenvaraiseen tai hyväksymistä edellyttävään toimintaan. Vuosittaiseen perusmaksuun sisältyviä valvontatoimenpiteitä olisivat esimerkiksi valvontakohteiden asiakirjatarkastukset ja mahdollinen digitaalinen etävalvonta, toiminnanharjoittajalle annettava asiantuntijatuki (esimerkiksi sisäilmatyöryhmät), kyseisille valvontakohdetyypeille tarjottava koulutus, talousveden, uimaveden ja allasveden valvontaan liittyvien valvontatutkimusohjelmien, seurantakalenterien ja näytteenottosuunnitelmien laatiminen sekä vesiepidemioiden selvittäminen.

Vesiepidemioiden selvittämisessä ja sen haittojen minimoinnissa on tärkeää huolehtia siitä, että tarpeelliset näytteet otetaan ja valvontatoimenpiteet tehdään alusta lähtien riittävän laajasti ja nopeasti. Tästä syystä, epidemioiden selvittäminen sisältyisi vuotuisen perusmaksuun, jotta toimenpiteisiin ei tule viiveitä maksujen perimisen vuoksi.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin vuosittaisen valvonnan perusmaksun perimisen päättymisestä. Maksun perimisen päättymisen edellytyksenä olisi toiminnanharjoittajan ilmoitus toiminnan loppumisesta tai toiminnanharjoittajan vaihtumisesta. Ilmoituksen jälkeen seuraavan kalenterivuoden alussa ei enää perittäisi valvonnan perusmaksua.

50 a §. *Terveydensuojeluvalvonnasta perittävät muut maksut.* Pykälällä korvattaisiin voimassa olevan lain viivästyskorkoa koskeva 50 a §. Pykälä muutettaisiin koskemaan suoriteperusteisia maksuja, joita maakunta perisi hyväksymänsä taksan mukaisesti. Myös pykälän otsikko muutettaisiin vastaamaan sen sisältöä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin maksullisista toiminnoista siten, että maakunta perisi hyväksymänsä taksan mukaisen maksun 13 ja 18 a §:ssä tarkoitetun ilmoituksen ja 18 §:ssä tarkoitetun hyväksymistä koskevan hakemuksen käsittelystä sekä näihin kohteisiin kohdistuvista suunnitelmallisista tarkastuksista, näytteenotoista ja tutkimuksista. Maakunnan taksan mukainen maksu perittäisiin myös asuntoon tai muuhun oleskelutilaan liittyvästä, muusta kuin ilmoituksenvaraiseen tai hyväksymistä edellyttävään toimintaan kohdistuvasta valvonnasta, kaivon omistajalta silloin, kun kysymys ei ole 16 §:n 4 momentissa tarkoitetusta talousvettä toimittavasta laitoksesta, ympäristönsuojelulain 17 luvussa tarkoitetun valtioneuvoston aseuksen noudattamisen valvontaan liittyvistä tarkastuksista, lain 6 §:n 4 momentissa tarkoitettua tarkastuksesta ja todistuksen antamisesta sekä säteilylain 173 §:ssä tarkoitetun solariumlaitteen tarkastuksesta.

Pykälän 2 momentin mukaan maakunnan tulisi määritellä 1 momentissa tarkoitetusta valvonnasta perittävät maksut siten, että ne vastaisivat enintään valvonnan tuottamisesta aiheutuneita kustannuksia. Maakunnan terveydensuojeluviranomaisen teettäessä tutkimuksia tai selvityksiä ulkopuolisella asiantuntijalla tai analysoitaessa näytteitä laboratorioissa, kustannukset perittäisiin asiakkaalta enintään todellisten kustannusten mukaisina. Kyseinen säädös vastaisi voi-

massa olevan lain säännöstä. Viranomaistoiminnan ulkopuoliset maksut, kuten esimerkiksi näytteiden analysointiin liittyvät kustannukset tai ulkopuolisten asiantuntijoiden tekemät selvitykset perittäisiin erikseen, yleensä näytteen analysoineen laboratorion taikka ulkopuolisen asiantuntijan toimesta suoraan toiminnanharjoittajalta.

Pykälän 3 momentin mukaan valtio korvaisi maakunnille aiheutuneet kustannukset sellaisista Valtion lupa-, ohjaus- ja valvontaviraston maakuntien toimeenpantavaksi ohjaamista tarkastuksista, näytteenotoista, tutkimuksista ja selvityksistä, jotka on laissa säädetty viraston tehtäväksi tai jotka liittyvät viraston ohjeiden valmisteluun. Kyseinen säädös vastaisi voimassa olevan lain sääntelyä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin valtion suoritteista. Niiden osalta noudatettaisiin sitä, mitä valtion maksuperustelaissa (150/1992) säädetään. Kyseinen säädös vastaisi voimassa olevan lain sääntelyä.

50 b §. *Maksujen perintä ilman tuomiota tai päätöstä sekä viivästyskorko.* Säännöksen mukaan lain 50 ja 50 a §:ssä tarkoitettut maksut saisi periä ilman tuomiota tai päätöstä siten kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään. Jos toimenpiteestä määrättyä maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, pykälän 2 momentin mukaan viivästyneelle määrälle saisi periä vuotuista viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitettun korkokannan mukaan. Eräpäivä voisi olla aikaisintaan kahden viikon kuluttua maksun määräytymisen perusteena olevan palvelun saamisesta. Viivästyskoron sijasta viranomaisen voi periä viiden euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jää tätä pienemmäksi. Jos valvontamaksu palautetaan maksuunpanon oikaisun tai muutoksenhaun johdosta, palautettavalla valvontamaksulle maksettaisiin pykälän 3 momentin mukaan veronkantalain (769/2016) 32 §:ssä säädetty korko maksupäivästä takaisinmaksupäivään.

50 c §. *Valvonnan perusmaksun oikaisu.* Lakiin lisättäisiin uusi pykälä koskien valvonnan perusmaksun oikaisua sekä maksuvelvollisen hyväksi että maksun saajan hyväksi vastaavalla tavalla kuin esimerkiksi alkoholilain 77 ja 78 §:ssä. Valvonnan perusmaksua koskeva päätös olisi oikaistava, jollei asiaa ole valitukseen annetulla päätöksellä ratkaistu, jos maksuvelvolliselta on peritty valvontamaksu aiheuttomasti taikka valvontamaksu tai osa siitä on maksuvelvollisen sitä aiheuttamatta jäänyt määräämättä virheen vuoksi tai sen johdosta, ettei asiaa ole joltakin osin tutkittu. Tyypillinen tilanne voisi olla esimerkiksi tilanne, jossa toiminta on päätynyt ja toiminnanharjoittajan ilmoituksesta huolimatta toiminnanharjoittajalta on peritty maksu.

50 d §. *Valvonnan perusmaksua koskeva oikaisuvaatimus.* Edellä 50 §:ssä tarkoitettuun maakunnan perimään vuosittaiseen valvonnan perusmaksuun saisi vaatia oikaisua maakunnalta. Oikaisuvaatimus olisi esitettävä maksun määräämistä koskevassa asiassa kolmen vuoden kuluessa maksun määräämistä seuraavan kalenterivuoden alusta, kuitenkin viimeistään 60 päivän kuluttua päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saisi 2 momentin mukaan hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintokäyttölaissa säädetään. Ottaen huomioon sen, että oikeuskäytäntö muodostunee melko yhtenäiseksi ja ottaen myös huomioon mahdollisuuden oikaisuvaatimukseen, ehdotetaan valituslupamenettelyn käyttöön ottamista valitettaessa korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

56 §. *Muutoksenhaku.* Voimassa olevan pykälän 2 momentin mukaan muuhun kuin 1 momentissa tarkoitettuun terveydensuojelulain nojalla tehtyyn päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Momenttiin lisättäisiin, että näin on, jollei 5 momentista tai 50 d §:stä muuta johdu. Pykälän 5 mo-

menttia muutettaisiin siten, että taksan osalta viitattaisiin lain 50 a §:ään nykyisen 50 §:n sijaan.

1.3 Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä

6 §. *Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan laajennettavaksi siten, että Harmaan talouden selvitysyksikkö laatisi velvoitteidenhoitoselvityksen tukemaan elintarvikelaissa tarkoitetun elintarvikealan toimijan luotettavuuden selvittämiseksi.

2 Tarkemmat säännökset

Kansalliset elintarvikehygieniää koskevat asetukset uudistetaan elintarvikelain uudistuksen rinnalla. Maa- ja metsätalousministeriön elintarvikehygieniää koskevia asetuksia olisi jatkossa kolme: elintarvikehygieniä-asetus, elintarvikevalvonta-asetus ja zoonoosiasetus. Elintarvikehygieniä-asetus koskisi elintarvikealan toimijoita, elintarvikevalvonta-asetus valvontaviranomaisia ja zoonoosiasetus molempia. Asetuksilla täydennettäisiin EU-lainsäädännön vaatimuksia.

Asetusten uudistamisen tavoitteena on kansallisen lainsäädännön yksinkertaistaminen. Pääsääntöisesti EU-lainsäädännön soveltaminen riittäisi ja kansallisesti säädettäisiin vain sellaisista asioista, joista on välttämätöntä säätää. Tarvittaessa Ruokavirasto voisi ohjeistaa lainsäädännön soveltamisesta. Lisäksi elinkeinoa kannustetaan laatimaan viranomaisen arvioimia hyvän käytännön ohjeita.

Asetusten olisi tarkoitus tulla voimaan yhtä aikaa elintarvikelain kanssa

3 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan samaan aikaan maakuntalain kanssa.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Elinkeinovapaus ja omaisuudensuoja

Suomen perustuslain (731/1999) 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla. Perustuslakivaliokunta on pitänyt elinkeinovapautta perustuslain mukaisena pääsääntönä, mutta katsonut elinkeinotoiminnan luvanvaraisuuden olevan mahdollista erityisin perustein (PeVL 19/2002 vp). Rekisteröitymis- ja ilmoitusvelvollisuuden säätämistä on pidetty asiallisesti luvanvaraisuuteen rinnastettavana sääntelynä (PeVL 56/2002 vp). Ehdotetun lain 2 luvussa säädetään alkutuotannosta sekä elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnasta tehtävästä ilmoituksesta, jonka nojalla valvontaviranomainen rekisteröi tai hyväksyy toimipaikan. Valvonnan järjestämiseksi on välttämätöntä, että valvontaviranomainen saa tiedon valvottavien toiminnanharjoittajan ole-massaolosta ja sijainnista sekä toiminnan laadusta. Ilmoitus- ja hyväksyntämenettelyn ulkopuolelle jäisi muun muassa pienimuotoinen ja vähäinen toiminta. Alkutuotannon ja elintarvike-toiminnan sekä niissä käytettävien huoneistojen rekisteröinti- tai hyväksymisvelvollisuus perustuu Suomea sitovaan Euroopan unionin lainsäädäntöön. Elintarvikehuoneistojen rekisteröimisellä tai hyväksymisellä pyritään ennen muuta edistämään elintarviketurvallisuuden korkeaa tasoa. Sääntelyn tavoitteena on myös tehokkaan elintarvikevalvonnan varmistaminen. Tällaisia syitä voidaan pitää perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävänä tärkeinä yhteiskunnallisina intresseinä. Vaatimus alkutuotantopaikan tai elintarvikehuoneiston rekisteröinnistä tai hyväksymisestä myös osaltaan tukee perustuslain 20 §:ssä tarkoitettujen perusoikeuksien

turvaamista. Perustuslain 20 §:n mukaan vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ja turvalliseen ympäristöön. Näiden perusoikeuksien turvaamiseksi on perusteltua kontrolloida elintarvikkeiden valmistusta, käsittelyä ja jakelua.

Lakiehdotuksen mukaan lähtökohtaisesti kaikkien, jotka työskentelevät elintarvikehuoneistossa ja käsittelevät helposti pilaantuvia elintarvikkeita vähintään kolmen kuukauden ajan, tulee osoittaa elintarvikehygieeninen osaaminen suorittamalla Ruokaviraston laatima hygieniapassitesti. Hygieniapassi annettaisiin henkilölle, joka on suorittanut hyväksyttävästi elintarvikehygieenistä osaamista arvioivan testin. Hygieniapassitestejä voisivat järjestää Ruokaviraston hyväksymät hygieniapassitestaajat. Vaatimus elintarvikehygieenisen osaamisen osoittamisesta perustuu Euroopan unionin lainsäädäntöön. Kansallisessa ruokamyrkytysten seurannassa on todettu, että valtaosa myrkytyksistä johtuu elintarvikkeen käsittelyvirheistä ja voisi siten olla koulutuksella ehkäistävissä. Täten hygieniapassitestiä voidaan pitää perustuslain 19 §:n 3 momentissa tarkoitettuna terveyden edistämisenä, jolla luodaan edellytykset perustuslain 20 §:ssä tarkoitettulle terveelliselle ympäristölle.

Lakiehdotuksen mukaan Ruokavirasto nimeäisi viranomaisnäytteitä tutkivat viralliset laboratoriot ja nimetyt omavalvontalaboratoriot. Maa- ja metsätalousministeriö nimeäisi kansalliset vertailulaboratoriot. Virallisille laboratorioille säädetään vaatimuksia Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2017/625. Vaatimukset koskevat erityisesti asiantuntemusta, välineitä ja infrastruktuuria, henkilöstön määrää ja pätevyyttä sekä akkreditointia. Laboratorio- ja tutkimuksilla on keskeinen merkitys arvioitaessa elintarvikkeiden ja niiden tuotannon laatua ja turvallisuutta. Tämän vuoksi ehdotettuja laboratorioiden vaatimuksia ja hyväksymisjärjestelmää voidaan pitää perusteltuina perustuslain 19 §:n 3 momentin ja 20 §:n kannalta.

Ehdotetun elintarvikelain 10 luvussa säädetään hallinnollisista pakkokeinoista, joita ovat muun muassa erilaiset määräykset, kiellot ja hyväksymisen peruuttamista koskevat päätökset. Kaikkein vakavimmissa tapauksissa valvontaviranomainen voisi kieltää tietyn toiminnan tai peruuttaa tekemänsä elintarvikehuoneistohyväksynnän. Uusina pakkokeinoina esitetään elintarvike- tai kontaktimateriaalitoiminnan keskeyttämistä tai lopettamista sekä internetsivuston sulkemista. Ehdotetun elintarvikelain 54 §:n nojalla valvontaviranomainen voisi kieltää alkutuotannon, valmistuksen, maahantuonnin, maastaviennin, tukkukaupan ja muun jakelun, tarjoilun tai muun luovutuksen taikka käytön elintarvikkeen valmistuksessa, jos elintarvike tai siitä annetut tiedot, alkutuotantopaikka tai elintarvikehuoneisto tai siellä harjoitettava elintarviketoiminta on sellaista, että se aiheuttaa tai sen voidaan perustellusta syystä epäillä aiheuttavan vakavaa vaaraa ihmisen terveydelle tai vaaraa sellaisen määräystenvastaisuuden takia, jota ei voida poistaa. Ehdotetun elintarvikelain 58 §:n nojalla valvontaviranomainen voi peruuttaa tekemänsä alkutuotantopaikan tai elintarvikehuoneiston hyväksynnän joko kokonaan tai osittain, jos vaaraa ei voida muulla tavoin estää tai jos elintarvikehuoneisto tai siellä harjoitettava toiminta ovat olennaisesti elintarvikemääräysten vastaisia eikä elintarvikealan toimija ole noudattanut valvontaviranomaisen antamaa määräystä tai kieltä tai jos toimija ei ole lain 7 §:ssä kuvatulla tavalla luotettava ja laiminlyönti on luonteeltaan olennainen ja vakava. Lisäksi Ruokavirasto voi peruuttaa laboratorion nimeämisen 60 §:n nojalla, jos laboratorio tai siellä harjoitettava toiminta olennaisesti rikkoo laissa säädettyjä vaatimuksia eikä laboratorio Ruokaviraston määräyksestä huolimatta korjaa puutteita. Edellä mainitut toimenpiteet merkitsevät elinkeinonharjoittamisen oikeuteen kohdistuvia rajoituksia. Mainitun 54 §:n soveltaminen edellyttää kuitenkin lähtökohtaisesti vakavan vaaran aiheutumista tai sellaisen mahdollisuutta, joten ehdotuksen voidaan tältä osin katsoa täyttävän suhteellisuusperiaatteen vaatimukset. Myös 58 §:n tarkoittaman huoneistohyväksynnän peruuttamisen edellytyksenä on, että vaaraa ei muuten voida estää ja puute tai laiminlyönti on olennainen ja vakava. Myös labora-

torion nimeämisen peruuttaminen edellyttää olennaista lain säännösten rikkomista ja lisäksi laiminlyöntiä noudattaa viranomaisen kehotusta korjata puutteita.

Elintarvike- tai kontaktimateriaalitoiminta voitaisiin 58 §:n mukaan keskeyttää tai lopettaa samoilla periaatteilla kuin hyväksynnän peruuttaminen. Koska elintarvikealan toimijalla on myös mahdollisuus oikaista toimintansa valvontaviranomaisen antaman määräyksen tai kiellon johdosta ennen kuin viranomainen voi ryhtyä peruuttamaan hyväksyntää tai kieltämään toimintaa, ehdotuksen voidaan katsoa täyttävän suhteellisuusperiaatteen vaatimukset. Ehdotus ei ole ristiriidassa perustuslain 18 §:n kanssa.

Perustuslain 15 §:n mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Omaisuudensuojaan kuuluu myös, että omaisuuteen kohdistuvat käyttörajoitukset eivät muodostu niin merkittäviksi, että ne rinnastuisivat tosiasiallisilta vaikutuksiltaan omaisuuden pakkolunastukseen (esimerkiksi PeVL 38/1998 vp). Luonnollisten henkilöiden ohella omaisuudensuoja ulottuu myös yleisenä oikeusperiaatteena oikeushenkilöihin. Ehdotetun elintarvikelain hallinnolliset pakkokeinot merkitsevät käytännössä puuttumista elintarvikkeen, elintarvikehuoneiston tai alkutuotantopaikan omistajan tai haltijan omaisuudensuojaan. Lakiehdotuksessa esitettyihin hallinnollisiin pakkokeinoin kuuluu myös elintarvikkeen haltuunotto (56 §) ja elintarvikkeen käyttö valvontaviranomaisen hyväksymään muuhun tarkoitukseen tai elintarvikkeen hävittäminen (57 §). Lisäksi Ruokavirasto tai maakunta voisi lakiehdotuksen 63 §:n mukaan kieltää elintarvikkeen markkinoinnin sekä kieltöön liittyen määrätä toimijan toimittamaan markkinoinnin oikaisun.

Esityksessä on uusi internetsivuston sulkemista koskeva säännös. Sillä halutaan antaa viranomaiselle mahdollisuus puuttua lisääntyvään verkon yli tapahtuvaan elintarvikkeiden myyntiin, mikäli toiminnasta voi aiheutua vaaraa. Esityksen 61 §:n nojalla Ruokavirasto voisi määrätä toimijan hallinnoiman tai käyttämän internetsivuston suljettavaksi, jos sen välityksellä myytäväksi tarjottava elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali tai näistä annetut tiedot ovat sellaiset, että ne aiheuttavat tai niiden voidaan perustellusta syystä epäillä aiheuttavan vaaraa ihmisen terveydelle, johdattavan kuluttajaa harhaan tai olevan muulla tavalla elintarvikemääräysten vastainen. Hallinnollisiin pakkokeinoin ryhtymisen perusteet on lakiehdotuksessa kuvattu täsmällisesti. Pakkokeinot ovat perusteltuja myös perustuslain 20 §:n terveellisen elinympäristön turvaamiseksi. Lakiehdotuksessa on otettu huomioon myös suhteellisuusperiaate.

Ehdotuksen 43 §:n mukaan valvontaviranomainen neuvoisi ja ohjaisi toimijoita sekä tarvittaessa antaisi kehotuksia elintarvikemääräysten noudattamiseksi. Ehdotetun 43 §:n perusteluihin on kirjattu se olemassa olevan elintarvikevalvonnan käytäntö, jonka mukaan hallinnollisiin pakkokeinoin ryhdytään vasta sen jälkeen, kun ohjeita ja kehotuksia ei ole noudatettu, ellei tapauksen laajuus tai vakavuus edellytä välitöntä pakkokeinojen käyttöä. Edellä olevan perusteella voidaan elintarvikelakiin ehdotettuja hallinnollisia pakkokeinoja pitää omaisuuden suojan kannalta hyväksyttävänä

Kotirauha

Perustuslain 10 §:n mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Esityksen 37 §:n mukaan valvontakohteessa, joka sijaitsee pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa, tarkastus voitaisiin tehdä tiettyjen EU-lainsäädännössä asetettujen vaatimusten toteuttamiseksi, jos tarkastuksen tekeminen olisi välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Tarkastuksen saisi tehdä ainoastaan valvontaviranomainen. Enenevässä määrin kotoa käsin tapahtuvan elintarvikkeiden valmistuksen ja myynnin vuoksi esityksessä on katsottu tarpeelliseksi ulottaa tarkastustoiminta tarvittaessa myös kotirauhan suojaamiin tiloihin. Suomea velvoittava EU-lainsäädäntö edellyttää, että toimivaltaisilla viranomaisilla on

oltava käytössään oikeudelliset menettelyt, joilla varmistetaan, että henkilöstöllä on pääsy toimijan tiloihin ja mahdollisuus tutustua näiden hallussaan pitämiin asiakirjoihin, jotta se voi suorittaa tehtävänsä asian mukaisesti.

Perustuslakivaliokunta on ottanut kantaa perusoikeuksien rajoitusedellytyksiin muistiossaan (PeVM 25/1994). Perusoikeuksien rajoitusten tulee perustua eduskunnan säätämään lakiin, tähän liittyy kielto delegoida rajoituksia koskevaa toimivaltaa lakia alemmalle säädöstasolle. Rajoitusten on oltava tarkkarajaisia ja riittävän täsmällisesti määriteltyjä. Rajoitusten olennaisen sisällön tulee ilmetä laista. Rajoitusperusteiden tulee olla hyväksyttäviä. Rajoittamisen tulee olla painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatima. Rajoitusten on oltava suhteellisuusvaatimuksen mukaisia ja välttämättömiä hyväksyttävän tarkoituksen saavuttamiseksi. Jokin perusoikeuden rajoitus on sallittu ainoastaan, jos tavoite ei ole saavutettavissa perusoikeuteen vähemmän puuttuvin keinoin. Ehdotetussa tapauksessa elintarviketurvallisuuden ja ruokamyrkytysten ehkäisyyn voidaan katsoa täyttävän painavan yhteiskunnallisen tarpeen ja hyväksyttävyyden vaatimukset. Tarkastuksen olennainen sisältö ilmenee lain säännöksestä ja se on täsmällisesti ja tarkkarajaisesti määritelty. Tarkastukset on säädetty ainoastaan valvontaviranomaisen tehtäväksi ja ne saa tehdä vain tiettyjen vaatimusten toteuttamiseksi. Tarkastuksen tekemisen on oltava välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Säännös täyttäisi näin delegointikiellon, suhteellisuuden ja välttämättömyyden vaatimukset. Välttämättömyys täyttäisi myös vaatimuksen siitä, ettei tarkastusta voi toteuttaa vähemmän kotirauhaan puuttuvin keinoin. Säännöksen voi näin ollen katsoa täyttävän perustuslain 10 §:n vaatimukset.

Julkisen vallan käyttö

Suomen perustuslain (73 1/1999) 119 §:n mukaan viranomaisten tehtävien yleisistä perusteista on säädettävä lailla. Perustuslakivaliokunta on etenkin perusoikeuskytkentäisen sääntelyn yhteydessä pitänyt välttämättömänä, että toimivaltainen viranomainen ilmenee laista yksiselitteisesti tai muuten täsmällisesti tai että ainakin viranomaisten toimivaltasuhteiden lähtökohdat sekä toimivallan siirtämisen edellytykset ilmenevät laista riittävän täsmällisesti (PeVL 18/2004 vp sekä siinä viitatu PeVL 7/2001 vp, PeVL 21/2001 vp, PeVL 45/2001 vp, PeVL 47/2001 vp, PeVL 52/2001 vp ja PeVL 17/2004 vp).

Esityksessä säädetään Maa- ja metsätalousministeriölle, Ruokavirastolle, maakunnalle, Valtion lupa- ja valvontavirastolle, Puolustusvoimille ja Tullille annettavista tehtävistä. Tehtäviin sisältyy julkisen vallan käyttöä, minkä vuoksi tehtävistä on säädetty laissa. Valvontaviranomainen voi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 28 - 33 artiklassa säädetyillä edellytyksillä siirtää virallista valvontaa tai muita virallisia tehtäviä varten tarvittavia tarkastuksia, tutkimuksia ja selvityksiä toimeksiannon saaneen elimen tai luonnollisen henkilön tehtäväksi. Tarkastusten, tutkimusten tai selvitysten perusteella mahdollisesti tehtävät hallinnolliset päätökset tekisi kuitenkin tehtäviä siirtänyt valvontaviranomainen. Viranomaisten toimivalta ja tehtävät on kuvattu laissa yksityiskohtaisesti, jolloin perustuslain säännöksen edellytykset täyttyvät.

Lainsäädäntövallan siirtäminen

Perustuslain 80 §:ssä säädetään asetuksen antamisesta. Pykälän mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan, on säädettävä lailla. Tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyin valtuuden nojalla. Myös muu viranomainen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrätyistä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta sää-

detään lailla tai asetuksella. Tällaisen valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Perustuslakivaliokunnan käytännön (PeVL 56/2002 vp) mukaan asetuksen antamiseen ja lainsäädäntövallan delegoimiseen liittyvien valtuutusten tulee olla riittävän täsmällisiä ja tarkkarajaisia. Laista tulee käydä selvästi ilmi, mistä on tarkoitus säätää asetuksella.

Esityksessä säädetään useista asetuksenantovaltuuksista. Esitetyn 20 §:n mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä elintarvikkeiden koostumuksesta, mikrobiologisesta laadusta ja niiden sisältämistä vieraista aineista, elintarvikkeiden lisäaineista, aromeista, entsyymeistä, ravintoaineista ja valmistuksen apuaineista, uuselin- tarvikkeita koskevan EU-asetuksen edellyttämistä kansallisista järjestelyistä, elintarvikkeiden pakkauksessa, esitteessä, mainoksessa tai muulla tavoin markkinoinnin yhteydessä annettavista tiedoista, Euroopan unionin lainsäädännön mahdollistamista alkoholijuomien kansallisista nimityksistä, koostumuksesta ja juomista annettavista tiedoista, elintarvikekontaktimateriaaleista, niiden merkinnöistä, käytöstä ja puhtausvaatimuksista sekä eräiden elintarviketoimintaa koskevien ilmoitusten tekemisestä.

Esitetyn 21 §:n nojalla maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä tietyistä elintarvikehygieniasta annetuissa EU-asetuksissa määräytyistä elintarvike- toimintaa koskevista vaatimuksista, elintarviketoimintaa koskevista rakenteellisista ja toiminnallisista vaatimuksista, elintarvikkeiden käsittelystä ja kuljettamisesta sekä lämpötilavaatimuksista, helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kuljetuksia koskevan sopimuksen kansallisesta täytäntöönpanosta, elintarviketuotantoon käytettävien eläinten terveydentilasta, hoidosta, käsittelystä, näytteentotosta, tutkimuksista, kuljetuksesta ja eläimistä annettavista tiedoista sekä tietyistä eläintauteja koskevassa EU-asetuksessa tarkoitetuista kansallisista säännöistä. Säännöksen nojalla voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä myös alkutuotannon rekisteröintiä koskevan ilmoituksen tekemisestä ja käsittelystä, alkutuotantopaikan hyväksymistä koskevan hakemuksen ja hyväksymispäätöksen tekemisestä, elintarvikehuoneiston elintarviketoiminnan rekisteröintiä koskevan ilmoituksen tekemisestä ja käsittelystä, elintarvikehuoneiston hyväksymisen hakemisesta ja hyväksymispäätöksen tekemisestä, liikkuvasta elintarviketoiminnasta tiedottamisesta, kontaktimateriaalitoimintaa koskevan ilmoituksen tekemisestä, elintarvikkeiden, elintarviketuotantoon käytettävien eläinten ja elintarvikekontaktimateriaalien jäljitettävyydestä, elintarvikkeisiin, elintarviketuotantoon käytettävien eläimiin ja elintarvikekontaktimateriaaleihin sekä niiden käsittelyyn ja kuljetukseen liittyvistä kirjaamisvaatimuksista, asiakirjoista sekä eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista merkinnöistä, elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoiden omavalvonnasta ja siihen liittyvistä kirjaamisvaatimuksista, valvontatietojen julkistamiseen liittyvien tarkastusten tekemisestä sekä valvontatietojen julkistamisesta, ruokamyrkytystä koskevan ilmoituksen tekemisestä sekä elintarvikealan toimijan velvollisuudesta seurata, ja valvoa ja estää zoonoosien aiheuttajia elintarvike- tuotantoon käytettävissä eläimissä ja elintarvikkeissa sekä seurantaan ja valvontaan liittyvien tietojen, tutkimustulosten ja eristettyjen taudinaiheuttajien säilyttämisestä ja toimittamisesta toimivaltaiselle viranomaiselle.

Lisäksi esitetyn 29 §:n nojalla maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä elintarvikevalvonnan tehtäviä hoitavien viranhaltijoiden pätevyysvaatimuksista, kielitaitovaatimuksista ja täydennyskoulutuksesta, 34 §:n nojalla tiettyjen taudinaiheuttajien tutkimisesta ja tutkimusmenetelmistä, tutkimustulosten ilmoittamisesta sekä taudinaiheuttajien lähettämisestä, 46 §:n nojalla lihantarkastuksesta, siihen liittyvästä valvonnasta ja ilmoituksista sekä kirjallisesta lihantarkastuspäätöksestä, näytteenotosta sekä valvontaviranomaisten ilmoitusvelvollisuudesta, 47 §:n nojalla edellytyksistä Ruokaviraston osallistumiselle tiettyjen vientiin liittyvien tehtävien hoitamiseen, 48 §:n nojalla vientiin liittyvän valvonnan

edellytyksistä ja sisällöstä, 50 §:n nojalla elintarvikkeiden kansallisen laatujärjestelmän hyväksymisen hakemisesta, hyväksymisestä ja hyväksymisen peruuttamisesta sekä siihen liittyvästä tarkastuksesta, tarkastuksen tulosten raportoinnista ja laatujärjestelmää koskevien tietojen julkaisemisesta, 52 §:n nojalla nimisuojuotteiden rekisteröinnin hakemisesta, vastaväitemenettelyn järjestämisestä sekä hakemusten ja päätösten julkaisemisesta sekä siihen liittyvistä ilmoitusvelvollisista elintarvikealan toimijoista, ilmoituksissa annettavista tiedoista ja ilmoitusten antamistavasta sekä 68 §:n nojalla tiettyjen lihantarkastus- ja valvontamaksujen alentamisesta sekä eräistä EU-lainsäädännössä edellytetyistä kansallisista järjestelyistä ja maksujen suuruudesta.

Esitetyn 6 §:n mukaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä alkutuotannon pienten määrien toimittamisesta ja tiettyjä eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista kansallisista säännöistä, elintarviketoimintaa koskevista rakenteellisista ja toiminnallisista vaatimuksista, elintarvikkeiden käsittelystä ja kuljettamisesta sekä lämpötilavaatimuksista, helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kuljetuksia ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävää erityiskalustoa koskevan sopimuksen kansallisesta täytäntöönpanosta sekä elintarviketuotantoon käytettävien eläinten terveydentilasta, hoidosta, käsittelystä, näytteenotosta, tutkimuksista, kuljetuksesta ja eläimistä annettavista tiedoista.

Esitetyn 21 §:n mukaan Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä alkutuotantopaikkoihin, elintarvikehuoneistoihin, kontaktimateriaalitoimintaan, jäljitettävyyteen, valvontatietojen julkistamiseen sekä ruokamyrkytyksiin liittyviin ilmoituksiin, hakemuksiin ja hyväksymiseen sekä kirjaamisvaatimuksiin liittyen.

Maa ja metsätalousministeriön asetuksella voitaisiin antaa lisäksi tarkempia säännöksiä viranhaltijoiden pätevyysvaatimuksista, kielitaitovaatimuksista ja täydennyskoulutuksesta (28 §), näytteiden ja zoonoottisten taudinaiheuttajien lähettämisestä (35 §), vientiin liittyvästä valvonnasta (47—48 §), elintarvikkeiden kansallisen laatujärjestelmän hyväksymisen hakemisesta, hyväksymisestä ja hyväksymisen peruuttamisesta, riippumattoman tahon tarkastuksesta, tarkastuksen tulosten raportoinnista ja laatujärjestelmää koskevien tietojen julkaisemisesta (49§), valvottuihin pito-olosuhteisiin liittyvästä hakemisesta, tunnustamisesta, valvonnasta ja tunnustamisen peruuttamisesta (50 §), nimisuojuotteiden rekisteröintiin liittyvistä seikoista (51 §) sekä tiettyihin maksuihin liittyvistä kansallisista järjestelyistä ja maksujen suuruuden määrittämisestä (67 §).

Tietyissä asioissa asetuksen antovaltuus on osoitettu valtioneuvostolle. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä muuntogeenisiin elintarvikkeisiin ja rehuihin liittyvistä kansallisista järjestelyistä (20 §), tullille kuuluvista tehtävistä vientivaatimusten valvonnassa (27 §), laboratorioita ja niiden henkilökuntaa koskevista standardeista ja vaatimuksista, laboratorion nimeämisen edellytyksistä ja laboratorioita koskevista ilmoituksista (34 §) sekä ruokamyrkytysten selvittämisestä ja ilmoittamisesta (46 §).

Lisäksi 21 §:n mukaan Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämän imeväisten ja pikkulasten ruokintaa koskevan tiedotusaineiston sisällöstä ja jakelusta.

Osassa asetuksenantovaltuuksia on pyritty totuttua käytäntöä tiiviimpään esitystapaan. Esitystavalla pyritään lain parempaan käytettävyyteen ja ymmärrettävyyteen välttämällä säädöstekstin turhaa toistoa. Perusvaatimus on kuitenkin esitetty kunkin asetuksenantovaltuuden yhteydessä. Elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa koskevat perusvaatimukset perustuvat suurelta osin Suomea velvoittavaan EU-lainsäädäntöön, joka on sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa voimassa olevia EU-asetuksia. Näissä EU-asetuksissa elintarvike- ja kontaktimateriaali-

toiminnalle säädettyjen perusvaatimusten toistamista laissa ei pidetä perusteltuna. EU:n elintarvikelainsäädäntöä on kuvattu kohdassa 2.2.1.

Esityksessä on lisäksi säädetty viranomaisen määräyksenantovallasta tietyissä asioissa, joista ei ole tarpeen säätää lailla tai asetuksella. Esitetyn 19 §:n mukaan Ruokavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä hygieniapassitestin järjestämisestä, testissä käytettävistä kielistä ja testin hyväksyttävän suorittamisen arvioinnista, hygieniapassista ja sen myöntämisestä, rekisteritietojen käsittelystä sekä tiedonhallinnasta, 34 §:n mukaan vakavaan vaaraan viittaavien tutkimustulosten ilmoittamisesta ja tiettyjen taudinaiheuttajien säilyttämisestä ja toimittamisesta kansalliseen vertailulaboratorioon sekä 46 §:n mukaan lihatarkastuksessa käytettävistä menetelmistä ja trikiinitutkimusten tiheydestä ja kattavuudesta tietyissä tapauksissa.

Esitetyt valtuudet on kuvattu täsmällisesti ja tarkkarajaisesti. Valtuutussäännösten voi katsoa täyttävän perustuslain 80 §:n vaatimukset.

Oikeusturva

Perustuslain 21 §:ssä säädetään oikeusturvasta. Jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Esityksen 11 luvussa on standardimuotoiset muutoksenhakusäännökset lain nojalla tehtäviin päätöksiin. Osassa muutoksenhakusäännöksiä on säädetty muusta lainsäädännöstä poiketen lyhempiä muutoksenhakuajoja. Perusteena tälle on elintarvikkeiden säilyvyys. Pitkä muutoksenhakuprosessi voisi johtaa muutoksenhaun kohteena olevien elintarvikkeiden pilaantumiseen ja aiheuttaa toimijoille kohtuuttomia taloudellisia menetyksiä. Edellä kuvatun perusteella voidaan katsoa oikeusturvavaatimusten toteutuvan.

Henkilötietojen suoja

Perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten tietojen saamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä yleensä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ja kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat valiokunnan mukaan voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta tarpeellisiin tietoihin, jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisällöt ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (PeVL 17/2016 vp)

Perustuslakivaliokunta on katsonut myös, että salassapitosäännösten edelle menevässä tietojensaantioikeudessa on viime kädessä kysymys siitä, että tietoihin oikeutettu viranomainen omine tarpeineen syrjäyttää ne perusteet ja intressit, joita tiedot omaavaan viranomaiseen kohdistuvan salassapidon avulla suojataan. Esityksen 40 ja 41 §:ssä säädetään valvontaviranomaisen oikeudesta saada virallisen valvonnan ja muiden virallisten toimien suorittamiseksi välttämättömät tiedot salassapitosäännösten estämättä. Välttämättömyysvaatimuksen voidaan katsoa täyttävän perustuslain 10 §:n vaatimukset.

Hygieniapassitestit ja testeihin liittyvät muut asiakirjat ovat asiakirjoja, jotka ovat syntyneet julkisen vallan käytön mukaisessa tehtävässä. Näiden asiakirjojen käsittelyyn sovelletaan tiedonhallintaa koskevia yleislakeja. Luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta an-

HE 262/2018 vp

nettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuoja-asetus) 4 artiklan mukaisesti Ruokavirasto määritteli hygieniapassitestauksessa käsiteltävien henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot, ja olisi siten asetuksessa määritelty rekisterinpitäjä. Hygieniapassitestaaja toimisi Ruokaviraston lukuun henkilötietojen käsittelijänä. Ruokaviraston määräys tiedonhallinnan järjestämisestä olisi yleisen tietosuoja-asetuksen artiklan 28 alakohdan 3 mukainen sitova oikeudellinen asiakirja, jolla varmistettaisiin, että henkilötietojen käsittelijät noudattavat asetuksen vaatimuksia.

Hallituksen käsityksen mukaan ehdotukset ovat perustuslain mukaisia, ja lakiehdotus voidaan säätää tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Elintarvikelaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on:

1) suojella kuluttajan terveyttä ja taloudellisia etuja varmistamalla elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien turvallisuus, elintarvikkeiden hyvä terveydellinen ja muu elintarvikemääräysten mukainen laatu ja elintarvikkeista ja elintarvikekontaktimateriaaleista annettavien tietojen riittävyys ja oikeellisuus; sekä

2) edistää lain soveltamisalan osalta elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoiden toimintaedellytyksiä.

Elintarvikemääräysten velvoitteita toimeenpantaessa ja niiden noudattamista valvottaessa on otettava huomioon elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan luonne ja laajuus sekä toimintaan liittyvät muut elintarviketurvallisuuteen ja kuluttajansuojaan vaikuttavat seikat, jollei laissa toisin säädetä.

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan elintarvikkeisiin, elintarviketuotantoon käytettäviin eläimiin, elintarvikekontaktimateriaaleihin, elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaan, elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoihin sekä elintarvikevalvontaan kaikissa elintarvikkeiden ja elintarvikekontaktimateriaalien tuotanto-, jalostus- ja jakeluvaiheissa.

Tätä lakia ei sovelleta:

- 1) yksityistalouden omaan käyttöön tarkoitettuun alkutuotantoon;
- 2) omaan käyttöön tarkoitettujen elintarvikkeiden valmistukseen, käsittelyyn tai varastointiin yksityistaloudessa;
- 3) alkoholijuomiin tai alkoholivalmisteisiin siltä osin kuin niistä säädetään muussa lainsäädännössä.

Tämän lain 7 §:n 2 momentin 3 kohdan a ja b alakohdassa sekä 9 §:n 2 momentissa tarkoitettuun toimintaan sovelletaan 2 luvun säännöksistä ainoastaan 13, 14 ja 16 §:ää.

3 §

Euroopan unionin lainsäädäntö

Tätä lakia sovelletaan elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja, elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa sekä elintarvikevalvontaa koskevien Euroopan unionin säädösten täytäntöönpanoon siltä osin kuin niiden täytäntöönpanosta ei säädetä muualla laissa.

Mitä tässä laissa säädetään Euroopan unionista tai Euroopan unionin jäsenvaltioista, koskee myös Euroopan talousaluetta ja siihen kuuluvia valtioita.

4 §

Määritelmät

Tässä laissa ja sen nojalla annetuissa asetuksissa sovelletaan:

1) elintarvikelainsäädäntöä koskevista yleisistä periaatteista ja vaatimuksista, Euroopan elintarvike- ja turvallisuusviranomaisen perustamisesta sekä elintarvikkeiden turvallisuuteen liittyvistä menettelyistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 2 artiklassa ja 3 artiklan 3, 7, 8, 15, 16 ja 18 kohdassa olevia *elintarvikkeen, elintarvikealan toimijan, vähittäiskaupan, markkinoille saattamisen, jäljitettävyyden, elintarvikkeen tuotanto-, jalostus- ja jakeluvaiheen ja lopullisen kuluttajan* määritelmiä;

2) elintarvikehygieniasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 2 artiklan 1 kohdassa olevia määritelmiä;

3) eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista erityisistä hygieniasäännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteessä I ja III olevia määritelmiä lukuun ottamatta liitteen I kohdassa 1.5 olevaa luonnonvaraisen riistan määritelmää;

4) virallisesta valvonnasta ja muista virallisista toimista, jotka suoritetaan elintarvike- ja rehulainsäädännön ja eläinten terveyttä ja hyvinvointia, kasvien terveyttä ja kasvinsuojeluaineita koskevien sääntöjen soveltamisen varmistamiseksi, sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 999/2001, (EY) N:o 396/2005, (EY) N:o 1069/2009, (EY) N:o 1107/2009, (EU) N:o 1151/2012, (EU) N:o 652/2014, (EU) 2016/429 ja (EU) 2016/2031, neuvoston asetusten (EY) N:o 1/2005 ja (EY) N:o 1099/2009 ja neuvoston direktiivien 98/58/EY, 1999/74/EY, 2007/43/EY, 2008/119/EY ja 2008/120/EY muuttamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 854/2004 ja (EY) N:o 882/2004, neuvoston direktiivien 89/608/ETY, 89/662/ETY, 90/425/ETY, 91/496/ETY, 96/23/EY, 96/93/EY ja 97/78/EY ja neuvoston päätöksen 92/438/ETY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 2 artiklassa, 3 artiklan 5, 23, 32, 49 ja 51 kohdassa sekä 17 artiklan c ja d kohdassa olevia *virallisen valvonnan, muiden virallisten toimien, toimeksiannon saaneen elimen, vaaran, virkaeläinlääkärin, virallisen avustajan, terveystarkastuksen, ante mortem -tarkastuksen ja post mortem -tarkastuksen* määritelmiä;

5) virallisia lihan trikiinitarkastuksia koskevista erityissäännöistä annetun komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2015/1375 1 artiklan 2 ja 3 kohdassa olevia *valvottujen pito-olosuhteiden ja lokeron* määritelmää;

6) tiettyjen zoonosien ja niiden aiheuttajien seurannasta, neuvoston päätöksen 90/424/ETY muuttamisesta ja neuvoston direktiivin 92/117/ETY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/99/EY 2 artiklan 2 kohdan a, b ja d alakohdassa olevia *zoonosin, zoonosin aiheuttajan ja ruokamyrkytys-epidemian* määritelmiä;

7) salmonellan ja muiden tiettyjen elintarvikkeiden kautta tarttuvien tiettyjen zoonosien aiheuttajien valvonnasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2160/2003 2 artiklan 3 kohdan b alakohdassa olevaa parven määritelmää;

8) tiettyjen tarttuvien spongiformisten enkefalopatioiden ehkäisyä, valvontaa ja hävittämistä koskevista säännöistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o

999/2001 3 artiklan 1 kohdan a, g ja l alakohdassa olevia TSE:n, *erikseen määritellyn riskiaineiden ja pikatestin* määritelmiä;

9) ituihin ja itujen tuotantoon tarkoitettuihin siemeniin sovellettavista jäljitettävyyksivaatimuksista annetun komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 208/2013 2 artiklan ensimmäisen kohdan a alakohdassa olevaa *itujen* määritelmää;

10) Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahaston (maaseuturahasto) tuesta maaseudun kehittämiseen ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1698/2005 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1305/2013 16 artiklassa olevaa *elintarvikkeiden kansallisen laatujärjestelmän* määritelmää;

11) elintarviketietojen antamisesta kuluttajille, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EY) N:o 1924/2006 ja (EY) N:o 1925/2006 muuttamisesta sekä komission direktiivin 87/250/ETY, neuvoston direktiivin 90/496/ETY, komission direktiivin 1999/10/EY, Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2000/13/EY, komission direktiivien 2002/67/EY ja 2008/5/EY sekä komission asetuksen (EY) N:o 608/2004 kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) N:o 1169/2011 2 artiklan 2 kohdan u alakohdassa olevaa *etäviestintävälineen* määritelmää.

Tässä laissa ja sen nojalla annetuissa asetuksissa tarkoitetaan:

1) *elintarvikemääräyksillä* tämän lain ja sen nojalla annettujen asetusten säännöksiä sekä tämän lain soveltamisalaan kuuluvia Euroopan unionin säädösten säännöksiä;

2) *valvontaviranomaisella* tämän lain mukaisista valvontatehtävistä huolehtivia valtion ja maakunnan viranomaisia;

3) *valvontakohteella toimijaa*, joka harjoittaa elintarvike- tai kontaktimateriaalitoimintaa, sekä paikkaa, jossa harjoitetaan tai on perusteltua syytä epäillä harjoitettavan elintarvike- tai kontaktimateriaalitoimintaa tai säilytetään elintarvikemääräysten noudattamisen kannalta merkityksellisiä tietoja;

4) *alkutuotannolla* Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 3 artiklan 17 kohdassa tarkoitettua alkutuotantoa sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 1 artiklan 2 kohdan c alakohdassa ja Euroopan parlamentin ja neuvoston (EY) N:o 853/2004 1 artiklan 3 kohdan c alakohdassa tarkoitettua alkutuotannon tuotteiden pienten määrien luovuttamista suoraan kuluttajalle;

5) *alkutuotantopaikalla* maatilaa, puutarhaa, poroerotuspaikkaa ja muuta paikkaa, jossa harjoitetaan elintarvikkeiden alkutuotantoa;

6) *alkutuotannon toimijalla* elintarvikkeiden alkutuotantoa ja siihen liittyviä toimintoja harjoittavaa elintarvikealan toimijaa;

7) *rekisteröidyllä alkutuotannolla* elintarvikkeiden alkutuotantoa, josta alkutuotannon toimija on tehnyt ilmoituksen toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle;

8) *hyväksytyllä alkutuotantopaikalla* alkutuotantopaikkaa, joka on hyväksytty Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 6 artiklan 3 kohdassa edellytetyllä tavalla;

9) *elintarviketoiminnalla* elintarvikkeen tuotanto-, jalostus- ja jakelutoimintaa, jota elintarvikealan toimija harjoittaa;

10) *rekisteröidyllä elintarviketoiminnalla* elintarvikkeen tuotanto-, jalostus ja jakelutoimintaa, alkutuotantoa lukuun ottamatta, josta elintarvikealan toimija on tehnyt ilmoituksen toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle;

11) *elintarvikehuoneistolla* Euroopan parlamentin ja neuvoston (EY) N:o 852/2004 2 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitettua rakennusta tai huoneistoa tai niiden osaa taikka muuta ulko- tai sisätilaa, jossa myytäväksi tai muuten luovutettavaksi tarkoitettuja elintarvikkeita valmistetaan, säilytetään, kuljetetaan, pidetään kaupan, tarjoillaan tai muutoin käsitellään, ei kuitenkaan alkutuotantopaikkaa;

12) *hyväksytyllä elintarvikehuoneistolla* elintarvikehuoneistoa, joka on hyväksytty Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2002 4 artiklan 2 kohdan edellyttämällä tavalla;

- 13) *liikkuvalla elintarvikehuoneistolla* elintarvikehuoneistoa, joka voidaan siirtää paikasta toiseen, kuten myyntiauto, vaunu, telta, kontti tai pyörä;
- 14) *lihantarkastuksella ante mortem ja post mortem* -tarkastusta;
- 15) *virallisella laboratoriollla* laboratoriota, jonka Ruokavirasto on nimennyt tutkimaan vi-
ranomaisnäytteitä;
- 16) *nimetyllä omavalvontalaboratoriollla* laboratoriota, jonka Ruokavirasto on nimennyt tut-
kimaan elintarvikemääräysten mukaisia omavalvontanäytteitä;
- 17) *viranomaisnäytteellä* valvontaviranomaisen elintarvikemääräysten mukaista virallista
valvontaa tai muita virallisia toimia varten ottamaa tai otattamaa näytettä;
- 18) *salmonellalla* kaikkia Salmonella-sukuun kuuluvia bakteereita;
- 19) *kampylobakteerilla Campylobacter jejuni ja Campylobacter coli* —bakteereja;
- 20) *pitopaikalla* eläintunnistusjärjestelmästä annetun lain (238/2010) 5 §:n 9 kohdassa tar-
koitettua pitopaikkaa;
- 21) *teurastuserällä* samasta parvesta peräisin olevia samana päivänä teurastettuja lintuja ja
samasta pitopaikasta peräisin olevia samana päivänä teurastettuja muita eläimiä;
- 22) *teurastuskerralla* teurastusjaksoa, jonka aikana teurastetaan samassa pitopaikassa kasva-
tetut saman ikäiset eläimet;
- 23) *uudistuseläimellä* lisääntymistarkoituksessa pidettävää eläintä;
- 24) *epidemiologisella yksiköllä* eläimiä, joilla on keskenään saman suuruinen riski altistua
tartunnalle tai joiden välillä tartunnan leviäminen on mahdollista henkilöiden, rehujakelun,
laitteiden tai välineiden välityksellä taikka muiden pitopaikassa noudatettavien menettelytapo-
jen vuoksi;
- 25) *poronhoitoalueella* poronhoitolain (848/1990) 2 §:ssä tarkoitettua poronhoitoaluetta;
- 26) *poroteurastamolla* poronhoitoalueella sijaitsevaa teurastamoaa, jossa teurastetaan pääasi-
allisesti poroja;
- 27) *luonnonvaraisella riistalla* luonnonvaraista riistaa siten kuin se on määritelty Euroopan
parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen I kohdassa 1.5. sekä hyljettä;
- 28) *hyönteisellä* uuselintarvikkeista, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o
1169/2011 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o
258/97 ja komission asetuksen (EY) N:o 1852/2001 kumoamisesta annetun Euroopan parla-
mentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2015/2283 6 artiklan 2 kohdan mukaisesti hyväksytyä
kasvatettua hyönteistä;
- 29) *elintarvikekontaktimateriaalilla* materiaaleja ja tarvikkeita, jotka ovat suoraan tai välillis-
esti kosketuksessa elintarvikkeeseen tai joiden on tarkoitettu tai joiden voidaan olettaa tule-
van kosketukseen elintarvikkeen kanssa;
- 30) *kontaktimateriaalitoiminnalla* elintarvikekontaktimateriaalien ja niiden valmistuksessa
käytettävien välimateriaalien ja tarvikkeiden valmistusta, elintarvikekontaktimateriaalien tuk-
kukauppaa sekä sisämarkkinatuontia tai tuontia Euroopan unionin ulkopuolelta;
- 31) *kontaktimateriaalialan toimijalla* toimijaa, joka saattaa markkinoille elintarvikekontak-
timateriaaleja;
- 32) *rajaeläinlääkärillä* eläinlääkinnällisestä rajatarkastuksesta annetun lain (1192/1996) 4
§:n 1 kohdassa tarkoitettua rajaeläinlääkäriä;
- 33) *omavalvonnalla* Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 ja
Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 852/2004 edellytettyä järjestelmää,
jonka avulla elintarvikealan toimija tunnistaa ja hallitsee toimintaansa liittyvät vaarat ja var-
mistaa, että elintarvike sekä alkutuotantopaikka ja elintarvikehuoneisto ja niissä harjoitettava
elintarviketoiminta täyttävät niille elintarvikemääräyksissä asetetut vaatimukset sekä elintar-
vikkeen kanssa kosketukseen joutuvien materiaalien ja tarvikkeiden hyvistä tuotantotavoista
annetussa Euroopan komission asetuksessa (EY) N:o 2023/2006 edellytettyä järjestelmää, jol-
la kontaktimateriaalialan toimija hallitsee toimintaansa liittyvät vaarat ja varmistaa, että elin-
tarvikekontaktimateriaali sekä kontaktimateriaalitoiminta täyttävät niille elintarvikemääräyk-
sissä asetetut vaatimukset;

34) *helposti pilaantuvalla elintarvikkeella* elintarviketta, joka ominaisuuksiensa vuoksi tarjoaa mikrobeille hyvät lisääntymismahdollisuudet ja joka on siksi säilytettävä huoneenlämmöstä poikkeavassa lämpötilassa;

35) *muulla luovutuksella* elintarvikkeen luovuttamista korvauksetta avustukseksi, lahjaksi, näytteeksi, kokeiltavaksi tai muuhun vastaavaan tarkoitukseen;

36) *yksityistaloudella* perheen tai henkilön omaa kotitaloutta;

37) *nimisuojatuotteella* maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden laatujärjestelmistä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1151/2012 5 ja 18 artiklassa olevalla maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden suojatun alkuperänimityksellä, suojatulla maantieteellisellä merkinnällä ja aidon perinteisen tuotteen merkinnällä varustettua tuotetta, maustettujen viinituotteiden määritelmästä, kuvauksesta, esittelystä, merkinnöistä ja maantieteellisten merkintöjen suojasta sekä neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1601/91 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 251/2014 2 artiklan 3 kohdassa tarkoitetulla maantieteellisellä merkinnällä varustettua sekä tislattujen alkoholijuomien määritelmästä, kuvauksesta, esittelystä, merkinnöistä ja maantieteellisten merkintöjen suojaamisesta sekä neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1576/89 kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 110/2008 15 artiklassa tarkoitetulla suojatulla maantieteellisellä merkinnällä varustettua tuotetta;

38) *kyläkaupalla* harvaan asutulla maaseudulla, ydinmaaseudulla, kaupungin läheisellä maaseudulla tai maaseudun paikalliskeskuksessa olevaa elintarvikehuoneistoa, jonka etäisyys lähimpään kauppaan on vähintään 7.5 kilometriä tai joka on muuten vaikeasti tavoitettavissa ja jonka päivittäistavaroiden myynti on alle 2 miljoonaa euroa vuodessa;

39) *yleishyödyllisellä yhteisöllä* tuloverolain (1535/1992) 22 §:ssä tarkoitettua yleishyödyllistä yhteisöä.

2 luku

Elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa koskevat vaatimukset

5 §

Elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa koskevat yleiset vaatimukset

Elintarvikealan toimijan on huolehdittava toiminnassaan siitä, että elintarvikkeet ovat kemiallisilta, fysikaalisilta ja mikrobiologisilta sekä terveydellisiltä ominaisuuksiltaan sellaisia, että ne ovat ihmisravinnoksi soveltuvia eivätkä aiheuta vaaraa ihmisen terveydelle sekä siitä, että elintarvikkeet tai niistä annettavat tiedot eivät johda kuluttajaa harhaan.

Kontaktimateriaalialan toimijan on huolehdittava toiminnassaan siitä, että elintarvikekontaktimateriaalit ovat elintarvikekäyttöön soveltuvia ja sellaisia, että ne eivät aiheuta vaaraa ihmisen terveydelle eivätkä aiheuta sopimattomia muutoksia elintarvikkeen koostumuksessa tai aistinvaraisissa ominaisuuksissa sekä siitä, että niistä annettavat tiedot eivät johda kuluttajaa harhaan.

Edellä 1 momentissa säädetyn lisäksi elintarviketoiminnan on oltava sellaista, että tuotettavien, valmistettavien, säilytettävien tai käsiteltävien elintarvikkeiden turvallisuus ei vaarannu ja että elintarviketoiminta myös muutoin täyttää elintarvikemääräysten mukaiset vaatimukset.

Elintarvikealan toimijan, joka valmistaa, valmistuttaa, tuo maahan tai muulla tavalla saattaa markkinoille vitamiinien, kivennäisaineiden ja eräiden muiden aineiden lisäämisestä elintarvikkeisiin annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1925/2006 soveltamisalaan kuuluvia elintarvikkeita, on tehtävä ilmoitus Ruokavirastolle.

Elintarvikealan toimijan, joka valmistaa, valmistuttaa, tuo maahan tai muulla tavalla saattaa markkinoille ravintolisiä koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/46/EY soveltamisalaan kuuluvia ravintoli-

siä, on tehtävä ilmoitus Ruokavirastolle. Ilmoitus on tehtävä myös, kun valmisteen koostumus sille ominaisten aineiden osalta muuttuu.

6 §

Elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijan luotettavuus

Elintarvike ja kontaktimateriaalialan toimijan on oltava luotettava. Toimijaa ei pidetä luotettavana, jos hän on

1) kolmen arviota edeltävän vuoden aikana toistuvasti tai huomattavassa määrin laiminlyönyt veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- tai maksuvelvollisuuksien hoitamisen;

2) ulosmittauksen tai muun selvityksen mukaan kykenemätön vastaamaan veloistaan; tai

3) muutoin kuin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla aikaisemmalla toiminnallaan osoittanut olevansa ilmeisen sopimaton harjoittamaan elintarvike- tai kontaktimateriaalitoimintaa.

Jos elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimija on oikeushenkilö, vaatimus luotettavuudesta koskee toimitusjohtajaa ja hänen sijaistaan, hallituksen jäsentä ja varajäsentä, hallituneuvoston ja siihen rinnastettavan toimielimen jäsentä ja varajäsentä, vastuunalaista yhtiömiestä sekä muuta ylimpään johtoon kuuluvaa. Vaatimus luotettavuudesta koskee myös henkilöä, jolla on suoraan tai välillisesti vähintään 25 prosenttia osakeyhtiön osakkeista tai osakkeiden tuottamasta äänivallasta tai vastaava omistus- tai määräämisvalta, jos kyseessä on muu yhteisö kuin osakeyhtiö.

Luotettavuuden arvioimiseksi voidaan 1 momentissa tarkoitettut seikat selvittää sellaisista yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 3 §:ssä tarkoitetuista rekisteröidyistä yrityksistä tai yhteisöistä, jotka välittömästi tai välillisesti kytkeytyvät elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimijaan tai tämän pykälän 2 momentissa mainittuihin henkilöihin.

Ruokavirasto ja maakunta voivat toimijan luotettavuuden selvittämiseksi pyytää Harmaan talouden selvitysyksiköltä Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 5 §:ssä tarkoitettua velvoitteidenhoitoselvityksen toimijasta.

7 §

Rekisteröity alkutuotanto

Alkutuotannon toimijan on tehtävä ilmoitus elintarvikkeiden alkutuotannosta toiminnan rekisteröintiä varten toimivaltaisen valvontaviranomaisen tarjoamaan sähköiseen palveluun tai toimitettava tiedot muulla tavoin toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle. Lisäksi toiminnan keskeyttämisestä, lopettamisesta ja olennaisesta muuttamisesta on viivytyksettä ilmoitettava valvontaviranomaiselle.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta ei kuitenkaan tehdä, jos:

1) maakunta saa tiedon elintarvikkeiden alkutuotannosta toiselta viranomaiselta;

2) on kyse luonnonvaraisten kasvien, sienten tai riistan alkutuotannosta,

3) on kyse kasvien ja sienten alkutuotannosta, ja

a) toimija on yksityinen henkilö;

b) toimintaa ei voi pitää elinkeinon harjoittamisena; tai

c) toiminta on osa saman toimijan 9 §:n mukaisesti rekisteröityä elintarviketoimintaa.

Maakunnan on ilmoitettava toimijalle saaneensa tiedot toiselta viranomaiselta 1 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa.

Alkutuotantopaikan sijaintimaakunta käsittelee ja rekisteröi ilmoituksen alkutuotannosta ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään.

Toimijalle annetaan kuittaus ilmoituksen rekisteröinnistä sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla. Ruokavirasto antaa tarkempia määräyksiä ilmoituksen rekisteröinnistä.

8 §

Hyväksytty alkutuotantopaikka

Alkutuotannon toimija, joka harjoittaa itujen alkutuotantoa, on poiketen siitä, mitä 7 §:ssä säädetään, haettava toimivaltaiselta valvontaviranomaiselta alkutuotantopaikan hyväksymistä ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Lisäksi toiminnan keskeyttämisestä ja lopettamisesta on viivytyksettä ilmoitettava valvontaviranomaiselle.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua hyväksymistä ei kuitenkaan tarvitse hakea, jos alkutuotannon toimija harjoittaa alkutuotantopaikassa pienimuotoista itujen tuotantoa. Tällaisesta elintarviketoiminnasta on kuitenkin tehtävä 7 §:n mukainen ilmoitus.

Alkutuotantopaikan hyväksyy alkutuotantopaikan sijaintimaakunta. Maakunta tekee päätöksen alkutuotantopaikan hyväksymisestä 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, jollei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä. Maakunta voi asettaa päätöksessään ehtoja vaarojen ehkäisemiseksi. Maakunta rekisteröi tiedot alkutuotantopaikan hyväksymisestä ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään. Toimijalle annetaan kuittaus tietojen rekisteröinnistä sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla. Ruokavirasto antaa tarkempia määräyksiä hyväksymisen rekisteröinnistä.

9 §

Rekisteröity elintarviketoiminta

Elintarvikealan toimijan on tehtävä ilmoitus elintarviketoiminnasta toiminnan rekisteröintiä varten toimivaltaisen valvontaviranomaisen tarjoamaan sähköiseen palveluun tai toimitettava tiedot muulla tavoin toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle viimeistään neljä viikkoa ennen toiminnan aloittamista. Toiminnan keskeyttämisestä, lopettamisesta tai olennaisesta muuttamisesta on viivytyksettä ilmoitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua ilmoitusta ei kuitenkaan tarvitse tehdä, jos toiminta ja siihen liittyvät riskit ovat vähäisiä ja:

1) elintarviketoiminta tapahtuu samassa huoneistossa kuin toimijan harjoittama muu elinkeinotoiminta;

2) toimija on yksityinen henkilö; tai

3) toimintaa ei voi pitää elinkeinon harjoittamisena.

Elintarvikehuoneiston sijaintimaakunta käsittelee elintarviketoimintaa koskevan ilmoituksen.

Elintarvikealan toimijan kotimaakunta käsittelee elintarviketoimintaa koskevan ilmoituksen kuitenkin, jos elintarviketoimintaa harjoitetaan:

1) liikkuvassa elintarvikehuoneistossa;

2) elintarvikehuoneistossa, jossa pelkästään kuljetetaan tai säilytetään elintarvikkeita yhdessä tai useammassa kuljetusajoneuvossa tai kontissa;

3) elintarvikehuoneistossa, jota käytetään ainoastaan elintarvikkeiden myyntiin, välittämiseen tai muuhun käsittelyyn ilman, että elintarvikkeet ovat kyseisessä huoneistossa;

4) ilman elintarvikehuoneistoa.

Jos toimijalla ei ole kotipaikkaa Suomessa, elintarviketoimintaa koskevan ilmoituksen käsittelee se maakunta, jonka alueella elintarviketoiminta aloitetaan.

Valtion lupa- ja valvontavirasto käsittelee alkoholilain (1102/2017) 14 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun valmistuspaikan ja 16 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun varastoinpaikan rekisteröintiä koskevan ilmoituksen. Maakunta käsittelee alkoholilain 17 §:n 2 momentissa ja 26 §:ssä tarkoitettujen alkoholijuomien vähittäismyyntipaikkojen rekisteröintiä koskevan ilmoituksen.

Toimivaltainen valvontaviranomainen rekisteröi ilmoituksen elintarviketoiminnasta ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään. Toimijalle annetaan kuittaus ilmoituksen rekisteröinnistä sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla. Ruokavirasto antaa tarkempia määräyksiä ilmoituksen rekisteröinnistä.

10 §

Hyväksytyt elintarvikehuoneisto

Elintarvikealan toimijan, jonka harjoittamalta elintarviketoiminnalta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 4 artiklan 2 kohdan mukaan edellytetään elintarvikehuoneiston hyväksymistä, on poiketen siitä, mitä tämän lain 9 §:ssä säädetään, haettava toimivaltaiselta valvontaviranomaiselta elintarvikehuoneiston hyväksymistä ennen toiminnan aloittamista tai olennaista muuttamista. Lisäksi toiminnan keskeyttämisestä ja lopettamisesta on viivytyksettä ilmoitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle.

Elintarvikehuoneiston hyväksymistä ei kuitenkaan tarvitse hakea, jos alkutuotannon toimija harjoittaa 1 momentissa tarkoitettussa elintarvikehuoneistossa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 1 artiklan 3 kohdan d tai e alakohdassa tai 10 artiklassa tarkoitettua pienimuotoista elintarvikkeiden valmistusta tuottamistaan alkutuotannon tuotteista. Elintarvikehuoneiston hyväksymistä ei myöskään tarvitse hakea, kun eläinperäisiä elintarvikkeita toimitetaan vähittäisliikkeestä toisiin vähittäisliikkeisiin, jos toiminta on asetuksen 1 artiklan 5 kohdan b alakohdan i alakohdassa tarkoitettua varastointia tai kuljetusta tai ii alakohdassa tarkoitettua vähäistä, paikallista ja rajoitettua toimintaa. Tällaisesta elintarviketoiminnasta on kuitenkin tehtävä 9 §:n mukainen ilmoitus.

Elintarvikehuoneiston sijaintimaakunta hyväksyy 1 momentissa tarkoitetut elintarvikehuoneistot. Ruokavirasto hyväksyy teurastamot ja riistan käsittelylaitokset sekä niiden yhteydessä olevat hyväksytyt elintarvikehuoneistot. Lapin maakunta hyväksyy poroteurastamot ja niiden yhteydessä olevat elintarvikehuoneistot.

Elintarvikealan toimijan kotimaakunta hyväksyy 1 momentissa tarkoitetut elintarvikehuoneistot, jos ne ovat liikkuvia elintarvikehuoneistoja. Ruokavirasto hyväksyy liikkuvat teurastamot ja riistan käsittelylaitokset sekä niiden yhteydessä olevat hyväksytyt elintarvikehuoneistot. Lapin maakunta hyväksyy liikkuvat poroteurastamot ja niiden yhteydessä olevat elintarvikehuoneistot.

Maakunta ilmoittaa hyväksymänsä elintarvikehuoneiston Ruokavirastolle, joka antaa elintarvikehuoneistolle hyväksymisnumeron.

Toimivaltainen valvontaviranomainen tekee päätöksen elintarvikehuoneiston hyväksymisestä 60 vuorokauden kuluessa asian vireille tulosta, jollei asian laajuus, hakemuksen puutteellisuus tai muu erityinen syy edellytä asian pitempää käsittelyä. Viranomainen voi asettaa päätöksessään ehtoja vaarojen ehkäisemiseksi. Viranomainen rekisteröi tiedot elintarvikehuoneiston hyväksymisestä ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään. Toimijalle annetaan kuittaus tietojen rekisteröinnistä sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla. Ruokavirasto antaa tarkempia määräyksiä hyväksymisen rekisteröinnistä.

11 §

Tiedottaminen elintarviketoiminnasta liikkuvassa elintarvikehuoneistossa

Elintarvikealan toimijan on tiedotettava:

- 1) rekisteröidystä elintarviketoiminnasta liikkuvassa elintarvikehuoneistossa niille maakunnille, joiden alueella toimintaa harjoitetaan;
- 2) elintarviketoiminnasta liikkuvassa teurastamossa tai riistan käsittelylaitoksessa ja niiden yhteydessä olevassa hyväksytyssä elintarvikehuoneistossa Ruokavirastolle sekä teurastamon tai riistan käsittelylaitoksen yhteydessä olevassa muussa elintarvikehuoneistossa niille maakunnille, joiden alueella toimintaa harjoitetaan;
- 3) elintarviketoiminnasta liikkuvassa poroteurastamossa ja sen yhteydessä olevassa elintarvikehuoneistossa Lapin maakunnalle;
- 4) elintarviketoiminnasta muussa hyväksytyssä liikkuvassa elintarvikehuoneistossa niille maakunnille, joiden alueella toimintaa harjoitetaan.

Tiedon on oltava toimivaltaisella valvontaviranomaisella viimeistään neljä arkipäivää ennen ilmoitetun toiminnan aloittamista.

12 §

Kontaktimateriaalitoiminta

Kontaktimateriaalialan toimijan on tehtävä kirjallinen ilmoitus toimipaikastaan ja siellä harjoitettavasta kontaktimateriaalitoiminnasta toimipaikan sijaintimaakunnalle. Toiminnan keskeyttämisestä, lopettamisesta ja olennaisesta muuttamisesta on viivytyksettä ilmoitettava toimivaltaiselle valvontaviranomaiselle. Maakunta rekisteröi kontaktimateriaalitoimintaa koskevan ilmoituksen ympäristöterveydenhuollon keskitettyyn toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmään. Toimijalle annetaan kuittaus ilmoituksen rekisteröinnistä sähköisesti tai muulla vastaavalla tavalla. Ruokavirasto antaa tarkempia määräyksiä ilmoituksen rekisteröinnistä.

13 §

Jäljitettävyys

Elintarvikkeiden, elintarviketuotantoon käytettävien eläinten ja elintarvikekontaktimateriaalien mukana on oltava elintarvikemääräyksissä edellytetyt asiakirjat.

Elintarvikealan toimijan velvollisuudesta järjestää kalastus- ja vesiviljelytuotteiden jäljitettävyys säädetään lisäksi yhteisön valvontajärjestelmästä, jonka tarkoituksena on varmistaa yhteisen kalastuspolitiikan sääntöjen noudattaminen, asetusten (EY) N:o 847/96, (EY) N:o 2371/2002, (EY) N:o 811/2004, (EY) N:o 768/2005, (EY) N:o 2115/2005, (EY) N:o 2166/2005, (EY) N:o 388/2006, (EY) N:o 509/2007, (EY) N:o 676/2007, (EY) N:o 1098/2007, (EY) N:o 1300/2008 ja (EY) N:o 1342/2008 muuttamisesta sekä asetusten (ETY) N:o 2847/93, (EY) N:o 1627/94 ja (EY) N:o 1966/2006 kumoamisesta annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1224/2009 56 ja 58 artiklassa sekä velvollisuudesta antaa kuluttajille tietoja kalastus- ja vesiviljelytuotteista yhteisön valvontajärjestelmästä, jonka tarkoituksena on varmistaa yhteisen kalastuspolitiikan sääntöjen noudattaminen, annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1224/2009 soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä annetun komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 404/2011 67 ja 68 artiklassa.

14 §

Omavalvonta

Elintarvikealan toimijalla on oltava järjestelmä, jonka avulla toimija tunnistaa ja hallitsee elintarviketoimintaansa liittyvät vaarat ja varmistaa, että elintarviketoiminta täyttää elintarvikemääräyksissä asetetut vaatimukset.

Kontaktimateriaalialan toimijalla on oltava järjestelmä, jonka avulla toimija varmistaa hyvien tuotantotapojen noudattamisen toiminnassaan sekä elintarvikekontaktimateriaalien vaatimustenmukaisuuden.

15 §

Valvontatietojen julkistaminen

Suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä olevan elintarvikealan toimijan on julkistettava valvontaviranomaisen antama elintarviketoiminnan tarkastuksesta kertova raportti. Ennen elintarviketoiminnan ensimmäistä tarkastusta toimija voi julkaista ilmoituksen siitä, että elintarviketoiminta kuuluu suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piiriin. Ruokavirasto antaa tarkempia määräyksiä valvontatietojen julkistamisesta.

Velvollisuus julkistaa valvontatietoja ei koske:

- 1) alkutuotannon toimijoita;
- 2) alkoholijuomien valmistus- ja varastointipaikkoja eikä toimijoita, jotka harjoittavat ensisijaisesti alkoholijuomien vähittäismyyntiä.

Elintarviketoiminnan tarkastuksesta annetun viimeisen raportin on oltava helposti saatavilla elintarvikealan toimijan internetsivuilla tai muulla vastaavalla tavalla. Lisäksi elintarvikehuoneistossa, jossa kuluttaja asioi, raportin on oltava esillä elintarvikehuoneiston sisäänkäynnin yhteydessä tai muussa kuluttajalle helposti havaittavassa paikassa.

Elintarvikealan toimijalla on oikeus pyynnöstä saada toimivaltaiselta valvontaviranomaiselta harjoittamansa elintarviketoiminnan uusintatarkastus.

Toimivaltaisten valvontaviranomaisten on julkaistava suorittamansa valvonnan tulokset.

16 §

Toimijan velvollisuus ilmoittaa ruokamyrkytyksestä

Kun elintarvikealan toimija saa tiedon tuottamansa, jalostamansa tai jakelemansa elintarvikkeen aiheuttamasta ruokamyrkytysepidemiasta tai epäilee elintarvikkeen voivan aiheuttaa ruokamyrkytyksen, toimijan on ilmoitettava siitä välittömästi toimivaltaiselle viranomaiselle. Ruokamyrkytyksen aiheuttajaksi epäilty elintarvike tai näyte siitä on säilytettävä niin, että se voidaan tutkia laboratorioissa ruokamyrkytyksen syyn selvittämiseksi.

17 §

Zoonoosit

Elintarvikealan toimijan on estettävä zoonoosien aiheuttajien leviäminen elintarvikkeiden välityksellä ihmisiin mahdollisimman tehokkaasti kaikissa olosuhteissa. Elintarvikealan toimijan on seurattava ja valvottava zoonoosien aiheuttajien esiintymistä elintarviketuotantoon käytävissä eläimissä ja elintarvikkeissa. Toimijan on toimitettava tiedot seurantaan ja valvontaan liittyvistä tutkimuksista ja tutkimustuloksista toimivaltaiselle viranomaiselle.

18 §

Elintarvikehygieeninen osaaminen

Pakkaamattomia helposti pilaantuvia elintarvikkeita elintarvikehuoneistossa käsittelevällä henkilöllä on oltava elintarvikehygieenistä osaamista osoittava Ruokaviraston hyväksymän mallin mukainen hygieniapassi, jos henkilö on työskennellyt pakkaamattomien helposti pilaantuvien elintarvikkeiden käsittelyä edellyttävissä tehtävissä vähintään kolme kuukautta.

Hygieniapassia ei kuitenkaan vaadita henkilöltä, joka työskentelee elintarvikehuoneistossa pelkästään:

- 1) vankeuslain (767/2005) 8 luvun 2 §:n velvoittamana vankina;
- 2) asevelvollisuuslain (1438/2007) mukaisessa varusmiespalvelussa tai aseettomassa palveluksessa, naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain (194/1995) mukaisessa asepalvelussa taikka siviilipalveluslain (1446/2007) mukaisessa siviilipalveluksessa;
- 3) sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (812/2000) tarkoitettuna asiakkaana, kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) mukaisessa työtoiminnassa, vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetussa laissa (380/1987) tarkoitettuun päivätötoiminnassa taikka sosiaalihuoltolaisissa (1301/2014) tarkoitettuun vammaisten henkilöiden työllistymistä tukevassa toiminnassa tai työtoiminnassa; taikka
- 4) yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa (400/2015) tarkoitettuna tuomittuna.

Elintarvikealan toimijan on pidettävä kirjaa elintarvikehuoneistossa työskentelevien henkilöiden elintarvikehygieenisestä osaamisesta ja pyydettyä esitettävä tiedot valvontaviranomaiselle.

Ruokavirasto laatii elintarvikehygieenistä osaamista arvioivan hygieniapassitestin. Hygieniapassitestin järjestää ja hygieniapassin myöntää 19 §:ssä tarkoitettu hygieniapassitestaaja. Hygieniapassitestaaja voi periä maksun testistä ja hygieniapassin myöntämisestä.

Hygieniapassi myönnetään hygieniapassitestin hyväksytysti suorittaneelle henkilölle. Ruokavirasto voi tarvittaessa myöntää hygieniapassin samoin perustein kuin hygieniapassitestaaja sekä peruuttaa hygieniapassin, jos se on myönnetty olennaisesti virheellisin perustein.

19 §

Hygieniapassitestaaja

Ruokavirasto voi hakemuksesta hyväksyä hygieniapassitestaajaksi henkilön:

- 1) jolla on 29 §:ssä edellytetty korkeakoulututkinto; taikka
- 2) joka on tutkinnon tai aineenhallinnan osalta kelpoinen korkeakoulun tai Opetushallituksen toimialaan kuuluvan oppilaitoksen elintarvikehygieniaan liittyvän lehtorin tai opettajan virkaan tai toimeen.

Ruokavirasto valvoo hygieniapassitestaajien toimintaa. Ruokavirasto voi peruuttaa testaajan hyväksynnän, jos testaaja ei ole järjestänyt hygieniapassitestejä tai myöntänyt hygieniapasseja yli kolmeen vuoteen. Lisäksi hyväksyntä voidaan peruuttaa, jos testaaja on rikkonut hygieniapassitestaamisesta annettuja säännöksiä tai määräyksiä eikä ole korjannut toimintaansa Ruokaviraston kehotuksesta. Hyväksyntä voidaan peruuttaa myös väliaikaisesti.

Hygieniapassitestaajiin sovelletaan heidän suorittaessaan tämän pykälän mukaisia tehtäviä, mitä 30 §:n 2 momentissa säädetään toimeksiannon saaneesta elimestä ja luonnollisesta henkilöstä.

Ruokavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä hygieniapassitestin järjestämisestä, testissä käytettävistä kielistä ja testin hyväksyttävän suorittamisen arvioinnista, hygieniapassista ja sen myöntämisestä, rekisteritietojen käsittelystä sekä tiedonhallinnasta.

20 §

Elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja koskevat tarkemmat säännökset

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 5 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin elintarvikkeita ja elintarvikekontaktimateriaaleja koskeviin vaatimuksiin liittyen:

1) elintarvikkeiden koostumuksesta, mikrobiologisesta laadusta ja niiden sisältämistä vieraista aineista;

2) elintarvikkeiden lisäaineista, aromeista, entsyymeistä, ravintoaineista ja valmistuksen apuaineista;

3) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2015/2283 edellytetyistä kansallisista järjestelyistä;

4) elintarvikkeiden pakkauksessa, esitteessä, mainoksessa tai muulla tavoin markkinoinnin yhteydessä annettavista tiedoista;

5) Euroopan unionin lainsäädännön mahdollistamista alkoholijuomien kansallisista nimityksistä ja niiden koostumuksesta sekä niistä annettavista tiedoista;

6) elintarvikekontaktimateriaaleista, niiden merkinnöistä, käytöstä ja puhtausvaatimuksista.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

1) 5 §:n 4 momentissa tarkoitettun ilmoituksen tekemisestä sekä muista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1925/2006 edellytetyistä kansallisista järjestelyistä;

2) 5 §:n 5 momentissa tarkoitettun ilmoituksen tekemisestä.

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä Euroopan unionin lainsäädännön edellyttämän imeväisten ja pikkulasten ruokintaa koskevan tiedotusaineiston sisällöstä ja jakelusta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä muuntogeenisistä rehuista ja elintarvikkeista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1829/2003 edellytetyistä kansallisista järjestelyistä.

21 §

Elintarvike- ja kontaktimateriaalitoimintaa koskevat tarkemmat säännökset

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 5 §:n 3 momentissa tarkoitettuihin elintarviketoimintaa koskeviin vaatimuksiin liittyen:

1) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 852/2004 1 artiklan 2 kohdan c alakohdassa sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 1 artiklan 3 kohdan c, d ja e alakohdassa, 5 kohdan b alakohdan i ja ii alakohdassa ja 10 artiklassa tarkoitettuja toimintoja koskevista kansallisista säännöistä;

2) elintarviketoimintaa koskevista rakenteellisista ja toiminnallisista vaatimuksista;

3) elintarvikkeiden käsittelystä ja kuljettamisesta sekä lämpötilavaatimuksista;

4) helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kuljetuksia ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävää erityiskalustoa koskevan sopimuksen (ATP) (SopS 48/1981), jäljempänä ATP-sopimus, kansallisesta täytäntöönpanosta;

5) elintarviketuotantoon käytettävien eläinten terveydentilasta, hoidosta, käsittelystä, näytteenotosta, tutkimuksista, kuljetuksesta ja eläimistä annettavista tiedoista;

6) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 999/2001 liitteen III A luvun I kohdan 6.2 ja 6.5 alakohdassa sekä liitteen V 4.3 kohdassa tarkoitetuista kansallisista säännöistä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

HE 262/2018 vp

- 1) 7 §:ssä tarkoitetun alkutuotannon rekisteröintiä koskevan ilmoituksen tekemisestä ja käsittelystä;
- 2) 8 §:ssä tarkoitetun alkutuotantopaikan hyväksymistä koskevan hakemuksen ja hyväksymispäätöksen tekemisestä;
- 3) 9 §:ssä tarkoitetun elintarviketoiminnan rekisteröintiä koskevan ilmoituksen tekemisestä ja käsittelystä;
- 4) 10 §:ssä tarkoitetun elintarvikehuoneiston hyväksymisen hakemisesta ja hyväksymispäätöksen tekemisestä;
- 5) 11 §:ssä tarkoitetusta tiedottamisesta;
- 6) 12 §:ssä tarkoitetun kontaktimateriaalitoimintaa koskevan ilmoituksen tekemisestä;
- 7) 13 §:ssä tarkoitettuista elintarvikkeiden, elintarviketuotantoon käytettävien eläinten ja elintarvikekontaktimateriaalien jäljitettävyydestä, elintarvikkeisiin, elintarviketuotantoon käytettäviin eläimiin ja elintarvikekontaktimateriaaleihin sekä niiden käsittelyyn ja kuljetukseen liittyvistä kirjaamisvaatimuksista, asiakirjoista sekä eläinperäisiä elintarvikkeita koskevista merkinnöistä;
- 8) 14 §:ssä tarkoitetuista elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoiden omavalvonnasta ja siihen liittyvistä kirjaamisvaatimuksista;
- 9) 15 §:ssä tarkoitettuista valvontatietojen julkistamiseen liittyvien tarkastusten tekemisestä sekä valvontatietojen julkistamisesta;
- 10) 16 §:ssä tarkoitetun ruokamyrkytystä koskevan ilmoituksen tekemisestä;
- 11) 17 §:ssä tarkoitettuista zoonosien aiheuttajien leviämisen estämiseen liittyvistä elintarvikealan toimijan velvollisuuksista.

3 luku

Viranomaiset ja niiden tehtävät

22 §

Maa- ja metsätalousministeriön tehtävät

Maa- ja metsätalousministeriö suunnittelee ja ohjaa elintarvikemääräysten täytäntöönpanoa.

23 §

Ruokaviraston tehtävät

Ruokavirasto suunnittelee, ohjaa, kehittää ja suorittaa valtakunnallisesti elintarvikevalvontaa siten kuin tässä laissa säädetään.

Sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään, Ruokavirasto:

- 1) arvioi ja ohjaa elintarvikevalvonnan toteutumista maakunnissa;
- 2) huolehtii elintarvikevalvonnasta teurastamoissa, riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa hyväksytyissä elintarvikehuoneistoissa;
- 3) huolehtii tarvittaessa *ante mortem* -tarkastuksesta alkutuotantopaikalla;
- 4) valtuuttaa tarvittaessa muun kuin Ruokaviraston tai maakunnan palveluksessa olevan eläinlääkärin tekemään *ante mortem* -tarkastuksen alkutuotantopaikalla;
- 5) valvoo, että 31 §:ssä tarkoitetut laboratoriot noudattavat elintarvikemääräyksiä;
- 6) vastaa yhteistyössä maakuntien kanssa Euroopan unionin lainsäädännössä edellytettävien ja kansallisten seuranta- ja valvontaohjelmien suunnittelusta ja toteutuksesta;
- 7) vastaa yhteistyössä maakuntien kanssa elintarvikevalvonnan virallisten valvontanäytteiden ottamisen ja analysoinnin suunnittelusta ja toteuttamisesta;

HE 262/2018 vp

8) vastaa valtakunnallisista ja kansainvälisistä erityistä asiantuntemusta vaativista elintarviketurvallisuuden valvontatehtävistä ja muista virallisista tehtävistä ja valvontaraporttien koostamisesta sekä toimii Euroopan unionin lainsäädännössä ja kansainvälisissä sopimuksissa edellytettynä kansallisena viranomaisena tai yhteispisteenä elintarvikevalvontaan liittyvissä asioissa, jos sitä ei ole säädetty muun viranomaisen tehtäväksi;

9) laatii Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 115 artiklassa tarkoitettujen elintarvikkeita koskevan valtakunnallisen valmiussuunnitelman;

10) johtaa ATP-sopimuksessa edellytettyä määräysten kansallista valvontaa ja hyväksyy sopimuksen edellyttämät kausitarkastus- ja tyyppitarkastusasemat.

Rajaeläinlääkärit huolehtivat tämän lain mukaisesta elintarvikevalvonnasta eläinperäisten elintarvikkeiden eläinlääkinnällisen rajatarkastuksen yhteydessä.

24 §

Maakunnan tehtävät

Maakunta huolehtii toimialueellaan elintarvikevalvonnasta siten kuin tässä laissa säädetään.

Sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään, maakunta:

1) tekee Ruokavirastolle elintarvikemääräysten mukaiset ilmoitukset ja raportit;

2) vastaa yhteistyössä Ruokaviraston kanssa EU-lainsäädännössä edellytettujen ja kansallisten seuranta- ja valvontaohjelmien suunnittelusta ja toteuttamisesta;

3) vastaa yhteistyössä Ruokaviraston kanssa elintarvikevalvonnan virallisten valvontanäytteiden ottamisen ja analysoinnin suunnittelusta ja toteuttamisesta;

4) huolehtii tarvittaessa *ante mortem* -tarkastuksesta alkutuotantopaikalla;

5) valvoo kalastus- ja vesiviljelytuotteiden osalta 13 §:n 2 momentissa säädettyjen velvoitteiden noudattamista;

6) laatii Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 115 artiklassa tarkoitettujen elintarvikkeita koskevan valmiussuunnitelman toimialueellaan;

7) valvoo toimialueellaan elintarvikemääräysten sekä Maailman terveysjärjestön kansainvälisen terveyssäännösten (2005) (SopS 50 ja 51/2007) noudattamista aluksilla;

8) valvoo helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kuljetuksia ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävää erityiskalustoa ATP-sopimuksen mukaisesti.

Sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään, Lapin maakunta huolehtii:

1) elintarvikevalvonnasta poroteurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa elintarvikehuoneistoissa;

2) tarvittaessa poroteurastamossa teurastettavan eläimen *ante mortem* -tarkastuksesta alkutuotantopaikalla.

Poiketen siitä, mitä 23 §:n 2 momentin 2 kohdassa säädetään, maakunta voi hoitaa Ruokaviraston tehtäväksi säädetyn elintarvikevalvonnan teurastamoissa ja riistan käsittelylaitoksissa ja niiden yhteydessä olevissa hyväksytyissä elintarvikehuoneistoissa, jos maakunta on tehnyt siitä Ruokaviraston kanssa sopimuksen.

25 §

Valtion lupa- ja valvontaviraston tehtävät

Sen lisäksi, mitä muualla tässä laissa säädetään, Valtion lupa- ja valvontavirasto:

1) suunnittelee, ohjaa ja suorittaa yli 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien juomien valvontaa;

2) ohjaa maakuntaa alkoholimyymälöiden valvonnassa.

26 §

Puolustusvoimien tehtävät

Puolustusvoimat huolehtii tässä laissa maakunnalle säädetyistä tehtävistä Puolustusvoimien valvontaan kuuluvan elintarviketoiminnan osalta.

27 §

Tullin tehtävät

Tulli valvoo toimialueellaan:

- 1) Euroopan unionin ulkopuolelta maahan tuotavien muiden kuin eläinperäisten elintarvikkeiden sekä elintarvikkekontaktimateriaalien elintarvikemääräystenmukaisuutta;
- 2) Euroopan unionin jäsenvaltioista Suomeen toimitettavien muiden kuin eläinperäisten elintarvikkeiden sekä elintarvikkekontaktimateriaalien elintarvikemääräystenmukaisuutta Suomessa tapahtuvan elintarvike-erän purkamisen tai siihen liittyvän varastoinnin yhteydessä;
- 3) kauttakuljetustavarana kuljetettavien muiden kuin eläinperäisten elintarvikkeiden sekä elintarvikkekontaktimateriaalien asiakirjojen oikeellisuutta;
- 4) Suomesta Euroopan unionin ulkopuolelle vietävien muiden kuin eläinperäisten elintarvikkeiden sekä elintarvikkekontaktimateriaalien asiakirjojen oikeellisuutta;
- 5) helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kansainvälisiä kuljetuksia ja tällaisissa kuljetuksissa käytettävää erityiskalustoa ATP-sopimuksen mukaisesti.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tullille kuuluvista tehtävistä vientivaatimusten valvonnassa.

28 §

Valtion ravitsemusneuvottelukunta

Maa- ja metsätalousministeriö asettaa alaisuuteensa kolmevuotiseksi toimikaudeksi valtion ravitsemusneuvottelukunnan. Neuvottelukunnan tehtävänä on toimia väestön ravitsemuksen edistämisen asiantuntijaelimenä, laatia kansalliset ravitsemussuositukset, tehdä toimenpidesityksiä ja aloitteita ravitsemuksen parantamiseksi, antaa lausuntoja toimialaansa liittyen sekä seurata ja arvioida toimenpiteiden vaikutuksia ravitsemukseen ja terveyteen.

29 §

Valvontaviranomaisen pätevyys

Elintarvikevalvonnan tehtäviä hoitavalla viranhaltijalla on oltava tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto tai tarvittaessa Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetty pätevyys.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä elintarvikevalvonnan tehtäviä hoitavien viranhaltijoiden pätevyys- ja kielitaitovaatimuksista ja täydennyskoulutuksesta.

30 §

Toimeksiannon saanut elin tai luonnollinen henkilö

Valvontaviranomainen voi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 28–33 artiklassa säädetyin edellytyksin siirtää virallista valvontaa tai muita virallisia tehtäviä varten tarvittavia tarkastuksia, tutkimuksia ja selvityksiä toimeksiannon saaneen elimen tai luonnollisen henkilön tehtäväksi. Tarkastusten, tutkimusten tai selvitysten perusteella mahdollisesti tehtävät hallinnolliset päätökset tekee tehtäviä siirtänyt valvontaviranomainen.

Ruokavirasto hyväksyy toimeksiannon saaneet elimet, joille valvontaviranomainen voi siirtää viranomaistehtäviä. Valvontaviranomaiset voivat valtuuttaa luonnollisen henkilön tekemään viranomaistehtäviin kuuluvia tarkastuksia tai ottamaan viranomaisnäytteitä.

Tämän pykälän mukaisia tehtäviä suoritettaessa noudatettavista hyvän hallinnon periaatteista säädetään hallintolaissa (434/2003), kielilaissa (423/2003) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999). Toimeksiannon saaneen elimen palveluksessa tai johtotehtävissä olevaan sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä silloin, kun tämä osallistuu tässä laissa tarkoitettujen tehtävien hoitamiseen.

4 luku

Laboratoriot

31 §

Laboratorioiden nimeäminen

Maa- ja metsätalousministeriö nimeää kansalliset vertailulaboratoriot ja määrää niiden tehtävät.

Ruokavirasto nimeää viralliset laboratoriot. Virallinen laboratorio voidaan nimetä määräajaksi, jos laboratorio ei täytä nimeämislle asetettuja vaatimuksia, mutta puutteet ovat sellaisia, ettei tutkimusten luotettavuus vaarannu. Laboratorion on korjattava puutteet ja haettava lopullista nimeämistä annetun määräajan kuluessa.

Ruokavirasto nimeää hakemuksesta nimetyt omavalvontalaboratoriot. Omavalvontalaboratorio voidaan nimetä määräajaksi, jos laboratorio ei täytä nimeämislle asetettuja vaatimuksia, mutta puutteet ovat sellaisia, ettei tutkimusten luotettavuus vaarannu. Laboratorion on korjattava puutteet ja haettava lopullista nimeämistä annetun määräajan kuluessa.

Omavalvontalaboratorion nimeämisen edellytyksenä on, että laboratorion pätevyys on osoitettu vaatimustenmukaisuuden arviointipalvelujen pätevyuden toteamisesta annetun lain (920/2005) mukaisesti akkreditoinnin tai akkreditointiin rinnastettavan pätevyuden arvioinnin perusteella. Laboratorion pätevyys on arvioitava vähintään kolmen vuoden välein.

Ruokavirasto voi elintarvikealan toimijan hakemuksesta nimetä toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai Euroopan talousalueen jäsenvaltiossa sijaitsevan laboratorion tutkimaan elintarvikemääräysten edellyttämiä omavalvontanäytteitä. Nimeämisen edellytyksenä on, että laboratorion pätevyys on asianomaisessa jäsenvaltiossa osoitettu akkreditoinnin tai akkreditointiin rinnastettavan pätevyuden arvioinnin perusteella.

32 §

Viranomaisnäytteiden tutkiminen

Valvontaviranomaisen ottamat tai otattamat viranomaisnäytteet on tutkittava virallisessa laboratoriossa tai kansallisessa vertailulaboratoriossa.

Elintarvikemääräyksissä tutkittavaksi edellytetyt omavalvontanäytteet on tutkittava nimetyssä omavalvontalaboratoriossa, virallisessa laboratoriossa tai kansallisessa vertailulaboratoriossa.

33 §

Laboratorioiden ilmoitusvelvollisuus

Virallisen laboratorion, nimetyn omavalvontalaboratorion ja kansallisen vertailulaboratorion on ilmoitettava Ruokavirastolle toiminnan olennaisesta muuttamisesta, toiminnan keskeyttämisestä ja toiminnan lopettamisesta.

Virallisen laboratorion, nimetyn omavalvontalaboratorion ja kansallisen vertailulaboratorion on Ruokaviraston pyynnöstä toimitettava sille joko näytekohtaiset tiedot tekemistään tai teettämistään 32 §:ssä tarkoitetuista tutkimuksista ja niiden tuloksista tai yhteenveto niistä. Näytekohtaisiin tietoihin tai yhteenvetoihin sisältyvien henkilön tunnistetietojen sekä valvontakohteen tunnistetietojen välittämisen tulee tapahtua turvallisesti.

Virallisen laboratorion, nimetyn omavalvontalaboratorion ja kansallisen vertailulaboratorion on viivytyksettä ilmoitettava:

- 1) toimeksiantajalleen vaaraan viittaavista tutkimustuloksista;
- 2) toimeksiantajaa valvovalle toimivaltaiselle viranomaiselle ja Ruokavirastolle vakavaan vaaraan viittaavasta tutkimustuloksesta.

Laboratorion on säilytettävä näytteet ja taudinaiheuttajat sekä niitä koskevat tiedot tässä momentissa tarkoitettusta tutkimuksesta ja lähetettävä ne Ruokaviraston pyynnöstä kansalliseen vertailulaboratorioon.

Virallisen laboratorion, nimetyn omavalvontalaboratorion ja kansallisen vertailulaboratorion on ilmoitettava Ruokaviraston pyynnöstä 17 §:ssä tarkoitetuista zoonoosien seurantaan ja valvontaan liittyvistä tutkimuksista ja niiden tuloksista Ruokavirastolle sekä toimitettava näytteet ja tutkimuksissa eristetyt taudinaiheuttajat pyynnöstä kansalliseen vertailulaboratorioon.

Kansallisen vertailulaboratorion on ilmoitettava Ruokavirastolle ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle epidemiologista seurantaan varten tarvittavat tiedot. Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle toimitettaviin tietoihin sisältyvien valvontakohteiden tunnistetietojen välittämisen tulee tapahtua turvallisesti.

34 §

Laboratorioita koskevat tarkemmat säännökset

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) 31 §:n 2 momentissa tarkoitettuja virallisia laboratorioita ja niitä arvioivien toimielinten pätevyyttä kuvaavista standardeista ja laboratorioiden laatu järjestelmälle asetettavista vaatimuksista;
- 2) Euroopan unionin lainsäädännössä edellytetyistä laboratorion nimeämisen edellytyksistä;
- 3) laboratorioiden henkilökunnan koulutus- ja pätevyysvaatimuksista;
- 4) 33 §:n 1 momentissa tarkoitettujen ilmoitusten ja 2 momentissa tarkoitettujen tietojen ja yhteenvetojen sisällöstä ja toimittamisesta sekä 33 §:n 3 momentissa tarkoitettua vaarasta;
- 5) 33 §:n 5 momentissa tarkoitettujen ilmoitusten sisällöstä ja toimittamisesta.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 33 §:n 4 ja 5 momentissa tarkoitettujen taudinaiheuttajien tutkimisesta ja tutkimusmenetelmistä, tutkimustulosten ilmoittamisesta sekä taudinaiheuttajien lähettämisestä.

Ruokavirasto voi antaa määräyksiä 33 §:n 3 momentissa tarkoitettujen vakavaan vaaraan viittaavien tutkimustulosten ilmoittamisesta sekä mainitun pykälän 4 ja 5 momentissa tarkoitettujen taudinaiheuttajien säilyttämisestä ja toimittamisesta kansalliseen vertailulaboratorioon.

5 luku

Elintarvikevalvonta

35 §

Valtakunnallinen elintarvikevalvontasuunnitelma

Ruokavirasto laatii elintarvikevalvonnan ohjaamiseksi ja yhteensovittamiseksi valtakunnallisen elintarvikevalvontasuunnitelman osana Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2017/625 edellytettyä koko elintarvikeketjun monivuotista kansallista valvontasuunnitelmaa.

Valvontasuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa. Valvontasuunnitelmassa tulee ottaa huomioon ympäristöterveydenhuollon valtakunnallisessa valvontaohjelmassa asetetut ympäristöterveydenhuollon yhteiset tavoitteet.

36 §

Viranomaisten valvontasuunnitelmat

Valtakunnallisen elintarvikevalvontasuunnitelman toteuttamiseksi tässä laissa tarkoitetut valvontaviranomaiset laativat vastuullaan olevaa elintarvikevalvontaa koskevat valvontasuunnitelmat ja huolehtivat niiden yhteensovittamisesta siten, että valvonnassa otetaan huomioon elintarvike- ja kontaktimateriaalitoiminnan riskit ja että valvonta on yleisten valvontaa koskevien vaatimusten mukaista, ehkäisee vaaroja ihmisen terveydelle ja suojaa kuluttajia taloudellisilta tappioilta. Valvontasuunnitelmat on tarkistettava tarvittaessa.

37 §

Tarkastus- ja läsnäolo-oikeus

Valvontaviranomaisella ja 30 §:ssä tarkoitetulla toimeksiannon saaneella elimellä ja luonnollisella oikeushenkilöllä on oikeus tehdä virallisen valvonnan edellyttämiä tarkastuksia valvontakohteessa, tutustua asiakirjoihin sekä tarkastaa toiminnassa käytetyt laitteet, välineet ja tilat. Valvontaviranomaisen ohjauksessa olevalla opiskelijalla, joka suorittaa viranomaistoimintaan perehdyttävää harjoittelua, on oikeus olla läsnä valvontaviranomaisten suorittaessa valvontaa ja tarkastuksia. Ruokavirastolla on oikeus olla läsnä maakunnan suorittaessa valvontaa ja tarkastuksia.

Valvontakohteessa, joka sijaitsee pysyväisluonteiseen asumiseen käytetyissä tiloissa, tarkastus voidaan tehdä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 9–15 artiklassa viralliselle valvonnalle asetettujen vaatimusten toteuttamiseksi, jos tarkastuksen tekeminen on välttämätöntä tarkastuksen kohteena olevien seikkojen selvittämiseksi. Tällaisen tarkastuksen saa tehdä ainoastaan toimivaltainen valvontaviranomainen.

Valvontaviranomaisella on oikeus olla läsnä Euroopan komission tekemissä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 2017/625 116 artiklan mukaisissa tarkastuksissa. Mitä tässä laissa säädetään valvontaviranomaisten oikeudesta päästä paikkoihin, joissa harjoi-

tetaan elintarvike- tai kontaktimateriaalitoimintaa, ja saada toimintaa koskevia tietoja, koskee myös Euroopan unionin lainsäädännössä tai muussa Suomea sitovassa kansainvälisessä sopimuksessa tarkoitettuja tarkastajia, jos kyseinen Suomea sitova kansainvälinen velvoite tätä edellyttää.

38 §

Näytteenotto

Valvontaviranomaisella ja 30 §:ssä tarkoitettulla toimeksiannon saaneella elimellä ja luonnollisella henkilöllä on oikeus ottaa korvauksetta valvontaa varten tarvittava määrä näytteitä sekä tallentaa ääntä ja kuvaa. Elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijalle on annettava todistus näytteenotosta.

Näytteitä, jotka valvontaviranomainen on tilannut tunnistautumatta etäviestintävälineiden välityksellä myytäväksi tarjotuista elintarvikkeista ja elintarvikekontaktimateriaaleista, voidaan käyttää virallisessa valvonnassa.

39 §

Kirjallinen lihantarkastuspäätös

Lihantarkastuksesta annetaan pyynnöstä kirjallinen päätös. Päätökseen on liitettävä oikeusvaatimusohje. Päätöstä ei tarvitse allekirjoittaa.

Kirjallinen lihantarkastuspäätös annetaan tiedoksi asianosaisille hallintolain 59 §:ssä tarkoitettuna kirjeenä tai sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain (13/2003) 19 §:ssä tarkoitettuna tavallisena sähköisenä tiedoksiantona. Päätös voidaan asianosaisen suostumuksella antaa tiedoksi sähköpostilla.

40 §

Viranomaisen tiedonsaantioikeus

Valvontaviranomaisella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada virallisen valvonnan ja muiden virallisten toimien suorittamiseksi välttämättömät tiedot valtion, maakunnan ja kunnan viranomaisilta sekä elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoilta ja muilta, joita tämän lain velvoitteet koskevat.

Valvontaviranomaisella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitavalta tietoja elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijan veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin tai Tullin perimiin maksuihin liittyvien rekisteröitymis-, ilmoitus- ja maksuvelvollisuuksien hoitamisesta, toiminnasta, taloudesta sekä kytkennöistä, jotka ovat välttämättömiä 6 §:ssä tarkoitettun luotettavuuden selvittämiseksi, 58 §:ssä tarkoitettua elintarvikehuoneiston hyväksymisen peruuttamista taikka 59 §:ssä tarkoitettua rekisteröidyssä elintarvikehuoneistossa harjoitetun elintarviketoiminnan keskeyttämistä tai lopettamista varten.

Valvontaviranomaisella on oikeus saada tässä pykälässä tarkoitettut tiedot maksutta ja myös teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti.

41 §

Viranomaisen oikeus oma-aloitteisesti luovuttaa tietoja

HE 262/2018 vp

Valvontaviranomaiset saavat viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetyn salassapitovelvoitteen estämättä luovuttaa oma-aloitteisesti tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä suoritettaessa saatuja tietoja yksityisen tai yhteisön taloudellisesta asemasta ja liikesalaisuudesta toiselle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle, jos tiedot ovat välttämättömiä kyseiselle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle säädetyn tehtävän hoitamiseksi.

42 §

Viranomaisen ilmoitus- ja tiedonantovelvollisuus

Valvontaviranomaisen on ilmoitettava Ruokavirastolle todetuista vaaroista ihmisen terveydelle sekä tarvittaessa sellaisista valvonnassa esille tulleista muista seikoista, joilla voi olla vaikutusta elintarvikkeiden tai elintarvikekontaktimateriaalien turvallisuuteen tai jäljitettävyyteen taikka niistä annettaviin tietoihin. Valvontaviranomaisen on lisäksi ilmoitettava tartuntatautilaissa (1227/2016) tarkoitetuille viranomaisille sellaisista valvonnassa esille tulleista seikoista, joilla voi olla merkitystä väestön suojaamisessa tartuntataudeilta.

Valvontaviranomaisen on pyydettyessä annettava Ruokavirastolle tarkastuksia, valvontatoimenpiteitä, valvontahenkilöstöä, maksuja ja valvontaa koskevia muita tietoja tämän lain mukaisen valvonnan seurantaan varten.

Ruokavirasto antaa tarkempia määräyksiä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen tietojen toimitamisesta.

43 §

Valvontaviranomaisen neuvonta- ja ohjausvelvollisuus

Valvontaviranomaiset neuvovat ja ohjaavat tarvittaessa elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijoita elintarvikemääräysten noudattamisessa toimivaltaansa kuuluvissa asioissa.

Valvontaviranomaisen on tarvittaessa annettava elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijalle tarpeellisia kehoituksia elintarvikemääräysten noudattamiseksi.

Valvontaviranomaiset tiedottavat elintarvikemääräysten soveltamisalaan kuuluvista asioista toimivaltaansa kuuluvissa asioissa.

44 §

Eläinlääkärin tiedonantovelvollisuus

Alkutuotantopaikalla eläinlääkärikäynnin tekevän eläinlääkärin ja alkutuotantopaikalla viranomaistehtävissä käyvän henkilön, joka käynnin yhteydessä havaitsee, että eläinten terveydentila tai pito-olosuhteet ovat sellaiset, että ne oleellisesti heikentävät kyseisistä eläimistä saatavien elintarvikkeiden turvallisuutta tai laatua, on ilmoitettava tästä eläinten omistajalle tai haltijalle, sekä maakunnan tämän lain mukaisia tehtäviä hoitavalle valvontaviranomaiselle viipymättä. Maakunnalla on oikeus ilmoittaa edellä mainituista seikoista eläimet tai elintarvikkeet vastaanottavalle toimijalle sekä Ruokavirastolle.

45 §

Ruokamyrkytysten selvittäminen

Maakunnan on saatuaan 16 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen ruokamyrkytyksestä tai ruokamyrkytysepäilystä tai epäillessään ruokamyrkytystä muusta syystä, viipymättä tehtävä tapausta koskeva selvitys yhteistyössä tartuntatautilaissa säädettyjen viranomaisten kanssa sekä toimitettava tarpeelliset ilmoitukset Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle ja Ruokavirastolle. Ilmoituksiin sisältyvien henkilöiden tunnistetietojen välittämisen tulee tapahtua turvallisesti.

46 §

Elintarvikevalvontaa koskevat tarkemmat säännökset

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

1) 23 §:n 2 momentin 2 ja 3 kohdassa, 24 §:n 2 momentin 4 kohdassa ja 3 ja 4 momentissa tarkoitetusta lihantarkastuksesta ja siihen liittyvästä valvonnasta sekä siihen liittyvistä ilmoituksista sekä 39 §:ssä tarkoitetusta kirjallisesta lihantarkastuspäätöksestä;

2) 38 §:ssä tarkoitetusta näytteenotosta;

3) 42 §:ssä tarkoitetusta valvontaviranomaisten ilmoitusvelvollisuudesta.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 45 §:ssä tarkoitetusta ruokamyrkytysten selvittämisestä ja ilmoittamisesta.

Ruokavirasto voi antaa määräyksiä:

1) eläinperäisistä elintarvikkeista valvontaviranomaisille ilmoitettavista tiedoista, kun elintarvikkeet tulevat sisämarkkinoilta;

2) lihatarkastuksessa käytettävistä menetelmistä;

3) trikiinitutkimusten tiheydestä ja kattavuudesta, jos komission täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2015/1375 sallitaan tutkimus tai edellytetään sitä.

6 luku

Elintarvikkeiden vientiin liittyvät viranomaistehtävät

47 §

Vientiin liittyvä selvitystyö

Jos elintarvikkeita viedään muuhun kuin Euroopan unionin jäsenvaltioon, elintarvikealan toimija vastaa määränpäävaltion viranomaisten asettamien tuontivaatimusten ja mahdollisten kauttakuljetukseen liittyvien vaatimusten selvittämisestä ja täyttämisestä.

Ruokavirasto osallistuu tarvittaessa 1 momentissa tarkoitettujen viranomaisvaatimusten selvittämiseen, jollei vaatimuksista voida muulla tavalla varmistua. Lisäksi Ruokavirasto osallistuu tarvittaessa markkinoillepääsyn ja markkinoilla pysymisen edellytyksenä olevien asiakirjojen laatimiseen ja muuhun selvitystyöhön. Ruokavirasto voi keskeyttää osallistumisen maientujen tehtävien hoitamiseen, jos edellytyksiä selvitystyön jatkamiselle ei enää ole.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 2 momentissa tarkoitetuista edellytyksistä.

48 §

Vientiin liittyvä valvonta

Maakunta valvoo elintarvikevientiä toimialueellaan. Ruokavirasto osallistuu valvontaan, jos valvonta liittyy määränpäävaltion viranomaisten asettamien tuontivaatimusten täyttymisen varmistamiseen,

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettun valvonnan edellytyksistä ja sisällöstä.

49 §

Vientitodistukset

Ruokavirasto ja maakunta antavat toimijan pyynnöstä muita kuin eläinperäisiä elintarvikkeita koskevia vientitodistuksia, jos määränpäävaltion viranomaiset niitä edellyttävät. Määränpäävaltion todistusten sisällölle asettamien vaatimusten selvittämiseen sovelletaan 47 §:ää.

7 luku

Elintarvikkeiden kansalliset laatujärjestelmät ja valvotut pito-olosuhteet

50 §

Elintarvikkeiden kansalliset laatujärjestelmät

Ruokavirasto hyväksyy hakemuksesta kansallisen elintarvikkeiden laatujärjestelmän, jos se täyttää Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 1305/2013 16 artiklan 1 kohdan b alakohdan vaatimukset.

Elintarvikkeiden kansallisen laatujärjestelmän tulee olla ulkopuolisen riippumattoman tahon tarkastama. Hakijan on raportoitava ulkopuolisen tarkastuksen tuloksista Ruokavirastolle säännöllisesti sekä ilmoitettava muutoksista laatujärjestelmän sisällössä. Hakijan on julkaistava internetsivuillaan tai muulla vastaavalla tavalla tiedot laatujärjestelmästä, sen sisällöstä ja siihen osallistuvista tahoista.

Ruokavirasto valvoo hyväksymiensä kansallisten laatujärjestelmien hyväksymisedellytysten täyttymistä. Ruokavirasto voi peruuttaa laatujärjestelmän hyväksymisen, jos hyväksymisen edellytykset eivät enää täyty.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) elintarvikkeiden kansallisen laatujärjestelmän hyväksymisen hakemisesta, hyväksymisestä ja hyväksymisen peruuttamisesta;
- 2) riippumattoman tahon tarkastuksesta, tarkastuksen tulosten raportoinnista ja laatujärjestelmää koskevien tietojen julkaisemisesta.

51 §

Sikojen valvotut pito-olosuhteet

Ruokavirasto tunnustaa hakemuksesta alkutuotantopaikat ja alkutuotantopaikkojen muodostamat lokerot ja valvoo valvottujen pito-olosuhteiden täyttymistä niissä. Tunnustamisen edellytyksenä on, että ne täyttävät sikojen valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset. Ruokavirasto voi peruuttaa tunnustamisen, jos tunnustamisen edellytykset eivät enää täyty.

Ruokavirasto voi määrätä tehtäväksi komission täytäntöönpanoasetuksessa (EU) 2015/1375 tarkoitettuja seurantatutkimuksia valvotuissa pito-olosuhteissa kasvatettujen sikojen trikiinitilanteen selvittämiseksi.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset täyttävien alkutuotantopaikkojen ja lokeroiden virallisen tunnustamisen hakemisesta, tunnustamisesta, valvonnasta ja tunnustamisen peruuttamisesta.

8 luku

Nimisuojuotteiden rekisteröiminen ja valmistuksesta ilmoittaminen

52 §

Nimisuojuotteen rekisteröiminen ja valmistuksesta ilmoittaminen

Ruokavirasto käsittelee nimisuojuotteiden rekisteröintiä koskevat hakemukset.

Ruokavirasto julkaisee 1 momentissa tarkoitetun hakemuksen, järjestää kansallisen vastaväitemenettelyn ja päättää rekisteröinnin edellytysten täyttymisestä Suomessa. Jos rekisteröinnin edellytykset täyttyvät, Ruokavirasto julkaisee päätöksen ja toimittaa hakemuksen Euroopan komissiolle.

Rekisteröityä nimisuojuotetta valmistavan elintarvikealan toimijan on ennen tuotteiden markkinoille saattamisen aloittamista ilmoitettava tuotteen nimi ja valmistuspaikka 23–25 §:ssä tarkoitetulle valvontaviranomaiselle. Valmistuksen keskeyttämisestä tai lopettamisesta on ilmoitettava viivytyksettä valvontaviranomaiselle.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä:

- 1) nimisuojuotteiden rekisteröinnin hakemisesta, vastaväitemenettelyn järjestämisestä sekä hakemusten ja päätösten julkaisemisesta;
- 2) ilmoitusvelvollisista elintarvikealan toimijoista, ilmoituksissa annettavista tiedoista ja ilmoitusten antamistavasta.

9 luku

Hallinnolliset pakkokeinot

53 §

Elintarvikemääräysten vastaisuuden poistaminen

Valvontaviranomainen voi määrätä elintarvikemääräysten vastaisuuden poistettavaksi, jos:

1) elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali, elintarvikehuoneisto tai alkutuotantopaikka taikka elintarvike- tai kontaktimateriaalitoiminta voi aiheuttaa vaaraa ihmisen terveydelle tai ne ovat muutoin elintarvikemääräysten vastaisia; taikka

2) elintarvikkeesta tai elintarvikekontaktimateriaalista annetut tiedot voivat aiheuttaa vaaraa ihmisen terveydelle tai johtaa kuluttajaa harhaan.

Ruokavirasto voi määrätä 32 §:ssä tarkoitettuja tutkimuksia tekevän laboratorion korjaamaan elintarvikemääräysten vastaisen toiminnan.

Valvontaviranomainen voi määrätä 50 §:ssä tarkoitetun elintarvikkeiden kansallisen laatu-järjestelmän hakijan poistamaan hyväksytyä kansallista laatu-järjestelmää koskevan epäkohdan.

Elintarvikemääräysten vastaisuus on määrättävä poistettavaksi välittömästi tai valvontaviranomaisen asettamassa määräajassa.

54 §

Kielto

Valvontaviranomainen voi kieltää elintarvikkeen alkutuotannon, valmistuksen, maahan tuonnin, maastaviennin, tukkukaupan ja muun jakelun, tarjoilun ja muun luovutuksen sekä käytön elintarvikkeen valmistuksessa, jos elintarvike tai siitä annetut tiedot, alkutuotantopaikka tai elintarvikehuoneisto tai siellä harjoitettava elintarviketoiminta on sellaista, että se aiheuttaa tai sen voidaan perustellusta syystä epäillä aiheuttavan vakavaa vaaraa ihmisen terveydelle tai vaaraa sellaisen elintarvikemääräysten vastaisuuden takia, jota ei voida poistaa.

Valvontaviranomainen voi kieltää elintarvikekontaktimateriaalin valmistuksen, tukkukaupan ja muun jakelun sekä maahantuonnin, jos elintarvikekontaktimateriaali tai siitä annettavat tiedot tai kontaktimateriaalitoiminta ovat sellaiset, että ne aiheuttavat tai niiden voidaan perustellusta syystä epäillä aiheuttavan vakavaa vaaraa ihmisen terveydelle tai vaaraa sellaisen elintarvikemääräysten vastaisuuden takia, jota ei voida poistaa.

Kielto voidaan määrätä väliaikaiseksi asian selvittämisen tai epäkohdan korjaamisen ajaksi. Väliaikainen kielto on voimassa, kunnes valvontaviranomainen antaa asiassa lopullisen ratkaisunsa. Valvontaviranomaisen tulee omalta osaltaan huolehtia siitä, että asiassa tarvittavat selvitykset tehdään viivytyksettä.

55 §

Markkinoilta poistaminen ja yleinen tiedottaminen

Valvontaviranomainen voi määrätä elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimijan poistamaan elintarvikkeen tai elintarvikekontaktimateriaalin markkinoilta, jos tämä ei noudata Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 19 artiklassa säädettyä velvollisuutta poistaa turvallisuutta koskevien elintarvikemääräysten vastainen elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali markkinoilta.

Valvontaviranomainen voi määrätä elintarvikkeen tai elintarvikekontaktimateriaalin poistettavaksi markkinoilta myös, jos elintarvikkeesta tai elintarvikekontaktimateriaalista annettavat tiedot ovat oleellisesti elintarvikemääräysten vastaisia.

Valvontaviranomainen voi elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimijan kustannuksella tiedottaa yleisesti turvallisuutta koskevien elintarvikemääräysten vastaisista elintarvikkeista ja elintarvikekontaktimateriaaleista, jos toimija ei noudata Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 178/2002 19 artiklassa säädettyä velvollisuutta ilmoittaa asiasta kuluttajille.

56 §

Haltuunotto

Valvontaviranomainen voi ottaa elintarvikkeen tai elintarvikekontaktimateriaalin haltuunsa, jos se aiheuttaa tai on syytä epäillä sen aiheuttavan vaaraa ihmisen terveydelle.

Haltuunotto on suoritettava todistajan läsnä ollessa. Sille, jolta elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali on otettu haltuun, on annettava todistus, josta ilmenee haltuunoton syy sekä haltuun otettu omaisuus.

Haltuun otettu omaisuus voidaan tarvittaessa säilyttää elintarvikehuoneistossa, alkutuotantopaikassa tai kontaktimateriaalialan toimijan toimipaikassa sopivalla tavalla merkittynä taikka sinetöidyssä tai muutoin merkityssä varastotilassa. Omaisuus on sen aiheuttaman vaaran arvioimiseksi mahdollisesti tarvittavan tutkimuksen ajan pyrittävä säilyttämään siten, ettei sen laatu heikkene.

57 §

Elintarvikkeen tai elintarviketekontaktimateriaalin käyttöä ja hävittämistä koskeva päätös

Valvontaviranomainen päättää, mihin tarkoitukseen elintarvikemääräysten vastaista elintarviketta tai elintarviketekontaktimateriaalia voidaan käyttää tai mihin tarkoitukseen se voidaan luovuttaa, jos elintarviketta tai elintarviketekontaktimateriaalia ei voi muuttaa määräysten mukaiseksi.

Valvontaviranomaisen on määrättävä elintarvike tai elintarviketekontaktimateriaali hävitettäväksi, jos elintarvikkeen tai elintarviketekontaktimateriaalin käyttö ei ole mahdollista tai jos terveydelliset syyt tai elintarvikemääräykset sitä edellyttävät.

Valvontaviranomaisen on tehtävä 1 ja 2 momentissa tarkoitettu päätös viivytyksettä. Päätöstä tehtäessä on pyrittävä siihen, että omistajan taloudellinen menetys jää mahdollisimman pieneksi. Valvontaviranomaisen on asetettava kohtuullinen määräaika, jonka kuluessa elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimijan on noudatettava 1 ja 2 momentin mukaista päätöstä.

58 §

Alkutuotantopaikan ja elintarvikehuoneiston hyväksymisen peruuttaminen

Valvontaviranomainen voi peruuttaa tekemänsä alkutuotantopaikan tai elintarvikehuoneiston hyväksymistä koskevan päätöksen kokonaan tai osittain, jos vaaraa ihmisen terveydelle ei voida muulla tavoin estää.

Alkutuotantopaikan ja elintarvikehuoneiston hyväksymistä koskeva päätös voidaan lisäksi peruuttaa, jos alkutuotantopaikka tai elintarvikehuoneisto tai siellä harjoitettava elintarviketoiminta ovat olennaisesti elintarvikemääräysten vastaisia eikä toimija ole noudattanut valvontaviranomaisen 53 tai 54 §:n nojalla antamaa määräystä tai kieltoa.

Hyväksyminen voidaan lisäksi peruuttaa, jos toimija ei enää ole 6 §:ssä tarkoitettulla tavalla luotettava ja peruste, jonka takia toimijaa ei pidetä luotettavana on luonteeltaan olennainen ja vakava.

Hyväksyminen voidaan peruuttaa myös määräajaksi.

59 §

Rekisteröidyn alkutuotannon ja elintarviketoiminnan sekä ilmoitetun kontaktimateriaalitoiminnan keskeyttäminen tai lopettaminen

Valvontaviranomainen voi keskeyttää tai lopettaa rekisteröidyn alkutuotannon ja elintarviketoiminnan tai kontaktimateriaalitoiminnan ilmoitetussa kontaktimateriaalialan toimipaikassa, jos toiminta on olennaisesti elintarvikemääräysten vastaista eikä toimija ole noudattanut valvontaviranomaisen 53 tai 54 §:n nojalla antamaa määräystä tai kieltoa.

Toiminta voidaan lisäksi keskeyttää tai lopettaa, jos elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimija ei enää ole 6 §:ssä tarkoitettulla tavalla luotettava ja peruste, jonka takia toimijaa ei pidetä luotettavana on luonteeltaan olennainen ja vakava.

Toiminnan keskeyttämistä koskeva päätös on voimassa, kunnes valvontaviranomainen toteaa, että keskeyttämisen perusteena olleet epäkohdat korjattu.

60 §

Laboratorion nimeämisen peruuttaminen

Ruokavirasto voi peruuttaa laboratorion nimeämisen, jos laboratorio tai siellä harjoitettava toiminta ei täytä 31 tai 33 §:ssä säädettyjä vaatimuksia, epäkohta on olennainen eikä laboratorio Ruokaviraston määräyksestä huolimatta korjaa puutteita. Myös määräaikainen nimeäminen voidaan peruuttaa.

Ruokavirasto voi peruuttaa nimeämisen myös asian käsittelyn vaatimaksi ajaksi, jos puute nimetyn laboratorion toiminnassa on sellainen, että se voi vaarantaa tutkimustulosten luotettavuuden.

61 §

Internetsivuston sulkeminen

Ruokavirasto voi määrätä toimijan hallinnoiman tai käyttämän internetsivuston suljettavaksi, jos sen välityksellä myytäväksi tarjottava elintarvike tai elintarvikekontaktimateriaali tai näistä annetut tiedot ovat sellaiset, että ne aiheuttavat tai niiden voidaan perustellusta syystä epäillä aiheuttavan vaaraa ihmisen terveydelle, johdattavan kuluttajaa harhaan tai olevan muulla tavalla elintarvikemääräysten vastainen. Määräys internetsivuston sulkemisesta voidaan antaa väliaikaisena asian selvittämisen tai epäkohdan korjaamisen ajaksi. Väliaikainen sulkeminen on voimassa, kunnes Ruokavirasto antaa asiassa lopullisen ratkaisunsa.

62 §

Ruokaviraston päätös hallinnollisten pakkokeinojen käytöstä

Ruokavirasto päättää yhtä maakuntaa laajempaa aluetta koskevien 53—57 §:ssä ja 61 §:ssä tarkoitettujen hallinnollisten pakkokeinojen käyttämisestä.

Ruokavirasto voi päättää hallinnollisten pakkokeinojen käyttämisestä myös yhden maakunnan alueella, jos se perustellusta syystä arvioi maakunnan toimet riittämättömiksi määräysten vastaisuuden poistamiseksi.

Ruokaviraston on viipymättä ilmoitettava 1 ja 2 momentin nojalla tekemistään päätöksistä asianomaisille maakunnille.

63 §

Markkinoinnin kieltäminen ja oikaisu

Valvontaviranomainen voi kieltää elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimijaa jatkamasta elintarvikemääräysten vastaista markkinointia taikka uudistamasta sellaista tai siihen rinnastettavaa markkinointia. Kielto voidaan antaa myös väliaikaisena, jolloin kielto on voimassa, kunnes valvontaviranomainen on antanut asiassa lopullisen ratkaisunsa.

Jos elintarvikkeen tai elintarvikekontaktimateriaalin markkinoinnissa annetaan tietoja, joista voi aiheutua vakavaa vaaraa ihmisen terveydelle tai jos markkinointi on oleellisesti totuuden vastaista tai harhaanjohtavaa, valvontaviranomainen voi 1 momentissa mainittujen toimenpiteiden lisäksi ryhtyä 53—56 §:ssä säädettyihin toimenpiteisiin, kunnes markkinointi on saatettu elintarvikemääräysten mukaiseksi.

Määrätessään 1 momentissa tarkoitetun kiellon valvontaviranomainen voi velvoittaa kiellon saaneen elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimijan määräjassa toimittamaan markkinoinnin oikaisun, jos sitä markkinoinnista aiheutuvien ilmeisten haittojen vuoksi on pidettävä

välttämättömänä. Päätöksessään valvontaviranomainen voi määrätä, että markkinoinnin oikaisu on toteutettava vastaavassa laajuudessa kuin missä oikaisun kohteena oleva markkinointi on toteutettu.

Sen lisäksi, mitä 1—3 momentissa säädetään, markkinoinnista säädetään kuluttajansuojalaissa (38/1978) ja sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetussa laissa (1061/1978).

64 §

Uhkasakko sekä teettämis- ja keskeyttämishukka

Valvontaviranomainen voi tehostaa tämän lain nojalla annettua määräystä tai kieltoa uhkasakolla tai teettämis- tai keskeyttämishukalla. Uhkasakosta sekä teettämis- ja keskeyttämishukasta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

65 §

Vastuu kustannuksista

Elintarvike- tai kontaktimateriaalialan toimija vastaa kustannuksista, joita sille aiheutuu, kun se noudattaa viranomaisten tämän luvun säännösten nojalla tekemiä päätöksiä.

10 luku

Maksut

66 §

Valtion viranomaisten suoritteista perittävät maksut

Valtion viranomaisen tämän lain nojalla suorittamista toimenpiteistä peritään maksu, jollei valtion maksuperustelaissa (150/1992) muuta säädetä. Maksun suuruutta määrättäessä noudatetaan, mitä valtion maksuperustelaissa säädetään.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella voidaan:

1) alentaa pieniä eläinmääriä teurastavien teurastamoiden ja riistan käsittelylaitosten lihan-tarkastus- ja valvontamaksuja enintään Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 liitteen IV II luvussa säädetyille tasolle;

2) antaa tarkempia säännöksiä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 79—82 artiklassa edellytetyistä kansallisista järjestelyistä ja maksujen suuruuden määrittämisestä.

67 §

Maakunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta vuosittain perittävä valvonnan perusmaksu

Maakunta perii vuosittaisen valvonnan perusmaksun suunnitelmallisen elintarvikevalvonnan piirissä olevalta toimijalta, joka harjoittaa:

1) itujen alkutuotantoa 8 §:ssä tarkoitetussa hyväksytyssä alkutuotantopaikassa;

- 2) 9 §:ssä tarkoitettua rekisteröityä elintarviketoimintaa;
- 3) elintarviketoimintaa 10 §:ssä tarkoitettussa hyväksytyssä elintarvikehuoneistossa;
- 4) elintarvikekontaktimateriaalitoimintaa 12 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua valvonnan perusmaksua ei peritä yleishyödylliseltä yhteisöltä eikä kyläkaupalta.

Vuosittain kalenterivuoden alussa perittävän valvonnan perusmaksun suuruus on 150 euroa.

68 §

Maakunnan suorittamasta elintarvikevalvonnasta perittävät muut maksut

Edellä 67 §:ssä säädetyn vuosittaisen perusmaksun lisäksi maakunta perii elintarvike- ja kontaktimateriaalialan toimijalta hyväksymänsä taksan mukaisen maksun:

- 1) 9 §:ssä tarkoitettua rekisteröintiä koskevan ilmoituksen, 8 ja 10 §:ssä tarkoitettua hyväksymistä koskevan hakemuksen sekä 12 §:ssä tarkoitettua ilmoituksen käsittelystä;
- 2) maakunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvästä 67 §:n 1 momentissa tarkoitettua toimintaa koskevasta tarkastuksesta;
- 3) elintarvikealan toimijan pyynnöstä tehdystä 15 §:n 4 momentissa tarkoitettua uusintatarkastuksesta;
- 4) 43 §:n 2 momentissa tarkoitettua kehotuksen noudattamisen valvomiseksi tehdystä tarkastuksesta;
- 5) elintarvikemääräysten noudattamatta jättämiseen perustuvien 9 luvussa tarkoitettujen hallinnollisten pakkokeinojen noudattamisen valvomiseksi tehdyistä tarkastuksista;
- 6) Euroopan unionin ulkopuolelle elintarvikkeita vievän elintarvikealan toimijan 48 §:ssä tarkoitettua valvonnasta sekä 49 §:ssä tarkoitettua vientitodistuksesta.

Poiketen siitä, mitä 67 §:ssä säädetään, maakunta perii elintarvikealan toimijalta hyväksymänsä taksan mukaisen maksun 24 §:n 2 momentin 4 kohdassa tarkoitettua alkutuotantopaikalla tehtävästä *ante mortem* –tarkastuksesta.

Poiketen siitä, mitä 67 pykälässä säädetään, Lapin maakunta perii elintarvikeala toimijalta hyväksymänsä taksan mukaisen maksun 24 §:n 3 momentissa tarkoitettua elintarvikevalvonnasta, jota maakunta tekee poro-teurastamoissa ja niiden yhteydessä olevissa elintarvikehuoneistoissa sekä poroteurastamossa teurastettavan eläimen *ante mortem* –tarkastuksesta alkutuotantopaikalla.

Maakunta määrää 1 momentissa tarkoitettua maksua siten, että niiden suuruus vastaa enintään toimenpiteestä aiheutuneita kustannuksia, jollei Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2017/625 79—82 artiklasta muuta johdu.

Valtio korvaa maakunnille aiheutuneet kustannukset sellaisista Ruokaviraston maakuntien toimeenpantaviksi ohjaamista elintarvikevalvonnan tarkastuksista, näytteen-otoista, tutkimuksista ja selvityksistä, jotka tässä laissa säädetään Ruokaviraston tehtäviksi tai jotka liittyvät säädösten tai Ruokaviraston ohjeiden valmisteluun.

69 §

Maksujen perintä ilman tuomiota tai päätöstä sekä viivästyskorko

Tässä luvussa tarkoitettua maksua ovat suoraan ulosottokelpoisia. Niiden perinnästä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

Jos toimenpiteestä määrättyä maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, viivästyneelle määrälle saadaan periä vuotuista viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua korkokannan mukaan. Eräpäivä voi olla aikaisintaan kahden viikon kuluttua maksun määrä-

tymisen perusteena olevan palvelun saamisesta. Viivästyskoron sijasta viranomaisen voi periä viiden euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jää tätä pienemmäksi.

Jos valvontamaksu palautetaan maksuunpanon oikaisun tai muutoksenhaun johdosta, palautettavalla valvontamaksulle maksetaan veronkantolain (11/2018) 37 §:ssä säädetty korko maksupäivästä takaisinmaksupäivään.

11 luku

Muutoksenhaku

70 §

Muutoksenhaku valtion viranomaisen päätökseen

Edellä 10, 19, 50 ja 53—63 §:ssä tarkoitettuun valtion viranomaisen päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Muuhun valtion viranomaisen päätökseen saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Valtion viranomaisen määräämään maksuun saa hakea muutosta siten kuin valtion maksupestelaitaissa säädetään.

Tullin tämän lain nojalla tekemään päätökseen haetaan oikaisua siten kuin tullilaissa (304/2016) säädetään. Tullin tämän lain 54 §:n nojalla tekemään päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

71 §

Muutoksenhaku maakunnan viranomaisen päätökseen

Maakunnan viranhaltijan päätökseen saa vaatia oikaisua 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaamisesta siten kuin hallintolaissa säädetään. Oikaisua haetaan maakuntalain (/) 130 §:n 2 momentissa tarkoitettulta viranomaiselta.

Edellä 8, 10, 53—59, 63 ja 64 §:n tarkoitettuun maakunnan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Muuhun kuin 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun maakunnan päätökseen saa vaatia oikaisua siten, kun hallintolaissa säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Päätökseen, joka koskee maakunnallisia maksuja koskevaa taksaa, saa hakea muutosta siten kuin maakuntalain 131 §:ssä säädetään.

72 §

Valvontamaksua koskeva oikaisuvaatimus

Edellä 67 §:ssä tarkoitettua valvonnan perusmaksua koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua maakunnalta. Oikaisuvaatimus on esitettävä maksun määräämistä koskevassa asiassa kolmen vuoden kuluessa maksun määräämistä seuraavan kalenterivuoden alusta, kuitenkin viimeistään 60 päivän kuluttua päätöksen tiedoksisaannista.

HE 262/2018 vp

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

73 §

Muutoksenhaku kirjalliseen lihantarkastuspäätökseen

Kirjalliseen lihantarkastuspäätökseen saa vaatia oikaisua 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista Ruokavirastolta siten kuin hallintolaissa säädetään.

Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

74 §

Muutoksenhaku hallinto-oikeuden päätökseen

Hallinto-oikeuden päätökseen 50 §:n 3 momentissa tarkoitettua hyväksymisen peruuttamista koskevassa asiassa sekä 53—63 §:ssä tarkoitettua asiassa saa hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden muuhun päätökseen saa, jollei muualla toisin säädetä, hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

75 §

Valvontaviranomaisen muutoksenhakuoikeus

Viranomaisella on oikeus hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, jolla sen päätös on kumottu tai sitä on muutettu.

Ruokavirastolla on oikeus hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen, jolla hallinto-oikeus on kumonnut maakunnan muutoin kuin oikaisuvaatimuksen johdosta tekemän päätöksen tai muuttanut sitä.

76 §

Täytäntöönpano

Edellä 9 luvussa tarkoitettua päätöksessä voidaan määrätä, että päätöstä on noudatettava ennen kuin se on saanut lainvoiman tai ennen kuin oikaisuvaatimusta on käsitelty, jollei valitusviranomainen tai vastaavasti oikaisuvaatimuksen käsittelevä viranomainen toisin määrää. Oikaisuvaatimus ja valitus on käsiteltävä viivytyksettä.

Edellä 18 §:n 5 momentissa tarkoitettua hygieniapassin peruuttamista koskevaa päätöstä on valituksesta huolimatta noudatettava, jollei Ruokavirasto tai valitusviranomainen toisin määrää.

Lihantarkastuspäätöstä on oikaisuvaatimuksesta ja valituksesta huolimatta noudatettava, jollei Ruokavirasto tai valitusviranomainen toisin määrää.

12 luku

Rangaistussäännökset

77 §

Rangaistussäännökset

Rangaistus vastoin elintarvikemääräyksiä tehdystä terveystrikoksesta säädetään rikoslain (39/1889) 44 luvun 1 §:ssä.

Rangaistus elintarvikkeen säännösten ja määräysten vastaisesta salakuljetuksesta ja sen yrityksestä sekä laittomasta tuontitavaraan ryhtymisestä säädetään rikoslain 46 luvun 4—6 ja 6 a §:ssä.

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

1) valmistaa, tuo maahan, vie maasta, pitää kaupan, tarjoilee tai muutoin luovuttaa tai toimittaa elintarvikkeen tai joka valmistaa tai tuo maahan elintarvikekontaktimateriaalin, joka ei täytä 5 §:ssä säädettyjä vaatimuksia,

2) harjoittaa tämän lain mukaista toimintaa sellaisessa alkutuotantopaikassa, elintarvikehuoneistossa tai kontaktimateriaalitoiminnan toimipaikassa, jota ei ole 8 tai 10 §:n mukaisesti hyväksytty, josta ei ole tehty tämän lain 7, 9 tai 12 §:n mukaista ilmoitusta toiminnan aloittamisesta tai jonka toiminta on väliaikaisesti, osittain tai kokonaan kielletty,

3) rikkoo 11 §:ssä säädetyn tiedottamisvelvoitteen,

4) rikkoo 13 §:ssä säädetyn jäljitettävyysoikeuden,

5) rikkoo 14 §:ssä säädetyn omavalvontavelvoitteen,

6) laiminlyö 16 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen tekemisen tai 17 §:ssä tarkoitetun tietojenilmoittamisvelvollisuuden, tai

7) rikkoo valvontaviranomaisen 53, 55, 57 tai 63 §:n nojalla antamaa määräystä, 54 tai 63 §:n nojalla antamaa kieltoa, 56 §:n nojalla antamaa haltuunottopäätöstä taikka 58 tai 60 §:n nojalla antamaa hyväksymisen tai nimeämisen peruuttamista taikka 59 §:n nojalla antamaa toiminnan keskeyttämistä tai lopettamista koskevaa päätöstä, taikka

8) valvontaviranomaisen huomautuksesta tai kiellosta huolimatta luovuttaa tai toimittaa alkutuotantopaikalta sellaista elintarviketta, joka ei täytä tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vaatimuksia on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, elintarvikerikkomuksesta sakkoon.

Valvontaviranomainen voi jättää esitutkintaviranomaiselle ilmoittamatta rikkomuksen, jos teko tai laiminlyönti on vähäinen eikä kyseessä ole niskoittelu viranomaisen kieltoja ja määräyksiä vastaan.

Edellä 1—3 momentissa tarkoitettua tai muuta rikoslaisissa rangaistavaksi säädettyä elintarvikemääräysten soveltamisalaan kuuluvaa tekoa koskevassa esitutkinnassa Ruokavirastolle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi. Syyttäjän on varattava Ruokavirastolle tilaisuus lausunnon antamiseen ennen syyteharkinnan päättymistä. Asiaa tuomioistuimessa suullisesti käsiteltäessä Ruokavirastolla on läsnäolo- ja puheoikeus.

Se, joka rikkoo tämän lain nojalla määrättyä, uhkasakolla tehostettua kieltoa tai velvoitetta, voidaan jättää tuomitsematta rangaistukseen samasta teosta.

78 §

Salassapitovelvollisuuden rikkominen

Rangaistus 79 §:ssä tarkoitetun salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teko ole rangaistava rikoslain 40 luvun 5 §:n mukaan tai jollei siitä muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

13 luku

Erinäiset säännökset

79 §

Salassa pidettävät tiedot

Valvonnassa saatuja tietoja koskevasta salassapitovelvollisuudesta säädetään viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa.

80 §

Virka-apu

Valvontaviranomaisten on annettava toisilleen pyynnöstä virka-apua niiden tässä laissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi.

Poliisin on annettava valvontaviranomaisille näiden pyynnöstä virka-apua elintarvikemääräysten mukaisten tehtävien suorittamisessa.

81 §

Rekisterit

Ruokavirasto ja maakunnat pitävät yhdessä valvonnan ohjausta ja kehittämistä sekä suorittamaansa valvontaa varten valtakunnallista rekisteriä:

1) 7 §:ssä tarkoitettu rekisteröidystä alkutuotannosta ja 8 §:ssä tarkoitettu hyväksytyistä alkutuotantopaikoista;

2) 9 §:ssä tarkoitettu rekisteröidystä elintarviketoiminnasta ja 10 §:ssä tarkoitettu hyväksytyistä elintarvikehuoneistoista;

3) 12 §:ssä tarkoitettu kontaktimateriaalitoimintaa harjoittavista toimipaikoista;

4) 31 §:ssä tarkoitettu virallisista laboratorioista ja nimetyistä omavalvontalaboratorioista. Ruokavirasto ja maakunnat ovat 1 momentissa tarkoitettujen rekisterin luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 26 artiklassa tarkoitettuja yhteisrekisterinpitäjiä. Ruokavirasto ja maakunnat käyttävät ja pitävät rekistereitä ajan tasalla tässä laissa säädettyjen tehtävien edellyttämässä laajuudessa. Ruokavirasto vastaa rekisterin toimivuuteen liittyvien tietojärjestelmien ylläpidosta ja kehittämisestä.

Muilla tässä laissa tarkoitetuilla valvontaviranomaisilla on oikeus käyttää 1 momentissa tarkoitettujen rekisterin rekisteritietoja säädettyjen tehtäviensä edellyttämässä laajuudessa.

Ruokavirasto pitää valvonnan ohjausta ja kehittämistä sekä suorittamista varten valtakunnallista rekisteriä:

1) 19 §:n 1 momentissa tarkoitettuista hygieniapassitestaajista sekä henkilöistä, joille testaa on 18 §:n 5 momentin mukaisesti myöntänyt hygieniapassin;

2) 30 §:ssä tarkoitettuista toimeksiannon saaneista elimistä;

3) ruokamyrkytystapausten selvittämiseen ja zoonoosien seurantaan ja valvontaan liittyvistä seikoista 33 §:n 3 momentissa ja 45 §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten perusteella;

4) 51 §:ssä tarkoitettuista Ruokaviraston tunnustamista alkutuotantopaikoista sekä lokeroista ja niiden sisältämistä alkutuotantopaikoista, joiden virasto on tunnustanut täyttävän sikojen valvottujen pito-olosuhteiden vaatimukset;

5) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 853/2004 liitteen III jakson IV luvun I mukaisen metsästäjien terveys- ja hygieniakoulutuksen suorittaneista henkilöistä.

HE 262/2018 vp

Valtion lupa- ja valvontavirasto pitää rekisteriä alkoholijuomamyymälöistä sekä alkoholijuomien valmistus- ja varastointipaikoista.

Edellä 1 ja 4 momentissa tarkoitetut rekisterit ovat osa maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmästä annetussa laissa (284/2008) tarkoitettua maaseutuelinkeinohallinnon tietojärjestelmää.

82 §

Rekistereihin merkittävät tiedot

Edellä 81 §:ssä tarkoitettuihin rekistereihin merkitään:

- 1) valvontakohteiden tunnistetiedot ja toiminnot;
- 2) 51 §:n mukaisesti tunnustettujen alkutuotantopaikkojen ja lokeroiden sekä niiden sisältämien alkutuotantopaikkojen tunnistetiedot;
- 3) suunnitellut ja suoritettavat valvontatoimenpiteet;
- 4) virallisista laboratorioista ja nimetyistä omavalvontalaboratorioista arvioinnin piirissä olevat määrittämenetelmät sekä tutkimuksista vastaavan henkilön nimi;
- 5) muut kuin 1—4 kohdassa tarkoitetut elintarvikemääräysten mukaiset valvonnan kannalta tarpeelliset tiedot.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja tunnistetietoja ovat toimijan nimi, osoite, yritys- ja yhteisötunnus tai sen puuttuessa henkilötunnus sekä valvontakohteen nimi ja osoite. Henkilön tunnistetiedot poistetaan rekisteristä, kun niiden käyttötarkoitusta ei enää ole.

Ruokavirasto julkaisee virallisista laboratorioista ja nimetyistä omavalvontalaboratorioista luettelon, josta 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetut tiedot ilmenevät.

Hygieniapassitestaajista sekä henkilöistä, jotka osallistuvat hygieniapassitesteihin ja joille testaajat ovat myöntäneet hygieniapassin, rekisteriin merkitään tunnistetiedot ja hygieniapassin suorittamispäivämäärä.

Henkilötietojen keräämisestä ja tallettamisesta sekä rekisteriin tallennettujen tietojen käytämisestä ja luovuttamisesta sekä muutoksenhausta säädetään lisäksi Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2016/679, henkilötietolaissa (523/1999) ja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa.

83 §

Valtionosuus

Maakunnan tämän lain nojalla järjestämään toimintaan sovelletaan maakuntien rahoituksesta annettua lakia (/), jollei laissa toisin säädetä.

14 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

84 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

HE 262/2018 vp

Tällä lailla kumotaan elintarvikelaki (23/2006), jäljempänä kumottu laki. Jos muualla lain-säädännössä viitataan kumottuun lakiin, tämän lain voimaan tultua viittauksen on katsottava tarkoittavan tämän lain vastaavaa säännöstä.

Kumotun lain nojalla annetut säädökset jäävät voimaan.

86 §

Siirtymäsäännös

Kumotun lain sekä ennen tämän lain voimaantuloa terveydensuojelulain nojalla hyväksytyt tai ilmoitetut elintarvikehuoneistot ja alkutuotantopaikat sekä eläimistä saatavien elintarvikkeiden elintarvikehygieniasta annetun lain nojalla rekisteröidyt alkutuotantopaikat saavat ilman eri hyväksyntää tai ilmoitusta jatkaa toimintaansa.

Sen, joka tämän lain voimaan tullessa on kelpoinen elintarvikevalvonnan tehtävään, katsotaan täyttävän tämän lain mukaiset vastaavaa tehtävää koskevat pätevyysvaatimukset.

2.

Laki

terveydensuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan terveydensuojelulain (763/1994) 13, 50, 50 a ja 56 §, sellaisina kuin ne ovat, 13 § laissa 942/2016, 50 § laeissa 129/2009, 327/2012, 553/2014, 1237/2014 ja 860/2018, 50 a § laissa 129/2009 ja 56 § laissa 1042/2015, sekä
lisätään lakiin uusi 50 b—50 d § seuraavasti:

13 §

Ilmoitusvelvollisuus

Toiminnanharjoittajan on tehtävä viimeistään 30 vuorokautta ennen toiminnan aloittamista kirjallinen ilmoitus maakunnan terveydensuojeluviranomaiselle:

1) majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa (308/2006) tarkoitetun majoitusliikkeen käyttöönotosta;

2) yleisölle avoimen kuntosalin ja muun liikuntatilan, saunan, kylpylän, uimahallin, uimalan ja uimarannan käyttöönotosta;

3) päiväkodin ja kerhon sekä esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukio-opetusta tai korkeakoulutusta antavan oppilaitoksen ja opetuksen järjestämispaidan käyttöönotosta;

4) jatkuvaa hoitoa antavan sosiaalihuollon toimintayksikön sekä vastaanottokeskuksen käyttöönotosta;

5) solariumliikkeen, tatuointiliikkeen ja kauneushoitolan sekä muun huoneiston, jossa harjoitetaan ihonkäsittelyä, käyttöönotosta;

6) sellaisen muun kuin 1—5 kohdassa tarkoitetun huoneiston ja laitoksen käyttöönotosta sekä sellaisen toiminnan aloittamisesta, josta voi aiheutua sen käyttäjämäärä tai toiminnan luonne huomioon ottaen terveyshaittaa.

Vastaava ilmoitus on tehtävä myös 1 momentissa mainitun toiminnan lopettamisesta tai olennaisesta muuttamisesta. Uuden toiminnanharjoittajan on ilmoitettava toiminnanharjoittajan vaihtumisesta maakunnan terveydensuojeluviranomaiselle. Ilmoitusta ei tarvitse tehdä, jos toiminta edellyttää ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa.

Ilmoituksessa on annettava toiminnanharjoittajaa ja toimintaa koskevat sekä toimintaan liittyvien terveyshaittojen arviointia varten tarpeelliset tiedot. Tarkemmat säännökset ilmoituksesta ja siihen liitettävistä selvityksistä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

11 luku

Tutkimuslaboratoriot ja maksut

50 §

Valvonnan perusmaksu

Maakunta perii vuosittain valvonnan perusmaksun suunnitelmallisen terveydensuojeluvallvonnan piirissä olevalta toiminnanharjoittajalta:

1) joka on tehnyt terveydensuojeluviranomaiselle 13 § tai 18 a §:ssä tarkoitetun ilmoituksen toiminnasta; tai

2) jonka 18 §:ssä tarkoitetun hakemuksen terveydensuojeluviranomainen on hyväksynyt. Valvonnan perusmaksu peritään vuosittain kalenterivuoden alussa, ja sen suuruus on 150 euroa.

Jos toiminnanharjoittaja tekee maakunnan terveydensuojeluviranomaiselle ilmoituksen toiminnan loppumisesta, valvonnan perusmaksun periminen päättyy seuraavan kalenterivuoden alusta.

50 a §

Terveydensuojeluvallonnasta perittävät muut maksut

Edellä 50 §:ssä säädetyn vuosittaisen valvonnan perusmaksun lisäksi maakunta perii hyväksymänsä taksan mukaisen maksun:

1) 13 ja 18 a §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten käsittelystä sekä 18 §:ssä tarkoitetun hyväksymistä koskevan hakemuksen käsittelystä sekä näihin toimintoihin kohdistuvista tarkastuksista, näytteenotoista ja tutkimuksista;

2) sellaisesta asunnossa tai muussa oleskelutilassa suoritetusta tarkastuksesta, mittauksesta, näytteenotosta, tutkimuksesta ja selvityksestä, joka liittyy 26 §:n mukaisten terveyshaittojen selvittämiseen tai haitan poistamisen varmistamiseen kiinteistön omistajalta tai haltijalta taikka muulta, jonka vastuulla terveyshaitta 27 §:n nojalla on. Viranomaisen ensimmäinen tarkastus terveyshaittaepäilyn selvittämiseksi ja siihen liittyvä jatkotutkimustarpeen määrittely on kuitenkin maksuton;

3) kaivon omistajalta talousvesitutkimuksista, jos kysymys ei ole talousvettä toimittavasta laitoksesta;

4) ympäristönsuojelulain 17 luvun säännösten nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvontaan liittyvistä tarkastuksista;

5) 6 §:n 4 momentissa tarkoitettua tarkastuksesta ja todistuksen antamisesta;

6) säteilylain 173 §:ssä tarkoitetun solariumlaitteen tarkastuksesta.

Maakunnan tulee määrätä 1 momentissa tarkoitettu maksut siten, että niiden suuruus vastaa enintään toimenpiteestä aiheutuneita kustannuksia. Maakunnan teettäessä tutkimuksia tai selvityksiä ulkopuolisella asiantuntijalla tai laboratoriossa kustannukset peritään asiakkaalta enintään todellisten kustannusten mukaisina.

Valtio korvaa maakunnille aiheutuneet kustannukset sellaisista Valtion lupa-, ohjaus- ja valvontaviraston maakuntien toimeenpantavaksi ohjaamista tarkastuksista, näytteenotoista, tutkimuksista ja selvityksistä, jotka tässä laissa säädetään viraston tehtäviksi tai jotka liittyvät viraston ohjeiden valmisteluun.

Tämän lain mukaisten valtion suoritteiden maksullisuuden ja maksujen määrän perusteista säädetään valtion maksuperustelaisissa (150/1992).

50 b §

Maksujen perintä ilman tuomiota tai päätöstä sekä viivästyskorko

Tässä laissa säädettyjen maksujen perinnästä ilman tuomiota tai päätöstä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

Jos toimenpiteestä määrättyä maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, saadaan viivästyneelle määrälle periä vuotuista viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan. Eräpäivä voi olla aikaisintaan kahden viikon kuluttua maksun määräytymisen perusteena olevan palvelun saamisesta. Viivästyskoron sijasta viranomainen voi periä viiden euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jää tätä pienemmäksi.

HE 262/2018 vp

Jos valvontamaksu palautetaan maksuunpanon oikaisun tai muutoksenhaun johdosta, palautettavalle valvontamaksulle maksetaan veronkantolain (11/2018) 37 §:ssä säädetty korko maksupäivästä takaisinmaksupäivään.

50 c §

Valvonnan perusmaksun oikaisu

Edellä 50 §:ssä tarkoitettua valvonnan perusmaksua koskeva päätös on oikaistava, jollei asiaa ole valitukseen annetulla päätöksellä ratkaistu, jos:

- 1) valvontamaksu on virheen johdosta peritty aiheuttomasti;
- 2) valvontamaksu tai osa siitä on maksuvelvollisen sitä aiheuttamatta jäänyt määräämättä virheen vuoksi tai sen johdosta, ettei asiaa ei ole joltakin osin tutkittu.

Oikaisu voidaan 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa tehdä kolmen vuoden kuluessa maksun määräämisestä seuraavan kalenterivuoden alusta ja 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa vuoden kuluessa sitä seuraavan kalenterivuoden alusta, jolloin maksu määrättiin tai olisi pitänyt määrätä.

50 d §

Valvonnan perusmaksua koskeva oikaisuvaatimus

Edellä 50 §:ssä tarkoitettuun valvonnan perusmaksuun saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa säädetään. Oikaisuvaatimus on esitettävä maksun määräämistä koskevassa asiassa kolmen vuoden kuluessa maksun määräämistä seuraavan kalenterivuoden alusta, kuitenkin viimeistään 60 päivän kuluttua päätöksen tiedoksisaannista.

Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

56 §

Muutoksenhaku

Laboratorion hyväksymistä koskevaan 49 a §:ssä tarkoitettuun päätökseen, sertifioijan 49 d §:n 2 ja 4 momentin nojalla tekemään päätökseen sekä maakunnan viranhaltijan päätökseen saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa säädetään. Sertifioijan päätöksestä oikaisuvaatimus tehdään sosiaali- ja terveysministeriölle. Maakunnan viranhaltijan päätöksestä oikaisuvaatimus tehdään maakunnan terveydensuojeluviranomaiselle ja se on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Muuhun tämän lain nojalla tehtyyn päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään, jollei 5 momentista muuta johdu.

Hallinto-oikeuden päätökseen 49 b §:ssä tarkoitettussa laboratorion hyväksymisen peruuttamista tai toiminnan keskeyttämistä koskevassa asiassa, 49 c §:ssä tarkoitettussa sertifioijan nimeämisen peruuttamista koskevassa asiassa, 49 d §:ssä tarkoitettussa ulkopuolisen asiantuntijan pätevyyttä koskevan merkinnän poistamispäätöstä koskevassa asiassa sekä 27 ja 51—53 §:ssä tarkoitettua kieltoa, rajoitusta ja määräystä koskevassa asiassa saa hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden muuhun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Maakunnan terveydensuojeluviranomaisella on oikeus hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen.

HE 262/2018 vp

Muutoksenhausta 6 §:ssä tarkoitettua valvontasuunnitelmaa, 51 §:ssa tarkoitettua terveyden-
suojelujärjestystä ja 50 a §:ssä tarkoitettuja taksoja koskeviin päätöksiin säädetään maakunta-
laissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 ____.

3.

Laki

Harmaan talouden selvitysyksiköstä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 6 §:n 1 momentin 24 kohta, sellaisena kuin se on laissa 404/2018, sekä
lisätään 6 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 308/2016, 858/2016, 1159/2016, 1413/2016, 1419/2016, 324/2017, 454/2017, 923/2017, 1112/2017, 404/2018 ja 414/2018, uusi 25 kohta seuraavasti:

6 §

Velvoitteidenhoitoseelvityksen käyttötarkoitus

Velvoitteidenhoitoseelvityksiä laaditaan tukemaan:

-
- 24) Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 20 b §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamista;
 - 25) elintarvikelain (/) 6 §:ssä säädettyjä tehtäviä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 29 päivänä marraskuuta 2018

Pääministeri

Juha Sipilä

Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä

2.

Laki**terveydensuojelulain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan terveydensuojelulain (763/1994) 13 §, 11 luvun otsikko, 50, 50 a ja 56 §, sellaisina kuin ne ovat, 13 § laissa 942/2016, 50 § laeissa 129/2009, 327/2012, 553/2014 ja 1237/2014, 50 a § laissa 129/2009 ja 56 § laissa 1042/2015, sekä lisätään lakiin uusi 50 b–50 d § seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

13 §

13 §

*Ilmoitusvelvollisuus**Ilmoitusvelvollisuus*

Toiminnanharjoittajan on tehtävä viimeistään 30 vuorokautta ennen toiminnan aloittamista kirjallinen ilmoitus kunnan terveydensuojeluviranomaiselle:

1) majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa (308/2006) tarkoitetun majoitusliikkeen käyttöönotosta;

2) yleisölle avoimen kuntosalin ja muun liikuntatilan, saunan, kylpylän, uimahallin, uimalan ja uimarannan käyttöönotosta;

3) päiväkodin ja kerhon sekä esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukio-opetusta tai korkeakoulutusta antavan oppilaitoksen ja opetuksen järjestämipaikan käyttöönotosta;

4) jatkuvaa hoitoa antavan sosiaalihuollon toimintayksikön sekä vastaanottokeskuksen käyttöönotosta;

5) solariumliikkeen, tatuointiliikkeen ja kauneushoitolan sekä muun huoneiston, jossa harjoitetaan ihonkäsittelyä, käyttöönotosta;

6) sellaisen muun huoneiston tai laitoksen käyttöönotosta tai sellaisen toiminnan aloittamisesta, josta voi aiheutua sen käyttäjämäärä tai toiminnan luonne huomioon ottaen terveyshaittaa.

Vastaava ilmoitus on tehtävä myös 1 momentissa mainitun toiminnan olennaisesta

Toiminnanharjoittajan on tehtävä viimeistään 30 vuorokautta ennen toiminnan aloittamista kirjallinen ilmoitus *maakunnan* terveydensuojeluviranomaiselle:

1) majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetussa laissa (308/2006) tarkoitetun majoitusliikkeen käyttöönotosta;

2) yleisölle avoimen kuntosalin ja muun liikuntatilan, saunan, kylpylän, uimahallin, uimalan ja uimarannan käyttöönotosta;

3) päiväkodin ja kerhon sekä esi- tai perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukio-opetusta tai korkeakoulutusta antavan oppilaitoksen ja opetuksen järjestämipaikan käyttöönotosta;

4) jatkuvaa hoitoa antavan sosiaalihuollon toimintayksikön sekä vastaanottokeskuksen käyttöönotosta;

5) solariumliikkeen, tatuointiliikkeen ja kauneushoitolan sekä muun huoneiston, jossa harjoitetaan ihonkäsittelyä, käyttöönotosta;

6) sellaisen muun *kuin 1–5 kohdassa tarkoitetun* huoneiston ja laitoksen käyttöönotosta sekä sellaisen toiminnan aloittamisesta, josta voi aiheutua sen käyttäjämäärä tai toiminnan luonne huomioon ottaen terveyshaittaa.

Vastaava ilmoitus on tehtävä myös 1 momentissa mainitun toiminnan lopettamisesta

muuttamisesta. Uuden toiminnanharjoittajan on ilmoitettava toiminnanharjoittajan vaihtumisesta kunnan terveydensuojeluviranomaiselle. Ilmoitusta ei tarvitse tehdä, jos toiminta edellyttää ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa.

Ilmoituksessa on annettava toiminnanharjoittajaa ja toimintaa koskevat sekä toimintaan liittyvien terveyshaittojen arviointia varten tarpeelliset tiedot. Tarkemmat säännökset ilmoituksesta ja siihen liitettävistä selvityksistä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

11 luku

Tutkimuslaboratoriot

50 §

Maksut

Tämän lain mukaisten valtion suoritteiden maksullisuuden osalta noudatetaan, mitä valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädetään. Kunnan tulee määritellä suoritteistaan perimät maksut siten, että ne vastaavat enintään suoritteen tuottamisesta aiheutuneita kustannuksia. Kunnan teettäessä tutkimuksia tai selvityksiä ulkopuolisella asiantuntijalla tai laboratoriossa kustannukset peritään asiakkaalta enintään todellisten kustannusten mukaisina.

Kunnan on perittävä toiminnanharjoittajalta tämän lain mukaisista käsittelemistään ilmoituksista ja hakemuksista, 6 §:ssä tarkoitettuun kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvistä tarkastuksista, näytteenotosta ja tutkimuksista sekä mainitun pykälän nojalla myöntämistään todistuksista hyväksymänsä taksan mukainen maksu.

Toiminnanharjoittajalta on lisäksi perittävä maksu valvontatoimenpiteistä, jotka liittyvät:

1) 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuun kunnan valvontasuunnitelmaan sisältyvän tarkastuksen perusteella annettujen määräysten valvontaan, jos määräysten antaminen perustuu tämän lain säännösten noudattamatta

tai olennaisesta muuttamisesta. Uuden toiminnanharjoittajan on ilmoitettava toiminnanharjoittajan vaihtumisesta maakunnan terveydensuojeluviranomaiselle. Ilmoitusta ei tarvitse tehdä, jos toiminta edellyttää ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa.

Ilmoituksessa on annettava toiminnanharjoittajaa ja toimintaa koskevat sekä toimintaan liittyvien terveyshaittojen arviointia varten tarpeelliset tiedot. Tarkemmat säännökset ilmoituksesta ja siihen liitettävistä selvityksistä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

11 luku

Tutkimuslaboratoriot ja maksut

50 §

Valvonnan perusmaksu

Maakunta perii vuosittain valvonnan perusmaksun suunnitelmallisen terveydensuojeluvälvalvonnan piirissä olevalta toiminnanharjoittajalta:

1) joka on tehnyt terveydensuojeluviranomaiselle 13 § tai 18 a §:ssä tarkoitetun ilmoituksen toiminnasta; tai

2) jonka 18 §:ssä tarkoitetun hakemuksen terveydensuojeluviranomainen on hyväksynyt.

Valvonnan perusmaksu peritään vuosittain kalenterivuoden alussa, ja sen suuruus on 150 euroa.

Jos toiminnanharjoittaja tekee maakunnan terveydensuojeluviranomaiselle ilmoituksen toiminnan loppumisesta, valvonnan perusmaksun periminen päättyy seuraavan kalenterivuoden alusta.

jättämiseen;

2) 13 §:n nojalla tehtyjen ilmoitusten perusteella annettujen määräysten valvontaan;

3) 18 §:n nojalla tehdyn hakemuksen perusteella annettujen määräysten valvontaan sekä 20 §:n mukaiseen talousveden laadun valvontaan ja tarkkailuun;

4) 29 §:n mukaiseen uimaveden säännölliseen valvontaan;

5) säteilylain 173 §:ssä tarkoitettuun solariumlaitteen tarkastukseen.

Maksut saadaan periä ilman tuomiota tai päätöstä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään.

Valtio korvaa kunnille aiheutuneet kustannukset sellaisista Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston kuntien toimeenpantavaksi ohjaamista tarkastuksista, näytteenotoista, tutkimuksista ja selvityksistä, jotka tässä laissa säädetään viraston tehtäviksi tai jotka liittyvät viraston ohjeiden valmisteluun.

50 a §

Viivästyskorko

Jos toimenpiteestä määrättyä maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, saadaan viivästyskorkoa enintään korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan. Eräpäivä voi olla aikaisintaan kahden viikon kuluttua maksun määräytymisen perusteena olevan palvelun saamisesta. Viivästyskoron sijasta viranomaisen voi periä viiden euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jää tätä pienemmäksi.

50 a §

Terveydensuojeluvalvonnasta perittävät muut maksut

Edellä 50 §:ssä säädetyn vuosittaisen valvonnan perusmaksun lisäksi maakunta periä hyväksymänsä taksan mukaisen maksun:

1) 13 ja 18 a §:ssä tarkoitettujen ilmoitusten käsittelystä sekä 18 §:ssä tarkoitetun hyväksymistä koskevan hakemuksen käsittelystä sekä näihin toimintoihin kohdistuvista tarkastuksista, näytteenotoista ja tutkimuksista;

2) sellaisesta asunnossa tai muussa oleskelutilassa suoritetusta tarkastuksesta, mittauksesta, näytteenotosta, tutkimuksesta ja selvityksestä, joka liittyy 26 §:n mukaisten terveyshaittojen selvittämiseen tai haitan poistamisen varmistamiseen, kiinteistön omistajalta tai haltijalta taikka muulta, jonka vastuulla terveysaitta 27 §:n nojalla on, viranomaisen ensimmäinen tarkastus terveyshaittaepäilyn selvittämiseksi ja siihen liittyvä jatkotutkimustarpeen määrittely on kuitenkin maksuton;

3) kaivon omistajalta talousvesitutkimuk-

sista, jos kysymys ei ole talousvettä toimittavasta laitoksesta;

4) ympäristönsuojelulain 17 luvun säännösten nojalla annettujen säännösten noudattamisen valvontaan liittyvistä tarkastuksista;

5) 6 §:n 4 momentissa tarkoitettusta tarkastuksesta ja todistuksen antamisesta;

6) säteilylain 173 §:ssä tarkoitetun solariumlaitteen tarkastuksesta.

Maakunnan tulee määrätä 1 momentissa tarkoitettut maksut siten, että niiden suuruus vastaa enintään toimenpiteestä aiheutuneita kustannuksia. Maakunnan teettäessä tutkimuksia tai selvityksiä ulkopuolisella asiantuntijalla tai laboratorioissa kustannukset peritään asiakkaalta enintään todellisten kustannusten mukaisina.

Valtio korvaa maakunnille aiheutuneet kustannukset sellaisista Valtion lupa-, ohjaus- ja valvontaviraston maakuntien toimeenpantavaksi ohjaamista tarkastuksista, näyteenotoista, tutkimuksista ja selvityksistä, jotka tässä laissa säädetään viraston tehtäviksi tai jotka liittyvät viraston ohjeiden valmisteluun.

Tämän lain mukaisten valtion suoritteiden maksullisuuden ja maksujen määrän perusteista säädetään valtion maksuperustelaisissa (150/1992).

50 b §

Maksujen perintä ilman tuomiota tai päätöstä sekä viivästyskorko

Tässä laissa säädettyjen maksujen perinnästä ilman tuomiota tai päätöstä säädetään verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007).

Jos toimenpiteestä määrättyä maksua ei ole suoritettu eräpäivänä, saadaan viivästyskorkoa korkolain (633/1982) 4 §:n 1 momentissa tarkoitetun korkokannan mukaan. Eräpäivä voi olla aikaisintaan kahden viikon kuluttua maksun määräytymisen perusteena olevan palvelun saamisesta. Viivästyskoron sijasta viranomaisen voi periä viiden euron suuruisen viivästysmaksun, jos viivästyskoron määrä jää tätä pienemmäksi.

Jos valvontamaksu palautetaan maksuun-

panon oikaisun tai muutoksenhaun johdosta, palautettavalle valvontamaksulle maksetaan veronkantolain (11/2018) 37 §:ssä säädetty korko maksupäivästä takaisinmaksupäivään.

50 c §

Valvonnan perusmaksun oikaisu

Edellä 50 §:ssä tarkoitettua valvonnan perusmaksua koskeva päätös on oikaistava, jollei asiaa ole valitukseen annetulla päätöksellä ratkaistu, jos:

1) valvontamaksu on virheen johdosta peritty aiheettomasti;

2) valvontamaksu tai osa siitä on maksuvelvollisen sitä aiheuttamatta jäänyt määräämättä virheen vuoksi tai sen johdosta, ettei asiaa ei ole joltakin osin tutkittu.

Oikaisu voidaan 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa tehdä kolmen vuoden kuluessa maksun määräämisestä seuraavan kalenterivuoden alusta ja 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa vuoden kuluessa sitä seuraavan kalenterivuoden alusta, jolloin maksu määrättiin tai olisi pitänyt määrätä.

50 d §

Valvonnan perusmaksua koskeva oikaisuvaatimus

Edellä 50 §:ssä tarkoitettuun valvonnan perusmaksuun saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa säädetään. Oikaisuvaatimus on esitettävä maksun määräämistä koskevassa asiassa kolmen vuoden kuluessa maksun määräämistä seuraavan kalenterivuoden alusta, kuitenkin viimeistään 60 päivän kuluttua päätöksen tiedoksisaannista.

Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

56 §

Muutoksenhaku

Laboratorion hyväksymistä koskevaan 49 a §:ssä tarkoitettuun päätökseen, sertifioijan 49 d §:n 2 ja 4 momentissa tarkoitettuun päätökseen sekä kunnan viranhaltijan päätökseen saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaisissa säädetään. Sertifioijan päätöksestä oikaisuvaatimus tehdään sosiaali- ja terveysministeriölle. Kunnan viranhaltijan päätöksestä oikaisuvaatimus tehdään kunnan terveydensuojeluviranomaiselle ja se on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Muuhun tämän lain nojalla tehtyyn päätökseen sekä oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Hallinto-oikeuden päätökseen 49 b §:ssä tarkoitettussa laboratorion hyväksymisen peruuttamista tai toiminnan keskeyttämistä koskevassa asiassa, 49 c §:ssä tarkoitettussa sertifioijan nimeämisen peruuttamista koskevassa asiassa, 49 d §:ssä tarkoitettussa ulkopuolisen asiantuntijan pätevyyttä koskevan merkinnän poistamispäätöstä koskevassa asiassa sekä 15, 27 ja 51—53 §:ssä tarkoitettua kieltoa, rajoitusta ja määräystä koskevassa asiassa saa hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden muuhun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Kunnan terveydensuojeluviranomaisella on oikeus hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen.

Muutosta 6 §:n 2 momentissa tarkoitettua valvontasuunnitelmaa sekä 51 §:n 3 momentissa tarkoitettua terveydensuojelujärjestystä ja 50 §:n 2 momentissa tarkoitettua taksaa koskevaan päätökseen saa hakea siten kuin kuntalaissa (410/2015) säädetään.

56 §

Muutoksenhaku

Laboratorion hyväksymistä koskevaan 49 a §:ssä tarkoitettuun päätökseen, sertifioijan 49 d §:n 2 ja 4 momentin nojalla tekemään päätökseen sekä *maakunnan* viranhaltijan päätökseen saa vaatia oikaisua siten kuin hallintolaisissa säädetään. Sertifioijan päätöksestä oikaisuvaatimus tehdään sosiaali- ja terveysministeriölle. *Maakunnan* viranhaltijan päätöksestä oikaisuvaatimus tehdään maakunnan terveydensuojeluviranomaiselle ja se on tehtävä 14 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Muuhun tämän lain nojalla tehtyyn päätökseen *saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään, jollei 5 momentista muuta johdu.*

Hallinto-oikeuden päätökseen 49 b §:ssä tarkoitettussa laboratorion hyväksymisen peruuttamista tai toiminnan keskeyttämistä koskevassa asiassa, 49 c §:ssä tarkoitettussa sertifioijan nimeämisen peruuttamista koskevassa asiassa, 49 d §:ssä tarkoitettussa ulkopuolisen asiantuntijan pätevyyttä koskevan merkinnän poistamispäätöstä koskevassa asiassa sekä 27 ja 51—53 §:ssä tarkoitettua kieltoa, rajoitusta ja määräystä koskevassa asiassa saa hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden muuhun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Maakunnan terveydensuojeluviranomaisella on oikeus hakea muutosta hallinto-oikeuden päätökseen.

Muutoksenhausta 6 §:ssä tarkoitettua valvontasuunnitelmaa, 51 §:ssä tarkoitettua terveydensuojelujärjestystä ja 50 a §:ssä tarkoitettuja taksoja koskeviin päätöksiin säädetään maakuntalaissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-

ta 20

3.

Laki

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun 6 §:n lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 6 §:n 1 momentin 24 kohta, sellaisena kuin se on laissa 404/2018, sekä
lisätään 6 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 308/2016, 858/2016, 1159/2016, 1413/2016, 1419/2016, 324/2017, 454/2017, 923/2017, 1112/2017, 404/2018 ja 414/2018, uusi 25 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

6 §

6 §

Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus

Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus

Velvoitteidenhoitoselvityksiä laaditaan tukemaan:

Velvoitteidenhoitoselvityksiä laaditaan tukemaan:

24) Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 20 b §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamista.

24) Finanssivalvonnasta annetun lain (878/2008) 20 b §:ssä säädettyjen tehtävien suorittamista;

25) elintarvikelain (/) 6 §:ssä säädettyjä tehtäviä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20